

วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม

Phimoldhamma Research Institute Journal

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2564)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษา รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์
2. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัย ด้านอิสานศึกษา ด้านสันติศึกษา และด้านวิปัสสนาศึกษา
3. เพื่อเป็นเวทีนำเสนอผลงานวิชาการและผลงานวิจัยของบุคลากรในมหาวิทยาลัยและบุคคลทั่วไป

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ ก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind peer review) ทศณะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทศณะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. พระราชปริยัติกวี, ศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รector ศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ สนั่นนารี

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

มาริสสา ไสวงาม

กองบรรณาธิการ

1. พระครูปริยัติธรรมวงศ์, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระมหาโยธิน โยธโก, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.พรอัมรินทร์ พรหมเกิด	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. รองศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
10. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพัชญ์ อนันต์ธีระกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิญวรัตน์ โพธิ์สาน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสง แสนบุตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรัช เรืองแสน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้จัดการวารสาร

สาริกา ไสวงาม

ออกแบบปก

สาริกา ไสวงาม

จำนวนพิมพ์

500 เล่ม

เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 0-4328-3546-7 (ต่อ 114) โทรสาร 0-4328-3399

<http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/kkjin/>

E-mail: phimoldhamma.prij@gmail.com

พิมพ์ที่

เอมี ก๊อบบี้ เซนเตอร์ 88/27 ถนนเหล่านาดี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร. 0-4330-6845 แฟกซ์ 0-4330-6845

E-mail: emmy_emma_emem@hotmail.com

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม (Peer Review)

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2564)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ แสงเงิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุตดาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียาภัย	มหาวิทยาลัยพะเยา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิวัช ศรีโสภากุล	วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. รองศาสตราจารย์ ดร.รตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
6. รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ลัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์	มหาวิทยาลัยบูรพา
10. รองศาสตราจารย์ ดร.โกสุมภ์ สายจันทร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ลัญญา สะสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิษณุ บุญนิยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรทัย อินตะไชยวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกาศ ปานเจียง	มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐ์ (มิตินันท์วงศ์) ศิริจันทร์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ	วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณการ์ คำดี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คักดีชาย สุนทรธนาภิรมย์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บรรณาธิการแถลง

วารสารสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ของผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา และบุคลากรปฏิบัติการวิชาชีพ ในสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับ รวมถึงนักวิชาการจากองค์กรต่างๆ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และนักวิชาการอิสระที่ต้องการนำเสนอผลการศึกษาทั้งในเชิงทฤษฎีและการสะท้อนองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามสภาพจริงที่สามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้พัฒนาในด้านต่างๆ ได้ วารสารสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรมฉบับนี้ เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประกอบด้วย บทความวิจัย 13 บทความ และบทความวิชาการ 5 บทความ

ขอขอบพระคุณผู้สนับสนุนบทความและผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาพิจารณาอ่านบทความและให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณภาพต่อการพัฒนาทางวิชาการ ทำให้วารสารสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรมสามารถดำรงคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ สามารถนำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคมในระดับชาติและระดับนานาชาติ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ สันนาริ)

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย: Research Article

- **สมรรถนะหลักและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4**
Performance and Leadership of Director Resulting to Learning Organization in Schools under Na-khon Ratchasima Primary Education Service Area Office 4 1
วิภาวรรณ ตั้งวิริยะตระกูล, โสภนา สุดสมบุญ และกุลชลี จงเจริญ
Wipavan Tangwiriyaatrakool, Sopana Sudsomboon and Khunchalee Chongcharoen
- **การสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**
The Network Creation of Self-Reliance of Farmers in the Northeast 17
ประกอบ มีโคตรกอบ, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา และพรนิพา รัตนคณาทรรพ์
Prakob Meekotkong, Sutipong Sawatta and Pronnipa Rattanakanasap
- **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ**
The Political Participation of the people in the Local Administration in Chaturat District Chaiya-phum Province 27
พระชัยชัย สมทนตาสาทิโก (มงคลเมือง), ชาญชัย ฮวดศรี, สุรพล พรหมกุล และภาสกร ดอกจันทร์
Phra Chatcai Smngtpasatigo (Mongkhonmeang), Chanchai Huadsri, Suraphon Promgun and Pasa-korn Dokchan
- **การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์โดยใช้บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**
Developing Analytical Thinking Ability and Achievement by CAI Lesson with Coding Program Based on Gagne' Concept Computer level course for Grade 6 Students 39
นรินทร์ ชัยวิเศษ และสมทรง ลิทธิ
Nirun Chaiwiset and Somsong Sitti

- **แนวทางการทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญาของชาวดำบลขวัญเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด**

Guideline for Agriculture According to Buddhist Philosophy of the People of Kwan Mueang Sub-district, Selaphum District, Roi-et Province 53

ประสิทธิ์ วงศ์ศรีเทพ, สุวิน ทองปั้น, จักรพรรณ วงศ์พรพวัฒน์ และชนิษฐา ทองเชื้อ
Prasit Wongsrithep, Suwin Thongpan, Chakapan Wongpornpavan and Kanitha Thongchua
- **ภาวะผู้นำผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ**

Political Leadership of Local Leaders in Kudnamsai Sup-District Administrative Organization, Jat-turas District, Chaiyaphum Province 67

พระประสิทธิ์ สุเขติโต (บุญหนา), สุรพล พรหมกุล, ชาญชัย ฮวดศรี และภาสกร ดอกจันทร์
Phra Prasit Sukhetito (Boonna), Suraphon Promgun, Chanchai Huatsri and Pasakorn Dokchan
- **การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด**

The Way of Life According to the Sufficiency Economy Philosophy of Farmers in Selaphum District, Roi-Et Province 81

อานนตรี ประสมสุข, สุวิน ทองปั้น และวัชรโรบล โกศลวิทยานันต์
Anontri Prasomsuk, Suwin Thongpan and Watcharobon Kosonwitthayan
- **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ**

The Public Participation in Government of Sripana Sub district Municipality, Seka District, Bueng Kan Province 95

พระมหาเสกสรรค์ ปญญาวุฑโฒ (จอมมะณี), สุรพล พรหมกุล และภาสกร ดอกจันทร์
Phramaha Seksan Panyavutho (Jommanee), Suraphon Promgun and Pasakorn Dokchan
- **กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย**

Buddha-dhamma Communicative Procedures via Social Media of the Monks in Thai Society 107

พระอัคราภิศุทธิ สิริวิฑฒโน, พระรัตนมุนี และพระครูธีรศาสน์ไพศาล
Phra Akkharaphisut Sirivadhano, Phra Rattanamunee and Phrakru Terasatpaisan

- **ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่น
ในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย**
**Power Relations between Local Leaders and Monks in Local Government
in Phurua District Loei Province** 119
 พระมหาประจักษ์ อุประภา และวินัย ผลเจริญ
 Phramaha Prachak Uprata and Vinai Poncharoen
- **ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ: กรณีศึกษาคำเรียกสีจีวรพระสงฆ์ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์**
**Historical Linguistics: A Case Study of Civara Colour Terms of Buddhist Monks
From Sukkhotai Period to Ratthanakosin Period** 131
 ชนิษฐา น้อยบางยา
 Kanitta Noybangyang
- **การพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ เพื่อรองรับการพัฒนาสังคมไทย
ในศตวรรษที่ 21**
**A Study of Networking Development of Sangha Education Management
for Reserving of Thai Social Development in 21st Century** 141
 ปัญญา คล้ายเดช, ปชาบดี แยมสุนทร, นิรัช เรืองแสน, อำพล บุทธาสาร
 และศุภกาญจน์ วิชานาติ
 Panya Klaydesh, Pachabodee Yaemsunthorn, Niraj Ruangsarn,
 Amphon Buddasarn and Supakanjana Vichanati
- **การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจของครู
และบุคลากรทางการศึกษา**
**Personal Financial Planning to Strengthen the Economic Immunity
of Teachers and Educational Personnel** 155
 บุษราภรณ์ พวงปัญญา และปวิตร ป้องพาล
 Bussaraphon Phuangpanya and Pariwat Pongpan

บทความวิชาการ: Academic Article

- **ปรัชญาจารวากที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย**
The Carvaka Philosophy Influence to Thai Society 165
 พระทนต์ศักดิ์ ครองเมือง, พระครูภาวนาโพธิคุณ, จรัส ลีกา และหอมหวล บัวระภา
 Phra Thanongsak Krongmuang, Phrakru Bhavanaphodhikun,
 Jaras Leeka and Homhuan Buarabha

- **มาตรการทางกฎหมายอาญาในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันของกลุ่มเครือข่ายอิทธิพลในสหกรณ์ออมทรัพย์ครู**
Criminal Laws Measures for Systematic Protection against Influencing Networks that Lead to Cor-ruption in the Teacher savings Cooperative 173
 เพิ่ม หลวงแก้ว และจัตตชัย รือหาร
 Pherm Luangkaew and Chatchi Ruehan

- **ศักติ ศักตะ: พลังอำนาจ**
Shakti Shakta: Power 185
 จรัส ลีกา, สุมิตรา ไอยรา และดาริกาญจน์ วิชาเดช
 Jaras Leeka, Sumitra Aiyara and Darikarn Wichadech

- **กระบวนการคิดเชิงออกแบบวิถีพุทธ: เครื่องมือในการออกจากความเครียดในยุค New Normal ของกลุ่มคนวัยทำงาน**
Buddhist Design Thinking Process: Tools for Getting out of Suffering and Stress in the New Normal era of People in the Organization 197
 พระมหาญาณภัทร อดิพโล, กัญญาพร สุทธิพันธ์, พระดำรงพล ธีรสุทโธ และวิชานันท์ ทองศรี
 Phramaha Yanapat Atipalo, Kanyaporn Suttipan,
 Phra Danrongpol Thirasaddho and Wichanan Tonggsri

- **การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ EM : เครื่องมือป้องกันการกระทำความผิดซ้ำสำหรับงานคุมประพฤติ**
Prevention of Repeated Offenses EM: Probation Prevention Tool for Repeated Offenses 209
 ปิยะนุช มาสิงห์, สุวิน ทองปั้น และจรัส ลีกา
 Piyanut Masing, Suwin Thongpan and Jaras Leeka

ภาคผนวก:

- **กระบวนการพิจารณาบทความ** 221
- **แนะนำสำหรับผู้ตีพิมพ์บทความ** 222

สมรรถนะหลักและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4^{*}
Performance and Leadership of Director Resulting to Learning
Organization in Schools under Nakhon Ratchasima Primary
Education Service Area Office 4

วิภาวรรณ ตั้งวิริยะตระกูล, โสภนา สุตสมบุญ และกุลชลี จงเจริญ
Wipavan Tangwiriyaatrakool, Sopana Sudsomboon and Khunchalee Chongcharoen
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
Corresponding Author, E-mail:wipavan0927@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษา
ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 3) ศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 5) ศึกษาสมรรถนะหลักและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร
สถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างคือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำนวน 317 คน ได้มาโดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือวิจัย
เป็นแบบสอบถามชนิดมาตรประมาณค่าเกี่ยวกับสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำการ
เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .97 .98
และ .98 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุแบบขั้นตอน

^{*}ได้รับบทความ: 14 กันยายน 2564; แก้ไขบทความ: 14 ตุลาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2564
Received: September 14, 2021; Revised: October 14, 2021; Accepted: December 26, 2021

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
3. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
4. สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านการพัฒนาตนเอง ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม ปัจจัยด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ร่วมกันทำนุบำรุงเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 4 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 82.6 ส่วนภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านการกระตุ้นเชาว์ปัญญา ปัจจัยด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ปัจจัยด้านการคำนึงถึงการเป็นเอกัตบุคคล ร่วมกันทำนุบำรุงเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 4 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 89.5

คำสำคัญ: สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา; ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา; การองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to Core Competencies of educational institutions, 2) to Transformational Leadership of educational institutions, 3) to study the level of learning organization of educational institutions, 4) to study the relationship between the competency of the executives. Executive leadership and being a learning organization and 5) to study the factors of competency and leadership of the school administrators that affect the learning organization. The sample consisted of 317 teachers under Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 4 of whom were obtained by stratified random sampling. The employed research instrument was a rating scale questionnaire dealing with data on the competency of the school administrators, the accuracy of the whole version is .97. Has the same accuracy as .98 and being a learning organization of educational institutions, it has a whole text of precision equal to .98. The statistics used for data analysis were the frequency, percentage, mean, standard deviation,

Pearson's product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research results were found that:

1. Overall competency of school administrators were at a high level.
2. The leadership of school administrators was at a high level.
3. Being a learning organization overall, at a high level.
4. Relationship between management competencies Executive leadership and being a learning organization of educational institutions had a positive relationship with being a learning organization of educational institutions was statistically significant at the .01 level.
5. Competency of school administrators, ie self-development factor (X_3), teamwork factor (X_4), achievement-determination factor (X_1), to predict the learning organization of the affiliated school increased to 82.6%. The leadership of the school administrators was the cognitive stimulation factor (X_7), the motivation factor (X_8), the It is an individual individual (X_6) to predict that the learning organization of educational institutions has increased to 89.5%.

Keywords: Competencies of school administrators; Leadership of school administrators; Learning organization

1. บทนำ

การพัฒนาศักยภาพของสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคโลกาภิวัตน์ เป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญเช่นเดียวกับการเตรียมคนในสังคมให้มีความพร้อมในการดำเนินชีวิตซึ่งสำคัญและต่างเป็นองค์ประกอบซึ่งกันและกัน กระบวนการที่จะทำให้ความสำคัญทั้งสองสามารถสอดคล้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ กระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งประเทศไทยกำลังพยายามปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ ด้วยการพัฒนาการบริหารจัดการความรู้โดยส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานดำเนินการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ นำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งการที่สถานศึกษาจะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา ผู้ทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่างๆ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, หน้า 60)

การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อองค์กรต่างๆ อย่างมากในปัจจุบัน จะเห็นได้จากแผนพัฒนากระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (2560-2564) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์การพัฒนา คุณภาพคนและสังคมไทย โดยมีเป้าประสงค์ว่าคนไทยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นฐานในการก้าวไปสู่สังคมที่มีความใสใจ และแบ่งปันต่อผู้อื่นตลอดจน นำไปสู่การสร้างและพัฒนานวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่เชื่อม ต่อกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศในอนาคต สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็ง พัฒนาคุณภาพคนไทย ทุกกลุ่มวัยให้มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงาม และรู้คุณค่า ความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นพลังทาง สังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ เพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้ได้ มาตรฐานสากล และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย ต่อยอดองค์ความรู้ สู่นวัตกรรม และโอกาสการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น (ทองเพียร เตยหอม, 2562)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะหลักและภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเพื่อ เป็นแนวทางในการปรับปรุง และเสริมสร้างสมรรถนะหลักและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและ เหมาะสม และสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4
2. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4
3. เพื่อศึกษาระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษา และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษานครราชสีมาเขต 4

5. เพื่อศึกษาสมรรถนะหลักและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 317 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2555)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ระดับสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการทำงานเป็นทีม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 26 ข้อ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเที่ยงเท่ากับ .97 ตอนที่ 2 ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การคำนึงถึงการเป็นเอกัตบุคคล การกระตุ้นชาวปัญญา และการสร้างแรงบันดาลใจ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 21 ข้อ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเที่ยงเท่ากับ .98 และตอนที่ 3 การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ประกอบด้วย พลวัตแห่งการเรียนรู้ การปฏิรูปองค์กร การเพิ่มอำนาจบุคคล การจัดการความรู้ และการใช้เทคโนโลยี ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 34 ข้อ ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเที่ยงเท่ากับ .98

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางและการอธิบายประกอบ ดังต่อไปนี้

1. สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์และด้านการบริการที่ดี ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ ในกลุ่มคือ ด้านการพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4

สมรรถนะ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.54	0.49	มากที่สุด
2. ด้านการบริการที่ดี	4.51	0.57	มากที่สุด
3. ด้านการพัฒนาตนเอง	4.49	0.58	มาก
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.55	0.53	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.52	0.50	มากที่สุด

2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงการเป็นเอกัตบุคคล และด้านการกระตุ้นเชาว์ปัญญา ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ ในกลุ่มคือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.53	0.56	มากที่สุด
2. ด้านการคำนึงถึงการเป็นเอกัตบุคคล	4.55	0.56	มากที่สุด
3. ด้านการกระตุ้นเชาว์ปัญญา	4.53	0.53	มากที่สุด
4. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.56	0.54	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.54	0.47	มากที่สุด

3. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูง 3

อันดับแรก ได้แก่ ด้านการเพิ่มอำนาจบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการปฏิรูปองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ ในกลุ่มคือ ด้านการจัดการความรู้ อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4

องค์กรแห่งการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้	4.52	0.54	มากที่สุด
2. ด้านการปฏิรูปองค์กร	4.52	0.49	มากที่สุด
3. ด้านการเพิ่มอำนาจบุคคล	4.57	0.55	มากที่สุด
4. ด้านการจัดการความรู้	4.48	0.56	มาก
5. ด้านการใช้เทคโนโลยี	4.49	0.57	มาก
รวมเฉลี่ย	4.52	0.59	มากที่สุด

4. ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 พบว่า ตัวแปรสมรรถนะของผู้บริหาร ($XX1_{total}$) กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 (Y_{total}) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .896 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาตนเอง ($X1_3$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .876 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การทำงานเป็นทีม ($X1_4$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .845 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($X1_1$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .834 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การบริการที่ดี ($X1_2$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .755 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5
$X1_1$	.819**	.832**	.771**	.770**	.786**
$X1_2$	.766**	.770**	.731**	.707**	.721**
$X1_3$	.857**	.856**	.812**	.825**	.829**
$X1_4$	.830**	.838**	.798**	.793**	.772**
$XX1_{total}$	.881**	.887**	.837**	.833**	.837**

5. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 4 พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ($XX2_{total}$) กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (Y_{total}) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .938 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปหาน้อยพบว่า การกระตุ้นชาวปัญญา ($X2_3$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .924 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การสร้างแรงบันดาลใจ ($X2_4$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .913 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การคำนึงถึงความเป็นเอกัตบุคคล ($X2_2$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .882 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($X2_1$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .863 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 4

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5
$X2_1$	.842**	.864**	.803**	.810**	.797**
$X2_2$	.853**	.874**	.834**	.831**	.814**
$X2_3$	.900**	.913**	.866**	.873**	.853**

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5
$X2_4$	.886**	.894**	.857**	.861**	.857**
$XX2_{total}$	.912**	.929**	.880**	.884**	.870**

6. สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 พบว่า มี 3 ปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเรียงลำดับที่ส่งผลจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านการพัฒนาตนเอง (X_3) ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม (X_4) และปัจจัยด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_1) ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ .909 และค่าสัมประสิทธิ์การทำนายที่ปรับแก้หรืออำนาจการทำนาย (Adjusted R^2) เท่ากับ .826 สามารถนำตัวแปรสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษามาสร้างสมการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y_1' = .115 + .395(X1_3) + .368(X1_4) + .254(X1_1)$ สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z_1 = .387(X1_3) + .331(X1_4) + .247(X1_1)$ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยคะแนนดิบ (B) และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยคะแนนมาตรฐาน (β) ของตัวแปรทำนาย ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์สมการถดถอย (ES.b) และการทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย

ตัวแปร	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	p-values
	B	Std.error	β		
$X1_3$	.395	.055	.387	7.187	.000
$X1_4$	.368	.048	.331	7.644	.000
$X1_1$	.254	.048	.247	5.346	.000
a (Constant)	.115	.122	-	.941	.347
R = .909 Std.error = .247 F = 502.610					
$R^2 = .826$ Adjusted $R^2 = .824$ a = .115					

** p < .01

7. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 4 พบว่ามี 3 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี โดยเรียงลำดับ ดังนี้ ปัจจัยด้านการกระตุ้นเชิงปัญญา (X_7) ปัจจัยด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_8) และปัจจัยด้านการคำนึงถึงการเป็นเอกัตบุคคล (X_9) ตามลำดับ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ .946 และค่าสัมประสิทธิ์การทำนายที่ปรับแก้หรืออำนาจการทำนาย (Adjusted R^2) เท่ากับ .895 สามารถนำตัวแปรภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามาสร้างสมการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 4 สมการทำนายในรูปคะแนนดิบ $Y_1' = .287 + .430(X_{2_3}) + .349(X_{2_4}) + .158(X_{2_2})$ สมการทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z_2 = .457(X_{2_3}) + .360(X_{2_4}) + .163(X_{2_2})$ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยคะแนนดิบ (B) และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยคะแนนมาตรฐาน (β) ของตัวแปรทำนาย ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์สมการถดถอย (ES.b) และการทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย

ตัวแปร	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	t	p-values
	B	Std.error	β		
X_{2_3}	.430	.043	.457	10.007	.000
X_{2_4}	.349	.044	.360	7.915	.000
X_{2_2}	.158	.041	.163	3.859	.000
a (Constant)	.287	.082	-	3.485	.001
R = .946 Std.error = .192 F = 903.322					
$R^2 = .895$ Adjusted $R^2 = .894$ a = .287					

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 พบว่า สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านการบริการที่ดี ทั้งนี้การที่ด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่นๆ นั้น เป็นเช่นนี้เพราะว่าการทำงานเป็นทีมเป็นการรวมตัวกันทำงาน อีกทั้งโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้การรวมตัวกันง่าย

ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวัลย์ อ่างคำ (2561) พบว่า สมรรถนะหลักของผู้บริหารด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากที่สุด อาร่าพิด หัตถน (2562) พบว่า สมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 และจากสมมติฐานข้อที่ 1 ระดับสมรรถนะและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 อยู่ในระดับมาก พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงการเป็นเอกัตบุคคล และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามลำดับ การที่ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่บุคลากรในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสและสนับสนุนให้บุคลากรนำเสนอโครงการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา อนันตศรี (2560) ทำการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอเขาสมิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมาก วิฑูรย์ วงศ์จันทร์ (2560) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับอังกูร เภาวัลย์ และธีรกร วรบำรุงกุล (2562) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมาก ธีรศักดิ์ สารสมักร (2563) พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมาก

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 พบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการเพิ่มอำนาจบุคคล ด้านพลวัตแห่งการเรียนรู้ และด้านการปฏิรูปองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด การที่ด้านการเพิ่มอำนาจบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษายอมรับการตัดสินใจของทีมงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นคณะกรรมการสถานศึกษา ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และผู้บริหารสถานศึกษามีการกระจายอำนาจและมอบอำนาจในการทำงานตามความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถาน

ศึกษาเป็นองค์กรที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมกับรับความรู้จากภายนอกมาปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นความรู้ที่สามารถนำไปพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้องค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างเป็นสุด (อมร สายใจ, 2556) สอดคล้องกับแนวคิดของไพลิน บุญนา (2559, หน้า 27) กล่าวว่า การเอื้ออำนาจบุคคล หมายถึง การให้อำนาจแก่สมาชิกในองค์กรทุกภาคส่วน มีความสามารถ การให้อำนาจในการจัดการการสร้างพันธมิตรหรือเครือข่ายแห่งการเรียนรู้กับหุ้นส่วนและชุมชน ขณะเดียวกันลำพึง ศรีมีชัย (2559, หน้า 35) กล่าวว่า การเอื้ออำนาจบุคคล คือ มีการเสริมอำนาจ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลมีความสามารถในการเรียนรู้ มีอิสระในการตัดสินใจ แก้ปัญหา กระจายความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ไปสู่ระดับล่าง สอดคล้องกับโสภณ งามสวย (2559, หน้า 16) กล่าวว่า การเอื้ออำนาจบุคคล คือระบบที่ประกอบด้วย บุคลากรทุกภาคส่วน ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงชุมชนที่อยู่แวดล้อม ซึ่งทุกกลุ่มมีคุณค่าต่อองค์การแห่งการเรียนรู้และต้องได้รับการเอื้ออำนาจและการเรียนรู้เช่นเดียวกัน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 4 พบว่า ตัวแปรสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา ($XX1_{total}$) กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (Y_{total}) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .896 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย พบว่า การพัฒนาตนเอง ($X1_3$) การทำงานเป็นทีม ($X1_4$) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($X1_1$) และการบริการที่ดี ($X1_2$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้การที่สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาตนเอง (X_3) มีความสัมพันธ์ต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสูงมาก อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อบรม ประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน และวิธีการบริหารสถานศึกษาอื่นๆ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาตนเองให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและเครือข่ายสังคมในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของปาริฉัตร ช่อชิต (2559) พบว่า สมรรถนะผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 4 พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ($XX2_{total}$) กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา (Y_{total}) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .938 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย พบว่า การกระตุ้นชาวปัญญา ($X2_3$) การสร้างแรงบันดาลใจ ($X2_4$) การคำนึงถึงการเป็นเอกัตบุคคล ($X2_2$)

และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_{2_1}) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้การที่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารด้านการกระตุ้นชาวปัญญา (X_7) ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา มากที่สุด อาจเป็นเพราะว่า การดำเนินงานในสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาต้องกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานเสนอแนวคิดใหม่ๆ ในการปฏิบัติงานเพื่อให้ทำงานมีคุณภาพมากขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายงานสับเปลี่ยนหมุนเวียนเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เรียนรู้งานใหม่ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของอังกูร เถาว์ลย์ และธีรังกูร วรบำรุงกุล (2562) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 พบว่า ปัจจัยด้านการพัฒนาตนเอง (X_{1_3}) ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม (X_{1_4}) และปัจจัยด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_{1_1}) ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ .909 และค่าสัมประสิทธิ์การทำนายที่ปรับแก้หรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 82.6 (Adjusted $R^2 = .826$) สอดคล้องกับงานวิจัยของนพพร ลำสัน (2558) พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา โมเดลสมการโครงสร้างของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

7. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 พบว่า ปัจจัยด้านการกระตุ้นชาวปัญญา (X_{2_3}) ปัจจัยด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_{2_4}) และปัจจัยด้านการคำนึงถึงการเป็นเอกัตบุคค (X₂₂) ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) เท่ากับ .946 และค่าสัมประสิทธิ์การทำนายที่ปรับแก้หรืออำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 89.5 (Adjusted $R^2 = .895$) สอดคล้องกับงานวิจัยของนครินทร์ อิมสวาสดี (2562) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของอังกูร เถาว์ลย์ และธีรังกูร วรบำรุงกุล (2562) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (X_3) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_4) ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่ระบุว่า สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาตนเอง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน และวิธีอื่นๆ ตามที่เหมาะสม

1.2 จากผลการวิจัยที่ระบุว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดโครงการหรือกิจกรรม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากร

1.3 จากผลการวิจัยที่ระบุว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในด้านการจัดการความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อหาวิธีบริหารจัดการศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

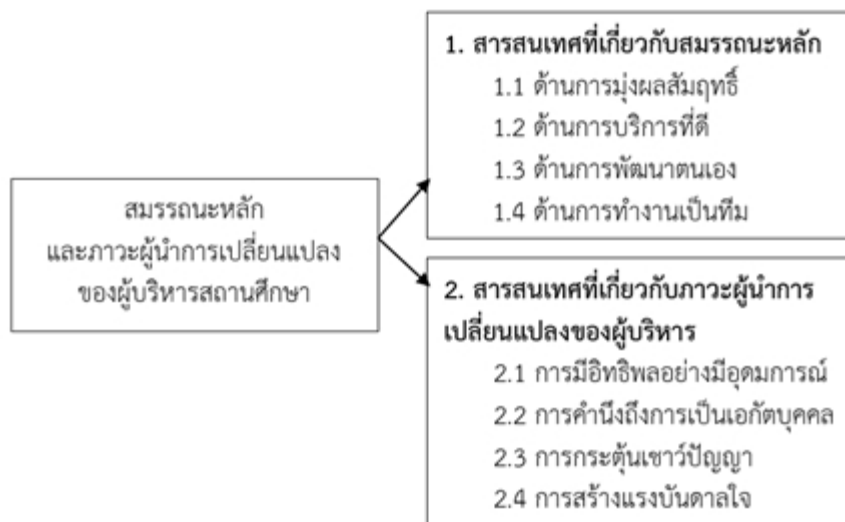
2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับเชิงปริมาณเกี่ยวกับสมรรถนะและภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะและภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

2.3 ควรศึกษาปัจจัยหรือตัวแปรในด้านอื่นที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการทำวิจัยในครั้งนี้ ได้สารสนเทศที่เกี่ยวกับสมรรถนะหลัก ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 4 ผู้บริหารสถานศึกษา นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะหลักและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสามารถบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). แผนพัฒนากระทรวงศึกษาธิการฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนา อนันตศรี. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอเขาสมิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทองเพียร เตยหอม. (2562). แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ทิพวัลย์ อ่างคำ. (2561). สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการสู่ความเป็นเลิศมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือ. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- ธีรศักดิ์ สารสมักร. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 5, วันที่ 9 พฤษภาคม 2563. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชธานี.

- นกรินทร์ อิมสวาสดี. (2561). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). สถิติชวนใช้. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพพร ลำสัน. (2558). ภาวะผู้นำและสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษา. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2(2), 136-149.
- ปาริฉัตร ช่อচিত. (2559). สมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพลิน บุญนำ. (2559). ศึกษาลักษณะความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ลำพึง ศรีมิชัย. (2559). รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนการศึกษาพิเศษด้านการบกพร่องทางสติปัญญา. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- วิฑูรย์ วงศ์จันทร์. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: นายกรัฐมนตรี.
- โสภณ งามสวย. (2559). การพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อมร สายใจ. (2556). องค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในเขตอำเภอเมืองสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อาราพัต หัตถน. (2562). สมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา เขต 3. (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- อังกูร เก่าวลย์ และธีรจักร วรบำรุงกุล. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 38(3), 92-99.

การสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ *

The Network Creation of Self-Reliance of Farmers in the Northeast

ประกอบ มีโคตรกอบ, สุทธิพงษ์ สวัสดิ์ท่า¹ และพรนิพา รัตนคณทรัพย์²

Prakob Meekotkong, Sutipong Sawatta and Pronnipa Rattanakanasap

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Learning Institute for Everyone, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Prakob_1968@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบและขบวนการสร้างเครือข่ายการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) ศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง โดยทำการสัมภาษณ์จากเกษตรกรที่ทำการปลูกข้าวและทำการเกษตรเชิงอินทรีย์ใน 3 จังหวัด จำนวน 30 คน และกลุ่มตัวอย่าง ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเฉพาะหน้า จากเกษตรกรที่ทำการปลูกข้าวและเกษตรกรรมเชิงอินทรีย์ใน 3 จังหวัด จำนวน 600 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการพึ่งตนเองด้านจิตใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .94 ด้านสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .95 ด้านเศรษฐกิจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .94 ด้านเทคโนโลยี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .93 และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .93

*ได้รับบทความ: 16 ตุลาคม 2563; แก้ไขบทความ: 22 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2564

Received: October 16, 2020; Revised: December 22, 2021; Accepted: December 26, 2021

2. การสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่ายเกษตรกรที่ประกอบด้วยรูปแบบและขบวนการ ดังนี้ 1) มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) มีความสนใจหรือผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 6) การเกื้อหนุนพึ่งพากัน 7) การมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน

3. ปัญหาและอุปสรรค พบว่า 1) การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่ไม่ชัดเจน 2) สมาชิกภายในเครือข่าย 3) การถูกรบกวน 4) การมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมาย 5) การติดตามและประเมินผล

คำสำคัญ: การสร้างเครือข่าย; การพึ่งตนเองของเกษตรกร

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the model and processes in creating the network of self-reliance of farmers in the northeast; 2) to study the promotion of creating the network of self-reliance of farmers in the northeast; 3) to study the problems and obstacles of creating the network of self-reliance of farmers in the northeast. This study was conducted by means of the mixed method research methodology. Its targets: 30 farmers growing rice and doing organic agriculture were selected by purposive sampling and participated in interviews. Its samples included 600 farmers, selected by random sampling.

The research results were as follows:

1. The opinion of the samples on the level of change of the model of self-reliance in the mental aspect in overall was estimated at a high statistical level (Mean = 3.77, S.D. = .95). The social aspect in overall was estimated at a high statistical level (Mean = 3.79, S.D. = .95). The economic aspect in overall was estimated at a high statistical level (Mean = 3.86, S.D. = .95). The technology aspect in overall was estimated at a high statistical level (Mean = 3.92, S.D. = .93). The natural and environmental aspect in overall was estimated at a high statistical level (Mean = 4.11, S.D. = .93).

2. Building self-reliance networks for farmers in the northeast is a link in the form of a network of farmers, consisting of models and processes: 1) same perception; 2) vision; 3) interests or common advantages; 4) participation of all members of the network; 5) mutual encouragement; 6) mutual support; 7) exchange interaction.

3. Problems and obstacles consist of 1) ambiguous targeting; 2) members within the network; 3) domination; 4) legal status; 5) monitoring and evaluation.

Keywords: Network Creation; Self-Reliance of Farmers

1. บทนำ

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนหรือการพัฒนาชนบทที่สำคัญๆ คือ การที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนา คือ การที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลักกิจกรรมและโครงการตามแนวพระราชดำริที่ดำเนินการอยู่หลายพื้นที่ทั่วประเทศใน ปัจจุบันนั้นล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่การพึ่งตนเองได้ของราษฎรทั้งสิ้น ในการพัฒนาทั้งด้านอาชีพและส่งเสริมการเกษตรให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมั่นคงเป็นปึกแผ่นนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินการแนะนำสาธิตให้ประชาชนดำเนินรอยตาม เบื้องพระยุคลบาทเป็นไปตามหลักการพัฒนาสังคมชุมชนอย่างแท้จริง กล่าวคือ ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2561) ดังนั้น การที่ราษฎรในชนบทสามารถพึ่งตนเองได้มากยิ่งขึ้นนั้น สืบเนื่องจากแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานแก่เกษตรกรหลายประการ

จากแนวพระราชดำริดังกล่าว ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงใต้ได้นำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมทั้งในด้านการพึ่งพาตนเอง ทั้งนี้การทำการเกษตรกรรมและการผลิตข้าวของชาวนาอีสานยังคงมุ่งที่การผลิตเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน เน้นการปลูกข้าวเพื่อกินเอง มีการปลูกข้าวที่หลากหลายพันธุ์ตามลักษณะพื้นที่ การใช้ปัจจัยการผลิตที่สำคัญคือ พันธุ์ข้าว ที่ดิน แรงงาน ยังคงอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเองและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน ปัจจัยที่กระทบต่อการพึ่งตนเองของชาวนาประกอบขึ้นด้วยหลายปัจจัย แต่ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาได้เน้นการส่งเสริม การเกษตรแผนใหม่ มีการพัฒนาพันธุ์ข้าวและส่งเสริมการใช้สารเคมีการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิต กระทั่งมีความผิดพลาดล้มเหลวและผลกระทบของการพัฒนาการปลูกข้าวที่ตึงมากและการพึ่งตนเองของครัวเรือนชาวนาและชุมชน ตั้งแต่มีกระแสความตื่นตัวในเกษตรทฤษฎีใหม่และหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการเกษตรกรรมแบบพึ่งตนเองหรือเกษตรกรรมยั่งยืนก็ยังคงได้รับความสนใจมากขึ้นจนกลายมาเป็นนโยบายระดับชาติ หน่วยงานรัฐจำนวนมากได้เข้ามาสนับสนุนการฝึกอบรมให้ความรู้ แก่เกษตรกรด้านเทคนิคการเกษตรปลอดภัย จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและมีการประสาน ความร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคประชาสังคม ถึงแม้ว่าการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ อาจจะยังไม่ได้ผลดี ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถโน้มน้าวหรือส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรกรรม แบบยั่งยืนได้มากนัก แต่ก็ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญในการทำให้เกษตรกรรมพึ่งตนเองหรือเกษตรกรรม ยั่งยืนเปลี่ยนจากการเป็นเพียงกระแสทางเลือกมาเป็นกระแสหลักในสังคมไทย อีกทั้งยังถูกนำเสนอในฐานะของแนวทางแก้ปัญหาวิกฤติของชาติ ไม่ว่าจะเป็นวิกฤติเศรษฐกิจ แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ทิศทางการดำเนินงานที่เปลี่ยนไป เช่นนี้สอดคล้องอย่างดีกับการมองเกษตรกรรมแบบพึ่งตนเอง ซึ่งมีการทำนาเป็นองค์ประกอบสำคัญของเกษตรกรและชุมชน ตลอดทั้งเป็นสร้างความมั่นคงของคนในชาติ ดังนั้น เพื่อเป็นหลักสำคัญในการพึ่งตนเองและการพัฒนา ชุมชนชนบทให้ยั่งยืน จึงเป็นปัญหาที่จะต้องทำการวิจัยต่อไปเพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและขบวนการสร้างเครือข่ายการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) เป็นการผสมกันในระดับประเภทของการวิจัย ไม่ใช่เป็นการผสมกันในระดับการรวบรวมข้อมูล โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือใช้แบบสอบถาม (Qualitative Research) เกษตรกรที่ทำการปลูกข้าวและเกษตรกรรมเชิงอินทรีย์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
2. แบบสอบถาม ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

4. สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบและกระบวนการสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า เกษตรกรรู้จักทำการเกษตรในแนวทางเกษตรพึ่งตนเอง ผูกพันกับวิถีชีวิต สัมพันธ์กับการใช้ชีวิต การกำหนดเป้าหมายจึงเป็นการคิดถึงชีวิต วิเคราะห์ชีวิต ให้เป็นไปตามที่ต้องการ การทำการเกษตรเพื่อการพึ่งตนเอง เริ่มต้นเน้นการผลิตที่ตอบสนองของชีวิตให้พออยู่พอกิน ขยายไปสู่การแบ่งปัน เพื่อสร้างระบบภูมิคุ้มกันและเครือข่ายของระบบสังคมในรูปแบบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แล้วจึงนำไปขายเพื่อนำเงินไปแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ และพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการพึ่งตนเองด้านจิตใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .94 2) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการพึ่งตนเองด้านสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .95 3) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับ

การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .94 4) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .93 และ 5) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .93

2. การเสริมสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าการสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่ายเกษตรกรที่จะต้องพัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันประกอบด้วยรูปแบบและขบวนการ ดังนี้ 1) มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) มีความสนใจและมีผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 6) การเกื้อหนุนพึ่งพากัน 7) การมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน และผลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .95 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์การทำเกษตรมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 รองลงมา ได้แก่ วิเคราะห์สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อภาคเกษตรกรรม เสริมสร้างศักยภาพให้ความรู้ด้านการทำเกษตรกรรมที่ยั่งยืน มีการสร้างขวัญและกำลังใจของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ มีการเปิดพื้นที่ให้เกษตรกรรุ่นใหม่ได้พบปะกัน มีการสร้างความสัมพันธ์ในการเชื่อมต่อและหนุนเสริมกัน มีการรวมพลังเกษตรกรรุ่นใหม่ผลักดันนโยบายด้านการเกษตรให้ยั่งยืน พัฒนาให้เป็นรูปธรรมของเกษตรกรรุ่นใหม่ด้านการปรับตัวและแนวคิด นำเสนอประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมของกลุ่มคนรุ่นใหม่ในวิถีเกษตรกร สร้างสื่อสารสาธารณะเกี่ยวกับวิถีเกษตรกรรมไปสู่ประชาชน และการพัฒนาแนวทางปฏิบัติของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อเป็นต้นแบบ เป็นแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นใหม่เพื่อเป็นต้นแบบ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 4.16 4.12 3.92 3.90 3.89 3.86 3.80 3.65 3.60 และ 3.57 ตามลำดับ

3. ปัญหา และอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปัญหาและอุปสรรค ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า เครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกร มีปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

3.1 การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่ไม่ชัดเจน โดยทั่วไปเครือข่ายเพื่อการพึ่งตนเองจะเกิดขึ้นมาจากความต้องการจำเป็นบางอย่างของกลุ่มบุคคลหรือองค์กรจำนวนหนึ่ง ซึ่งความต้องการ

จำเป็นดังกล่าวจะถูกนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของเครือข่าย แต่ก็มีเครือข่ายบางแห่งไม่เคยมีการกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนได้เลย เมื่อเครือข่ายไม่มีทิศทางวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน บุคคลหรือองค์กรสมาชิกที่มีความเข้มแข็งกว่าก็มีโอกาสเข้ามาครอบงำชักจูงเครือข่ายไปในทางที่เป็นประโยชน์เฉพาะกับบุคคลหรือองค์กรที่มีอำนาจมากกว่า

3.2 สมาชิกภายในเครือข่าย จากการที่เครือข่ายมีสมาชิกหลากหลายประเภทหรือมีความแตกต่างมากระหว่างฐานะ ขนาด ความเข้มแข็ง และสถานภาพอื่นๆ ของสมาชิก ยากที่จะทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายโดยเท่าเทียมกัน

3.3 การถูกครอบงำ เครือข่ายสามารถถูกครอบงำได้โดยง่ายจากองค์กร กลุ่มผลประโยชน์ หัวคะแนนนักการเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ นักวิชาการ หรือผู้มีอิทธิพลอื่นๆ

3.4 การมีสถานภาพถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้เครือข่ายและผู้นำเครือข่ายได้รับการสนับสนุนและความไว้วางใจจากสมาชิกเครือข่าย อีกทั้งยังได้สามารถดำเนินงานได้กว้างขวางขึ้นด้วย

3.5 การติดตามและประเมินผล การติดตามและประเมินผลเครือข่ายมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากธรรมชาติของเครือข่ายเกษตรกรคือความไม่เป็นระบบ และมีโครงสร้างหลวมที่มุ่งเน้นความก้าวหน้าในอนาคตไม่ใช่ประสบการณ์ในอดีต

ผลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง พบปัญหาและอุปสรรคของเครือข่ายเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การสร้างรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของเครือข่าย 2) การรวมกลุ่มขนาดใหญ่ของเครือข่าย 3) การมีองค์ความรู้จากการเข้าอบรมจากหน่วยงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง 4) การลดต้นทุนในการซื้อวัตถุดิบจากสมาชิกของเครือข่าย 5) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ 6) ความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จากเครือข่าย 7) การรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร 8) การได้รับสนับสนุนเครื่องมือจากหน่วยงานภายในและภายนอกกลุ่ม และ 9) การมีคุณธรรม และโปร่งใสในการบริหารงานเครือข่าย

โดยเครือข่ายเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .94 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรื่องการ สร้างรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 รองลงมาได้แก่ การรวมกลุ่มขนาดใหญ่ การมีองค์ความรู้จากการเข้าอบรมจากหน่วยงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง การลดต้นทุนในการซื้อวัตถุดิบจากสมาชิกของเครือข่าย การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ การมีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จากเครือข่าย การรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การได้รับสนับสนุนเครื่องมือจากหน่วยงานภายในและภายนอกกลุ่ม และการมีคุณธรรม

และโปร่งใสในการบริหารงานเครือข่ายค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 3.74 3.72 3.72 3.70 3.70 3.69 3.67 และ 3.63 ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรรู้จักทำการเกษตรในแนวทางเกษตรพึ่งตนเอง ผูกพันกับวิถีชีวิต สัมพันธ์กับการใช้ชีวิต การกำหนดเป้าหมายจึงเป็นการคิดถึงชีวิต วิเคราะห์ชีวิตให้เป็นไปตามที่ต้องการ การทำการเกษตรเพื่อการพึ่งตนเอง เริ่มต้นเน้นการผลิตที่ตอบสนองของชีวิตให้พออยู่พอกิน ขยายไปสู่การแบ่งปัน เพื่อสร้างระบบภูมิคุ้มกันและเครือข่ายของระบบสังคมในรูปแบบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แล้วจึงนำไปขายเพื่อนำเงินไปแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ทั้งนี้โดยผ่านการประสานสัมพันธ์กันระหว่างกิจกรรมการพึ่งตนเองของเกษตรกรประกอบด้วย การพึ่งตนเองด้านจิตใจ การพึ่งตนเองด้านสังคม การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยีและการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนทำให้เกิดเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นภายใต้รูปแบบการพึ่งตนเอง 5 ด้านย่อยดังกล่าว สอดคล้องกับเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ (2551) ที่วิจัยและพัฒนาพื้นที่ 4 ชุมชน ภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารองค์กรชาวบ้านและเครือข่ายแบบบูรณาการที่พบว่า การพัฒนาเครือข่ายจากกลุ่มกิจกรรมย่อยหลายกลุ่มเชื่อมโยงกันเป็นกลุ่มใหญ่ เป็นพัฒนาการเครือข่ายที่เกิดจากการที่กลุ่มกิจกรรมย่อยๆ ที่ทำกิจกรรมที่แตกต่างกัน แต่มีบางอย่างที่ต้องพึ่งพาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทำให้กลุ่มย่อยต้องมาเชื่อมโยงกันโดยมีกลุ่มใหญ่เป็นแกน

2. ผลจากการวิจัยพบว่า การสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่ายเกษตรกรที่จะต้องพัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันประกอบด้วยรูปแบบและขบวนการ 1) มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) มีความสนใจหรือผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 6) การเกื้อหนุนพึ่งพากัน 7) การมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน โดยมีการตั้งเป็นศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้การพึ่งพาตนเองแล้วจึงมีการกระจายไปยังศูนย์การเรียนรู้เครือข่าย สอดคล้องกับการศึกษาของวสันต์ กุ้เกียรติกุล (2544) ที่ทำการวิจัยเรื่ององค์กรเครือข่ายชุมชนตำบลบาโจยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่เข้าด้วยกันเป็นองค์กรเครือข่ายระดับตำบล และส่งเสริมกิจกรรมองค์กรเครือข่ายให้ตอบสนองความต้องการชุมชน วิธีการวิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า การเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ เป็นองค์การเครือข่าย

เริ่มจากคณะผู้วิจัยค้นหาความต้องการร่วมกันของทุกกลุ่มในพื้นที่ ได้แก่ ร้านค้าชุมชน ตลาดนัดและธนาคารตำบล จากนั้นสร้างจิตสำนึกให้แกนนำกลุ่มด้วยการพูดคุยให้เห็นความสำคัญของการจัดตั้งองค์กรเครือข่าย และนำแกนนำไปทัศนศึกษา หลังจากนั้นแต่งตั้งแกนนำบางคนเป็นคณะกรรมการบริหารชั่วคราวเพื่อจัดทำโครงการตั้งร้านค้าและตลาดนัดชุมชน แล้วชี้แจงให้คณะกรรมการ กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน โต๊ะครู โต๊ะอิหม่าม ได้เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ ต่อมาจัดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการ องค์กรเครือข่ายชุมชน และคณะกรรมการบริหารซึ่งทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชนประจำตำบลด้วย คณะกรรมการบริหาร มีหน้าที่สำคัญคือ ผลักดันให้เกิดร้านค้าและตลาดชุมชน และบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ การบริหารงาน สำหรับธนาคารตำบลจะดำเนินการภายในปลายปี 2544 องค์กรเครือข่ายมีผลต่อชุมชนทั้งด้านสนับสนุนชุมชนให้มีเวทีแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ในรูปคณะกรรมการ ส่งเสริมให้กลุ่มเครือข่ายมีการวางแผน เพื่อประสานงานทางราชการสนับสนุนงบประมาณ รวมทั้งองค์กรเครือข่ายช่วยสร้างงานใหม่ให้กับเกษตรกรและทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป ได้แก่ เจ้าพนักงานส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ควรประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนให้กิจกรรมในอนาคตขององค์กรเครือข่ายประสบความสำเร็จ ได้แก่ การขยายตลาดนัดชุมชนและองค์กรเครือข่ายรวบรวมผลผลิตทางการเกษตรของสมาชิกจำหน่าย รวมทั้งการสร้างห้องประชุมและอาคารฝึกอาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของสนธิ สัตโยภาส (2551) วิจัยเรื่อง การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อเฝ้าระวังสังคมเป็นสุข จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังสังคม เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการเฝ้าระวังสังคมและเพื่อเฝ้าระวังปัญหาสังคมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยเลือกแบบเจาะจงจากสถาบันสังคมที่สมัครใจเข้าร่วม ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลวิทยาลัย องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว เทศบาลตำบลแม่โป่ง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ รวมเครือข่ายได้จำนวน 9 แห่ง การดำเนินการวิจัยเริ่มจากการศึกษาบริบทของจังหวัดเชียงใหม่ สร้างเครือข่ายในระดับหน่วยงานกับภายนอกพร้อมกับลงนามในข้อตกลงร่วมกันเป็นสมาชิกสร้างสังคมเป็นสุข (MOU) ปรากฏว่าได้เครือข่ายจำนวน 9 แห่ง จากนั้นเครือข่ายแต่ละแห่งดำเนินกิจกรรมการเฝ้าระวังปัญหาสังคมตามบริบทของตนโดยใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นเวลา 10 เดือน หลังจากนั้นจึงจัดเวทีเสวนาและนำเสนอผลงานของแต่ละเครือข่าย พร้อมกับสรุปผลการวิจัยและเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณะร่วมกัน ตามลำดับพบว่า 1) เกิดเครือข่ายเฝ้าระวังสังคมเป็นสุข จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีสมาชิก 9 องค์กรพร้อมช่วยกันขยายเครือข่ายบุคคลไปจำนวน 216,314 คน 2) เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการเฝ้าระวังสังคม 4 ด้าน คือ ด้านการเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม ด้านเฝ้าระวังภัยจากสิ่งเสพติด ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชน และด้านการปลูกฝังศาสนธรรมให้แก่เยาวชน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่า เครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดขึ้นผ่านการประสานสัมพันธ์กันระหว่างกิจกรรมการพึ่งตนเองของเกษตรกร ประกอบด้วย การพึ่งตนเองด้านจิตใจ การพึ่งตนเองด้านสังคม การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี และการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมประสิทธิภาพของเกษตรกร ต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาเกี่ยวกับการพึ่งตนเองด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่เกษตรกร

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า เครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดขึ้นผ่านการประสานสัมพันธ์กันระหว่างกิจกรรมการพึ่งตนเองของเกษตรกร ประกอบด้วย การพึ่งตนเองด้านจิตใจ การพึ่งตนเองด้านสังคม การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ การพึ่งตนเองด้านเทคโนโลยี และการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น เกษตรกร หรือกลุ่มเกษตรกรผู้ต้องการจะพัฒนาให้เกิดเครือข่ายการพึ่งตนเองได้ ควรพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

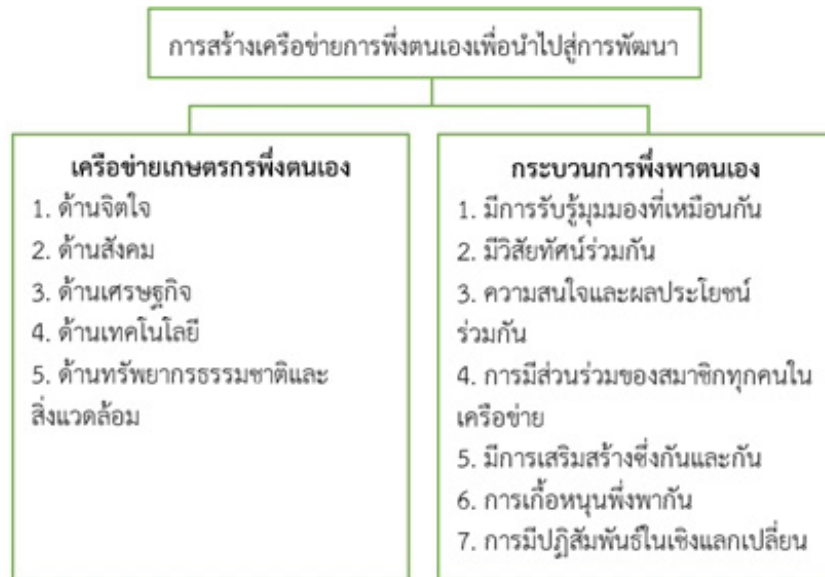
3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาถึงการสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในกลุ่มอื่นๆ เพื่อให้ครอบคลุมทุกกลุ่มอาชีพ เพื่อที่จะส่งเสริมเกษตรกร

3.2 ควรมีการศึกษาถึงการสร้างนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกร

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่ายเกษตรกรพึ่งตนเอง 5 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ประกอบด้วย รูปแบบและกระบวนการ ได้แก่ 1) มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) มีความสนใจหรือผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 6) การเกื้อหนุนพึ่งพากัน 7) การมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน จนทำให้เกิดเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขึ้นผ่านการประสานสัมพันธ์กันระหว่างกิจกรรมการพึ่งตนเองของเกษตรกรภายในเครือข่าย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2561). แนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (SelfReliance). เข้าถึงได้จาก https://www.chaipat.or.th/site_content/item/283-self-reliance.html
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ. (2551). โครงการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารองค์กรชาวบ้าน และเครือข่ายแบบบูรณาการ. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วสันต์ กุเกียรติกุล. (2544). องค์กรเครือข่ายชุมชนตำบลบึงไผ่ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. (รายงานการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- สนธิ สัตย์ภาส. (2551). การสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหาสังคมของจังหวัดเชียงใหม่. (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น
ในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ*

The Political Participation of the people in the Local Administration
in Chaturat District Chaiyaphum Province

พระชัชชัย สมณฑาสาทิโก (มงคลเมือง), ชาญชัย ฮวดศรี, สุรพล พรหมกุล¹ และภาสกร ดอกจันทร์²

Phra Chatcai Smanthasatigo (Mongkhonmeang), Chanchai Huadsri,

Suraphon Promgun and Pasakorn Dokchan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Thepsatri Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: phrassiphngsc5@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ 2) ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ 3) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 390 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน โดยการคำนวณด้วยการใช้สูตรทาโร่ ยามาเน่ ระดับความเชื่อมั่น 95% และการใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสอบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ทั้ง 5 ด้านพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

*ได้รับบทความ: 18 มิถุนายน 2564; แก้ไขบทความ: 23 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2564

Received: June 18, 2021; Revised: December 23, 2021; Accepted: December 26, 2021

เมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ จัตูรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ การศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอจัตูรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่าควรมีการตรวจสอบติดตาม รับทราบข้อมูลผลงานของผู้นำท้องถิ่น รับฟังนโยบายการพัฒนาแก้ปัญหาของชุมชนและมีความรักพอใจในสิ่งที่ทำ มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน มีความเอาใจใส่ในสิ่งที่ทำ และใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; การปกครองส่วนท้องถิ่น; ผู้นำท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to 1) study the level of political participation of people in local administration in Chaturat District, Chaiyaphum Province; 2) compare the political participation of the people in local administration in Chaturat District, Chaiyaphum Province; 3) study ways to promote political participation of people in local administration in Chaturat District, Chaiyaphum Province. This study was carried out by means of the mixed method research. The sample consisted of 390 participants and 10 key informants. The research instruments were questionnaires and interviews. The statistics used for data analysis.

The research results were as follows:

1. The level of opinions on political participation of the people in local administration in Chaturat District, Chaiyaphum Province, in all 5 aspects overall was at the highest level.

2. Comparison of the political participation of the people in local administration revealed that people of different sexes had no different participation in politics. People with different age, education and monthly income had political participation differently with statistical significance level of 0.05.

3. The ways for promoting political participation of the people in local administration in Chaturat District, Chaiyaphum Province are that the performance of

local leaders should be examined. The local leaders should listen to the policy for community problem solving and development. They should love what they do and be diligent in work and attentive in what they do and use their wisdom to examine.

Keywords: Political Participation; Local Government; Local Leaders

1. บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมือง ถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยให้ไปสู่แก่นแท้ของระบอบการเมืองการปกครองที่เป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้มากขึ้นและง่ายขึ้น เพิ่มอำนาจให้กับประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจลงไปในระดับท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในพื้นที่ดูแล และตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นได้อีกด้วย การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใดให้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและความสามารถในการปกครองตนเองในด้านรายได้จำนวนและความหนาแน่นของประชากรและพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 250 กล่าวว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะใดที่สมควรให้เป็นหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐหรือผู้นำรัฐบาล รวมทั้งกดดันให้รัฐบาลกระทำตามความประสงค์ของประชาชน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเครื่องชี้วัดพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ ประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นของตนเองน้อยมาก การมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น แต่เมื่อเลือกตั้งเสร็จสิ้น ประชาชนจะไม่มีส่วนร่วมอย่างอื่นเลย ในกรณีที่ประชาชนสนใจจะมีส่วนร่วมในการปฏิบัติก็พบว่า ไม่มีช่องทางที่เปิดให้ประชาชนทำอะไรได้มากนักทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดพลังขาดความร่วมมือ และขาดความสนใจจากประชาชนส่งผลให้การปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นการปกครองของคนในท้องถิ่นเองประสบความล้มเหลว

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น โดยจะทำการศึกษาในพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

เพราะประชาชนอำเภอจตุรัส มีความมุ่งมั่นในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองท้องถิ่น สังกัดได้จากการจัดกิจกรรมทางการเมืองแต่ละครั้ง มีผู้สนใจร่วมกิจกรรมอย่างมากมาย ถือเป็นบริบททางการเมืองท้องถิ่นของอำเภอจตุรัส

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาในเขตอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคเอกชน เข้ามาตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารงานของเทศบาลตำบลจตุรัส ซึ่งก่อให้เกิดการกระตุ้น ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ด้วยความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 58,468 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากวิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (1967) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 390 คน และผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากนายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดเทศบาลและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูล

ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ มีจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดนโยบายด้านติดตามข่าวสาร ด้านแสดงความคิดเห็น ด้านการจัดทำประชาคม ด้านการตรวจสอบ ซึ่งได้มาจากการเก็บข้อมูล ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้วยการมีกิจกรรมอิทธิบาท 4 ในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ เป็นแบบปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะสำคัญทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาสถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติอนุมาน สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ตามลำดับความสำคัญ

4. สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ แสดงความถี่ และร้อยละจำแนกตามข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 390 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 70.40 เป็นเพศหญิง จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 29.60 ส่วนใหญ่มีอายุ 25-35 ปี จำนวน 123 คน คิดเป็น ร้อยละ 31.53 ระดับการศึกษา อยู่ในระดับสูงสุดคือระดับปริญญาตรี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 อาชีพที่ทำมากที่สุดคืออาชีพเกษตรกร จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 33.85 และรายได้ต่อเดือน มากที่สุดคือ 10,000-15,000 บาท จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 46.92 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

2.1 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ทั้ง 5 ด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดทำประชาคม ($\bar{x} = 4.78$) รองลงมาคือ ด้านการกำหนดนโยบาย ($\bar{x} = 4.69$) ด้านการตรวจสอบ ($\bar{x} = 4.67$) ด้านการติดตามข่าวสาร ($\bar{x} = 4.66$) ด้านการแสดงความคิดเห็น ($\bar{x} = 4.61$) ตามลำดับ

2.2 การวิเคราะห์การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ t-test แบบ 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ในภาพรวมประชาชน มีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น ไม่แตกต่างกันและผลการทดสอบในด้านต่างๆ ขององค์ประกอบย่อยต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า 1) ประชาชนทั้งชายและหญิง มีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นในทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ 2) ประชาชนที่มีกลุ่มอายุต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นโดยรวม แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิโดยรวม แตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 4) ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวม แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 5) ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. นำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) ด้านการกำหนดนโยบายมีการเข้าร่วมกำหนดนโยบายเสนอร่างนโยบายและขอแก้ไข ตรวจสอบการติดตาม มีการลงประชามติระดับท้องถิ่น 2) ด้านการติดตามข่าวสารมีการติดตามข่าวสาร และช่วยในการประชาสัมพันธ์ 3) ด้านการแสดงความคิดเห็นมีการเสนอความคิดเห็นและการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 4) ด้านการจัดทำประชาคมมีความเห็นด้วยว่า การจัดประชุมประชาชนในท้องถิ่นทำประชาคม เพื่อรับฟังความคิดเห็นในเรื่องที่เห็นสมควรมาใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการแก้ไขปัญหา 5) ด้านการตรวจสอบ มีการตรวจสอบการดำเนินการใช้จ่ายงบประมาณว่าถูกต้อง โปร่งใส และเกิดประโยชน์หรือไม่

4. ผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ตามหลักธรรม อธิปไตย 4 1) ด้านฉันทะ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความรักและความพอใจในสิ่งที่ทำด้วยความเต็มใจ (ฉันทะ) ไม่เป็นอุปสรรคกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมประสิทธิภาพการการมีส่วนร่วมมีการปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจและมุ่งหวังผลสำเร็จของงาน

เหนือสิ่งอื่นใด มีความสุข สนุก และจริงจังกับงานที่ปฏิบัติอยู่เสมอแม้งานจะมีปัญหา และสมัครใจที่จะปฏิบัติงานอย่างสุดความสามารถแม้งานนั้นจะเหนือความสามารถ 2) ด้านวิริยะ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ มีความขยันหมั่นเพียรและความอดสาหัสในการทำงาน (วิริยะ) ไม่เป็นอุปสรรคกับการปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปฏิบัติงานได้สม่าเสมอจนกว่างานจะสำเร็จโดยไม่คำนึงถึงความเหนื่อยยาก ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้ต่อเนื่องยาวนานไม่เบื่อหน่าย และทุ่มเทเวลาและความสามารถในการปฏิบัติงานแม้เป็นงานที่ไม่ถนัด 3) ด้านจิตตะ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ มีความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่ในสิ่งที่ทำ (จิตตะ) ไม่เป็นอุปสรรคกับการปกครองส่วนท้องถิ่นตั้งใจแน่วแน่มั่นคงในงานหรือภารกิจ ไม่คิดเรื่องอื่นจนกว่างานจะสำเร็จ รับรู้และรับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่ แม้งานจะมีอุปสรรค และใส่ใจใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอยู่เป็นนิตย์ ทั้งในและนอกเวลางาน และ 4) ด้านวิมังสา ผู้ให้สัมภาษณ์ ใช้ปัญญาพิจารณา ไตร่ตรองตรวจสอบในสิ่งใดๆ (วิมังสา) ไม่เป็นอุปสรรคกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงาน ตรวจสอบ/ทดสอบคุณภาพและประสิทธิภาพของผลงานที่ได้รับและไตร่ตรองและตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ จตุรัส จังหวัดชัยภูมิ มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ทั้ง 5 ด้านพบว่า โดยภาพรวม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะการที่ประชาชนหรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจ และสังคม การเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจมติชน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชนเป็นกระบวนการที่รวบรวมเอาความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่างๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทาง และเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่าและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน สอดคล้องกับปัทมา สุบกำปิง (2558) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม

และประเมินผลตามนโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรมนั้น ชัดแย้งกับงานวิจัยของคงฤทธิ กุลวงษ์ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากคือ ด้านข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือ ประชาชนมีความสนใจในข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อย ด้านแสดงความคิดเห็น

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยตามสมมติฐาน ดังนี้

2.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากเพศสามารถที่จะแสดงออกในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เสมอทั้งเพศชายและเพศหญิง ขึ้นอยู่กับความสนใจทางการเมืองของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2562) ที่ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมต่างๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะกระทำ โดยมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายหรือการทำงานของรัฐบาล ไม่ว่าจะในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ รวมถึงกิจกรรมง่ายๆ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การถกเถียงปัญหาการเมืองหรือการสมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบุศรา โพธิสุข (2559, หน้า 151-164) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เพศของประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

2.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากช่วงอายุของแต่ละบุคคลบ่งบอกถึงความเป็นผู้ใหญ่ ความเป็นผู้ใหญ่ที่มีความตระหนักรู้ มีความนึกคิดรอบครอบ มีความรับผิดชอบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นแตกต่างกัน อายุจึงเป็นตัวชี้วัดถึงการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นเข้าไปเป็นผู้แทนในการบริหารท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดของสิทธิพันธ์ พุทธหนู (2541) กล่าวว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมของประชาชนที่มุ่งจะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลในระดับต่างๆ ซึ่งรูปแบบการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันไป สอดคล้องกับงานวิจัยของคันธรส แสนวงศ์ (2539) ได้ศึกษาเรื่องความรู้สึกสัมฤทธิ์ผลทางการเมืองและความสนใจทางการเมืองของนักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พบว่า ปัจจัยด้านอายุ มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกสัมฤทธิ์ผลทางการเมืองและความสนใจทางการเมืองของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และขัดแย้งกับงานวิจัยของบุศรา โพธิสุข (2559, หน้า 151-164) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

2.3 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาน้อยอาจจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมเพียงแค่การตรวจสอบรายชื่อของตนว่ามีสิทธิ์ลงคะแนนเสียงหรือไม่ การออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งตามวันเลือกตั้ง การพูดคุยปัญหาการเมืองตามข่าวหน้าหนังสือพิมพ์ถือว่าเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นเดียวกัน ส่วนผู้ที่มีการศึกษาสูงอาจจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการลงสมัครรับเลือกตั้งเอง การเป็นผู้นำกลุ่ม เป็นผู้บริหารโดยมีตำแหน่งทางการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของบวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (2558) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า ความสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการแสดงตนเป็นผู้สนใจทางการเมืองเช่นร่วมพูดคุยเรื่องการเมือง การไปเลือกตั้งเป็นผู้เปิดประเด็นพูดคุยเรื่องการเมืองให้ความรู้ผู้อื่น พยายามพูดคุยชวนให้ผู้อื่นไปเลือกผู้ที่ตนสนับสนุนร่วมประชาสัมพันธ์ทางการเมือง สนใจ และมีส่วนร่วมปานกลาง ได้แก่ ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้นำทางการเมืองบริจาคเงิน/สิ่งของช่วยเหลือพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ร่วมการประชุม ฟังการหาเสียง แนะนำตัว หรือการชุมนุมทางการเมือง ช่วยรณรงค์หาเสียงสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ความสนใจและมีส่วนร่วมมาก ได้แก่ ร่วมกิจกรรมของพรรคเช่นเข้าร่วมประชุมเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคการเมือง ร่วมดำเนินกิจกรรมสาธารณะ และดูแลกิจกรรมของพรรคการเมือง สอดคล้องกับสุกฤต จันดาพรม และโชติมา แก้วกรอง (2556, หน้า 118-133) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก พบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษาส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน

2.4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนที่มีความหลากหลายทางอาชีพทำให้สนใจ ให้ความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนที่มีอาชีพอิสระ มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีเวลาให้ความสนใจกับการเมือง อีกทั้งประชาชนที่มีอาชีพเดียวกันจะสามารถรวมกลุ่มในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดี โดยการสนทนาหรือวิจารณ์การเมืองที่มีผลกระทบต่ออาชีพของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของบุศรา โพธิสุข (2559, หน้า 151-164) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นแตกต่างกัน

2.5 ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ผู้ที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากต้องใช้เวลาในการทำงาน ส่วนผู้ที่มีรายได้มากเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สูงขึ้นโดยการร่วมกิจกรรมกลุ่มทางการเมือง หรือการเป็นตัวแทนกลุ่มการเมืองลงสมัครเลือกตั้ง ทั้งผู้ที่มีรายได้น้อยและผู้ที่มีรายได้มากต่างก็เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของกมล เข็มนาจิตร (2557, หน้า 80-89) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทสากลว่า การสนใจและมีส่วนร่วมน้อย ได้แก่

การแสดงตนเป็นผู้สนใจทางการเมือง เช่น รวมพูดคุยเรื่องการเมือง การไปเลือกตั้ง การเป็นผู้เปิดประเด็นพูดคุยเรื่องการเมือง ให้ความรู้ผู้อื่น การพยายามพูดเชิญชวนให้ผู้อื่นไปเลือกผู้ที่ตนสนับสนุน การร่วมประชาสัมพันธ์ทางการเมือง เช่น การสวมเสื้อหรือติดสติ๊กเกอร์ที่รณรงค์และการสนใจและมีส่วนร่วมมากได้แก่ การร่วมกิจกรรมของพรรคเช่นเข้าร่วมประชุม การดำเนินกิจกรรมหาเงินเข้าพรรคการเมือง การเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคการเมือง และร่วมดำเนินกิจกรรมสาธารณะและดูแลกิจกรรมของพรรคการเมือง และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุศรา โพธิสุข (2559, หน้า 151-164) ปัญหา พบว่าประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นแตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาวิธีการรณรงค์ให้ประชาชนได้ออกมาแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง รัฐบาลควรส่งเสริมให้สิทธิเลือกตั้งให้มากขึ้นกว่าเดิม

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดทำประชามมากกว่านี้ เพราะบางที่ประชาชนในท้องถิ่นไม่ทราบว่าตนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดทำประชามได้

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการนำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาส่งเสริมการมีส่วนร่วม ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามาร่วมชี้แจงให้ประชาชนได้รับเข้าร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 ควรศึกษาการบูรณาการการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

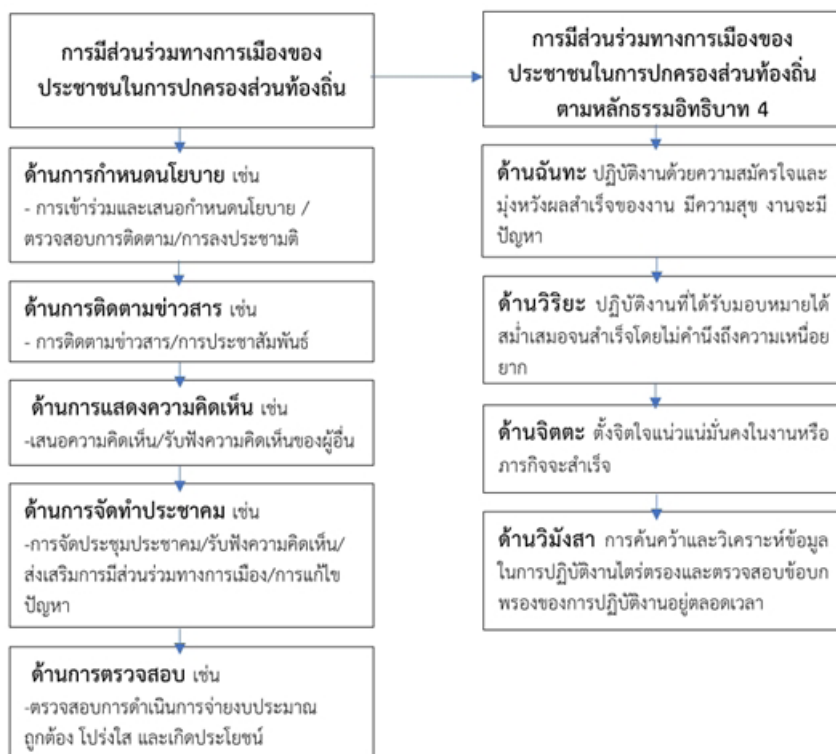
2.3 ควรศึกษาหลักธรรมอิทธิบาท 4 ด้วยรูปแบบวิจัยอื่นๆ เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นต้น เพื่อประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภोजัตตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ใน 5 ด้านตามลำดับซึ่งได้แก่ ด้านการจัดทำประชาม ประชาชนมีการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกันจัดทำกิจกรรมต่างๆของชุมชนด้วยตนเอง เป็นเวทีของการพูดคุย แลกเปลี่ยนถกเถียง (ไม่ใช่โต้เถียง) เกี่ยวกับข้อมูล ทางการเมือง เช่น

การแก้ไขปัญหาในชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน การกำหนดข้อตกลงร่วมกัน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ที่มีวัตถุประสงค์หรือสนใจในเรื่องทางการเมือง ด้านการกำหนดนโยบาย ประชาชนได้มีการเข้าร่วมเสนอแนะและขอแก้ไขร่าง ตามขั้นตอนของกระบวนการนโยบายทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของกระบวนการนโยบาย ตามประเด็น และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปในการแก้ไขปัญหา โดยเชิงนโยบายที่เกิดขึ้นด้านการตรวจสอบ ประชาชนมีการวัดผลติดตามผลผลิตทางการเมืองจากกระบวนการเปรียบเทียบกับสิ่งที่เรากำหนดไว้ ว่าผ่านหรือไม่ผ่านด้านการติดตามข่าวสาร ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างมีวิจารณ์ญาณ และการใช้สื่อทุกประเภทอย่างถูกต้องเหมาะสม พร้อมทั้งสามารถนำข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางที่ถูกต้อง ด้านการแสดงความคิดเห็น ประชาชนมีการแสดงความรู้สึก ความเห็นของตนทางการเมือง จากการอ่าน การดู การฟัง เป็นการพูดที่ผู้พูดต้องพูดอย่างมีเหตุผล ข้อควรปฏิบัติในการพูดแสดงความคิดเห็น - ฟัง อ่าน หรือดูเรื่องที่ต้องพูดแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างตั้งใจ ดังแสดงในแผนภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กมล เข็มนาจิตร์. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 8(17), 80-89.
- คงฤทธิ์ กุลวงษ์. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 14(3), 109-125.
- คันธรส แสงวงศ์. (2559). *ความรู้สึกล้มเหลวต่อการเมืองและความสนใจทางการเมืองของนักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2558). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สถาบัน พระปกเกล้า.
- บุศรา โพธิสุข. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *พินเนศวร์สาร*, 12(1), 151-164.
- ปัทมา สุกำปิง. (2558). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนในกระบวนการนิติบัญญัติ: บทเรียนจากการเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2562). *ข่าวสารการเมืองของคนไทย*. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- สิทธิพันธ์ พุทธหนุน. (2561). *ทฤษฎีพัฒนาการเมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุกฤตา จินดาพรม และโชติมา แก้วกรอง. (2556). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 3(2), 118-133.
- Yamane, T. (1967). *Elementary Sampling Theory*. English: Prentice-Hall, Inc.

การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาคอมพิวเตอร์โดยใช้บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding
ตามแนวคิดกาเย่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

Developing Analytical Thinking Ability and Achievement by CAI
Lesson with Coding Program Based on Gagne' Concept Computer
level course for Grade 6 Students

นรินทร์ ชัยวิเศษ และสมทรง ลิทธิ

Nirun Chaiwiset and Somsong Sitti

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nirunnaluk30@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ 3) พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ให้มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ร้อยละ 80 ของทั้งหมด 4) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ให้มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ร้อยละ 80 ของทั้งหมด ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental research) แบบกลุ่มเดียววัดผลหลังทดลอง (The One-Shot Case Study Design) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกัลยาณีวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 25 คน ได้มาโดย การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชนิด ได้แก่ (1) บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ (2) แผนการจัดการเรียนการสอน จำนวน 12 แผน (3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ (4) แบบทดสอบวัดผล

*ได้รับบทความ: 3 พฤศจิกายน 2564; แก้ไขบทความ: 13 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2564

Received: November 3, 2021; Revised: December 13, 2564; Accepted: December 25, 2021

สัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ (E1/E2) มีค่าเท่ากับ 80.16/83.47
2. ดัชนีประสิทธิผลของบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ มีค่าเท่ากับ 0.5020 แสดงว่า นักเรียน มีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 50.20
3. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน มีค่าร้อยละ 80.73 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 22 คน คิดเป็นร้อยละ 88.00
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 83.47 ของคะแนนเต็ม และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์เกณฑ์ 24 คน คิดเป็นร้อยละ 96.00

คำสำคัญ: บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่; ความสามารถในการคิดวิเคราะห์; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop a CAI lesson for a 6th grade computer subject based on Gagne' concept of instruction and used a coding program for instruction so as to have an effectiveness criterion of 80/80, 2) to study the efficiency index of the CAI lesson for the 6th grade computer subject as developed, 3) to develop analytical thinking ability of 6th grade students in order that they made a total mean achievement score of 80 or higher and that 80% of the students pass the criterion and 4) to develop the students' learning achievement in computer subject using the CAI lesson in order that they made a mean learning achievement score of 80% or higher and that 80% of the students passed the criterion. The pre-experimental research design of One-Shot Case Study was applied for data collection, and the sample consisted of 25 grade 6 students in Kalayanee Wittaya School who were selected through a cluster random sampling during the second semester of the 2020 academic year. The Research instruments included four categories of 1) a CAI lesson based on Gagne' instructional concept to be used with a coding program, 2) 12 instruction plans on the computer subject which took 12 instructional periods to finish, 3) a 6-item essay test to evaluate

the students' analytical thinking ability and 4) a 30-item objective test with 4 choices for evaluating the students' learning achievement. The collected data were analyzed by means of applying percentage, arithmetic mean and standard deviation.

The research results were as follows:

1. The effectiveness of the CAI lesson based on Gagne' concept (E1/E2) was 80.16/83.47.
2. The efficiency index of the CAI lesson as developed was 0.5020 which proved that the students have made a learning progress of 50.20%.
3. The students showed a mean achievement score of 80.73% in analytical thinking ability, and 22 students or 88.00% of the group passed the prescribed criterion.
4. The students made a mean learning achievement score of 83.47% of the full marks, and 24 students or 96.00% of the group passed the prescribed criterion.

Keywords: Cai Lesson Based on Gagne' Concept of Instruction to Be Used With A Coding Program; Analytical Thinking Ability; Learning Achievement

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 กำหนดให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อให้การพัฒนาประเทศเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก ที่จะต้องพัฒนาทักษะใหม่ๆ ซึ่งสรุปทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (ทิสนา แหมมณี, 2555) ดังนี้ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ การมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การสื่อสารและการร่วมมือทำงาน การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ไขปัญหา 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ได้แก่ ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และ 3) ทักษะชีวิตและการทำงาน ได้แก่ ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพในด้านต่างๆ คอมพิวเตอร์มีบทบาทสำคัญในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการนำไปใช้ดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งจะทำให้เข้าใจ เห็นคุณค่าและใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นหาข้อมูล การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงาน และอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่และมีคุณธรรม

กระทรวงศึกษาธิการประกาศให้ Coding เป็นหลักสูตรที่นักเรียนทั่วประเทศต้องเรียนอย่างเป็นทางการ (National Standards) Coding คือ การเขียนชุดคำสั่งของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย “โค้ด

(Code)” เพื่อให้โปรแกรมทำตามคำสั่ง การสั่งงานคอมพิวเตอร์ให้ทำตาม โดยการใช้ภาษาของคอมพิวเตอร์ เช่น C++, PHP, Java หรือ Python เป็นทักษะที่ช่วยให้เด็กคิดทุกอย่างอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งจะส่งผลให้เกิดทักษะการแก้ปัญหา สามารถแตกปัญหาออกเป็นส่วนๆ เพื่อหาสาเหตุและวิธีแก้ไขในแต่ละส่วนไปทีละประเด็น คอมพิวเตอร์อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นวิชาบังคับในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) จากเดิมที่เด็กไทยได้เรียนวิชาคอมพิวเตอร์ในฐานะผู้ใช้ ในหลักสูตรนี้จะสอนให้ผู้เรียนเป็นผู้เขียน ผู้พัฒนา และได้ฝึกความสามารถด้านการคิดอย่างเป็นระบบ

สภาพปัญหาในการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์(วิทยาการคำนวณ) โรงเรียนกัลยาณีวิทยา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่มาจากการขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา หรือการวางแผนการทำงานเมื่อเจอโจทย์ปัญหาที่ยาก (สมบัติ การจนารักพงศ์, 2545) สังเกตได้จากเมื่อครูผู้สอนได้ตั้งคำถามหรือกำหนดโจทย์เพื่อให้อธิบายลำดับขั้นตอนกระบวนการทำงานของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือการแก้โจทย์ปัญหาแบบแก้ไขสถานการณ์ เมื่อต้องใช้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ผู้เรียนไม่สามารถแก้ไขโจทย์ปัญหาหรือวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างชัดเจน ด้วยสาเหตุนี้จึงส่งผลด้านผลสัมฤทธิ์ค่อนข้างต่ำโดยมีผลคะแนนเฉลี่ย O-NET ร้อยละ 30.23% และผลสัมฤทธิ์วิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร้อยละ 70% ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประจำปี 2562 ในหน่วยที่ 2 การเขียนโปรแกรมเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ยาก โดยเฉพาะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การออกแบบชิ้นงานที่เป็นความรู้ที่ได้จากบทเรียนตามเนื้อหาที่ให้นำเสนอในรูปแบบของสื่อสารสนเทศที่เป็นผลงานของนักเรียน ซึ่งนักเรียนร้อยละ 70 ไม่สามารถออกแบบได้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด ทำให้ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านผลสัมฤทธิ์เป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงต้องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียน ได้มีการฝึกความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และพัฒนาผลสัมฤทธิ์โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding

การคิดวิเคราะห์ เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เหตุผล มีการคิดโดยพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนและต้องมีเหตุผล สามารถระบุความเหมือนหรือความแตกต่างอย่างมีหลักการ จัดประเภทของการคิดวิเคราะห์แบ่ง 5 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การจัดจำแนก (matching) คือ ความสามารถในการสังเกตและจำแนกแยกแยะรายละเอียดของสิ่งต่างๆ หรือเหตุการณ์ที่เหมือนหรือแตกต่าง ด้านที่ 2 การจัดกลุ่ม (classification) คือ ความสามารถในการใช้ ความรู้เพื่อการจัดกลุ่ม จัดลำดับ จัดประเภทของสิ่งต่างๆ โดยใช้คุณลักษณะหรือคุณสมบัติอย่างมีหลักการ ด้านที่ 3 การวิเคราะห์ข้อผิดพลาด (error analysis) คือ ความสามารถในการระบุข้อผิดพลาด ความสัมพันธ์สู่การสรุปอย่างสมเหตุสมผล ระบุสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมในสถานการณ์ หรือหลักฐานในการสนับสนุนจนพิจารณาได้ว่าเป็นจริง ด้านที่ 4 การสรุปหลักการ

(generalizing) คือ ความสามารถในการนำความรู้เดิม เป็นการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือ นำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม ด้านที่ 5 การนำไปใช้ (Specifying) คือ ความสามารถนำความรู้ ระบุรายละเอียดในเหตุการณ์ บอกสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปได้ เป็นการประยุกต์ความรู้ใหม่จากหลักการเดิมที่มีอยู่ และสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม (Marzano, 2001, pp. 38-58)

บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding เป็นสื่อสำคัญที่ใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งต้องใช้ความสามารถในการเรียนรู้โดยการนำเอาสื่อประสมอัน ได้แก่ ข้อความ ภาพนิ่ง กราฟิก แผนภูมิ กราฟ วิดีทัศน์ ภาพเคลื่อนไหว และเสียง เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาบทเรียน หรือองค์ความรู้ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการสอนจริงในห้องเรียนมากที่สุด โดยเป้าหมายที่สำคัญคือ สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และกระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจหลักการและเนื้อหาด้วยตนเอง อีกทั้งทำให้มองเห็นถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดีเพราะผู้เรียนได้เรียนไปตามความสามารถของแต่ละบุคคล ไม่จำกัดเวลาในการเรียน มีวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น เช่น งานวิจัยของวัชรเกียรติ (2549) ได้ทำการวิจัยพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเรื่องส่วนประกอบคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นปีที่ 2 พบว่า 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ มีค่าเท่ากับ 80.83/81.58 ซึ่งสูงกว่าที่เกณฑ์กำหนด 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าคะแนน ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผลงานวิจัยของกิตานันท์ มลิทอง (2543) ได้สร้างบทเรียน CAI และโปรแกรม Coding เพื่อช่วยในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ช่วยเพิ่มความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญโดยการนำเอาทฤษฎีการสอนของกาเย่ (Gagne') รวมกับแนวคิดความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของมาร์ซาโน (Marzano)

การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้กาเย่ Gagne' ยึดหลักการนำเสนอเนื้อหา และจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ บทเรียนที่เกิดจาก การออกแบบในลักษณะการเรียนการสอนจริง โดยยึดเนื้อหาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการมี ปฏิสัมพันธ์หลักการสอนทั้ง 9 ประการ ได้แก่ 1) เร่งเร้าความสนใจ (Gain Attention) 2) บอกวัตถุประสงค์ (Specify Objectives) 3) ทบทวนความรู้เดิม (Activate Prior Knowledge) 4) นำเสนอเนื้อหา (Present the Content) 5) ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ (Guide Learning) ตามหลักการและเงื่อนไขการเรียนรู้ (Condition of Learning) ผู้เรียนจะจำเนื้อหาได้ดี 6) กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน (Elicit Performance) 7) ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide Feedback) 8) ทดสอบความรู้ใหม่ (Assess Performance) 9) สรุปและนำไปใช้ (Review and Transfer)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ วิชาคอมพิวเตอร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกัลยาณีวิทยา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ รายวิชาคอมพิวเตอร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ รายวิชาคอมพิวเตอร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ ให้มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็มและจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ร้อยละ 80 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด
4. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ ให้มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็มและจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ร้อยละ 80 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental research) แบบกลุ่มเดียว วัดผลหลังทดลอง (The One-Shot Case Study Design)

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนกัลยาณีวิทยา จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขต 1 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 25 คนได้มาโดย การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ 1 ชุด ประกอบด้วย 3 เนื้อหาย่อย 2) แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาคอมพิวเตอร์ (วิทยาการคำนวณ) เรื่อง การเขียนโปรแกรมเพื่อแก้ปัญหา ตามแนวคิดกาเย่ (Gagne') จำนวน 12 แผน 3) แบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เป็นข้อสอบแบบอัตนัยจำนวน 6 ข้อ ตามแนวคิด มาร์ซาโน (Marzano, 2001) 4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์คอมพิวเตอร์ (วิทยาการคำนวณ) เรื่อง การเขียนโปรแกรมเพื่อแก้ปัญหา เป็นแบบปรนัย จำนวน 30 ข้อ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับวิธีเรียนและการใช้งานบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ที่จะใช้ในการเรียนวิชา คอมพิวเตอร์ (วิทยาการ

คำนวณ) 2) ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ในรายวิชาคอมพิวเตอร์ 1 ชุด ประกอบ 12 เนื้อหาย่อย 3) เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนการสอน ทดสอบหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดผลฤทธิ์ทางการเรียน 4) นำผลการทดลองทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) วิเคราะห์ประสิทธิภาพบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามเกณฑ์ 80/80 ด้วยสูตรการวิเคราะห์ประสิทธิภาพ $E1/E2$ 2) วิเคราะห์ ดัชนีประสิทธิผลด้วยสูตร $E1$ 3) วิเคราะห์ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด โดยใช้สถิติพื้นฐาน 4) วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคอมพิวเตอร์ โดยใช้บทเรียน CAI ให้มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด โดยใช้สถิติพื้นฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์โดยใช้บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding เรื่อง การเขียนโปรแกรมเพื่อแก้ปัญหา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดกาเย มีผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย รายวิชาคอมพิวเตอร์ (วิทยาการคำนวณ) สรุปผลได้ดังนี้

ผลการประเมิน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
ระหว่างเรียน (E1)	25	20.04	2.19	80.16
หลังเรียน (E2)	30	25.04	2.57	83.47

จากตารางที่ 1 พบว่าค่าเฉลี่ยระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 20.04 (S.D. = 2.19) จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.16 และค่าเฉลี่ยหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.04 (S.D. = 2.59) จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.47 ดังนั้น บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเยมีประสิทธิภาพ ($E1/E2$) เท่ากับ 80.16/83.47 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2. ดัชนีประสิทธิผลของ บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Codingตามแนวคิดกาเย มีผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าดัชนีประสิทธิผลของบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ (วิทยาการคำนวณ) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ผลรวมคะแนน		ดัชนีประสิทธิผล
		ก่อนเรียน	หลังเรียน	
25	30	501	626	0.5020

จากตารางที่ 2 ดัชนีประสิทธิผลของบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ เท่ากับ 0.5020 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 50.20

3. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ มีผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์

จำนวนนักเรียน	คะแนน				คะแนนเฉลี่ย		ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมิน	
	เต็ม	ผ่านเกณฑ์	สูงสุด	ต่ำสุด	ทั้งหมด	ร้อยละ		จำนวน (คน)	ร้อยละ
25	60	48	58	26	48.44	80.73	8.25	22	88.00

จากตารางที่ 3 ผลการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ พบว่ามีคะแนน เฉลี่ย 48.44 คิดเป็นร้อยละ 80.73 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 22 คน คิดเป็นร้อยละ 88.00

ตารางที่ 4 ผลการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์แยกรายด้าน

ผลการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์						
	การจำแนก (เต็ม 12)	การจัด หมวดหมู่ (เต็ม 12)	การวิเคราะห์ ข้อผิดพลาด (เต็ม 12)	การสรุปความ (เต็ม 12)	การประยุกต์ (เต็ม 12)	คะแนนรวม (เต็ม 60)
คะแนนเฉลี่ย	9.52	9.76	9.68	9.16	10.04	48.16
ร้อยละของ คะแนนเฉลี่ย	79.33	81.33	80.67	76.33	83.67	80.27
ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	2.06	2.18	1.86	1.86	2.19	8.26

จากตารางที่ 4 พบว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยรวม คิดเป็นร้อยละ 80.27 โดยมีความสามารถในการประยุกต์มากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 83.67 รองลงมาคือการ จัดหมวดหมู่ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 81.33 การวิเคราะห์ข้อผิดพลาด มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.67 การจำแนก มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 79.33 และสรุปความมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 76.33

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ ปรากฏดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จำนวน นักเรียน	คะแนน				คะแนนเฉลี่ย		ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวนนักเรียนที่ ผ่านเกณฑ์การประเมิน	
	เต็ม	ผ่านเกณฑ์	สูงสุด	ต่ำสุด	ทั้งหมด	ร้อยละ		จำนวน (คน)	ร้อยละ
25	30	24	28	14	25.04	83.47	8.58	24	96.00

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ย 25.04 คิดเป็นร้อยละ 83.47 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ 24 คน คิดเป็นร้อยละ 96.00

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คอมพิวเตอร์โดยใช้บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถ อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ ผลปรากฏว่าคะแนน เฉลี่ยร้อยละของการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีค่าเท่ากับ 20.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.19 คิดเป็นร้อยละ 80.16 แสดงว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 80.16 และคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเฉลี่ย 25.04 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.57 คิดเป็น ร้อยละ 83.47 แสดงว่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 83.47 ดังนั้นค่า E1/ E2 เท่ากับ 80.16 /83.47 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ ได้สร้างตามกระบวนการออกแบบและผ่านการตรวจสอบคุณภาพ จากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือเมื่อนำไปใช้จึงมีประสิทธิภาพสูง และบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ ยังช่วยส่งเสริมการสอนรายบุคคลหรือการ เรียนรู้แบบเอกัตบุคคล เพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้และเร็วกว่าการเรียนการสอนแบบปกติโดยที่

ได้รับการสอนไปตามลำดับขั้นตอนและเรียนไปตามขีดความสามารถของตนเองได้ (เอกภูมิ ชุนิตย์, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชาญชัย แสวอู (2550) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างและหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาตรวจสอบงานเชื่อม เรื่องการตรวจสอบแบบไม่ทำลายสภาพ ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาตรวจสอบงานเชื่อม เรื่องการตรวจสอบแบบ ไม่ทำลายสภาพ ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 81.27/86.48 สูงกว่าเกณฑ์กำหนดไว้ที่ 80/80 และยังสอดคล้องกรรณก สำก่าปิง (2551) ที่ทำการวิจัยเรื่องการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง สมบัติของวัสดุการทดสอบวัสดุ พบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 82.67/85.68 สูงกว่าเกณฑ์กำหนดไว้ที่ 80/80

2. ดัชนีประสิทธิผลของบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ จากผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.5020 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 50.20 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาวัลย์ ศรีชยุ (2551) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นเรื่องพีชคณิตกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวัฏจักร 7 ขั้น เรื่องพีชคณิต กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ 76.05/82.98 ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวัฏจักร 7 ขั้น เท่ากับ 0.7034 และนักเรียนมี 53 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนเพิ่มขึ้น จากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 80.27 โดยมีความสามารถในการประยุกต์มากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 83.67 รองลงมาคือ การจัดหมวดหมู่ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 81.33 การวิเคราะห์ข้อผิดพลาด มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80.67 การจำแนก มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 79.33 และสรุปความมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 76.33 ผลการวิจัยครั้งนี้บรรลุเป้าหมายเนื่องมาจากการใช้บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ และบทเรียน CAI สามารถให้ข้อมูลป้อนกลับ ทันทีและให้การเสริมแรงได้รวดเร็วในระหว่างบทเรียน เมื่อทำผิดพลาดก็สามารถแก้ไขได้ทันที (เอกภูมิ ชุนิตย์, 2553) ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นลำดับขั้นตอน สามารถมองปัญหาออกและแก้ไขได้ เมื่อนักเรียนทำการศึกษาแล้วสามารถนำเอาองค์ความรู้ที่ได้มาปรับใช้กับการเรียน การใช้ชีวิต และกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุและผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอชิราภรณ์ ดอกไม้ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับผังความคิดวิชา วิทยาศาสตร์ เรื่อง ร่างกายของเราที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสมเด็จพระวันรัต พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนร่วมกับผังความคิด วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ร่างกายของเรา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เฉลี่ย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ เฉลี่ย 25.04 คิดเป็นร้อยละ 83.47 และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 24 คน คิดเป็นร้อยละ 96.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เนื่องจากหลังจากที่ได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรม การใช้บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ กระบวนการเรียนการสอนกาเย่ (Gagne') ได้ยึดหลักการนำเสนอเนื้อหาและจัดกิจกรรม การเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ ประกอบกับการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนจะทำให้ผู้ใช้มีความสนุกสนาน เพลิดเพลินจนลืมไปว่า กำลังเรียนอยู่ช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนใจ การเรียนโดยคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนั้นนักเรียนจะสามารถควบคุมการเรียนของตนได้ตามความต้องการของตนเอง (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, 2543) และในบทเรียน CAI ได้แสดงเมนูที่ให้นักเรียนเลือกได้ว่าอยากจะศึกษาเรื่องใดๆ ได้ตามอัธยาศัย กิจกรรมต่างๆ สถานการณ์จำลอง เสียง/ภาพ โมดูล และภาพเคลื่อนไหว ทำให้นักเรียนชอบ และสนใจเรียนมากขึ้นและทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมานะ โสภา และคณะ (2560) ได้พัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามแนวคิดของกาเย่ (Gagne') โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นกว่าก่อนเรียนนัยสำคัญ 0.5 ทางสถิติ และธนาวุฒิ ชุมทอง, มนัส วัฒนไชยยศ และบรรจง ชลวิโรจน์ (2558) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการพัฒนาคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ในรายวิชาเมโลเดียนเบื้องต้นของชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 ครูผู้สอนต้องแบ่งเวลาให้กระชับขึ้น เหมาะสมกับเนื้อหาและควรแบ่งกลุ่มให้เหมาะสมตามสภาพ หรือบริบทของห้องเรียน

1.2 ครูผู้สอนเดิมเป็นผู้สร้างแรงจูงใจให้เกิดการคิด โดยการตั้งประเด็นคำถามที่เป็นทั้งความรู้ใหม่และความรู้เดิม โดยให้นักเรียนแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ ครูจึงต้องคำนึงถึงความพร้อม และความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการนำบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ มาปรับใช้กับวิชาอื่นๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเลือกเนื้อหาสาระที่เหมาะสม

2.2 ควรศึกษาการนำบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย่ มาใช้ในการ

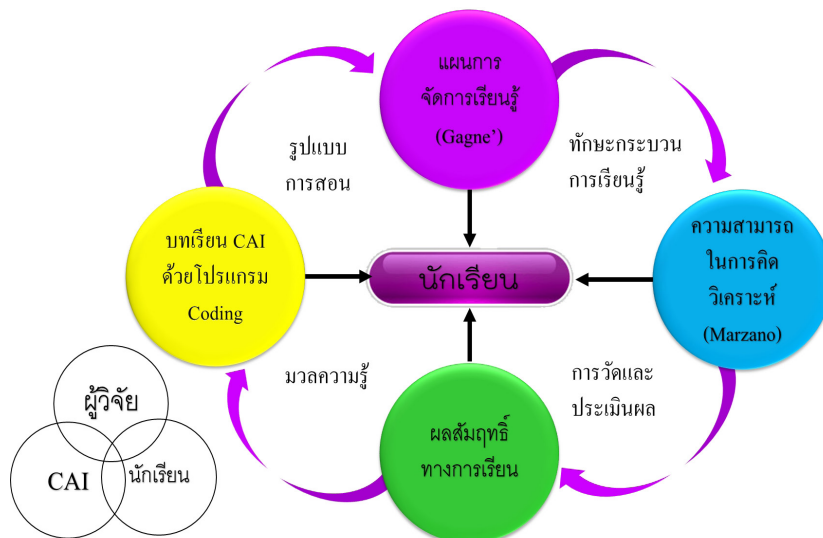
จัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาความสามารถ ในด้านอื่นๆ เช่น การคิดแก้ปัญหา ความสามารถในการสร้างสรรค์ เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา คอมพิวเตอร์โดยใช้บทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

1. กระบวนการสร้างบทเรียน CAI ด้วยโปรแกรม Coding ตามแนวคิดกาเย
2. ทักษะการเรียนรู้โดยใช้แผนตามแนวคิดกาเย (Gagne')
3. การวัดและประเมินผลโดยใช้แนวคิดของ (Marzano)
4. ประสิทธิภาพและมวลความรู้จากการวิจัยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานด้าน

การเรียนการสอนได้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรกนก ลำคำปิง. (2551). การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง สมบัติของวัสดุ และการทดสอบวัสดุ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

- กิดานันท์ มลิทอง. (2543). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- ชาญชัย แสวอ. (2550). *คอมพิวเตอร์ช่วยสอนวิชาตรวจสอบงานเชื่อมเรื่องการตรวจสอบแบบไม่ทำลายสภาพ*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิตสาขาสหกรรมมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2550). นิยามเรียนรู้เชิงวัตถุ (Learning Object) เพื่อการออกแบบพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*, 4(4), 50-59.
- ทิตนา เขมมณี. (2555). *บัณฑิตศึกษาในศตวรรษที่ 21: การปรับหลักสูตรการสอน*. (เอกสารอัดสำเนา).
- ธนาภูมิ ขุมทอง, มนัส วัฒนไชยยศ และบรรจง ชลวิโรจน์. (2558). การพัฒนาคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) ในรายวิชาเมโลเดียนเบื้องต้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสวนลุมพินี กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์ (มสส.)*, 15(2), 197-205.
- มานะ โสภา และคณะ. (2560). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามแนวคิดของกาเย่ เรื่องอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เบื้องต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*, 9(1), 24-34.
- วิลาวัลย์ ศรีสุข. (2551). *ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น เรื่องพืชรอบตัว กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัชร เียระยงค์. (2549). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง ส่วนประกอบคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมบัติ การจนารักพงศ์. (2545). *เทคนิคการสอนให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิด*. กรุงเทพฯ: ธารอักษร.
- อชิรกาญจน์ ดอกไม้. (2558). ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับผังความคิด วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ร่างกายของเราที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลสมเด็จพระวันรัต. *Veridian E-Journal, Slipakorn University*, 8(2), 2306-2320.
- เอกภูมิ ชุนิตย์. (2553). *การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่อง ทวีปเอเชีย ที่สรุปบทเรียนด้วยแผนที่ความคิดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Marzano, R. J. (2001). *Designing a new taxonomy of educational objectives*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.

แนวทางการทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญาของชาวดำบลขวัญเมือง
อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*

Guideline for Agriculture According to Buddhist Philosophy of the
People of Kwan Mueang Sub-district, Selaphum District,
Roi-et Province

ประสิทธิ์ วงศ์ศรีเทพ, สุวิน ทองป่น, จักรพรรณ วงศ์พรพวน¹ และชนิษฐา ทองเชื้อ²

Prasit Wongsrithep, Suwin Thongpan, Chakkapan Wongpornpavan and Kanitha Thongchua

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: supanat5445@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญา 2) ศึกษาการทำเกษตรกรรมของชาวดำบลขวัญเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) วิเคราะห์แนวทางการทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญาของชาวดำบลขวัญเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรจำนวน 10 คน ผู้บริโภคสินค้าเกษตร จำนวน 10 คน และประชาชนชาวบ้าน จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. การทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญา พบว่า เป็นการนำแนวคิด ทฤษฎีพุทธปรัชญาซึ่งประกอบด้วย ศีล 5 สันโดษ สังคหวัตถุ 4 อธิปไตย 4 ไปใช้ในการทำเกษตร 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การเลือกพื้นที่ดิน 2) การเตรียมดิน 3) การเพาะปลูก 4) การบำรุงรักษาพืชเกษตร 5) การบริโภคสินค้าเกษตรและ 6) การจำหน่ายสินค้าเกษตร

*ได้รับบทความ: 11 มิถุนายน 2564; แก้ไขบทความ: 23 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2564

Received: June 11, 2021; Revised: December 23, 2021; Accepted: December 26, 2021

2. การทำเกษตรกรรมของชาวดำบลขวัญเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีการปลูกข้าว ปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง เป็นต้น ซึ่งมีขั้นตอนในการทำเกษตร ดังนี้ 1) การเลือกที่ดิน 2) การเตรียมดิน 3) การเพาะปลูก 4) การบำรุงรักษา 5) การบริโภคสินค้าเกษตร และ 6) การจำหน่ายสินค้าเกษตร สำหรับการทำเกษตรกรรมของชาวดำบลขวัญเมืองนั้นมีการทำเกษตรแบบใช้สารเคมีและไม่ใช้สารเคมี

3. แนวทางการทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญา ชาวดำบลขวัญเมืองอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์แนวทางการทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญาไว้ 5 แนวทาง ดังนี้ 1) แนวทางการเลือกพื้นที่ในการทำเกษตร 2) แนวทางการเตรียมดิน 3) แนวทางการเพาะปลูก 4) แนวทางการบำรุงรักษาพืชเกษตร 5) แนวทางการบริโภคสินค้าเกษตร และ 6) แนวทางการจำหน่ายสินค้าเกษตร

คำสำคัญ: เกษตรกรรม; พุทธปรัชญา; แนวทางการทำเกษตรกรรม

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study agriculture in accordance with Buddhist philosophy, 2) to study the agriculture of the people of Kwan Mueang Sub-district, Selaphum District, Roi-Et Province, 3) to analyze the agricultural practices according to the Buddhist philosophy of the people of Kwan Mueang Sub-district, Kwan Mueang Sub-district, Roi-Et Province Selaphum, Roi-Et Province it is a qualitative research. The research tool was an in-depth interview form. The key informants were a group of farmers 10 people, agricultural end consumers 10 people, and village scholars 10 people. Data were analyzed by descriptive method using inductive method.

The results of the research were as follows:

1. Farming according to Buddhist philosophy was found to be the implementation of the concept. Buddhist philosophy which consists of 5 precepts, solitude, 4 powers, 4 powers, used in agriculture, 5 steps as follows: 1) soil selection, 2) soil preparation, 3) cultivation, 4) maintenance of agricultural crops, 5) consumption agricultural products; and 6) selling agricultural products.

2. Agriculture of the people of Kwan Mueang Sub district, Selaphum District, Roi-Et Province It was found that there were rice planting, sugarcane planting, cassava plantation, etc. The farming procedures were as follows: 1) land selection, 2) soil preparation, 3) cultivation, 4) maintenance, 5) consumption of agricultural products and 6) selling agricultural products for the farmers of Kwan Mueang people, there are both chemical

and non-chemical farming (Organic farming).

3. Guidelines for farming according to Buddhist philosophy People of Kwan Mueang Sub district, Selaphum District Roi-Et Province. The researcher has analyzed 5 approaches to farming according to Buddhist philosophy as follows: 1) Approaches to selecting agricultural areas, 2) Guidelines for soil preparation, 3) Guidelines for planting, 4) Guidelines for the maintenance of agricultural crops, 5) Guidelines consumption of agricultural products; and 6) guidelines for selling agricultural products.

Keywords: Agricultural; Buddhist philosophy; Guideline for Agriculture

1. บทนำ

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรมมาช้านาน เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตมรสุมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีสภาพภูมิประเทศ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และภูมิอากาศเอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตร ประชากร ส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพทางการเกษตรหรือเกี่ยวข้องมาโดยตลอด แม้ว่าจะพยายามพัฒนาไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมเพียงใดก็ตาม แต่ก็ยังคงพึ่งพาอาศัยเกษตรกรรมอยู่เช่นเดียวกับประเทศที่ได้พัฒนาไปแล้วทั้งหลาย วิวัฒนาการและการพัฒนาการเกษตรของไทยได้เปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย และตามกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของโลกมาตามลำดับ (Agriculture and Technology, 2564)

ปัญหาเกษตรกรรมไทยปัจจุบันคือมีการนำทรัพยากรดิน น้ำ พลังงาน และพื้นที่ป่าไม้มาใช้เพื่อทำการเกษตรในปริมาณมาก พื้นที่การเกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์ของไทยได้ลดน้อยลง เนื่องจากพื้นที่เหมาะสมทางการเกษตรกรรมได้ถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่ชุมชนเพื่อตอบสนองการเพิ่มขึ้นของประชากร มีการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน โรงงานอุตสาหกรรม และกิจกรรมอื่นๆ มากขึ้น และพื้นที่ที่เหลืออยู่จำนวนมากเป็นดินที่มีปัญหาต่อการนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตร เช่น ดินเปรี้ยวจัด ดินเค็ม ดินทราย ไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตร ทำให้ผลผลิตต่ำ การปรับปรุงพื้นที่เหล่านี้ให้เหมาะสมจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงสูงมาก และต้องใช้แผนระยะยาวในการแก้ไขปัญหา ที่ผ่านมการเกษตรกรรมของไทยถูกผลักดันเข้าสู่ระบบเกษตรกรรมกระแสหลัก (Mainstream agriculture) หรือเกษตรกรรมสารเคมี (Chemical agriculture) ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งต่างๆ ทำให้เกิดปัญหาหลายประการ ได้แก่

1. ปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร เช่น ปัญหาดินเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ ปัญหามลพิษในสิ่งแวดล้อม และปัญหาการระบาดของโรค และแมลง เนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมีเป็นระยะเวลานานโดยไม่มี การปรับปรุงดิน ทำให้คุณสมบัติทางกายภาพของดินเปลี่ยนแปลงไป จนไม่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพืช ทำให้การเกษตรต้องใช้ปุ๋ยเคมีปริมาณเพิ่มขึ้น แต่อัตราการเพิ่มผลผลิตต่อการเพิ่มของปุ๋ยเคมีกลับ

ลดลง และการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ก่อให้เกิดปัญหาการตกค้างในสิ่งแวดล้อม เช่น สะสมในดิน น้ำ และอากาศ นอกจากนี้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชยังทำลายแมลงที่เป็นประโยชน์ต่อระบบนิเวศ เช่น ผีเสื้อ ผึ้ง ทำให้ความสมดุลของธรรมชาติเสียไป เกิดการแพร่ระบาดของแมลงศัตรูพืชมากขึ้นด้วย

2. ปัญหาต่อเศรษฐกิจ แม้เกษตรกรกรมแผนใหม่จะมีเป้าหมายในการเพิ่มผลผลิตเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรแต่ในระยะยาวจะปรากฏผลในทางตรงกันข้ามเนื่องจากพบว่าต้นทุนการผลิตสูงกว่ารายได้ทำให้เกิดปัญหาหนี้สิน เกษตรกรต้องเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นๆ มากมายระดับประเทศ นอกจากนี้ในระดับประเทศก็เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจเนื่องจากการนำเข้าปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช เมล็ดพืชจากต่างประเทศ ทำให้เกิดการขาดดุลทางการค้า

3. ปัญหาต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค การใช้สารเคมีในทางการเกษตร นอกจากจะตกค้างในสิ่งแวดล้อมแล้ว และยังตกค้างอยู่ในผลผลิตทางการเกษตรที่ใช้บริโภค

4. ปัญหาทางศีลธรรม การใช้สารเคมีเพื่อกำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นการทำลายสิ่งมีชีวิต ตามหลักพระพุทธปรัชญาถือว่าขัดกับหลักศีลธรรม โดยเฉพาะศีลข้อที่ 1 (ปาณาติปาตา) ซึ่งการใช้สารเคมีในการทำเกษตรจะไปทำลายมนุษย์ฆ่าสัตว์ สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์

แนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาสารเคมีที่ทำลายสัตว์ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์ สุขภาพเกษตรกรและผู้บริโภค รวมไปถึงปัญหาทางศีลธรรมด้วย ซึ่งแนวทางหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจและคาดว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ก็คือ การเกษตรอินทรีย์ ภายใต้ระบบควบคุมสภาพแวดล้อม เนื่องจากระบบการเกษตรแบบนี้สามารถที่จะควบคุมปัจจัยการผลิตต่างๆ ให้เหมาะสมกับความต้องการและการเจริญเติบโตของพืช รวมทั้งสามารถลดปริมาณการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชได้ ในประเทศไทยนั้นให้ความสนใจกับการผลิตพืชผักภายใต้ระบบควบคุมสภาพแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การได้ผลผลิตพืชผักที่มีสารพิษตกค้างน้อย ในระดับที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคหรือไม่เลย (กรมวิชาการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2536, หน้า 153)

การทำเกษตรกรรมของชาวตำบลขวัญเมืองส่วนหนึ่งยังใช้สารเคมีอยู่ และสารเคมีก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศวิทยาและปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูง สำหรับสารเคมีที่เกษตรกรใช้ฆ่าหญ้า ปุ๋ยเคมี ซึ่งการใช้สารเคมีนั้นจะทำให้เกษตรกรเพิ่มต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น และปัญหาการทำเกษตรที่ใช้สารเคมี คือทำให้มนุษย์และสัตว์ได้รับผลกระทบจากสารเคมีทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือผู้บริโภคสินค้าเกษตรได้รับสารเคมีที่ตกค้างในสินค้าเกษตร สารเคมีที่ตกค้างในแหล่งน้ำ ทำให้คนและสัตว์ที่อุปโภคและบริโภคน้ำได้รับสารเคมีโดยตรง ส่วนการรับสารเคมีโดยทางอ้อม คือนมนุษย์รับประทานกุ้ง หอย ปู ปลาที่มีสารพิษ ทำคนได้รับสารเคมีต่อจากสัตว์อีกทีหนึ่ง และสารเคมียังทำลายแหล่งน้ำ ทำลายสัตว์ ทำลายสิ่งแวดล้อม ทำลายระบบนิเวศวิทยา ทำลายอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ถ้ามีการทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาด้วยการทำเกษตรแบบอินทรีย์ โดยการใช้วัชพืช ชากพืช ชากสัตว์ มูลสัตว์ ปุ๋ยหมัก มาใช้ในการทำ

เกษตรกรรม ก็จะสามารถแก้ปัญหาด้านสุขภาพ อากาศ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศวิทยา และลดต้นทุนการผลิต โดยการเปลี่ยนจากการทำเกษตรแบบทำลายมาเป็นการทำเกษตรแบบพึ่งพา ระหว่างมนุษย์ พืช สัตว์ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศวิทยา และสุดท้ายก็จะนำไปสู่การทำเกษตรที่ยั่งยืน แต่ถ้าไม่ทำการวิจัยจะทำให้เกิดปัญหาต่อไปในอนาคตอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เพราะการทำเกษตรที่ใช้สารเคมีเป็นการทำลายมนุษย์ สัตว์ พืช ระบบนิเวศอย่าไม่มีที่สิ้นสุด

จากปัญหาที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการวิจัยแนวทางการทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญาของชาวดำบลขวัญเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แก้ปัญหาให้กับเกษตรกรอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญา
2. เพื่อศึกษาการทำเกษตรกรรมของชาวดำบลขวัญเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญาของชาวดำบลขวัญเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก

พื้นที่การในการทำวิจัย ได้แก่ ตำบลขวัญเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรแบบอินทรีย์เป็นจำนวนมาก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1) กลุ่มเกษตรกร จำนวน 10 คน 2) ผู้บริโภคสินค้าเกษตร จำนวน 10 คน 3) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 10 คน

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาร่างคำถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ร่างไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ 3) แก้ไขแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามอาจารย์ที่เสนอแนะ แล้วนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ในตรวจสอบความถูกต้องของภาษา เนื้อหาและวิจัย 4) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะไปหาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ และ 5) แก้ไขแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ แล้วพิมพ์แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยไปแจ้งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมแจ้ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล และกับนัดวันเวลาในการเก็บข้อมูล และ 2) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก กับตัวแทนเกษตรกร ผู้บริโภค และปราชญ์ชาวบ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี ใน 3 ประเด็นดังนี้ 1) พุทธปรัชญาที่ใช้ในการทำเกษตรกรรม 2) การทำเกษตรกรรมของชาวตำบลขวัญเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด และ 3) แนวทางการทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญา

4. สรุปผลการวิจัย

1. การทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญา ซึ่งเป็นการนำแนวคิด หลักการ วิธีการทางพุทธปรัชญาไปประยุกต์ใช้ในการทำเกษตร ในประเด็นดังนี้

1.1 แนวคิดในการทำเกษตรตามหลักพุทธปรัชญา คือการทำเกษตรแบบพึ่งพา ไม่ทำลายมนุษย์ สัตว์ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศวิทยา ซึ่งเป็นการทำเกษตรแบบอินทรีย์ โดยการงดเว้นการใช้สารเคมี เพราะสารเคมีจะไปทำลายชีวิตมนุษย์และสัตว์ทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับการทำเกษตรอินทรีย์เป็นการนำแนวคิดศีล 5 (โดยเฉพาะศีลข้อที่หนึ่ง คือการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์) ไปประยุกต์ใช้ในการทำเกษตร คือการทำเกษตรที่ไม่ฆ่าสัตว์ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่เบียดเบียนกัน แต่เป็นการทำเกษตรแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

1.2 จุดมุ่งหมายของการทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญา คือการทำเกษตรที่ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่ทำลายชีวิตและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการทำการเกษตรที่สร้างความสุขให้เกิดแก่มวลมนุษยและสรรพสัตว์ สร้างความมั่นคงและยั่งยืนในการบริโภคทรัพยากร สร้างความอยู่ดีกินดี มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง รู้จักบรรเทาความทะยานอยากให้น้อยลง เพื่อลดความโลภต่างๆ เพราะความโลภเป็นต้นเหตุของความทุกข์ รู้จักพอประมาณ มีความสันโดษ ไม่เบียดเบียนสัตว์อื่นๆ

1.3 วิธีการเลือกนาหรือที่ดินสำหรับการทำเกษตรกรรม พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในเขตตสูตรว่า นาที่ไม่ดี ไม่ควรเลือกมาประกอบอาชีพ ซึ่งมีอยู่ 8 ประเภทคือ 1) นาที่เป็นที่ลุ่มและดอน 2) นาที่เป็นที่มีหินและกรวด 3) นาที่เป็นที่ดินเค็ม 4) นาที่เป็นที่ไถลงลึกไม่ได้ 5) นาที่เป็นที่ไม่มีทางน้ำเข้า 6) นาที่เป็นที่ไม่มีทาง น้ำออก 7) นาที่เป็นที่ไม่มีเหมือง 8) นาที่เป็นที่ไม่มีคันนา ส่วนนาที่ดีควรเลือกมาประกอบอาชีพ ซึ่งมีอยู่ 8 ประเภทคือ 1) นาที่เป็นที่ไม่ลุ่มไม่ดอน 2) นาที่เป็นที่ไม่มีหินและกรวด 3) นาที่เป็นที่ไม่มีดินเค็ม 4) นาที่เป็นที่ไถลงลึกได้ 5) นาที่เป็นที่มีทางน้ำเข้า 6) นาที่เป็นที่มีทางน้ำออก 7) นาที่เป็นที่มีเหมือง 8) นาที่เป็นที่มีคันนา

1.4 พุทธปรัชญาที่ใช้ในการทำเกษตรกรรม ได้แก่ หลักศีล 5 หลักสันโดษ หลักการพึ่งตนเอง หลักสังคหวัตถุ 4 และหลักอิทธิบาท 4

2. การทำเกษตรกรรมของชาว ตำบลขวัญเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.1 การเลือกพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมของชาวตำบลขวัญเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีหลักการในการเลือกดังนี้

2.1.1 ที่ดินเดิม (ที่มรดก) ซึ่งเป็นที่ดินที่ได้มาจากพ่อแม่หรือบรรพบุรุษ ที่ดินประเภทนี้เกษตรกรไม่สามารถเลือกได้ ที่ดินที่บรรพบุรุษมอบให้ก็ต้องรับเอา เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ต้องเป็นหน้าที่ของเกษตรกรที่จะต้องบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ในเรื่องของน้ำ ดิน อากาศ สิ่งแวดล้อม และอื่นๆ เช่น ขุดคลอง ขุดสระ เป็นต้น ดังที่ นางวิชรภรณ์ นิรมล กล่าวว่า “ที่ดินทำกินอยู่ทุกวันนี้เป็นที่มรดกไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ จึงมาปรับปรุงดินให้ดีขึ้นโดยการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักเพื่อให้เหมาะสมกับการปลูกพืช โดยใช้แนวคิดของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เข้ามาช่วยทำให้ดินมีคุณภาพเพิ่มขึ้น เช่น โคนก หนอง นา และนางรัชนี้ย เสาสูง กล่าวว่า ที่ดินที่ใช้ในการทำเกษตรทุกวันนี้ก็เป็นที่มรดกของพ่อแม่ให้มา ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งเป็นที่ดินที่ขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร ตนเองจึงมาปรับปรุงระบบน้ำ โดยการจัดระบบน้ำคลอง น้ำบาดาลมาใช้ในการทำเกษตร มีการปรุงดินให้มีคุณภาพ โดยใช้จุลินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ ชีวไว ชีวไก่ เป็นต้น และ นางบัวเรียน ดวงสีเสน กล่าวว่า พื้นดินที่ใช้ทำกินทุกวันนี้เป็นของตนเอง ไม่ได้เช่า ส่วนการปลูกพืชก็เลือกหาปลูกที่จะเข้ากับสภาพดิน ว่าเหมาะสมหรือไม่ เช่น มะละกอ มะพร้าว มะม่วง เป็นต้น เคยเอาทุเรียนมาปลูกปรากฏว่าตายหมด ตอนนี้กำลังเข้าโครงการโคกหนองนาของรัฐบาล คงจะได้ปลูกพืชทุกชนิด

2.1.2 ที่ดินเช่า เกษตรกรบางรายไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จำเป็นต้องเช่าที่ดินคนอื่นในการเพาะปลูก สำหรับหลักการเลือกเช่าที่ดินของเกษตรกรจะคำนึงถึงความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความสะดวกในการสัญจรไปมา สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำเกษตร เช่น ดินดี มีน้ำใช้ในการทำการเกษตรอย่างพอเพียง ดังที่ นายหนูนา อิทธิแสง กล่าวว่า การเลือกที่ดินในการทำเกษตรของผม โดยมีหลักการเลือก ดังนี้ 1) สะดวกในการเดินทาง 2) ใกล้บ้าน 3) ใกล้ชุมชน 4) ใกล้ถนน 5) ใกล้น้ำ 6) ใกล้ไฟฟ้า

2.2 การเตรียมดินในการทำเกษตรกรรมของเกษตรกรชาวตำบลขวัญเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีการเตรียมดินก่อนการปลูกพืชชนิดต่างๆ สำหรับการปลูกข้าว เกษตรกรจะไม่เผาหญ้าหรือตอพง ใช้การไถสัດหรือกรบตอพงเพื่อให้ตอพงย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ย ซึ่งจะที่ดินกลายเป็นดินร่วนซุย และการไถกรบจะสามารถกำจัดวัชพืชได้ดี ทำให้พืชย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยอินทรีย์และเพิ่มปริมาณอินทรีย์ในดิน เพิ่มแร่ธาตุในดิน จะทำให้พืชเจริญงอกงาม

2.3 การเพาะปลูกพืชเกษตร มีวิธีการปลูกหลักๆ อยู่สามวิธีคือ 1) การปลูกข้าวด้วยการหว่าน ซึ่งเป็นวิธีการปลูกที่ง่าย การหว่านยังมีข้อดีคือทำให้ประหยัดแรงงาน เหมาะสำหรับผู้ที่ไม่มีแรงงานน้อย การหว่านยังสามารถคุมหญ้าในนาได้ดี และการปลูกข้าวด้วยการหว่านเหมาะสำหรับการเก็บเกี่ยวด้วยรถ 2) การปลูกด้วยการปักดำ เกษตรกรจะเพาะกล้าในแปลงก่อนแล้วจึงนำต้นกล้าไปปักดำลงในนา 3) การปลูกด้วยเมล็ด ซึ่งเกษตรกรจะใช้รถในการปลูกเป็นการผ่อนแรงงานคน

2.4 การบริหารจัดการน้ำในการทำการเกษตร เกษตรกรชาวตำบลขวัญเมือง มีวิธีการจัดการระบบน้ำที่แตกต่างกันออกไป ตามความความสะดวกและความเหมาะสมของแหล่งน้ำในพื้นที่ทำการเกษตร เช่น ขุดสระ ขุดบ่อ เจาะน้ำบาดาล ขุดคลอง ร่องน้ำ เป็นต้น ดังมีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 การขุดสระ มีเกษตรกรชาวตำบลขวัญเมืองบางคนทำการขุดสระน้ำไว้ใช้บนที่ดินของตนเอง ดังที่นางวิชรภรณ์ นิรมล กล่าวว่า การขุดสระเพื่อเก็บน้ำฝนไว้ใช้ในช่วงหน้าแล้ง ในช่วงหน้าแล้งก็จะมีน้ำใช้ในการทำเกษตรปลูกพืชหมุนเวียนได้และสามารถเลี้ยงปลา กุ้ง หอย และใช้น้ำในการปลูกผักต่างๆ ที่บริเวณรอบสระ และนายณัฐดนัย อดกลิ่น กล่าวว่า การขุดสระสามารถบริหารจัดการน้ำได้สะดวกขึ้น สามารถปล่อยตามท่อ พีวีซี ที่วางไปกับคันนาสามารถปลูกพืชอย่างอื่นได้นอกจากปลูกข้าวแล้ว และ นางบัวเรียน ดวงสีเสน กล่าวว่า ขุดสระแล้วสามารถรองรับน้ำฝนใช้ตอนหน้าแล้งได้ดี สามารถปลูกพริกอบคุสระ มะละกอ อื่นๆ อีกมากมาย ไม่ต้องกังวลเรื่องน้ำ

2.4.2 ทำฝายชะลอน้ำเข้าที่นา เกษตรกรชาวขวัญเมืองมีการก่อสร้างฝายชะลอน้ำสำหรับการทำนา เป็นฝายในลำห้วย เกษตรบางคนทำฝายไม้ บางคนทำฝายดิน บางคนทำฝายปูน การทำฝายชะลอน้ำจะแตกต่างกันไปตามศักยภาพของเกษตรกรแต่ละคน เช่น นายหนูนา อิทธิแสง กล่าวว่า การทำฝายได้รับแนวคิดจากพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 โดยการทำคันกันน้ำให้น้ำไหลเข้าที่นาไว้ทำเป็นคลองเล็กไหลตามคานาทำให้ดินชุ่มชื้นตลอดเวลา น้ำที่ไหลผ่านก็จะชะลอช้าลงทำให้มีน้ำใช้ตลอดปี

2.4.3 เจาะน้ำบาดาล เนื่องจากว่าน้ำบาดาล เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ทุกคนมีสิทธิใช้ แต่การเจาะบ่อน้ำบาดาลไม่ได้มาตรฐานและการใช้น้ำบาดาลมากเกินไปจะทำให้เกิดภัยแล้ง จะทำให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งน้ำบาดาล ขณะเดียวกันหากมีการใช้อย่างฟุ่มเฟือย อาจส่งผลให้คุณภาพน้ำใต้ดินเปลี่ยนไป คุณภาพต่ำลง ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาน้ำเค็มรุกล้ำหรือปนเปื้อนสารพิษได้เช่นกัน แน่นอนว่าอาจอันตรายต่อสุขภาพหากนำไปกินหรือใช้ สำหรับเกษตรกรชาวตำบลขวัญเมือง ได้มีการเจาะน้ำบาดาลใช้ในการเกษตรจำนวนมาก ดังที่ นางวิชรภรณ์ นิรมล กล่าวว่า การเจาะน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ทำให้สะดวกในการบริหารจัดการน้ำไม่ต้องรอน้ำฝน เราก็สามารถปลูกพืชได้ตลอดทั้งปี ทำถึงสูงพักน้ำและปล่อยไปตามท่อพีวีซีที่วางไปตามพื้นที่ที่ต้องการ สามารถกักเก็บน้ำได้นาน และนายอาณัติ เหล่าชัย กล่าวว่า การขุดเจาะน้ำบาดาลทำให้ผมบริหารจัดการระบบน้ำได้ดี ไม่กังวลเรื่องน้ำฝนอีกต่อไป สามารถแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เมื่อก่อนยังไม่ได้เจาะน้ำบาดาลผมต้องรอน้ำฝนอย่างเดียวถ้าปีไหนฝนไม่เป็นอันว่าทุกอย่างที่ปลูกก็เสียหายหมด และนายณัฐดนัย อดกลิ่น กล่าวว่า ผมเจาะบาดาลมาได้ปีกว่า ผมมองว่ามันมีประโยชน์ต่อครอบครัวผมมากนอกจากในการเกษตรแล้วยังสามารถนำมาบริโภคได้ ให้สัตว์เลี้ยงกินได้ ไม่ต้องรอน้ำฝนอีก สามารถบริหารจัดการระบบน้ำให้ทั่วแปลง

2.5 การบำรุงรักษาพืชเกษตร การบำรุงรักษาพืชอย่างสม่ำเสมอจะทำให้พืชที่ปลูกไว้เจริญเติบโตและงอกงามได้ดีการรดน้ำการพรวนดิน ควรพรวนดินทุกๆ 7-10 วัน การใส่ปุ๋ยจุลินทรีย์กำจัดวัชพืช

และศัตรูพืชซึ่งเกษตรกรตำบลขวัญเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังที่ นางบัวเรียน ดวงสีเสน กล่าวว่า ใช้น้ำหมักจุลินทรีย์สังเคราะห์แสงในการบำรุงรักษาพืชต่างๆ ผสมกันน้ำในปริมาณ 1 ต่อ 30 สูตรน้ำหมักจุลินทรีย์สังเคราะห์ของนางบัวเรียน ไม่ยุ่งยาก มีส่วนผสมดังนี้ ไข่ไก่ 3 ฟอง ผงชูรส 1 ช้อนโต๊ะ กะปิ 1 ช้อนโต๊ะ น้ำปลาตราหน่อไม้ 1 ช้อนโต๊ะ เอามาผสมกัน คนให้เอากันแล้วนำไปผสมกับน้ำ 1 ลิตร ทิ้งตากแดดไว้ประมาณ 30 วัน สามารถนำมาใช้ได้ วิธีใช้น้ำมาผสมกับน้ำ 1 ต่อ 30 นำไปฉีดพ่นพืชที่เราปลูกทำให้พืชเจริญเติบโตไว ใช้ใบสะเดาสด 4 กิโลกรัม, ข่าแก่ 4 กิโลกรัม, และตะไคร้หอม 4 กิโลกรัม แล้วนำไปแต่ละอย่างมาตำให้ละเอียด หมักกับน้ำ 20 ลิตรทิ้งไว้ 1 คืน ใช้น้ำยาที่กรองได้มา 1 ลิตร ผสมกับน้ำ 200 ลิตร ใช้เป็นยาฉีดฆ่าแมลงในสวนผักผลไม้โดยไม่มีสารพิษตกค้าง ไม่เป็นอันตราย และไม่ทำลายศัตรูธรรมชาติ โดยใช้น้ำยาที่ได้นี้สามารถเก็บไว้ได้หลายวัน เช่น นางวิชรารัตน์ นิรมล ได้กล่าวว่า การบำรุงรักษาพืชต่างๆ เช่น นาข้าว แตง ถั่ว อ้อย เป็นต้น รดน้ำเข้าเย็น ฉีดพ่นจุลินทรีย์อาทิตย์ละครั้ง ฉีดน้ำหมักสมุนไพรรสเปรี้ยว โดยใช้หมักจุลินทรีย์จาวปลวกและจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง น้ำหมักเศษอาหาร ผสมกับน้ำเปล่าในอัตราที่พอเหมาะนำไปฉีดพ่นพืชต่างๆ และนายอาณัติสิทธิ์ เหล่าชัย ได้กล่าวว่า การบำรุงรักษาพืชต่างๆ เช่น นาข้าวซึ่งมีวัชพืชมักพอสสมควร ประเภท หล้าจะขึ้นมาพร้อมๆ กับต้นข้าวเลยก็ว่าได้ เมื่อต้นข้าวสูงประมาณเท่ากบศอกผมจะใช้เครื่องตัดหญ้าตัดให้สั้นทั้งหญ้าและต้นข้าวจะยาวขึ้นมาใหม่ต้นข้าวจะโตไวกว่าหญ้าจะมาคลุมหญ้าไม่ให้โต

2.6 การเก็บเกี่ยวพืชเกษตร การเก็บเกี่ยวพืชผักแต่ละชนิดในช่วงที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ผักที่มีคุณภาพดีในด้านของคุณค่าทางอาหาร รสชาติ ได้น้ำหนักมาก ผู้ปลูกพืชผักต้องมีความรู้ความเข้าใจว่าผักชนิดใดควรเก็บเกี่ยวในระยะไหน อย่างไร การเก็บเกี่ยวพืชผัก หมายถึง การเอาส่วนต่างๆ ของผักไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น ประกอบอาหาร จำหน่าย ทำยารักษาโรค แปรรูป หรือขยายพันธุ์ ดังนั้นต้องเก็บเกี่ยวให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายที่นำไปใช้ อย่างเช่น นางรัชนิย เสาสูง ได้กล่าวว่า การเก็บเกี่ยวพืชพันธุ์ต่างๆ เช่น ข้าว ข้าวโพด อ้อย เป็นต้น ส่วนมากใช้รถมาเก็บเกี่ยวแทนแรงงานคน เมื่อก่อนก็ใช้มือในการเก็บเกี่ยวเป็นเพราะต้องใช้เวลานานกว่าจะเสร็จและแรงงานคนทุกวันนี้หายาก

3. แนวทางการทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญาของชาว ตำบลขวัญเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3.1 แนวทางการเลือกที่ดินทำการเกษตร แนวทางการเลือกพื้นที่ในการทำการเกษตรกรรมตามพุทธปรัชญา พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสสอนเกี่ยวกับหลักการเลือกนาที่นาดี หรือหลักการเลือกที่ดินในการทำเกษตร ที่ได้ผลผลิตมากเมื่อว่าพืชลงไป พระพุทธองค์ได้ตรัสหลักการเลือกที่ดินที่ดีมีอยู่ 8 ประการ คือ 1) เกษตรกรควรเลือกที่ดินที่ไม่ลุ่มไม่ดอน 2) เกษตรกรควรเลือกที่ดินที่ไม่มีหินและกรวด 3) เกษตรกรควรเลือกที่ดินที่ไม่มีดินเค็ม 4) เกษตรกรควรเลือกที่ดินที่โล่งลึกได้ 5) เกษตรกรควรเลือกที่ดินที่มีทางน้ำเข้า 6) เกษตรกรควรเลือกที่ดินที่มีทางน้ำออก 7) เกษตรกรควรเลือก ที่ดินที่มีเหมือง 8) เกษตรกรควร

เลือก ที่ดินที่มีคันทนา

3.2 แนวทางการเตรียมดิน การเตรียมดินสำหรับการทำเกษตรตามหลักพุทธปรัชญาให้ยึดตามหลักพุทธปรัชญาไปใช้ นั่นก็คือมีการเตรียมดินโดยอาศัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นก็คือเป็นการเตรียมดินโดยการไถบดขยี้ เพราะการเผามีอยู่ โดยไม่ต้องเผาวัวขยี้ทำให้เป็นเกิดการทำลาย เช่นการทำลายหน้าดิน ทำให้เกิดดินแข็งตัวหรือเป็นดินดาน และเป็นการทำลายชีวิตสัตว์ที่อาศัยอยู่บนดินและใต้ดินเมื่อถูกไฟเผาสัตว์ต่างๆ ก็จะตาย

3.3 แนวทางการบริหารจัดการน้ำ ชาวชัยภูมิมีแนวทางในการบริหารจัดการน้ำหลักๆ ดังนี้

3.3.1 การแบ่งปันน้ำ แหล่งน้ำมีหลายแหล่ง เช่น น้ำใต้ดิน น้ำบนดิน และน้ำฝน เกษตรกรต้องมีการบริหารจัดการแหล่งน้ำเหล่านี้ไว้เพื่อการเกษตร ซึ่งหลักการบริหารจัดการน้ำเชิงพุทธ

3.3.2 การขุดคลองส่งน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติที่จะนำมาใช้ในการเกษตร ต้องนึกถึงผู้อื่นด้วย ยิ่งแล้วเป็นแหล่งน้ำสาธารณะ ในการขุดคลองต้องมีการประชุมแสดงความคิดเห็นและร่วมมือกันขุดคลองเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน สามัคคีกันเมื่อเกษตรเกษตรกรเกิดความสามัคคีกัน จะสามารถแก้ปัญหาทางการเกษตรได้ เช่น ปัญหาน้ำก็ร่วมมือกันขุดคลอง หรือร่วมมือกันเจาะน้ำบาดาล ซึ่งเป็นหลักทางพระพุทธศาสนา คือ สร้างสามัคคีในชุมชน จะทำให้สังคมหรือชุมชนเกิดความเจริญรุ่งเรือง

3.3.3 แนวทางการบำรุงรักษา การบำรุงรักษาพืชเกษตรกร เป็นการนำเอาหลักการแนวคิดทางพุทธปรัชญาไปใช้ในการทำการเกษตรกรรม การบำรุงพืชใช้น้ำหมักจุลินทรีย์สังเคราะห์แสงในการบำรุงรักษาพืชต่างๆ ซึ่งมีส่วนผสมดังนี้ ไข่ไก่ 3 ฟอง ผงชูรส 1 ช้อนโต๊ะ กะปิ 1 ช้อนโต๊ะ น้ำปลาตราหน่อไม้ 1 ช้อนโต๊ะ เอามาผสมกัน คนให้เอากันแล้วนำไปผสมกับน้ำ 1 ลิตร ทิ้งตากแดดไว้ประมาณ 30 วัน สามารถนำมาใช้ได้ วิธีใช้น้ำมาผสมกับน้ำ 1 ต่อ 30 นำไปฉีดพ่นพืชทำให้พืชเจริญเติบโตไว

3.3.4 การรักษาหรือการกำจัดศัตรูพืช ใช้ใบสะเดาสด 4 กิโลกรัม, ข่าแก่ 4 กิโลกรัม, และตะไคร้หอม 4 กิโลกรัม แล้วนำแต่ละอย่างมาตำให้ละเอียด หมักกับน้ำ 20 ลิตรทิ้งไว้ 1 คืน ใช้น้ำยาที่กรองได้มา 1 ลิตร ผสมกับน้ำ 200 ลิตร ใช้เป็นยาฉีดฆ่าแมลงในสวนผักผลไม้โดยไม่มีสารพิษตกค้างไม่เป็นอันตราย และไม่ทำลายศัตรูธรรมชาติ โดยใช้น้ำยาที่ได้นี้สามารถเก็บไว้ได้หลายวัน การบำรุงรักษาพืชเกษตรตามหลักพุทธปรัชญาเป็นการ เป็นการบำรุงรักษาพืชแบบพึ่งพาไม่ทำลายพืช สัตว์ สิ่งแวดล้อมบรรยากาศ ระบบนิเวศวิทยา ซึ่งตรงกับแนวคิดศีลข้อที่ 1 (ปาณาติปาตา เวรมณี) คือการงดเว้นจากการทำลายชีวิตอื่น

3.3.5 แนวทางการการบริโภคสินค้าทางการเกษตรกรรม การบริโภคในเศรษฐกิจตามแนวปรัชญาจึงหมายถึงการใช้สินค้าและบริการเพื่อบำบัดความต้องการอันทำให้ได้รับความพึงพอใจโดยมีคุณภาพชีวิตเกิดขึ้น การบริโภคแบบพุทธต้องรู้จักเหตุผลของการบริโภคว่าบริโภคอะไรบริโภคเพื่อ

อะไรบริโภคทำไมและจะต้องบริโภคอย่างไร หลักการสำคัญแห่งการบริโภคตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาของพระพุทธศาสนาอยู่ที่การรู้จักประมาณ รู้จักพอดี ในการบริโภค (โภชนะ มตตัญญุตตา) คือ มีมัตตัญญุตารู้ประมาณ รู้จักพอดี เป็น ตัวกำหนดการบริโภค

4. แนวทางการการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญา ความหมายของเศรษฐกิจศาสตร์แนวพุทธ หมายถึง สัตว์ที่จะนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง เพื่อนำไปบรรเทาหรือแก้ไขปัญหาวิตและนำมาซึ่งความสุขมั่นคงของบุคคลและสังคมโดยทั่วกัน ในการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพุทธนั้นย่อมมีทั้งระบบภาคเอกชนและภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตการตลาดการบริโภคนโยบายของเศรษฐกิจของรัฐบาลด้านการคลังการงบประมาณและการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังจะแยกเป็นกลุ่มๆ ดังนี้

4.1 การผลิตและแบ่งปันผลผลิตในหลักพุทธศาสนาหรือว่า การผลิตมุ่งหรือการแปรสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่ง อันได้แก่ สินค้าและบริการ โดยไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อการดำรงชีวิต และเป็นประโยชน์และเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตที่ถูกต้อง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงประโยชน์ต่อร่างกายจิตใจตลอดจน การรักษาสุขภาพแวดล้อมไม่ให้เป็นพิษ

4.2 การตลาด เมื่อสินค้าได้ผ่านการผลิตแล้ว ย่อมนำไปสู่ขบวนการขายที่เรียกว่า “ตลาด” คำสอนหลักพุทธศาสนาเกี่ยวกับตลาด ว่าเน้นให้ผู้ซื้อและผู้ขายมีปัญญาหรือความฉลาดในการซื้อขาย โดยผู้ขายไม่ค้ากำไรเกินควร ผู้ซื้อสินค้าบริโภคในราคาที่เหมาะสม หากนำคำสอนนี้ไปใช้ในที่อื่นย่อมจะบรรเทาหรือแก้ไขปัญหการตลาดได้

4.3 การบริโภคคำสอนถือว่าการบริโภคเป็นเครื่องมือการดำรงชีวิตเพื่อสร้างความสุขความมั่งคั่งต่อชีวิตให้รู้จักประมาณในการบริโภค ช่วยให้ผู้บริโภครู้จักประโยชน์ของสินค้าที่มีต่อร่างกายจิตใจและการดำรงชีวิตทั้งระบบบุคคลและสังคม และรู้จักประหยัดทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด

4.4 การพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักพุทธศาสนาไม่ได้มุ่งพัฒนาที่วัตถุแต่มุ่งถึงการพัฒนาคนให้รู้จักการผลิตการตลาดที่ถูกต้องตามธรรมนองคลองธรรมเป็นแกนกลาง แล้วจะได้การบริโภคที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธปรัชญาที่ใช้ในการทำการเกษตร ได้แก่ หลักศีล 5 หลักสันโดษหลักพึ่งตนเอง หลักสังคหวัตถุ 4 และหลักอิทธิบาท 4 “วิถีเกษตรแนวพุทธ” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ อินฺทปญฺโญ) และคณะ (2557, หน้า 53-64) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน พบว่า หลักธรรมที่นำไปประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตรเข้ากับพื้นที่ของตนเอง เช่น ศีล 5 หลักอิทธิบาท 4 และ สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น ทำให้สมาชิกกลุ่มเครือข่ายเกษตร

แนวพุทธ และประชาชนทั่วไป ที่มาศึกษาดูงานนำไปเป็นแนวทางการทำเกษตร เกิดผลทำให้เป็นครอบครัว ชุมชน เข้มแข็งอยู่ดีมีสุข มีเครือข่ายชุมชนที่นำแนวคิดไปปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จคือ ชุมชนบ้านนาคำหลวง และชุมชนบ้านป่าปอแดง ที่สามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองมาเป็นเกษตรแนวพุทธใช้เป็นแนวทางช่วย แก้ไขปัญหา เศรษฐกิจชุมชนได้ระดับหนึ่ง ด้วยการทำให้วิถีชีวิตที่มีการซื้อพืช ผัก ผลไม้ มาเพื่อการบริโภค ลดน้อยลง เพราะปลูกไว้บริโภคได้ในพื้นที่ใช้สอยของตนเอง ยังนำไปจำหน่ายแจกในชุมชนเพิ่มรายได้ ให้ครอบครัว และเหลือเก็บออมอีกด้วย ทำให้มีชีวิตที่ปลอดภัยขึ้น เพราะไม่ต้องเสี่ยงภัยต่อสารพิษตกค้าง ในการบริโภค มีงานทำในไร่นาสวนตลอดวัน เกิดความสุขสงบในชีวิตแบบพอเพียงเพราะได้อยู่กับธรรมชาติ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีการรู้จักเหตุผลและพึ่งพาอาศัยกันได้อย่างยั่งยืน

และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิระศักดิ์ อภินนทเวที (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับ เกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา สรุปได้ว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ หลักการบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ เพื่อการเกษตร ในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเอง มีรายได้ไว้ใช้จ่ายในครอบครัว มีอาหารไว้สำหรับบริโภคตลอดปี เป็นการเฉลี่ยความเสี่ยงไม่ให้เกิดความเสียหาย เมื่อตลาดหรือสภาพแวดล้อมเกิดความแปรปรวนหรือเกิดวิกฤติขึ้นเป็นกระบวนการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ มีการวางแผนการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ประสานสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งนี้ การนำหลัก เกษตรทฤษฎีใหม่ไปใช้ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน รู้จักยืดหยุ่น สามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสม ในแต่ละพื้นที่ได้ หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชานั้น แบ่งออกเป็น 1) หลัก นาถกณธรรม 10 ส่งเสริมด้านการพึ่งพาตนเอง ได้แก่ (1) ศีล รักษากายวาจาให้เรียบร้อย มีเมตตาต่อผู้อื่น (2) พาหุสัจจะ ความเป็นผู้ศึกษาเล่าเรียนมาก มีความรู้ลึกซึ้ง (3) กัลยาณมิตตตา การคบคนดี มีที่ปรึกษาดี และผู้แนะนำสั่งสอนดี (4) โสวรสสตา ความเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย รู้จักรับฟังเหตุผล (5) กิงกรณียสุ ทักขตา เอาใจใส่ชวนชวยในกิจน้อยใหญ่ของหมู่คณะ (6) ธัมมกามตา รักธรรม ใฝ่ความรู้ ใฝ่ความจริง รู้จักพูดและรู้จักรับฟัง (7) วิริยารัมภะ ขยันหมั่นเพียรมีใจกล้าไม่ย่อท้อ (8) สันตุฏฐิ ความสันโดษ ยินดี มีความสุขความพอใจด้วยปัจจัยสิ่งที่หามาได้ด้วยความเพียรอันชอบ ธรรม (9) สติ มีสติ ระลึกรู้ตัว ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท (10) ปัญญา มีปัญญารอบรู้สิ่งต่าง อย่าง ลึกซึ้ง เข้าใจทุกสิ่งตามความเป็นจริง 2) หลักสังคหวัตถุ 4 ส่งเสริมด้านรวมพลังของเกษตรกร ได้แก่ (1) ทาน การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น (2) ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก กล่าวที่เป็นประโยชน์ (3) หลักอิตถจริยา ชวนชวยบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ 4. สมานัตตตา ทำตนเสมอต้นเสมอปลายในชนทั้งหลาย และ เสมอในสุขทุกข์ ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล สิ่งแวดล้อม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

การทำวิจัยในครั้งต่อไปควรทำการวิจัยแบบพัฒนา (R&D) และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) พร้อมทั้งขยายพื้นที่ในการทำวิจัยให้กว้างขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาเกษตรกรและเพื่อให้เกิดการทำเกษตรที่ยั่งยืนต่อไป ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอจากการวิจัยครั้งนี้เพื่อจะได้ทำการวิจัยในครั้งต่อไป เช่น การพัฒนาการทำการเกษตรเชิงพุทธของชาวอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด การมีส่วนร่วมในการทำเกษตรเชิงพุทธของชาวอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด รูปแบบการทำการเกษตรเชิงพุทธของชาวอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยแนวทางการทำเกษตรกรรมตามหลักพุทธปรัชญาของชาวดำบลขวัญเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วทำให้ได้องค์ความรู้จากการวิจัย ในการนำพุทธปรัชญาไปใช้ในการทำการเกษตร 6 แนวทาง คือ 1) แนวทางการเลือกที่ดินในการทำเกษตรกรรม 2) แนวทางการเตรียมดินในการทำเกษตรกรรม 3) แนวทางการเพาะปลูก 4) แนวทางการบำรุงรักษา 5) แนวทางการบริโภคสินค้าเกษตร 6) แนวทางการจำหน่ายสินค้าเกษตร ซึ่งสามารถเขียนออกมาเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2536). *เกษตรยั่งยืน อนาคตการเกษตรไทย*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร.
- พระเทพรัตนมุนี (สายพงศ์ โอนมปญโญ) และคณะ. (2557). การเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน. *วารสารช่อพะยอม*, 25(1), 53-64.
- พระมหาวิระศักดิ์ อภินันทเวที (แสงพงษ์). (2562). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของ ศาสตราจารย์พระราชา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Agriculture and Technology. (2564). *ประวัติของการเกษตรไทย*. เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/agricultureandtechnology3278/home/prawati-khxng-karkestr-thiy,2558>

ภาวะผู้นำผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ*

Political Leadership of Local Leaders in Kudnamsai Sub-District Administrative Organization, Jatturas District, Chaiyaphum Province

พระประสิทธิ์ สุเชิโต (บุญหนา), สุรพล พรหมกุล, ชัญชัย ฮวดศรี¹ และภาสกร ดอกจันทร์²

Phra Prasit Sukhetito (Boonna), Suraphon Promgun, Chanchai Huatsri and Pasakorn Dokchan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Thepsatri Rajabhat University Thailand

Corresponding Author, E-mail: Phrasitboonna@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส 2) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส 3) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส 4) ศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใสตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 386 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

*ได้รับบทความ: 18 มิถุนายน 2564; แก้ไขบทความ: 23 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2564

Received: June 18, 2021; Revised: December 23, 2021; Accepted: December 26, 2021

2. ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล กุดน้ำใส พบว่า ประชาชนที่มี อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความ คิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

4. ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส ตามหลัก สัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้นำท้องถิ่นควรยึดถือหลักการและการบริหารจัดการองค์การอย่างมีขั้นตอน วางนโยบายที่มีเป้าหมายและคุ้มค่า มีจิตใจโอบอ้อมอารี และเสียสละ แสดงภาวะผู้นำต่อเพื่อนร่วมงาน ด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กำหนดนโยบายในการบริหารบริหารงานอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางการเมือง; ผู้นำท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of political leadership of local leaders in Kud Nam Sai Sub district Administrative Organization; 2) to study the level of political leadership according to the principle of the Seven Sappurisadhamma (Virtues of the Gentleman) of local leaders in Kud Nam Sai Sub district Administrative Organization; 3) to compare the political leadership of local leaders in Kud Nam Sai Sub district Administrative Organization; 4) to study the political leadership of local leaders in Kud Nam Sai Sub district Administrative Organization according to the principle of the Seven Sappurisadhamma. This study was carried out by means of the mixed method research. The research sample consisted of 386 participants and 12 key informants. The research instruments were questionnaires and interview forms. The statistics used in this research were: Mean, Percentage, Standard Deviation, t-test, One-way ANOVA and descriptive analysis.

The results of the research were as follows:

1. The level of political leadership of local leaders in the Kud Nam Sai Sub district Administrative Organization, overall, was at the highest level.

2. The level of political leadership according to the Seven Sappurisadhamma of local leaders in the Kud Nam Sai Sub district Administrative Organization, overall was at the highest level.

3. The comparison of political leadership of local leaders in Kud Nam Sai Sub district Administrative Organization showed that people with different age, marital status, education level, occupation and monthly income had different opinions on the political leadership of local leaders; while, people of different genders have no different opinions on the political leadership of local leaders.

4. Political leadership of local leaders in Kud Nam Sai Sub district Administrative Organization According to the principle of the Seven Sappurisadhamma is that local leaders should adhere to the principles and process of organizational management, establish a goal-oriented and cost-effective policy, have a generous and sacrificing mind, show leadership to colleagues with generosity, determine appropriate administrative policies in terms of time and budget, implement the policy in accordance with the time frame, coordinate well with every organization and sector and can treat each subordinate appropriately.

Keywords: Political Leadership; Local Leaders

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 249 ภายใต้บังคับมาตรา 1 ให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามวิธีการและรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กฎหมายบัญญัติการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบใด ให้คำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและความสามารถในการปกครองตนเองในด้านรายได้จำนวนและความหนาแน่นของประชากร และพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบประกอบกันมาตรา 250 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแล และจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น (อุทัย หิรัญโต, 2563)

ผลจากรัฐธรรมนูญและกฎหมายดังกล่าวข้างต้น ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองส่วนท้องถิ่นครั้งใหญ่ และส่งผลให้บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายรัฐธรรมนูญได้แบ่งหน้าที่ภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะระดับชุมชน ส่วนราชการบริหารส่วนกลาง และส่วนภูมิภาครับผิดชอบการดำเนินการกิจของรัฐในระดับประเทศและภูมิภาค โดยให้คำปรึกษา และสนับสนุนกำกับดูแลการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงเท่าที่จำเป็น ซึ่งแตกต่างจากในอดีตโดยที่ผ่านมานั้น องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นที่มีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะเพียงไม่กี่ด้านและส่วนใหญ่ไม่ใช่บทบาทหลักในการพัฒนาท้องถิ่นแต่เป็นแค่การจัดบริการสาธารณะขั้นพื้นฐาน เช่น การจัดเก็บขยะและกำจัดขยะ งานดูแลความสะอาด ของถนนและท่อระบายน้ำ ส่วนบทบาทหลักในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นหน้าที่ของส่วนราชการระดับภูมิภาค ผู้นำคือผู้จัดระบบทรัพยากรขององค์การ บุคลากร เงินทุน และเทคโนโลยีนำองค์กรสู่ทิศทางที่ถูกต้อง ซึ่งบ่อยครั้งองค์การจำเป็นต้องมีทิศทางใหม่ที่แตกต่างกันจากวิธีการที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันงานของผู้นำคือการปรับเปลี่ยนหรือสร้างแนวทางใหม่ การสร้างวิสัยทัศน์ ซึ่งบุคลากรจะได้พบกับแรงดึงดูดใจและความตื่นเต้น ผู้นำต้องเน้นไปที่จุดมุ่งหมายขององค์การ และทรัพยากรต่างๆ ที่จะใช้วิธีการใหม่ โดยเป็นผู้กระตุ้นการเปลี่ยนแปลง กำหนดทางเลือกสำคัญๆ และนำทางเลือกของคนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนฝ่ายบุคลากร ซึ่งลูกค้าและการตลาดกำลังมุ่งเน้น การจัดการหุ้นส่วนหรือความคิดใหม่ๆ ที่มีคุณค่ายิ่งในการติดตามจากบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีหน้าที่ต้องพัฒนาตำบลทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จำเป็นจะต้องมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้นำในสถานการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี จึงเห็นได้ว่าผู้นำจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นในการบริหารงานใดๆ ที่จะเกิดประสิทธิผลต่อองค์การ ผู้บริหารจะต้องใช้ภาวะผู้นำกระจายความรับผิดชอบอย่างเป็นธรรมไปสู่ผู้ได้บังคับบัญชา ในหน่วยงานของตน ผู้บริหารยุคโลกาภิวัตน์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยต้องสามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้เหมาะสมกับทุกสถานการณ์และใช้ความรู้ความสามารถของตนให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วย ผู้บริหารที่ดีควรมีความสามารถในการบริหารงาน โดยให้บุคลากรร่วมมือปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถ ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถที่จะสร้างขวัญ และกำลังใจให้ผลปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจในงาน เกิดความรักความศรัทธาในหน่วยงาน เกิดความรู้จักเสียสละเพื่องาน ทุมเทกำลังกาย กำลังใจ กำลังความสติปัญญา หาทางปรับปรุงให้งานนั้นเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภอดุสิต จังหวัดชัยภูมิ เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใสเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่ผู้นำ และคณะมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลให้เจริญ โดยสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใสในด้านหลักการบริหาร ด้านการวางนโยบาย การเสียสละและการแสดงภาวะผู้นำต่อเพื่อนร่วมงานด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สามารถแก้ไขปัญหาที่ค้างคาจากโครงการหลายโครงการที่ผ่านมาจนเป็นที่ยอมรับของชุมชน สังเกตได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมของสังคมอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ปรับปรุงถนนให้สามารถสัญจรไปมาได้สะดวก สภาพแวดล้อมสะอาดสวยงาม ในขณะที่ประชาชนก็ให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลอยู่เสมอ โดยพร้อมเพรียงกันร่วมแรงร่วมใจกันอย่างสามัคคีทุกหมู่บ้านที่อยู่ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส จนถึงเป็นบริบทประจำตำบลกุดน้ำใส

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำในองค์การบริหารส่วนตำบล กุดน้ำใส อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยอีกทั้งได้ศึกษาถึงความเป็นอยู่ของคนในชุมชนกุดน้ำใส เป็นการสะท้อนภาพการบริหารงานให้กับผู้บริหารท้องถิ่นได้นำไปปรับปรุงพฤติกรรมการบริหารงานของตน ในส่วนที่ต้องปรับปรุงหรือพัฒนาให้สามารถบริหารจัดการองค์การภายใต้การเปลี่ยนแปลงตามยุค และสมัยของโลกาภิวัตน์ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส
2. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส
3. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใสตามหลักสัปปุริสธรรม 7

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีจากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตร์ส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 386 คน จากประชาชน 14 หมู่บ้านจำนวน 7,930 คน โดยการคำนวณด้วยการใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และ การใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาของการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ สมาชิกสภาตำบลกุดน้ำใส และพนักงานที่ทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใสจำนวน 12 คน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการดังนี้ 1) แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามมีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัย

ส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งถามเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตอนที่ 2 สอบถามที่ถามเกี่ยวกับภาวะทางการเมืองของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยได้กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ทำเครื่องหมาย (v) ลงในช่องปริมาณความคิดเห็นที่ผู้ตอบเห็นว่าตรงกับตนเองเพียงระดับเดียวจาก 5 ระดับ (Rating Scale) ทั้ง 5 ด้าน จำนวน 25 ข้อ ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยได้กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ทำเครื่องหมาย (v) ลงในช่องปริมาณความคิดเห็นที่ผู้ตอบเห็นว่าตรงกับตนเองเพียงระดับเดียวจาก 5 ระดับ (Rating Scale) ทั้ง 3 ด้าน จำนวน 21 ข้อ 2) แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง วันเดือนปีที่สัมภาษณ์ เวลาที่สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อความมีภาวะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 2 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ค่าสถิติต่างๆ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อวิจัยทางสังคมศาสตร์ดังนี้ (1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ (2) ภาวะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (3) การทดสอบค่า (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova) เมื่อพบความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้ผลต่างนัยสำคัญที่สุด (Least Significant Difference: LSD) (4) เพื่อศึกษาแนวทางภาวะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นตามหลักสัปปริสธรรม 7 ในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ตามความคิดเห็นของประชาชน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้ (1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ (2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย (3) วิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

4. สรุปผลการวิจัย

จากวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารตำบล กุดน้ำใส อำเภोजัตูรัส จังหวัดชัยภูมิ สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดเป็นเพศชาย จำนวน 234 คน รองลงมาคือเพศหญิงจำนวน 152 คน ประชากรส่วนใหญ่มีอายุ 25-35 ปี จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 33.43 รองลงมาคือ ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 18-24 ปี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 29.27 ประชาชนที่มีอายุระหว่าง 36-45 ปีจำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 และประชาชนที่ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดมีอายุมากกว่า 45 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.84 ผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดมีสถานภาพโสด อยู่ในระดับมัธยมศึกษา อาชีพเกษตรกร รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท

2. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตูรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตูรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาทางด้าน ด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดคือ ด้านมนุษยสัมพันธ์และด้านที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านความรู้และความสามารถ

3. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตูรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นภาวะผู้นำทางการเมืองกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตูรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาทางด้าน ด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดคือ ด้านธัมมัญญตา: ความรู้จักเหตุ ด้านมัตตัญญตา: ความเป็นผู้รู้จักประมาณด้านอัตถัญญตา: ความรู้จักผลและด้านที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านกาลัญญตา : ความเป็นผู้รู้กาลเวลา

4. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตูรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่แตกต่างกันส่วนประชาชนที่มีอายุสถานภาพสมรสระดับการศึกษาอาชีพ และรายได้ต่างกันมีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 5) ภาวะผู้นำทางการเมืองที่ท้องถิ่นตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตูรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่า บุคคลที่เป็นผู้นำท้องถิ่นควรยึดถือหลักการและการบริหารจัดการองค์การอย่างมีขั้นตอน วางนโยบายที่มีเป้าหมายและคุณค่า มีจิตใจโอบอ้อมอารี และเสียสละ แสดงภาวะผู้นำต่อเพื่อนร่วมงานด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กำหนดนโยบายในการบริหารบริหารงานได้อย่างเหมาะสมทั้งด้านเวลา

และงบประมาณ นำนโยบายไปปฏิบัติได้ตามกรอบเวลา ประสานงานกับทุกองค์กรและทุกภาคส่วน และสามารถปฏิบัติต่อผู้ได้บังคับบัญชาแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ มีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้นำมีความสามารถในการนำหรือเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ บุคคลที่สามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาทหรือพฤติกรรม การ เป็นผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนสร ธรรมสอน และบุญทัน ดอกโทสง (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของนายกเทศมนตรีในการบริหารเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน พบว่า ภาวะความเป็นผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นและความไว้วางใจของประชาชนในท้องถิ่น ลักษณะภาวะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของฉวีชีสา เพชรหนองชุม (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีพฤติกรรมการเป็นผู้นำแบบประสานงานระดับมากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางการเมืองกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ระดับความคิดเห็นภาวะผู้นำทางการเมืองกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้นำที่มีคุณภาพ มีสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถ ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สามารถสร้างความเจริญต่อสังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีคุณสมบัติทั้ง 7 ประการนี้เป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันอย่างสมบูรณ์ที่จะทำให้ผู้นำสามารถจัดการในภาระงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย สอดคล้องกับพระครูอุทัยกิจพิพัฒน (วิรัตน์ สุขอินทร์) (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานี ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย สรุปได้ดังนี้ ด้านปรีชาญาณ ด้านอดัตถญาณ ด้านอรรถญาณ ด้านบุคคลโปรปรัญญา ด้านธัมมญาณ ด้านมัตถญาณ และด้านกาลญาณอยู่ในระดับ

ความสำคัญมาก ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของพระมหาสุพัฒน์ สิริวัฒนโณ (พັນน่วม) (2552) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบรรพตพิสัยจังหวัด นครสวรรค์ พบว่า ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักสัปปุริสธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านบุคลิกภาพบุรุษ ร่องลงมาคือ ด้านธัมมัญญา ด้านอัตตัญญา ด้านปริสัญญญา ด้านมัตตัญญา ด้านอรรถัญญา และด้านกาลัญญา ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหาร ส่วนตำบลลูกน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นใน องค์การบริหารส่วนตำบลลูกน้ำใส อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ไม่แตกต่างกันทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบัน ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิงมีวิถีชีวิตที่เท่าเทียมกัน กล่าวคือ การได้รับการศึกษา การประกอบ อาชีพ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น เพศจึงไม่เป็นปัจจัยที่ทำให้ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลลูกน้ำใส ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของประสิน วีระกุล (2552) ได้ศึกษา เรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านความคิดเห็นของ ประชาชนจำแนกตามเพศไม่มีความแตกต่างกันซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของสุกชัย เอาะน้อย (2550) ได้ทำการศึกษาภาวะความเป็นผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดขอนแก่น พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อภาวะความเป็นผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจำแนกตามเพศแตกต่างกัน

3.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็น เพราะประชาชนที่มีอายุต่างกันมีประสบการณ์และมุมมอง การเรียนรู้ระหว่างช่วงวัยที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลลูกน้ำใส แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเกศสุตา โภคานิตย์ และกัฬา หนูยศ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้นำท้องถิ่น: กรณีศึกษานายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนจำแนกตามอายุ มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ ประพนอม แมนมาศวิหค (2553) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชน จำแนกตามอายุมีความไม่แตกต่างกัน

3.3 ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำ ท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้

อาจเป็นเพราะแนวโน้มนโยบายบางอย่างอาจเอื้อผลประโยชน์ไม่เท่ากัน เช่น ด้านสาธารณะสงเคราะห์บางข้อ เอื้ออำนวยแก่ผู้มีสถานภาพสมรสมากกว่าผู้มีสถานภาพโสด และผู้ที่หย่าร้าง สาเหตุนี้อาจทำให้ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลทุกน้ำใสแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภาวดี จิตศิริตนกุล (2550) ได้ศึกษาวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของนายกเทศมนตรีกรณศึกษา: เทศบาลเมืองพังงา อำเภอเมือง จังหวัดพังงา พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของนายกเทศมนตรีจำแนกตามสถานภาพสมรสต่างกันมีความแตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของประนอม แมนมาศวิหค (2553) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนจำแนกตามสถานภาพสมรสต่างกัน มีความไม่แตกต่างกัน

3.4 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ระดับการศึกษามีผลต่อแนวความคิดของประชาชน ระดับการศึกษาที่สูงกว่าอาจมีแนวความคิดที่มองไกลกว่ารู้เรื่องทางการเมืองมากกว่าสามารถวิเคราะห์ออกถึงนโยบายแต่ละอย่างคุ้มค่าหรือไม่คุ้มค่า ส่วนประชาชนที่มีการศึกษาเพียงขั้นพื้นฐานอาจจะคิดว่าทำอะไรก็ได้ขอให้เกิดประโยชน์เป็นพอ สาเหตุนี้อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในตำบลทุกน้ำใสแตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของบวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (2548) ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำทางการเมืองว่า ความสนใจและภาวะผู้นำทางการเมืองประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองแตกต่างกัน เป็นการแสดงตนเป็นผู้นำทางการเมืองเช่นกล่าวพูดคุยเรื่องการเมือง การไปเลือกตั้ง เป็นผู้เปิดประเด็นพูดคุยเรื่องการเมือง ให้ความรู้ผู้อื่น พยายามพูดเชิญชวนให้ผู้อื่นไปเลือกผู้ที่ตนสนับสนุนร่วมประชาสัมพันธ์ทางการเมือง

3.5 ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า นโยบายด้านสาธารณะบางอย่างอาจเอื้ออำนวยแก่การประกอบอาชีพของประชาชนไม่เสมอไป บางครั้งอาจถูกใจอาชีพค้าขาย แต่บางครั้งอาจถูกใจผู้ที่มิอาชีพรับจ้าง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเกตุสุตา โภคานิตย์ และกิฬา หนูยศ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้นำท้องถิ่น:กรณศึกษานายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนจำแนกตามอาชีพ มีความเห็นที่แตกต่างกันซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของประนอม แมนมาศวิหค (2553) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนจำแนกตามอาชีพมีความไม่แตกต่างกัน

3.6 ประชาชนที่มีที่มีรายได้ต่างกัน มีความเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น ในองค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มียาได้น้อยส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีเวลายุ่งเกี่ยวทางการเมือง เนื่องจากต้องใช้เวลาในการทำงาน ส่วนผู้ที่มีรายได้มากเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สูงขึ้นโดยการร่วมกิจกรรมกลุ่มทางการเมือง หรือการเป็นตัวแทนกลุ่มการเมือง เลยทำให้ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในตำบลกุดน้ำใสแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภชัย เอะน้อย (2550) ได้ทำการศึกษา ภาวะความเป็นผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดขอนแก่น พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อภาวะความเป็นผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจำแนกตามรายได้แตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยของประสิน วีระกุล (2552) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลต่อการปฏิบัติงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ด้านความคิดเห็นของประชาชนจำแนกตามรายได้ไม่มีความแตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาและให้ขยายผลในการศึกษาถึงปัจจัยที่มีต่อภาวะผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่น

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำนโยบายและแผนส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส

1.3 หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรจัดรูปแบบขององค์กรให้สอดคล้องกับภาระหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดน้ำใส โดยการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมทางการเมืองด้านการให้ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่น โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและสามารถแสดงออกด้านความคิดเห็นได้โดยอิสระ

2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนภายในเขตตำบลกุดน้ำใส โดยให้ประชาชนจัดทำข้อเสนอแนะที่อยากให้องค์การบริหารส่วนตำบลนำเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบล

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล ตามมุมมอง

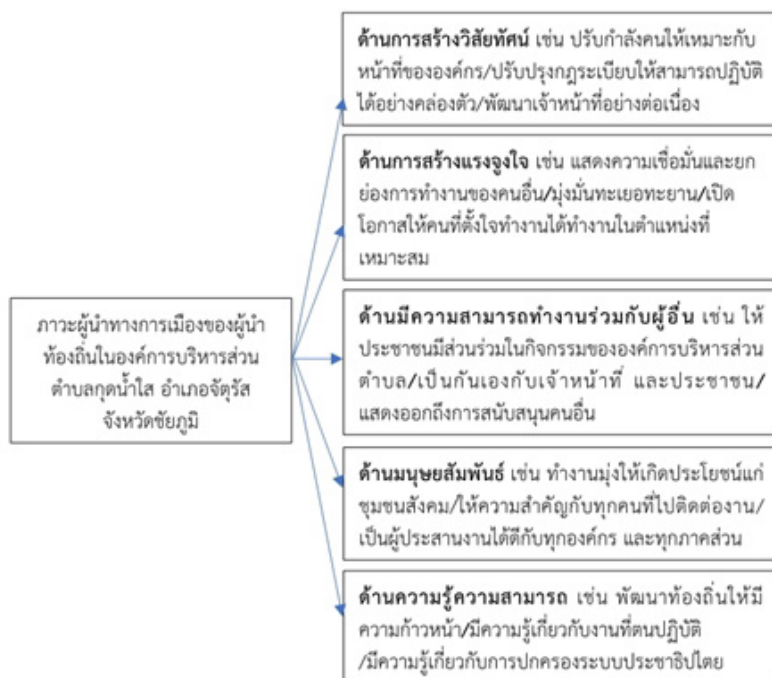
มองของประชาชนในพื้นที่เพื่อเปรียบเทียบกับมุมมองของพนักงานว่าสอดคล้องกันหรือไม่

3.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลของ ผู้บริหารและพนักงานส่วนตำบล เพื่อศึกษาถึงความตื่นตัวในการปรับตัวของผู้บริหารและพนักงานส่วนตำบล

3.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลกับประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อกระตุ้นเตือนให้การทำงานของผู้บริหาร และพนักงานส่วนตำบลมีประสิทธิภาพ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล กุดน้ำใส อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบล กุดน้ำใส อำเภोजัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ มีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองต่อเจ้าหน้าที่ภายในองค์กร และประชาชนในเขตตำบลกุดน้ำใส ไม่ว่าจะเป็นด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านมีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความรู้ความสามารถ ตลอดจนด้านการเมืองตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ล้วนช่วยให้ประชาชนได้มองเห็นถึงคุณค่าของประโยชน์ของส่วนรวม และมีความประสงค์ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังแสดงในแผนภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เกศสุดา โภคานิตย์ และกิฬา หนูยศ. (2559). *บทบาทของผู้นำท้องถิ่น: กรณีศึกษานายกองค้การบริหารส่วนตำบลนาเลี้ยว อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ*. (รายงานการวิจัย). ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ฉัจฉิสา เพชรหนองชุม. (2547). *ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัด สุราษฎร์ธานี*. (การศึกษานิพนธ์การจัการมหาบัณฑิต). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). *การปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: พรินติ้งเซ็นเตอร์.
- ธนสร ธรรมสอน และบุญทัน ดอกไธสงค์. (2558). *ภาวะผู้นำของนายกเทศมนตรีในการบริหารเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน*. (รายงานการวิจัย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- ประนอม แมนมาศวิหค. (2553). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอมือง จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ประสิน วีระกุล. (2552). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอมืองจังหวัดปทุมธานี*. (การศึกษานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระมหาสุพัฒน์ สิริวณโณ. (2552). *ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิรัตน์ สุกอินทร์. (2553). *ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีตามหลักสัปปุริสธรรม 7*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุกชัย เอาะน้อย. (2550). *ภาวะความเป็นผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดขอนแก่น*. (การศึกษานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภาวดี จิตติรัตนกุล. (2550). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของนายกเทศมนตรี*. (กรณีศึกษา: เทศบาลเมืองพังงา อำเภอมือง จังหวัดพังงา). (การศึกษานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุทัย หิรัญโต. (2523). *การปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*

The Way of Life According to the Sufficiency Economy Philosophy of Farmers in Selaphum District, Roi-Et Province

อานนตรี ประสมสุข, สุวิน ทองปั้น¹ และวัชรโรบล โกศลวิทยานันต์²

Anontri Prasomsuk, Suwin Thongpan and Watcharobon Kosonwittayanan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: prasomsuk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ศึกษาการดำเนินชีวิตของเกษตรกรอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) ศึกษาการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ 10 รูป ปราชญ์ชาวบ้าน 10 คน เกษตรกร 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี หลักการปฏิบัติ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ทรงวางรากฐานไว้ให้คนไทยได้ยึดเป็นแนวในการดำรงชีวิตเพื่อให้เกิดความอยู่ดีกินดี ซึ่งมีองค์ประกอบ 7 ประการ คือ พึ่งพาตนเอง พอประมาณ เติบโตอย่างยั่งยืน มีภูมิคุ้มกัน มีเหตุผลเป็นคนดี และรู้รักสามัคคี

2. การดำเนินชีวิตของเกษตรกรอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า 1) มีการช่วยเหลือตนเอง มีการประกอบอาชีพสุจริต 2) ด้านเศรษฐกิจมีความเป็นอยู่แบบพอเพียง มีการบริหารค่าใช้จ่ายในครอบครัว

*ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2564; แก้ไขบทความ: 23 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2564

Received: September 10, 2021; Revised: December 23, 2021; Accepted: December 26, 2021

3) ด้านสังคมมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความสามัคคีสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนได้อย่างสมดุล

3. การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ดังนี้ 1) ความพอประมาณ เป็นการสร้างงานให้มีความพอดีเหมาะสมกับฐานะของตนโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 2) ความมีเหตุผลในการตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ ตามหลักวิชาการ หลักศีลธรรมจรรยาอย่างรอบคอบ 3) ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีการเตรียมตัวและปรับตัวอยู่เสมอต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข 2 ประการ คือ 1) เงื่อนไขคุณธรรมด้วยการรู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์สุจริต ใช้สติปัญญาอย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต 2) เงื่อนไขความรู้ ด้วยการฝึกตนให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ และนำความรู้นั้นมาปรับใช้ให้เชื่อมโยงในการวางแผน และในขั้นปฏิบัติการด้วยความระมัดระวัง

คำสำคัญ: การดำเนินชีวิต; ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง; เกษตรกร

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the way of life according to the Sufficiency Economy Philosophy; 2) to study The way of life of farmers in Selaphum District, Roi-Et Province; 3) to study the way of life according to the Sufficiency Economy Philosophy of farmers in Selaphum District, Roi Et Province. This study was conducted based on the qualitative research. The research tool was an in-depth interview form. The key informants included 10 monks, 10 village philosophers and 10 farmers. The obtained data were analyzed by inductive descriptive method.

The research results were as follows:

1. Philosophy of Sufficiency Economy includes concepts, theories, principles of practice. That His Majesty King Rama IX has laid a foundation for Thai people to adhere to as a guideline for living in order to achieve well-being which consists of seven elements: self-reliance, moderation, middle path, immunity, rationality, being a good person, and knowing unity.

2. Operations of farmers in Selaphum District Roi-Et Province found that: 1) self-help, healthiness, honest occupation, earning; 2) sufficient economy, enough income to meet expenditures; 3) in social aspect, supporting one another, unity to build the

strength of the family and the community, joining forces that are balanced, stable and sustainable.

3. Living according to the Sufficiency Economy Philosophy of farmers in Selaphum District, Roi-Et Province, it was found that the Sufficiency Economy Philosophy was applied as follows: 1) modesty is the creation of jobs that are suitable for one's own status without encroaching on oneself and others; 2) rationality in decision-making in various matters was conducted according to academic principles, legal principles and ethical principles with careful consideration of the expected consequences of such actions; 3) good self-immune system; always prepared and adapted to the impacts and changes in the economy, society, environment and culture. In addition, two conditions must also be met: 1) responsibility and honesty in using intelligence correctly and appropriately in life; 2) knowledge by training oneself to be knowledgeable about various academic subjects and applying knowledge to be used as a link in planning and in the process of operating with caution.

Keywords: The Way of Life; Sufficiency Economy Philosophy; Farmers

1. บทนำ

ประเทศไทยประสบปัญหาคุณภาพในเกือบทุกด้าน ทั้งคุณภาพของคนต่ำ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทศนคติ มีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ประชากรไม่น้อยไม่เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ยึดผลประโยชน์ส่วนรวม ยุทธศาสตร์ การพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมแห่งชาติ จึงเน้นที่การเสริมสร้างความเข้มแข็งทาง เศรษฐกิจ และแข่งขันได้อย่างยั่งยืนการสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การเติบโตที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และการบริหารจัดการภาครัฐตามปัจจัยกับการทุจริต ประพฤติ มิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทยการบริหารจัดการยังขาดคุณภาพ การให้บริการยังไม่ทั่วถึง ไม่เพียงพอ ไม่มีคุณภาพ การทุจริตในตัวเมือง ราคาค่าบริการสูง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโลจิสติกส์ การพัฒนา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี นวัตกรรมล่าช้า การวิจัยไม่ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจและสังคม อย่างคุ้มค่า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

การบริหารจัดการภาครัฐมีประสิทธิภาพต่ำ ขาดความโปร่งใส ขาดความรับผิดชอบ การดำเนินการ เพื่อการพัฒนาขาดความต่อเนื่อง กฎหมาย ระเบียบต่างๆ ล้าสมัย ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงธรรมาภิบาล และการบริหารไม่บรรลุเป้าหมาย ล่าช้า ไม่ได้มาตรฐานสากล การจัดสรรงบประมาณนาน ไม่ทันกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของประชาชน ฐานการผลิตทางการเกษตรต่ำ การให้องค์ความรู้เทคโนโลยี

นวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่ายังมีน้อย รายได้เกษตรกรอยู่ระดับต่ำ

การแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ต้องเร่งดำเนินการความยากจนกระจุกตัวหนาแน่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือรายได้กลุ่มคนรวยกับกลุ่มคนยากจน แตกต่างกันถึง 34.5 เท่าในปี 2556 สาเหตุมาจากการพัฒนาคนมีความแตกต่างกันระหว่างพื้นที่และเมือง โครงสร้างเศรษฐกิจไม่สมดุล การกระจายโอกาสไม่ทั่วถึง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารองค์ความรู้ แหล่งทุนการบริหารสังคมมีวงแคบ

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) คือยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล โดยมุ่งเน้นพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมมีคุณภาพ สร้างโอกาสให้ทุกคนดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์

วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดำรงอยู่ที่เกิดขึ้นนั้น ส่งผลกระทบต่อประชาชนในทุกส่วนของสังคม แม้จะมีความพยายามจากหลายภาคส่วนในสังคม ที่พยายามแก้ไขปัญหาร่วมกันอยู่ แต่การดำเนินนโยบายและการแก้ปัญหา เป็นการแก้ปัญหามิติทางการเมืองซึ่งพรรคการเมืองแก้ปัญหาโดยมีผลประโยชน์ของกลุ่มที่พรรคการเมืองสนับสนุนแอบแฝงอยู่เบื้องหลัง โดยมีประชาชนเป็นฐานเสียงสนับสนุนเพื่อให้ดำรงตนอยู่ในอำนาจ การแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มตน ความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชน นักการเมืองกับข้าราชการ ประชาชนกับข้าราชการ มีลักษณะเป็นเชิงอุปถัมภ์ (Patronize) การมุ่งหวังสร้างเครือข่ายอำนาจทางการเมือง การใช้เงินเป็นเครื่องมือเพื่อก้าวสู่อำนาจทางการเมือง การมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน การสร้างความชอบธรรมให้กับกลุ่มตน ด้วยการกล่าวหาฝ่ายตรงข้าม ทำลายฝ่ายตรงข้ามในทางที่เสียหาย ทำให้เกิดภาพลักษณ์ ด้านการพัฒนาปรากฏว่ายิ่งพัฒนาประเทศชาติยิ่งประสบปัญหา ประชาชนส่วนใหญ่ยิ่งยากจนไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ประกอบกับการระบาดของโรคโควิด รัฐบาลประกาศปิดประเทศ ประชาชนต้องอยู่แต่ในที่พักของตนไม่สามารถเดินทางไปประกอบอาชีพได้ จึงไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ต้องรอการช่วยเหลือจากภาครัฐเท่านั้น

วิกฤติการณ์ของประเทศที่เผชิญกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้วยเกิดผลกระทบมากจากปัญหาด้านการเมือง การยึดอำนาจ การเดินขบวนประท้วง กลุ่มนายทุนที่อิงแอบกับนักการเมืองที่นำความเสียหายให้กับประเทศ วิกฤติหลายประการทำให้สะท้อนถึงปัญหาของประเทศ ทั้งทรัพยากรมีข้อจำกัดถูกนำมาใช้ไม่ถูกทางอีกทั้งการบริหารจัดการที่ไม่ตอบสนองต่อประชาชน การบริหารการจัดการที่ไม่ตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเศรษฐกิจ มีอาการทรุดตัว ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาทั้งด้านสังคม ศีลธรรม จริยธรรม

ประชาชนชาวไทยจึงได้น้อมนำเอาหลักของเศรษฐกิจพอเพียงนำมาใช้ในการดำรงชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง เป็นความสามารถของแต่ละบุคคลเพื่อที่จะช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด โดยสามารถจัดการกับ

ชีวิตของตนเองในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ เพื่อลดการพึ่งตนเองจากภายนอก การพึ่งตนเองของชุมชน หรือการพึ่งตนเองของประเทศชาติก็เช่นกัน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้มีพระบรมราโชวาทในพิธีประทานปริญญาบัตรแก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (นกกาณจน์ ฉวีวงศ์, 2552, หน้า 1) เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ว่า “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอน สร้างพื้นฐานหรือความพอมีพอกินพอใช้ของประเทศ ส่วนใหญ่เห็นเบื้องต้นก่อน โดยวิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น โดยลำดับต่อไป...” ทรงวางเป็นแนวทางดำรงชีวิตของคนไทยทุกระดับ ให้สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมั่นคง ตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์

การพัฒนาตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาตามทางสายกลาง มีความไม่ประมาทพึ่งพาตนเอง คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่มีในตัวให้ความรู้พิจารณาดำเนินการอย่างรอบคอบ มีคุณธรรม ประกอบการวางแผนวิเคราะห์พิจารณาเพื่อการตัดสินใจต้องการกระทำที่รู้เท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตรมยุคโลกาภิวัตน์ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2551, หน้า 2) ประเวศ วะสี (2550, หน้า 6) ให้ทัศนะเศรษฐกิจพอเพียงมองว่าเป็นเศรษฐกิจที่มีรูปแบบบนทางสายกลาง หรือเศรษฐกิจของมัชฌิมาปฏิปทาด้วยเหตุ เพราะเชื่อมโยงทุกเรื่องเข้าด้วยกันทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นหลักการอุดมการณ์เป็นปรัชญาที่เกิดจากการเรียนรู้กับเทคนิคของสังคม เป็นเศรษฐกิจที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติตามหลักสัจธรรมความจริง การพึ่งตนเองนั้นเป็นความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุดหรือสามารถจัดการกับวิถีชีวิตตนเองในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้ด้วยตนเอง เพื่อลดการพึ่งพาจากภายนอก

ประเทศไทยประสบปัญหาคุณภาพของคนทั้งทักษะ ทักษะคิดคุณธรรมจริยธรรมคนไม่เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ยึดผลประโยชน์ส่วนรวม การบริหารภาครัฐ ยังไม่ประสบผลสำเร็จ การพัฒนาประเทศจึงต้องให้ประชาชนพึ่งตนเองเป็นหลัก ตามหลักพุทธปรัชญา อีกทั้งนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตขณะที่คนรุ่นใหม่ที่จบปริญญาตรีทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม มีเงินเดือนสูงพอสมควรทำงานได้ระยะหนึ่ง กลับคิดถึงความเป็นอิสระเสรีในการทำงาน บางคนคิดเปรียบเทียบทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมระยะยาวกับทำงานอิสระตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คิดแล้ว การทำงานในท้องถิ่นหมู่บ้านจะมีอิสระเสรี มีทางที่จะสร้างฐานะได้ อีกทั้งวิถีชีวิตมีความสุข

กลุ่มเกษตรกรอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนหนึ่งมีการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะหนุ่มสาวที่ทั้งอาชีพรับราชการ วิสาหกิจ หรือ การทำงานตามโรงงานอุตสาหกรรมว่าบุคคลเหล่านี้มีวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นหลักการทำงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั่นคือการมีชีวิตอยู่แบบพอเพียงอย่างมีความสุข ถ้ามีการทำวิจัยจะทำให้ได้รูปแบบ

การดำเนินชีวิตที่มีความสมดุลที่มีความมั่นคง และที่มีความยั่งยืน ซึ่งสามารถนำไปแก้ปัญหของการดำเนินชีวิตในสังคมอีสานและภาคอื่นๆ ได้ โดยเฉพาะดำรงชีวิตของเกษตรกร ถ้าไม่มีการทำการวิจัยจะทำให้เกษตรกรที่ไม่มีความรู้ความสามารถดำรงชีวิตอยู่ยากในยุคของโลกาภิวัตน์หรือในยุคของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และปัญหาที่เรากำลังเผชิญอยู่คือ โควิด 19

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรอำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้เกษตรกรดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของเกษตรกรอำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเอกสาร ประกอบด้วย 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2535 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร วิชาการ บทความ งานตีพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยสำหรับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาของการวิจัยออกเป็น 3 ประเด็นคือ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ศึกษาการดำเนินชีวิตของเกษตรกรอำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) ศึกษาการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่ย้ายอยู่ในพื้นที่อำเภอสลภูมิมาแล้วอย่างน้อย 10 ปี 2) เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการเกษตร 3) เป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นจริงได้ โดยการจำแนกผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกดังนี้ 1) พระภิกษุสงฆ์ 10 รูป 2) ปราชญ์ชาวบ้าน 10 คน 3) เกษตรกร 10 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 30 รูป/คน

4. การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามวัตถุประสงค์การวิจัย 2) เสนอร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อ

คำแนะนำ 3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และ 4) นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ แล้วแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและพิมพ์แบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 รูป/คน พร้อมกับแนะนำวิธีการเก็บข้อมูล แล้วทำการนัดหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัย

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิด ทฤษฎี ว่าด้วยการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่มีการพึ่งตนเอง การอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างสันติสุข การบริหารจัดการเศรษฐกิจแบบพอเพียง มุ่งเน้นการผลิตเพื่อบริโภคการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างพอเพียง ลดการพึ่งพาบุคคลอื่น ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความมั่นคงในระบบเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือการสร้างสังคมให้อยู่ดีมีสุขร่วมกัน การอยู่ดีมีสุขคือการมีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรง มีจิตใจที่ดี มีความรู้ มีอาชีพที่สุจริต ดำรงชีพด้วยความพอเพียง มีชีวิตครอบครัวอบอุ่น อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมที่ดีมีชีวิตเศรษฐกิจสังคมมีความสมดุลมั่นคงยั่งยืน

วิธีการสร้างเป้าหมายชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการดำเนินชีวิตให้เกิดความสมดุลมั่นคงและยั่งยืน ด้วยการออกกกำลังกาย ประกอบอาชีพสุจริต ควบคุมการใช้จ่ายทำบัญชีครัวเรือน ออมทรัพย์ไว้ใช้จ่ายแบ่งเงินรายรับออกเป็นสัดส่วนการใช้ หลักเลี้ยงอบายมุข ฝึกสติสมาธิ ปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีการช่วยเหลือสังคมปฏิบัติตัวให้เข้ากับทุกคนในชุมชนสังคม สร้างความสามัคคีช่วยกันควบคุมดูแลสังคมชุมชนให้เกิดความสงบสุข เกิดความปลอดภัยมั่นคง สร้างแรงใจร่วมกัน เอื้อเฟื้อแบ่งปัน บำรุงสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตให้อารมณ์ดีมีความมั่นคง ประพฤติดี ด้านเศรษฐกิจสร้างรายได้เพิ่มผลผลิตให้เศรษฐกิจก้าวหน้าจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ด้านสังคมมีการรวมกลุ่มกันเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมกำหนดกฎเกณฑ์ทางสังคมปฏิบัติร่วมกันทำให้การดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจสังคมมีความสมดุลมั่นคงและยั่งยืน

คุณภาพชีวิตที่ดี คือการดำเนินชีวิตที่มีความสุข ซึ่งประกอบด้วยสามส่วนดังนี้ 1) สังคม คืออาศัยอยู่ในสังคมที่มีความยุติธรรม มีความเท่าเทียมกัน และมีความเอื้ออาทรต่อกัน 2) เศรษฐกิจ คือมีรายได้ที่เหมาะสม เพิ่มผลผลิตบริการตอบสนองความจำเป็นทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นเป้าหมาย 3) สิ่งแวดล้อม คือมีสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย มีทรัพยากรอย่างยั่งยืน มีคุณภาพที่ดีมีความสมดุลมั่นคงและยั่งยืน

2. การดำเนินของเกษตรกรอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด การดำเนินชีวิตตามเงื่อนไขความรู้ (รู้รอบ รอบคอบ ระมัดระวัง) คือการนำความรู้มาใช้ในการดำเนินชีวิต ความรู้รอบเชิงลึกในการประกอบอาชีพ มีสมรรถนะการปฏิบัติงานอย่างรอบ โดยใช้สติปัญญา พิจารณาอย่างรอบคอบ พิจารณาข้อมูลอย่างถี่ถ้วน พิจารณาด้วยความระมัดระวัง แต่ละขั้นตอนพิจารณาเหตุและผลที่จะเกิดด้วยการป้องกันให้สามารถดำเนินการได้ไม่ให้เกิดความเสียหาย เป็นการร้อยเรียงกับวิชาการต่างๆ อย่างรอบด้าน รอบคอบ นำความรู้ต่างๆ มาป้องกัน เพื่อประกอบการวางแผนและระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติตนเอง

วิธีการสร้างความรู้ (รู้รอบ รอบคอบ ระมัดระวัง) ให้เกิดความสมดุล มั่นคงยั่งยืน ด้วยการแสวงหาความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา พัฒนาเทคโนโลยีนำมาประกอบอาชีพ ใช้สติตรวจสอบการทำงาน ใช้สติปัญญาพิจารณาตามอย่างรอบคอบ อย่างสม่ำเสมอ มีความระมัดระวัง ใช้เหตุผลให้เกิดความสมดุล ให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

การดำเนินชีวิตตามเงื่อนไขคุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต อุดม) คือการดำเนินชีวิตให้เกิดความสมดุล มั่นคงและยั่งยืน ความซื่อสัตย์เน้นที่การปฏิบัติตัวของเรามีความจริงใจตั้งมั่น มีซื่อสัตย์ สุจริต คือการประพฤติที่ต้องใช้สติอาชีพสุจริตสันโดษมีความมุนานะ มีความเพียรจิตใจมุ่งมั่นต่อการทำงาน ขยันต่อเนื่อง ใช้ความอดทนต่อการทำงาน เมื่อมีสิ่งของรู้จักเป็นผู้ให้ใช้ความเมตตากรุณาห่วงใยรับฟังปัญหา เมื่อกระทำเป็นปกติจะทำให้เกิดสมดุลทำทุกครั้งที่เป็นประจำ จะเป็นการดำเนินที่มั่นคงทำให้ตลอดไปผู้คนยอมรับ ความยั่งยืน

วิธีการสร้างคุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อุดม แบ่งปัน) ที่สมดุล มั่นคง ฝึกความซื่อตรง ต่อหน้าที่ตรวจสอบได้ เห็นประโยชน์ส่วนรวม พูดคำสัญญา สร้างความขยัน ศักยภาพกระตุ้นตัวเองได้งานใหญ่ให้ แล้วรับทำส่วนย่อยให้เสร็จ ร่วมทำงานเป็นคณะ ประพฤติกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเพื่อให้สุจริต ใช้สติ มีความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อุดม และแบ่งปันเพื่อให้การดำเนินชีวิตที่สงบสุข มีการกระทำดีต่อหน้าและลับหลัง ฝึกสงบจิตใจยอมรับความลำบากเพื่อให้เกิดความอดทนยอมรับทุกสิ่งฝึกให้เป็นนิสัย ฝึกเป็นผู้รู้จักให้ เพื่อให้เกิดการแบ่งปัน ฝึกกระทำวิธีการดังกล่าวเป็นประจำเพื่อให้เกิดสมดุล ประสพผลสำเร็จเกิดความมั่นคง จะทำให้เป็นที่ยอมรับและทำตลอดไปจนกลายเป็นความยั่งยืน

3. การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการนำหลักการทางสายกลางไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตนให้เป็นไปตามศักยภาพของตนเอง เป็นผู้ที่ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ มีเหตุผล พิจารณาความมีเหตุและผล พิจารณาว่าจะเกิดจากการกระทำ มีภูมิคุ้มกันเตรียมความพร้อม ที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคต อีกทั้งการนำความรู้และคุณธรรมมาใช้ทุกขั้นตอนของการดำเนินงานจะทำให้ชีวิตมีความปกติสุขที่สมดุล มั่นคง ยั่งยืน เนื่องจากได้ปฏิบัติตามหลักการประหยัดควบคุมค่าใช้จ่าย จัดทำบัญชีประกอบอาชีพสุจริตถูกต้อง ละเลิกการแก่งแย่งหาความรู้เพื่อให้เกิดรายได้เพิ่มพูนหาทางให้มี

การพ้นจากทุกข์ทำให้ละเลิกสิ่งชั่วร้าย เพื่อให้เกิดความสุขตามศักยภาพมีชีวิตที่สมดุล เศรษฐกิจของตนเอง ประเทศมั่นคงอยู่ร่วมกันในสังคมที่ช่วยเหลือแบ่งปัน เกิดสังคมที่ยั่งยืนตลอดไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า การดำเนินชีวิตของเกษตรกรชาวอำเภอเสลภูมิ มีการดำเนินชีวิตที่พอเพียงคือ การอยู่แบบพึ่งพาตนเอง มีความอยู่ดีกินดี มีความมั่นคง รู้จักประมาณในการดำเนินชีวิตตามอัตภาพหรือศักยภาพของตนเอง อยู่ในสังคมที่มีความสงบสุข มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน พึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาณี อาธิวงศ์ (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพึ่งตนเองของแรงงานในชุมชนบางขุน จังหวัดนนทบุรี พบว่า การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ เป็นการดำเนินชีวิตโดยยึดทางสายกลางพออยู่พอกินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ไม่จำเป็นต้องดิ้นรนหาเงินหาทองมาใช้ ทั้งที่สิ่งของบางสิ่งไม่จำเป็น ไม่ต้องคิดอยากมีอยากได้ในสิ่งของนอกเหนือจากความสามารถของเรา หากดำเนินชีวิตพอมีก็สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพของตนเองการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ อาทิ การมีข้าวปลาผักผลไม้ในท้องถิ่นเพื่อยังชีพของตน มุ่งเป้าหมายการลดรายจ่ายก่อน ยึดหลักพออยู่พอกินในระดับเบื้องต้น และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง ซึ่งการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจเป็นระบบการผลิตแบบใช้เอง กินเอง ความสมดุลธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อมกับพฤติกรรมที่ไม่ฟุ้งเฟ้อ ทำให้เศรษฐกิจได้สมดุลพอกินพอใช้ไม่ขาดทุนเป็นหนี้สิน มีเวลาและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นความสามารถในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ที่มีความมั่นคง สมบูรณ์พูนสุขพอสมควรอย่างมีสมดุล พออยู่ พอกิน ปรับชีวิตให้เรียบง่ายสอดคล้องกับสภาพรายได้และเศรษฐกิจของตนเอง ลดละความฟุ้งเฟ้อที่เกินจำเป็น มุ่งให้เกิดการประหยัดอดออม ชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม และบริโภคนิยม จึงไม่มีหนี้สิน หรือเกิดการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาของสังคมที่ร้ายแรง ทำให้ประเทศชาติอ่อนแอ

2. การดำเนินชีวิตตามเงื่อนไขความรู้คุณธรรม พบว่า การดำเนินชีวิตตามเงื่อนไขความรู้

2.1 การดำเนินชีวิตตามเงื่อนไขความรู้ ผลการวิจัยพบว่า ความรู้รอบ ประกอบด้วยความรู้ ประสบการณ์สามารถนำความเข้าใจเหล่านี้ไปประกอบอาชีพ มีรายได้เลี้ยงดูครอบครัวมีความ เขียวชาญ รอบคอบ ประกอบด้วย การพิจารณาไตร่ตรองอย่างละเอียดพิจารณาตามเหตุผลมีสติในการตัดสินใจ พิจารณาทุกครั้งที่งานแล้วเสร็จ เพื่อให้งานออกมาดีสมดุล ผลงานเป็นที่ยอมรับนับถือ อีกครั้งดูแลความปลอดภัยทุกขั้นตอนการทำงานต้องระมัดระวังทั้งร่างกายทรัพย์สินป้องกันอุบัติเหตุใช้สติปัญญาอย่างรอบคอบทำให้เกิดความสมดุลที่มั่นคงยั่งยืนยาวนานตลอดทุกครั้งที่ทำงาน

ผลของการวิจัยตามเงื่อนไขความรู้สอดคล้องกับหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในระดับพอเพียงต้องอาศัยเงื่อนไขความรู้ที่ประกอบด้วยวิชาการที่รู้รอบ รอบคอบนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังทุก

ขั้นตอนของการปฏิบัติงานในขั้นปฏิบัติคิดพิจารณาไตร่ตรองให้ถ่วงถ่วงรอบด้านพิจารณาสิ่งต่างๆ ให้แยกย่อยออกเป็นส่วนเล็ก เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความผิดพลาดเพื่อให้เข้าใจได้แจ่มแจ้งและการพิจารณาแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกันเป็นอย่างไร เพื่อป้องกันปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต วางแนวทางในการป้องกันและสอดคล้องกับกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ กลุ่มป้าชาวบ้านและกลุ่มเกษตรกร

2.2 การดำเนินชีวิตตามเงื่อนไขคุณธรรม พบว่า ความซื่อสัตย์คือการประพฤติตรงและจริงใจ รักษาสิ่งจจะวาจาทั้งต่อตนเองและผู้อื่นไม่โกหกหลอกลวงกันคือสุจริตยุติธรรมซื่อตรง สัจจะคนเช่นนี้ได้รับการเชื่อถือ มาช่วยถือ คนสุจริตจะมีความสัตย์จริงไม่คดโกงเชื่อมั่นตนเองพูดจาไพเราะพูดให้กำลังใจผู้อื่นปรารถนาให้พ้นทุกข์คิดสิ่งดีงามผู้ที่ซื่อสัตย์จะมีความเพียรมีมานะรักใคร่พูดในสิ่งที่ทำมุ่งมั่นใจจดจ่อ ผู้มีความอดทนจะมีขันติ หนักแน่นต่อสิ่งที่มากระทบ ไม่แสดงอารมณ์ วางจิตเป็นปกติเสมอ อดทนต่อการดำรงชีวิตสภาพร่างกาย อดทนต่อสภาพจิตใจ กิเลสที่เข้ามายั่วย ผู้ที่มีจิตใจเมตตาจะมีความกรุณา รู้จัก รู้จักแบ่งปันฝึกเป็นผู้ให้รวมทั้งแบ่งปันความรู้ภูมิปัญญา ช่วยเหลือซึ่งกันและกันช่วยกำลังใจหวังให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

ผลการวิจัยสอดคล้องกับความรอบรู้เรียนรู้จนเกิดความเข้าใจรอบคอบรู้ชัดเจน สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ ป้องกันพัฒนาอย่างถ่วงถ่วงป้องกันด้วยความระมัดระวัง สอดคล้องกับความเห็นของพระภิกษุสงฆ์คล้ายกับความเห็นของปราชญ์ชาวบ้านที่รู้อย่างถ่องแท้ รอบคอบด้วยการพิจารณาตามเหตุผล ระมัดระวัง รอยวิถีชีวิตมนุษย์รอบคอบศึกษาทุกด้านก่อนลงมือทำใช้สติสมาธิด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน

ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินชีวิตทางสายกลางไปในทางสายกลางที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของคน สามารถปรับใช้กับประชาชนทุกระดับ ตามเงื่อนไขคุณภาพที่เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชุมชนให้มีความซื่อสัตย์/สัจจะ ขยัน-อิทธิบาท 4 อดทน-ขันติ รู้จักแบ่งปัน-ทาน อีกทั้งสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักของการพึ่งตนเองตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกนกกาญจน์ ฉวีวงศ์ (2552) ที่ส่งเสริมให้คนมีความซื่อสัตย์สุจริตรู้จักสามัคคี ไม่โลภไม่ปรามิและรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น รวมทั้งสอดคล้องกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาของปราชญ์ชาวบ้านตำบลขาว อำเภอสว่างุมย์ จังหวัดร้อยเอ็ด แนวคิดวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้พออยู่พอกินพอเพียงพอดี ไม่ทำชั่วทำความดีทำพออยู่ได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต

3. การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ ความพอใจในสิ่งที่ตนมี คือความพอดี ต้องไม่มากหรือน้อยเกินไป ดำเนินการตามกำลังของตน โดยไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น ทั้งการผลิต การบริโภค การประกอบอาชีพ การมีเหตุผล พอเพียง พอดีต่อการกระทำ พิจารณาเหตุที่ต้องทำ คาดคะเนผลที่คาดว่าจะได้ประกอบอาชีพ

สุจริต ไม่โลภ มีความสันโดษ แสวงหาความรู้พ้นจากทุกข์ พิจารณาอย่างรอบคอบการมีภูมิคุ้มกัน เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ไกล ดังนั้น ต้องรู้รอบ ระวัง ระมัดระวัง ดำเนินการตามแผนตามขั้นตอนที่วางไว้ทีละขั้น

ผลการวิจัยสอดคล้องกับกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ การรู้จักประมาณ รู้จักความพอดีในทุกๆ ด้าน พอใจในวิถีชีวิต พิจารณาในเหตุที่เกิด พิจารณาถึงผลจากการกระทำอย่างรอบคอบ ไม่โลภมากและเตรียมการสร้างภูมิคุ้มกัน อ่านอาจเกิดผลกระทบที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์ต่างๆ พร้อมรับมือกับผลที่เกิด สอดคล้องกับความคิดเห็นของปราชญ์ชาวบ้าน การพอประมาณไม่มากไม่น้อยจนเกินไปมีความพอดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ พิจารณาปัจจัยย่อยากรู้รอบ รอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาให้ถ่องแท้สร้างวินัยความพร้อมให้ มีภูมิคุ้มกันต่อการดำรงชีวิต คือปฏิบัติตามหลักคุณธรรมและพลอยกับเกษตรกรคือการประมาณให้มีความพอดี ตัดสินใจด้วยพิจารณาความพร้อมรับผลที่จะเกิดขึ้น เตรียมพร้อมโดยจัดให้มีภูมิคุ้มกันทุกขณะที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมหรือสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิต

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ตามแนว 1) ยึดหลักประหยัดตัดทอนรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลดละ เลิกความฟุ้งเฟ้อการดำรงชีวิต 2) ประกอบอาชีพที่ถูกต้องสุจริตแม้จะตกทุกข์ได้ยาก 3) เลิกการแก่งแย่ง แข่งขันทางที่ไม่ถูกต้อง 4) หาความรู้เพื่อเพิ่มพูนรายได้ 5) ปฏิบัติตนเป็นคนดีละเลิกอบายมุขสิ่งชั่วร้าย จะทำแต่ความดี

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดเป็นจัดหลักสูตรสอดแทรกในรายวิชา เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นควรนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจรากฐาน

1.3 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมจัดตั้งศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงประจำตำบลให้เป็นศูนย์ศึกษาฝึกอบรมพร้อมผู้เกี่ยวข้องเศรษฐกิจพอเพียง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

2.1 ควรดำเนินการวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลใดตำบลหนึ่งจนเกิดรูปธรรม

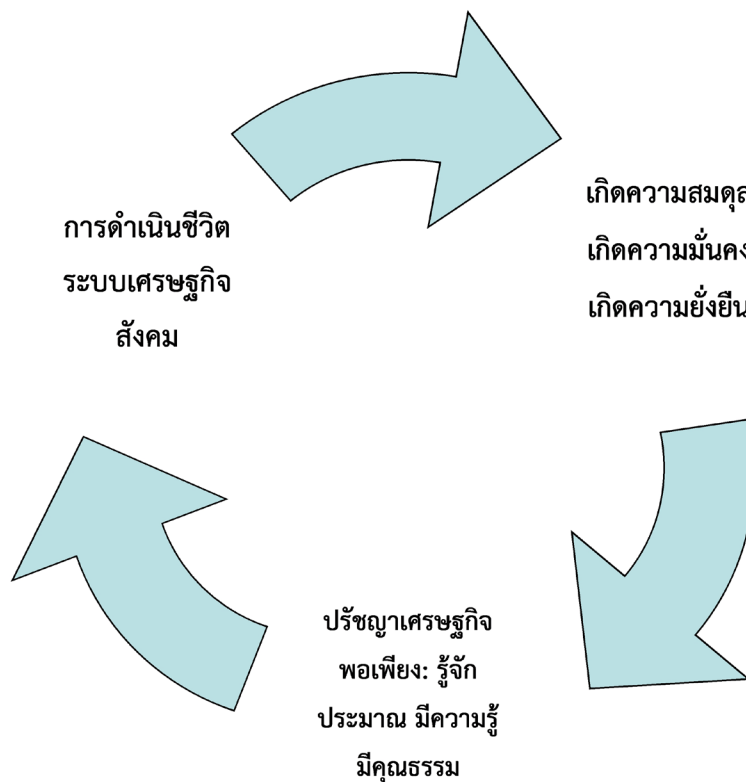
2.2 ควรดำเนินการวิจัยการประกอบอาชีพคนรุ่นใหม่ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการวิเคราะห์แนวคิดอุดมคติของคนรุ่นใหม่ต่อเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ควรดำเนินการวิจัยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปกำหนดหลักสูตรการเรียน การสอนศึกษาเล่าเรียนและการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาหารูปแบบที่ช่วยให้ประสบผลดี

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ การใช้ชีวิตที่รู้จักประมาณ มีความรู้และมี คุณธรรม จะนำไปสู่การดำเนินชีวิต การมีเศรษฐกิจ และการมีสังคมที่มีความสมดุล มั่นคงและยั่งยืน ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กนกกาญจน์ ฉวีวงศ์. (2552). การศึกษาการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งตนเองแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2551). *ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนปี 2541*. กรุงเทพฯ: สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ปภาณี อาริวงศ์. (2550). *การพึ่งตนเองของแรงงานในชุมชนบางขุนจันทน์นนทบุรี*. (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเวศ วะสี. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงและปัญหาสังคม: แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. เข้าถึงได้จาก <https://drive.google.com/file/d/1RI9qlEgAB201d2QZ8QowwKkk6nJ50Ou/view>

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ*

The Public Participation in Government of Sripana Sub district Municipality, Seka District, Bueng Kan Province

พระมหาเสกสรรค์ ปญญาวุฑโฒ (จอมมะณี), สุรพล พรหมกุล¹ และภาสกร ดอกจันทร์²

Phramaha Seksan Panyavutho (Jommanee), Suraphon Promgun and Pasakorn Dokchan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Thepsatri Rajabhat University Thailand

Corresponding Author, E-mail: saksunjom2021@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครอง 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองตามปัจจัยส่วนบุคคล และตามหลักสุจริต 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 400 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน และการมีส่วนร่วมตามหลักสุจริต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

*ได้รับบทความ: 9 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 13 กันยายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2564

Received: August 9, 2021; Revised: September 13, 2021; Accepted: December 26, 2021

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบล ศรีพนา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์ทำงานต่างกันการมีส่วนร่วมในการปกครองไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีการศึกษา รายได้ต่อเดือน และการมีส่วนร่วมในการปกครองตามหลักสุจริต 3 ต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบล ศรีพนา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เทศบาลควรให้ประชาชนเข้าร่วมประชุม วางแผนพัฒนาด้วย เพื่อปรับปรุงการปกครอง ตรวจสอบการทำงานเพื่อป้องกันการทุจริต ร่วมประเมินผลงานทุกปี อีกทั้งต้องมีมนุษยสัมพันธ์กับประชาชน เสียสละทุ่มเทการทำงานด้วยความจริงใจเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนสืบไป

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน; การปกครอง

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of public participation in the governance; 2) to compare levels of public participation in the governance based on the samples' personal factors; 3) to study guidelines for promoting public participation in the governance of Sripana Sub-District Municipality, Seka District, Bueng Kan Province. The sample group was 400 people in Sripana Sub-district and 10 key informants. The Instrument are questionnaire and Interview. The statistics used were: Percentage, Mean and Standard Deviation, t-test and One-way ANOVA. The in-depth interview was used to collect the data and later the data were interpreted by contextual content analysis technique.

The research results were as follows:

1. The level of public participation in the governance of Sripana Sub-district Municipality in overall was at the high level in all four aspects. The participation based on the Three Sucarita (Good Conduct) was at the high level.

2. The comparative results of the levels of public participation in the governance of Sripana Sub-district Municipality revealed that people with difference in sex, age, work experience had indifferent participation in governance. The people differences in education, monthly income and the Three Sucarita showed different participation in governance.

3. The guidelines for promoting public participation in the governance of Sripana Sub-District Municipality are that the municipality should allow people to attend the meeting to create the development plan to improve governance and to examine the work to prevent corruption every year. In addition, there is a need to establish human relations with the people with sacrifice, devotion of work with sincerity and being a model for the community.

Keywords: Public Participation; Administration

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลังและมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ และกำหนดให้การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นและต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม (มาตรา 282 มาตรา 283 มาตรา 284) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นในด้านการแก้ปัญหาหรือการพัฒนา โดยร่วมกันคิด พิจารณา ตัดสิน การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชนเอง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยเฉพาะฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการยอมรับอย่างเป็นฉันทามติในการดำเนินงานที่เกิดขึ้น การมีส่วนร่วมเป็นหลักธรรมาภิบาลข้อหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับข้ออื่นๆ เป็นการร่วมมือโดยเข้าไปมีส่วนในงานของส่วนรวม งานของส่วนรวมย่อมเกิดประโยชน์แก่คนหมู่มากและควรที่จะพิจารณาถึงประโยชน์สูงสุดของกลุ่มคนหมู่มากที่สุด นอกจากนั้นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการยังกำหนดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เช่นกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหัวใจหรือเป็นองค์ประกอบที่ขาดมิได้ของการปกครองท้องถิ่นคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนปกครองตนเองหรือกำหนดวิถีชีวิตและอนาคตของชุมชนโดยคนในชุมชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นความจำเป็น ดังเห็นว่ามีกำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นต้องเป็นตัวแทนของประชาชนซึ่งมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้ง นอกจากนั้น ยังกำหนดให้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานและตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงจุดแก้ปัญหาได้รวดเร็วสร้างความโปร่งใส รวมทั้งเป็นวิธีการที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนความเป็นเจ้าของชุมชนและเสริมสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่น ดังนั้นการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ เป็นรากฐาน

ของการพัฒนาประชาธิปไตยนั่นเอง

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นประเด็นสำคัญที่สุดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประชาชนที่ประชาชนจะได้รับการกระจายอำนาจซึ่งการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือ ทั้งภาครัฐและภาคประชาชนโดยในส่วนของภาครัฐทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องก็เร่งดำเนินการตามหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะให้มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากที่สุดสำหรับในภาคประชาชนอันเป็นไปสู่ท้องถิ่นก็คือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น การถอดถอนผู้บริหารการตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการที่จะทำให้การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลประสบความสำเร็จสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

จากสถานการณ์ของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงและทางอ้อมต่อวิถีการดำรงชีพของประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ที่มีเนื้อหา สาระเกี่ยวกับการปรับปรุงสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของรัฐ การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการเร่งรัดให้มีการกระจายอำนาจในการบริหารและการจัดบริการสาธารณะไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเร็ว ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารงานและการให้บริการสาธารณะของรัฐเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น เทศบาลตำบลเป็นหน่วยองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง เป็นรูปแบบของการ ปกครองที่เกิดจากการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปยังท้องถิ่นเพื่อวัตถุประสงค์ในอัน ที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสการเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการปกครองท้องถิ่น ด้วยตัวเอง เพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมี องค์ประกอบที่สำคัญของการปกครองท้องถิ่น คือ เป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีสภาและผู้บริหารระดับท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้ง มีอิสระในการปกครองตนเอง มีขอบเขตของการปกครองที่ชัดเจนและเหมาะสม มีงบประมาณรายได้เป็นของตนเองอย่างเพียงพอ มีบุคคลากรปฏิบัติงานของตนเอง มีอำนาจออกข้อบังคับ ระเบียบ กฎหมายท้องถิ่นภายใต้ขอบเขตของกฎหมายแม่บท มีการควบคุมดูแลของรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐ และประชาชน โดยมีส่วนร่วมจากผลการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกแห่งจะต้องมีการเตรียมการเพื่อรองรับมาตรการในการถ่ายโอนภารกิจ งบประมาณ และอัตรากำลังจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม เมื่อคำนึงถึงข้อเท็จจริงของการมีส่วนร่วมประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่าระบบที่เป็นอยู่ยังไม่พัฒนาได้ทันกับการขยายตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสภาพการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งยังไม่สอดคล้องกับทิศทางการปรับบทบาทภารกิจของรัฐดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การกำหนดจุดหมายในการพัฒนา การกำหนดภารกิจ และแนวทางการดำเนินการเพื่อนำไปสู่จุดหมายอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดแผนงานและโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีทิศทางที่สอดคล้องและประสานสนับสนุน ในจุดมุ่งหมายร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะทำให้ปัญหาและความต้องการได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสมแล้ว ยังเป็นการบริหารทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นมีความชัดเจนยิ่งขึ้นจึงได้เล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขึ้น เพื่อสร้างประโยชน์ในการพัฒนา เสริมสร้างความเข้มแข็ง เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาว่าประชาชนมีส่วนร่วมต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลศรีพนา มากน้อยเพียงไร และความคิดเห็นของประชาชนในการมีส่วนร่วมการบริหารงานเทศบาลตำบลศรีพนา มากน้อยแค่ไหน เพราะผู้ศึกษาได้อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลศรีพนา และได้มีโอกาสสัมผัสกับผู้บริหารเทศบาลตำบลศรีพนา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการบริหารงานของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ เพื่อนำหลักผลการศึกษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเทศบาลตำบลศรีพนาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและจำแนกตามหลักสุจริต 3
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม

(Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 10 คน ประชากร ได้แก่ ประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 30,507 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 400 คน ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการของ Taro Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และอธิบายถึงวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วม โดยจำแนกเป็นปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (T-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นสามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ สามารถสรุปสาระสำคัญของผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ ตามหลักสุจริต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ กายสุจริต รองลงมาคือ มโนสุจริต และวิสุจริต ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในขณะที่

ประชาชนที่มีระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และการมีส่วนร่วมในการปกครองตามหลักสุจริต 3 ต่างกัน มีส่วนร่วมในการปกครองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ พบว่า เทศบาลควรให้ประชาชนเข้าร่วมประชุม วางแผนพัฒนาด้วย เพื่อปรับปรุงการปกครอง ตรวจสอบการทำงานเพื่อป้องกันการทุจริต ร่วมประเมินผลงานทุกปี อีกทั้งต้องมีมนุษยสัมพันธ์กับประชาชน เสียสละทุ่มเทการทำงานด้วยความจริงใจเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนสืบไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนมีความใกล้ชิดกับเทศบาลสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองหรือการบริหารงานในเทศบาลได้อย่างเสรีจึงสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับวสันต์ จันทจร (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งขัดแย้งกับสิทธิธัญท์ วารุณสหรัชญ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลางส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ พบว่า

2.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในชุมชนชนบทไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชาย มีความเท่าเทียมกันในด้านความคิดเห็นหรือการแสดงออกเกี่ยวกับสิ่งที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในชุมชนสังคม สอดคล้องกับบุศรา โพธิสุข (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน

จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นไม่แตกต่างกันชัดเจนกับแพทริยา พลอยไป (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น

2.2 ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในเขตการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา ไม่ว่าผู้มีอายุน้อยหรืออายุมากก็ตามย่อมได้รับโอกาสในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี อีกทั้งคณะผู้บริหารก็ไม่ปิดกั้นการแสดงออกด้วย ชัดเจนกับบุศรา โพธิสุข (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การศึกษาคือสิ่งที่แยกประเภทของคนออกเป็นกลุ่มโดยการปลูกฝังมาจากสถาบันการศึกษาในอดีตก็เป็นได้ ผู้ที่ได้รับการศึกษาในระดับที่ไม่เหมือนกันย่อมส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ในการพัฒนาชุมชนด้วยข้อมูลที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับบุศรา โพธิสุข (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า และการศึกษา ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ชัดเจนกับแพทริยา พลอยไป (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของพนักงานตำบล

3. ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีส่วนร่วมในการปกครองแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่รายได้พอเพียงต่อการดำเนินชีวิตนั้นย่อมส่งผลให้เขามีเวลาที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมากขึ้น เมื่อประชาชนสามารถบริหารเวลาก็น่าจะมีความกังวลน้อยลงจึงทำให้สามารถมีเวลาในการคิดวิเคราะห์เพื่อช่วยเหลือชุมชนได้นั่นเอง ในขณะที่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีรายได้น้อยก็อาจส่งผลต่อการดำเนินชีวิต การเสียสละเพื่อสังคมก็มีแต่อาจมีน้อยหรือมีเวลาในการช่วยเหลือที่จำกัด ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการปกครองก็อาจทำได้ด้วยความรีบเร่งก็เป็นไปได้ สอดคล้องกับบุศรา โพธิสุข (2558) ได้ศึกษา

วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เมื่อจำแนกตามปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ประชาชนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันการมีส่วนร่วมในการปกครอง ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การทำงานของประชาชนไม่ว่าจะมากหรือน้อยปี ไม่เป็นส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในการปกครองของเทศบาล อาจเกิดจากเทศบาลเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ไม่แบ่งแยก และอีกอย่างหนึ่ง ประสบการณ์ทำงานที่หลากหลายสาขาอาชีพอาจจะเป็นส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมก็เป็นได้ เพราะบางสาขาอาชีพไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์หลายปี แต่ก็มีส่วนสำคัญในการปกครองของเทศบาล และบางสาขาอาชีพก็จำเป็นต้องมีประสบการณ์การทำงานมากเช่นกัน ขัดแย้งกับแพทริยา พลอยไป (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ ประสบการณ์ในงานพัฒนาท้องถิ่น ส่วนระดับการศึกษา ตำแหน่ง และระยะเวลาที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของพนักงาน

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ ตามหลักสุจริต 3 พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนต้องอาศัยหลักสุจริต 3 ในการปกครองท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความโปร่งใส เป็นธรรม ป้องกันการทุจริตในชุมชน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ทั้งทางการมีส่วนร่วมโดยตรง (กายสุจริต) การแสดงความคิดเห็น (วจีสุจริต) และการตัดสินใจ (มโนสุจริต) สอดคล้องกับฐิติธรีนา ใจเพียร (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองงา อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน: ภายใตกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยเนชั่น พบว่า ควรมีการสร้างกลไกหรือช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมากกว่าการทำเวทีประชาคมเจ้าหน้าที่ควรประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินการตามแผนให้ประชาชนทราบความก้าวหน้าโดยตลอด ควรจัดตั้งบอร์ดประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในแต่ละชุมชน ควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนด้านระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรส่วนท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ ควรการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในแผนการดำเนินงาน การติดตามการตรวจสอบผลการดำเนินงานการใช้งบประมาณ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกมิติ โดยการจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้ เข้าถึงการทำงานในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการบูรณาการเชื่อมโยงกันระหว่างวิถีชีวิตของประชาชนกับการดำเนินการส่วนต่างๆ ในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอลำทะเมนชัย ในด้านการปกครองท้องถิ่นโดยรอบด้านทุกมิติ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับท้องถิ่นอื่นๆ ด้วย โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศจากผลการวิจัยไปปรับใช้ในพื้นที่ย่อยๆ

2.2 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบล และผู้นำท้องถิ่นอื่นๆ ด้วย โดยนำผลการวิจัยประยุกต์ให้เป็นการปฏิบัติการที่เห็นได้จริง ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบลในพื้นที่อื่นๆ ที่มีจุดเด่นด้วย

3.2 ควรศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลตำบล โดยใช้หลักธรรมอื่นๆ ด้วย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การมีส่วนร่วมในการปกครองของเทศบาลตำบลศรีพนา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้านคือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผลที่เกิดจากโครงการหรือแผนงานที่เทศบาลจัดขึ้น เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่เพิ่มขึ้น และในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองของเทศบาลนั้น หลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการปกครองของผู้นำท้องถิ่น และผู้อยู่ใต้การปกครองคือ ความเป็นผู้มีสุจริต 3 ได้แก่ กายสุจริต วาจาสุจริต และมโนสุจริต นั่นคือ การประพฤติตนเป็นผู้มีกาย วาจา ใจ ที่ดีงามในการอยู่ร่วมกันและการพัฒนาท้องถิ่น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ฐิตอลีนา ใจเพียร. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองงาอำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน: ภายใต้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตบัณฑิตศึกษา). ลำปาง: มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- บุศรา โพธิสุข. (2558). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.
- แพทริยา พลอยไป. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษาความคิดเห็นของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอมะนัง จังหวัดราชบุรี. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา, 4(4), 108-115.
- วสันต์ จันทจร. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สิทธิธัญช์ วารุณสรัชฌณ. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น
องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของพระสงฆ์ในสังคมไทย*

Buddha-dhamma Communicative Procedures via Social Media of the Monks in Thai Society

พระอัคราภิชุทธิ์ สิริวิฑฒโน, พระรัตนมุนี และพระครูธีรศาสน์ไพศาล

Phra Akkharaphisut Sirivadhano, Phra Rattanamunee and Phrakru Terasatpaisan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Rai Buddhist College, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Akkharaphisut0956795888@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักการสื่อสารพุทธธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา 2) ศึกษารูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย และ 3) ศึกษาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร และสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักการสื่อสารพุทธธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่าหลักการสื่อสารพุทธธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) การบอกกล่าวหรือชี้แจงสั่งจรรยาที่เป็นความจริงอันประเสริฐ ประการที่ 2 การป้องกันและแก้ไขความเข้าใจผิด ประการที่ 3 การสำรวจประชามติ
2. รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย พบว่า รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ประกอบด้วยรูปแบบสื่อทัศน์ รูปแบบโสต รูปแบบโสตทัศน์
3. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย พบว่า จุดแข็งคือ ทำให้เนื้อหาสาระเผยแพร่ไปทั่วโลก ดีกว่าการจัดสัมมนาในห้องใดห้องหนึ่งในวงแคบแต่ถ้ากระจายไปในสื่อจะแพร่กระจาย และจุดอ่อน คือ การสื่อสารพุทธธรรมแบบ

*ได้รับบทความ: 27 กันยายน 2564; แก้ไขบทความ: 7 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2564

ออนไลน์ไม่เหมือนอยู่กับบรรยายที่มีผู้คนใกล้ชิด จะได้เฉพาะคนที่สนใจจริงๆ คนที่ไม่สนใจก็จะไม่เกิดประโยชน์

คำสำคัญ: กระบวนการ; การสื่อสารพุทธธรรม; สื่อสังคมออนไลน์; สังคมไทย

Abstract

The objective of this research paper is: 1) to study the principles of Buddhist dhamma communication along the lines of Buddhism, 2) to study the patterns of communicating Buddhist dhamma via the social media of monks in Thai society, and 3) to study and analyse the strengths and weaknesses of the process of communicating Buddhist dhamma via the social media of monks in Thai society. The research is both documentary and based on interviews.

The research results showed that:

1. Study the principles of Buddhist dhamma communication along the lines of Buddhism. It was found that the principles of Buddhist dhamma communication along Buddhist lines are comprised of 1. Speaking or indicating that truth which is most sublime. 2. Prevention and correction of misunderstandings. 3. Surveying opinion.

2. Study the patterns of communicating Buddhist dhamma via the social media of monks in Thai society. It was found that the patterns of communicating Buddhist dhamma via the social media of monks in Thai society are made up of visual, audio and audio-visual formats.

3. Study and analyse the strengths and weaknesses of the process of communicating Buddhist dhamma via the social media of monks in Thai society. The strength is that it enables information to spread around the world, better than holding a seminar in a limited space in a room. If distributed in the media, it will spread. The weakness is that teaching Buddhism online is not the same as receiving it in a lecture close to people. It is only for those who are genuinely interested. People who are not interested will receive no benefit.

Keywords: Procedures; Buddha-dhamma Communicative; Social Media; Thai Society

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาได้กำเนิดขึ้นมาในชมพูทวีป หรือประเทศอินเดีย ภายหลังจากที่เจ้าชายสิทธัตถะ ได้เสด็จออกผนวชจากศากยวงศ์ จุดมุ่งหมายของพระองค์ ก็เพื่อแสวงหาทางหลุดพ้นจากความทุกข์ โดยเวลาแสวงหาความรู้ถึง 6 ปี 1 ตรัสรู้อนัตตธรรมมาสัมโพธิญาณที่ทรงค้นพบทางหลุดพ้นจากความทุกข์ ทั้งปวง ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ก่อนพุทธศักราช 45 ปี จึงได้พระนามว่า พุทธะพระพุทเจ้าได้ทรงอาศัย พระมหากุณฺหาธิคุณอันยิ่งใหญ่ในหมู่สัตว์ เสด็จจาริกไปเพื่อเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนที่ตรัสรู้แก่เวไนย สัตว์ทั้งหลาย ในเบื้องต้นนั้นพระพุทธองค์ได้เสด็จไปแสดงธรรมจักรกับปวัตตนสูตร แก่หมู่ปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน (พระครูสุนทรธรรมโสภณ, 2561, หน้า 53)

ทำให้ปัญจวัคคีย์ได้ดวงตาเห็นธรรมตามที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอน จึงทำให้บังเกิดมีพระอรหันตสาวกในพระพุทธศาสนาจำนวน 60 องค์ พระองค์ทรงส่งพระสาวกทั้งหมดไปเผยแผ่ธรรมะในที่ต่างๆ โดยไม่ซ้ำกันพระพุทธเจ้าทรงวางหลักไว้ในการส่งสาวกไปเผยแผ่ครั้งแรกว่า “พวกเธอจงเที่ยวจาริกเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่หยาเวศ และมนุษย์พวกเธออย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสองรูปจงแสดงธรรมงามในเบื้องต้นงามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์บริสุทธิ์ (พระมหาธนิต สิริวิฑฒโน, 2557, หน้า 34)

การเผยแผ่ธรรมในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธองค์ทรงใช้วิธีการเผยแผ่โดยอาศัย สภาพสิ่งแวดล้อม บุคคล และวัตถุสิ่งของ รวมถึงหมู่คณะ จาริตประเพณี สามัญสำนึกอุปนิสัย และระดับภูมิปัญญาของผู้ฟัง ว่าอยู่ระดับไหนควรฟังธรรมเบาหรือหนัก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าพระพุทธองค์ ทรงใช้วิธีการเผยแผ่อย่างสุขุม คัมภีร์ภาพอภินิหารให้คนฟังได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งชักจูงให้คนฟังได้สนใจอยากฟังมีจิตใฝ่ติดตามรสแห่งพระธรรมเทศนามากยิ่งขึ้น การเจริญเติบโตทางด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ ได้ส่งผลกระทบต่อกลุ่ม ผู้ใช้ถึง 50 ล้านคนทั่วโลก รวมทั้งพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาด้วย ทั้งในด้านที่เป็นเครื่องมือในการ ศึกษาค้นคว้า การทำวิจัย การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการสื่อสารสนทนาสั่งสอนธรรมะกับบุคคลต่างๆ เนื่องจากมีความสะดวกสบายและเป็นประหยัดรวดเร็ว ผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก ได้ทดลอง เข้าไปในเว็บไซต์ เฟซบุ๊ก โดยค้นหาคำว่า พระ หลวงพี่ พระมหา และ phra เป็นต้น พบว่า มีพระสงฆ์ที่ใช้เฟซบุ๊ก ในการสื่อสารอยู่จำนวนมาก ขณะที่พระสงฆ์บางรูปก็ใช้ชื่อเล่น เพื่อไม่ให้ค้นพบได้ง่าย แต่ก็กลับ นำรูปถ่ายของตัวเองแสดงไว้ในเฟซบุ๊ก พระภิกษุส่วนมากใช้ในทางที่ เหมาะสมต่อสมณะสาธูป เป็น ประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา แต่ก็มีพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งที่ใช้ระบบสื่อสังคมออนไลน์ (Online Social Media) เช่น อีเมล เฟซบุ๊ก แชน ฯลฯ ในทางที่ไม่เหมาะสม สร้างความไม่สบายใจแก่พุทธศาสนิกชน บางกลุ่มจนมีการร้องเรียนดังปรากฏเป็นข่าว จากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเครือข่ายสังคมทำให้ผู้คน ทั่วโลกที่ไม่อาจจะอยู่ในสถานะหรือกลุ่มใดรวมถึงกลุ่มพระสงฆ์ต่างก็ต้องปรับตัวเพื่อเตรียมรับผลกระทบ

จากอิทธิพลของเครือข่ายสังคมที่อาจจะมั่งคั่งในด้านสว่างและด้านมืดตามมาพร้อมๆ กัน ในปี พ.ศ. 2553 เฟซบุ๊ก เป็นเครือข่ายสังคมที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับหนึ่งทั้งของโลกและของประเทศไทยแต่ก่อนหน้านั้นเครือข่ายสังคมอันดับหนึ่งของไทยคือ ไฮไฟว์ ณ วันที่ 12 พฤศจิกายน 2553 ผู้เขียนได้เข้าไปดูความคิดเห็นหน้าของสมาชิกเฟซบุ๊กที่เว็บ “ปรากฏว่ามีสมาชิก 550 ล้านคนทั่วโลกและประมาณ 6 ล้านคนในประเทศไทย ไม่เพียงฆราวาสเท่านั้นที่ใช้เครือข่ายสังคมแต่พระสงฆ์ก็มีการนำเครือข่ายสังคม ไปประยุกต์เพื่อพัฒนาพระพุทธศาสนาให้เข้ากับสังคมยุคใหม่และคนใช้ไอทีรวมถึง การรักษาพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่สังคมได้อย่างยาวนานไม่ว่ายุคสมัยหรือเทคโนโลยีจะเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใดก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำธรรมะเข้าถึงกลุ่มคนในรุ่นวาย และแซด (Gen Y and Gen Z) ที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี ก็ทำได้ง่ายขึ้น อนึ่ง หากพระสงฆ์เล่าหลังเรื่องเทคโนโลยีหรือไม่มีการปรับตัวนำเทคโนโลยีไปใช้ก็อาจจะเป็นไปได้ว่าพระพุทธศาสนามีโอกาสที่จะค่อยๆ เลือนหายไปจากสังคมสมัยใหม่ที่ผู้คนส่วนใหญ่อยู่ในโลกอินเทอร์เน็ต แต่ในทางตรงกันข้ามก็มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมากกว่าการที่พระสงฆ์ใช้เครือข่ายสังคมนั้นมีพระสงฆ์บางกลุ่มที่ใช้เครือข่ายสังคมไม่เหมาะสม (เจษณี สุขจิตติกาล, 2560, หน้า 14)

ทั้งนี้ทางสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม ระบุว่าใช้เฟซบุ๊กเผยแพร่ธรรมะได้แต่ไม่ควรใช้ในเรื่องส่วนตัวโดยเฉพาะกับผู้หญิง ในทางตรงกันข้ามก็มีเสียงสะท้อนอีกส่วนหนึ่งที่เห็นด้วยและยอมรับต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ โดยให้เหตุผลสนับสนุนและมุ่งประเด็นที่ความเหมาะสมและประโยชน์ การใช้ระบบสื่อสังคมออนไลน์อย่างไรก็ตามประเด็นการใช้เครือข่ายสังคมของพระสงฆ์ยังคงเป็นประเด็นที่โต้แย้งกันอยู่ทำให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ต้องรับพิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าวรวมถึงอาจจะต้องพิจารณาเรื่องพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ด้วย เพราะในพระธรรมวินัยนั้นมิได้กล่าวถึงเรื่องการใช้เครือข่ายสังคม ในทางฆราวาสนั้นอาจจะเปรียบเทียบพระธรรมวินัยได้กับกฎหมายบ้านเมือง โดยต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เท่าทันกับเหตุการณ์บ้านเมืองรวมถึงเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นระยะๆ เพื่อให้ 20 กฎหมายทันสมัยและครอบคลุมประเด็นดังกล่าว โดยสามารถคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อและ ลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างชัดเจนและรวดเร็ว ในการนำเครือข่ายสังคมไปใช้ของพระสงฆ์ (เกษม อุทยานิน, 2559, หน้า 153)

เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป ประกอบไปด้วยปัญหาต่างๆ ความเจริญทางเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ คือ สังคมออนไลน์ เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก ทำให้การเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปด้วยทั้งรูปแบบและวิธีการ ตลอดทั้งการประยุกต์เนื้อหาสาระ ให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันพระสงฆ์ไทยทำหน้าที่การเผยแผ่พุทธธรรมเพื่อประโยชน์แก่สังคมในยุคปัจจุบันมีรูปแบบ และวิธีการและพฤติกรรมการนำเสนอที่แตกต่างกัน เช่น การโพสต์รูปภาพ การอัปโหลดวิดีโอ การแชร์ และการแสดงความคิดเห็นพระนักเผยแผ่ธรรมะรูปหนึ่ง มีรูปแบบและวิธีการนำเสนอเนื้อหาที่แตกต่างกันไป เพราะได้แสดงบทบาทในฐานะนักสื่อสารมวลชน มีการบูรณาการเนื้อหาสาระให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน

และใช้สื่อออนไลน์ให้เกิดประโยชน์สังคมออนไลน์ก็ไม่ต่างกับสังคมทั่วไป ปรากฏกิจกรรม ได้หลายรูปแบบ เช่น ในเฟซบุ๊ก จะพบในรูปแบบสื่อทัศน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ บทความ และภาพนิ่ง รูปแบบสื่อโสต (พระธรรมกิตติวงศ์, 2558, หน้า 94) ได้แก่ สื่อที่มีแต่เสียงนำเสนอ เช่น ไฟล์เสียง audio mp3 wave รูปแบบสื่อโสตทัศน ได้แก่ วิดีโอโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วีดีโอ วีดีโอดีสก์ ทั้งฟังและมองเห็น ตลอดจนถึงหลักพุทธธรรมของคนที่น่าสนใจและต้องการศึกษา สารธรรมแบบกระทัดรัด รวดเร็วทันใจ ต้องเข้าไปศึกษาในเฟซบุ๊ก ถ้าต้องการสารธรรมแบบยาววิชาการ เนื้อหาครบถ้วน มีแหล่งที่มาอ้างอิง ต้องเข้าไปศึกษาในเว็บไซต์ ถ้าต้องการดูคลิปวีดีโอ ทั้งภาพและเสียงต้องเข้าไปศึกษาในยูทูบในสมัยปัจจุบันนี้ วาจาบางประโยคที่ได้ยินแล้วรู้สึกขก้ำขระกำใจมากก็คือ อยากรู้คอมพิวเตอร์ให้ถามพระ ถ้าอยากรู้ธรรมะให้ถามโยม มีญาติโยมที่เป็นนักปฏิบัติจำนวนมาก ทั้งฆราวาสและแม่ชี เปิดสำนักสอนอย่างเป็นทางการ มีลูกศิษย์กันมาก โดยเฉพาะยุคนี้รู้สึกว่าจะเป็นยุคของแม่ชี แม่ชีที่มีชื่อเสียงอยู่ในยุทธจักรอย่างแม่ชีคันสนีย์ แม่ชีทศพร แม่ชีมนรา ฯลฯ ท่านทั้งหลายเหล่านี้ สามารถเผยแผ่ธรรมและเป็นที่ศรัทธา ส่วนหนึ่งเพราะท่านเป็นเพศหญิง ผู้หญิงจะเข้าไปพูดคุยและระบายความทุกข์ได้สะดวกกว่าพระ (พระจักรพงษ์ วิสุทฺธิสโร, 2558, หน้า 4)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงศึกษา พฤติกรรมการสื่อสารพุทธธรรมที่ประกอบไปด้วยการโพสต์ภาพ อัฟโหลดวีดีโอ การแสดงความคิดเห็น การตอบปัญหา การสื่อสารกับกลุ่มบุคคล การสนทนา การหาข้อมูล ข่าวสาร การแชร์ และกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม อาทิเช่น ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง ผู้รับสาร มีความสำคัญอย่างไร และมีขั้นตอนกระบวนการสื่อสารอย่างไรบ้าง ตลอดจนถึงรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของพระสงฆ์ในสังคมไทยที่ใช้ในการประกาศพระศาสนา ผ่านทางช่องทาง เฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ ให้เกิดประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะหากจะใช้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบเดิมอาจเข้าไม่ถึงสังคมยุคใหม่หรือคนรุ่นใหม่ ซึ่งโน้มเอียงไปทางบริโภคนิยม มากขึ้นทุกวัน สืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการสื่อสารพุทธธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ของพระสงฆ์ในสังคมไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทยมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix method) ทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิดหลักการสื่อสารพุทธธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนา และรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ตลอดจนถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย โดยสัมภาษณ์ออนไลน์ ประกอบด้วย เฟซบุ๊ก ยูทูบ และ เว็บไซต์
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informant) ที่เป็นกลุ่มตัวแทนของพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊กของพระมหาจุฬิชาญ วชิรเมธี พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ พระไพศาล วิสาโล พระพุทธทาสภิกขุ ในส่วนทางด้านยูทูบของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) ตลอดจนถึงเว็บไซต์ของ <http://www.bodhiyalai.org> <http://www.buddhadasa.com> <http://www.mcu.ac.th/>
3. จัดประชุม Focus Group เพื่อให้งานทดลองผลึกโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญดังนี้คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์ พระครูสมุห์อินทรวงศ์ อิสสรภาณี, ดร. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วย รศ.ดร.ตรัสพงศ์ ไทยอุบลมภ์ ดร.นราธิป เทียงแท้ ผศ.ดร.คันสนีย์ เอื้อพันธ์วิริยะกุล ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ประกอบด้วย รศ.ดร.วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ รศ.จักรภพ วงศ์ละคร ผศ.ดร.วรวิทย์ นิเทศศิลป์ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยา รศ.ดร.นรินทร์ชัย พัฒนพงศา พนมธรรม อมรเลิศวิทย์
4. เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย Focus Group
5. การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือศึกษาในลักษณะของการวิจัยสำรวจออนไลน์และประชุมกลุ่มย่อย โดยดำเนินการในลักษณะดังต่อไปนี้ 1) ศึกษารวบรวมเอกสารแนวคิดทฤษฎีหลักการสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนา 2) ศึกษารูปแบบการสื่อสารพุทธธรรม โดยวิธีการสำรวจจากเฟซบุ๊ก ยูทูบ และ เว็บไซต์ของพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสื่อสังคมออนไลน์ 3) วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ ในสังคมไทย โดยจัดประชุม Focus Group นำองค์ความรู้ที่ตกผลึก จากผู้ทรงคุณวุฒิ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ จนเกิดองค์ความรู้ใหม่ 4) นำองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์ที่เป็นจุดแข็ง ทั้งรูปแบบและกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในสื่อสังคมออนไลน์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และปรับปรุงแก้ไขกระบวนการที่เป็นจุดอ่อนเพื่อไม่ให้เป็นช่องทางทำให้เกิดปัญหาได้ในอนาคต ตลอดจนถึงพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงรูปแบบและกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมให้เป็นไปตามยุคสมัย

4. สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. หลักการสื่อสารพุทธธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า หลักการสื่อสารพุทธธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาประกอบด้วย 1) การบอกกล่าวหรือชี้แจงสังฆธรรมที่เป็นความจริงอันประเสริฐ คือ อริยสัจ 4 ทั้งที่เป็นสมมติสัจจะ และปรมาตสัจจะแก่เวไนยสัตว์บุคคลผู้ที่สมควรบรรลุแก่ธรรม เช่น ทรงแสดงพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร และอนัตตลักขณสูตร แก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 เพื่อเป็นการชี้แจงบอกกล่าวหลักธรรมทางสายกลางในการดำเนินชีวิต และทรงแสดงหลักธรรมอนัตตลักขณสูตร และพุทธองค์ทรงประกาศ พระศาสนาตลอดมาจนถึงหลักธรรมที่สุดคือ ความไม่ประมาทในชีวิต เป็นต้น ประการที่ 2 การป้องกันและแก้ไขความเข้าใจผิดที่ เป็นผลสืบเนื่องจากการที่พระองค์ทรงประกาศพระศาสนาด้วยสัจจะแห่งความเป็นจริง พระองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนาที่เป็นการป้องกันความเข้าใจผิดคลาดเคลื่อนดังเช่น แสดงอาทิตตปริยายสูตร โปรดชฎิล 3 พี่น้องให้ระลึกถึง ไฟ 3 ประเภทที่อยู่ใกล้ตัวเราคือ ไฟ คือ ราคะไฟ คือ โทสะ คือ โมหะ ทรงสอนให้ตรงกับความถนัด และความสนใจของชฎิล พระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า ไม่ว่าจะทรงแสดงที่ใด และแก่ใครย่อมมีจุดหมายเป็นแนวเดียวกัน คือ มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง แล้วให้มีทัศนคติ และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นอย่างถูกต้องในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตน และบุคคลอื่น ทรงสอนให้ตรงกับระดับสติปัญญา และระดับชีวิตของชฎิล ข้อสำคัญยิ่งอย่างหนึ่ง ที่พระพุทธเจ้าทรงคำนึงถึงในการทรงสอน คือ ความยิ่ง และหย่อนแห่งอินทรีย์ของผู้ฟัง ทรงพิจารณาว่าผู้ฟังมีสติปัญญาอยู่ในระดับใด ได้รับการศึกษาอบรมมาในทางใดมากน้อยเพียงไหน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร จะต้องแสดงเรื่องอะไรเขาจึงจะรู้เข้าใจ สามารถนำไปใช้เป็นคุณประโยชน์แก่ชีวิตของเขาได้ เป็นต้น ประการที่ 3 การสำรวจประชามติ ทำให้ทราบถึงการประชาสัมพันธ์ถึงนโยบาย วัตถุประสงค์ การดำเนินงาน และผลงานหรือกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนความเคลื่อนไหว และต้องอยู่บนรากฐานความจริง ไม่มีการหลอกลวง หรือให้ข่าวสารที่เป็นเท็จโดยเด็ดขาด เพราะพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาแก่พระสงฆ์สาวกเป็นประจำทุกวัน

2. รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย พบว่า รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ประกอบด้วย รูปแบบสื่อทัศน รูปแบบโสต รูปแบบโสตทัศน ที่สำคัญต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมคือ เนื้อหาธรรมะถูกต้อง ถูกใจ สมสมัยและได้ประโยชน์สำหรับผู้รับสาร มีการนำเสนอที่ตรงเป้าหมาย เข้าใจง่าย ตัวผู้สื่อสารธรรมจำต้องเป็นผู้รู้ดี มีความชำนาญในการเผยแพร่ และรูปแบบต้องมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์และดำเนินตามกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมคือ รูปแบบต้องมีเจตนาการสื่อสารพุทธธรรมต้องเด่นชัด รูปแบบต้องมีการสื่อสารพุทธธรรมต้องโดนใจ ตลอดจนถึง รูปแบบต้องเนื้อหาการสื่อสารพุทธ

ธรรมต้องโดดเด่น และรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมต้องมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม อีกประการหนึ่งองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมนั้นสำคัญอย่างยิ่งเพราะรูปแบบจะสมบูรณ์หรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และผู้รับสาร และท้ายที่สุดต้องมีการประเมินตรวจสอบรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรม ด้วยการตรวจสอบจากจากความมั่นคงและความคงอยู่ของเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ และทำการประเมินตรวจสอบการ Like อย่างน้อย 2 ปีขึ้นไปและการ Share เป็นต้น

3. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ ในสังคมไทย พบว่า วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ ในสังคมไทยได้ทราบถึงจุดแข็งกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ ในสังคมไทย คือ ทำให้เนื้อหาสารเผยแพร่ไปทั่วโลก ดีกว่ามาจัดสัมมนาในห้องใดห้องหนึ่งในวงแคบ แต่ถ้ากระจายไปในสื่อมันจะแพร่กระจายกว้างขวางไปหมด พูดกันง่ายๆ ห้องประชุมหนึ่ง จะบรรจุได้แค่ห้าพันถึงหนึ่งหมื่นคน แต่สื่อพวกนี้มันสามารถไปได้เป็นแสน เป็นล้านคน ก็ยังได้ถ้ามันเป็นประโยชน์คือการเสวนาในเรื่องที่เป็นประโยชน์เหมือนกับในเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ มีผู้สนใจและตั้งกระทู้ถามกันเป็นจำนวนมาก ถ้าเป็นอย่างนี้แสดงว่ามากกว่าห้องประชุม ที่วัด ที่ศาลา ริมหาด ก็สู้ไม่ได้แน่นอน จุดอ่อนกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย คือการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ ในสังคมไทยไว้ดังนี้คือ รูปแบบการสื่อสารไม่เหมือนอยู่กับเผชิญหน้ากันแบบสดๆ บรรยายกันแบบสดๆ อารมณ์ร่วมมันจะแรงกว่า ถ้าอารมณ์ร่วมมันแรงมันจะได้รับประโยชน์มากกว่า เราไปทำแบบนั้นมันก็จะได้เฉพาะคนที่สนใจจริงๆ คนที่ไม่สนใจก็อาจจะไม่เกิดประโยชน์ นี่ก็คือเป็นจุดด้อยในการหาทางหาผู้บรรยาย ผู้บรรยายไม่ได้สังเกตว่ามีใครนั่งฟังอยู่บ้าง ถ้าสังเกตอยู่ก็ล่อจูงใจจูงอารมณ์เต็มๆ ได้ เพราะมันเห็นกันจะๆ อารมณ์ร่วมมันแรงมันสูง ถึงแม้ว่าจะมีจำนวนน้อย สื่อทางออนไลน์ไม่ได้ แต่ก็เกิดประโยชน์จริงๆ ที่ว่าโดนใจเข้าไปเลยมีอยู่บ้างและการบรรยายธรรม ถ้าหากว่าเกิดข้อผิดพลาด หรือตอบปัญหาแบบผิดๆ ก็กระจายไปได้ไวเช่นกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้คือ การใช้เทคโนโลยีกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้เครื่องมือนี้ให้เกิดประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะหากจะใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาแบบเดิมอาจเข้าไม่ถึงสังคมยุคใหม่หรือคนรุ่นใหม่ก็เป็นได้ เพราะสังคมสมัยปัจจุบัน ประชาชนไม่ค่อยมีเวลาไปปฏิบัติธรรม การเผยแผ่พระธรรมคำสอนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถทำให้เข้าถึงประชาชนได้ง่ายและกว้างขวางมากที่สุด ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ผู้ใช้อยู่ที่ไหนเวลา

ใดก็สามารถที่จะเข้าไปศึกษาพระธรรมคำสอนได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นที่ทำงาน ที่บ้าน หรืออยู่ในต่างประเทศก็ตาม นอกจากนั้น สื่ออินเทอร์เน็ตยังสามารถนำเสนอได้ทั้งข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอ และสามารถสนทนาโต้ตอบกับผู้ชมได้ ด้วยเหตุนี้เององค์กรต่างๆ ทั่วโลกจึงหันมาใช้บริการอินเทอร์เน็ตจำนวนมาก จากข้อมูลของ Internet World Stats Usage and Population Statistics รายงานว่า จากประชากรทั่วโลกจำนวน 6,710,029,070 (หกพันเจ็ดร้อยสิบล้านสองหมื่นเก้าพันเจ็ดสิบคน) มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากถึง 20,783,419 (ยี่สิบล้านเจ็ดแสนแปดหมื่นสามพันสี่ร้อยสิบเก้าคน) และงานวิจัยอีกเรื่องคือ ยุทธศาสตร์การทำงานเผยแผ่ของคณะสงฆ์ไทย พบว่า การทำงานของคณะสงฆ์โดยเฉพาะงานด้านการเผยแผ่ ที่ถือได้ว่าเป็นบทบาทหลักของคณะสงฆ์และมีความโดดเด่นมาโดยตลอดมิทำให้สังคมมีคุณธรรม มีศีลธรรม สังคมมีความสงบสุขร่มเย็น เด็กๆ มีสัมมาคารวะต่อผู้หลักผู้ใหญ่ ลูกๆ มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ปัญหาต่างๆ ในสังคมมีน้อย แม้ปริมาณพระสงฆ์จะมีน้อย สื่อการสอน เพื่อการเผยแผ่ มีน้อย เช่น ไม่มีหนังสือพิมพ์ ไม่มีวิทยุ ทีวี อินเทอร์เน็ต อย่างสมัย ทุกวันนี้ แต่การทำงานค่อนข้าง มีคุณภาพ พระสงฆ์มีอุดมการณ์ในการทำงาน มีทิศทางการทำงาน ที่ชัดเจนแต่เพราะสื่อทั้งหลายไม่ส่งผลต่อการทำงานเผยแผ่ธรรมะ ตรงกันข้ามอาจเป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่ธรรมะด้วยซ้ำไปในที่นี้ผู้เขียนขออนุญาตนำเสนอยุทธศาสตร์การทำงานเผยแผ่ของคณะสงฆ์

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทยที่อยู่ในสื่อสังคมออนไลน์ปรากฏในเฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ ในเวลาที่เผยแพร่ นั้นควรมีเชิงอรรถของเอกสารด้วย มีแหล่งที่อ้างอิงของพุทธวจนะนั้นๆ ด้วย เพื่อความเชื่อมโยงใสศรัทธา และง่ายต่อการสืบค้นข้อมูลต่อผู้ที่ต้องการศึกษาหลักธรรมอย่างละเอียดลึกซึ้ง และที่สำคัญที่สุดคือควรบอกด้วยว่าเอามาจากพระไตรปิฎกเล่มไหน

1.2 ผู้ดูแลเว็บไซต์หรือเพจควรจะไปด้วยบุคคลอย่างน้อย 2 ท่านขึ้นไป แต่ละท่านควรที่จะเป็นผู้รู้ในเรื่องพระพุทธศาสนา เช่น ด้านการปฏิบัติธรรม ควรจะมีผู้รู้ในเรื่องนี้ ด้านความรู้วิชาการ ควรมีผู้ให้คำตอบปรึกษาในด้านนี้เฉพาะ ด้านพิธีกรรมก็ควรมีโดยเฉพาะทาง พระนักพัฒนาก็ควรมีเพื่อให้คำแนะนำในการจัดการชีวิตหรือของใช้ที่บ้าน ซึ่งผู้ดูแลควรมีความรู้เฉพาะทางหรือเหตุที่คอะเรื่องนั้นๆ ถ้าผู้ดูแลเว็บไซต์หรือเพจประกอบด้วยความรู้ทุกเรื่องแล้วยิ่งดีเป็นอย่างมาก เพราะกลุ่มบุคคลที่กำลังศึกษาอยู่นี้ ส่วนใหญ่จะใช้เวลากับการศึกษาและทำงาน พอกลับถึงบ้านก็อาจใช้เวลาเข้าอินเทอร์เน็ตเพื่อผ่อนคลายความเหนื่อยล้า ความเครียดที่สะสมมาทั้งวัน ด้วยการให้คำตอบของผู้ดูแลเว็บไซต์และเพจที่คอยการแนะนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสมมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง เปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย กับสังคมตะวันตก

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์กรณีศึกษาหลวงพ่อบุทธทาสภิกขุกับพระราชาธรรมนิเทศ (พยอม กัลยาโณ)

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้คือ นำจุดแข็งของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไปใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแต่ละกลุ่มวัยได้อย่างเหมาะสม เช่น

1. กลุ่ม Generation Z มีอายุอยู่ระหว่าง 6-10 ปี คือ กลุ่มที่มีอายุน้อยที่สุด ซึ่งเกิดและเติบโตมาพร้อมกับยุคเทคโนโลยี Digital เป็นพวกที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เด็กกลุ่มนี้มีความต้องการใช้เทคโนโลยีสูงมาก เพราะนอกจากจะเป็นผู้ใช้แล้ว ยังเป็นผู้สร้าง หรือดัดแปลงเทคโนโลยีเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเองได้ด้วย ชอบความเป็นอิสระ ความเป็นส่วนตัว นิยมที่จะใช้ Social Networking เพื่อเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ คนรุ่นนี้มาพร้อมกับวัฒนธรรมที่แปลกใหม่ และมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวกับวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปยอมรับการอยู่กินก่อนแต่งไม่เชื่อศาสนา ไม่ค่อยเชื่อฟังพ่อแม่ มีความเป็นตัวของตัวเองมาก คนรุ่นนี้เห็นการพัฒนาของ video game, computer, internet, ธุรกิจ dot com, Hip Hop และเกี่ยวพันกับการระบาดของ AIDS

รูปแบบธรรมะกลุ่มนี้ควรเป็นแบบดังนี้ คือ การที่เราจะเข้าถึงเด็กกลุ่มนี้ได้ เราควรจะไปปรับสื่อออนไลน์ให้เป็นแบบเข้าใจง่าย อาจจะประยุกต์หลักธรรมคำสอนให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เช่น นิทาน การ์ตูน วิดีโอ แอนิเมชัน รวมถึง สอดแทรกสาระธรรมะเข้าไปด้วย ควรเป็นสื่อที่ดูง่ายไม่ซับซ้อนทำออกมาให้เข้าใจง่าย และดูสนุก

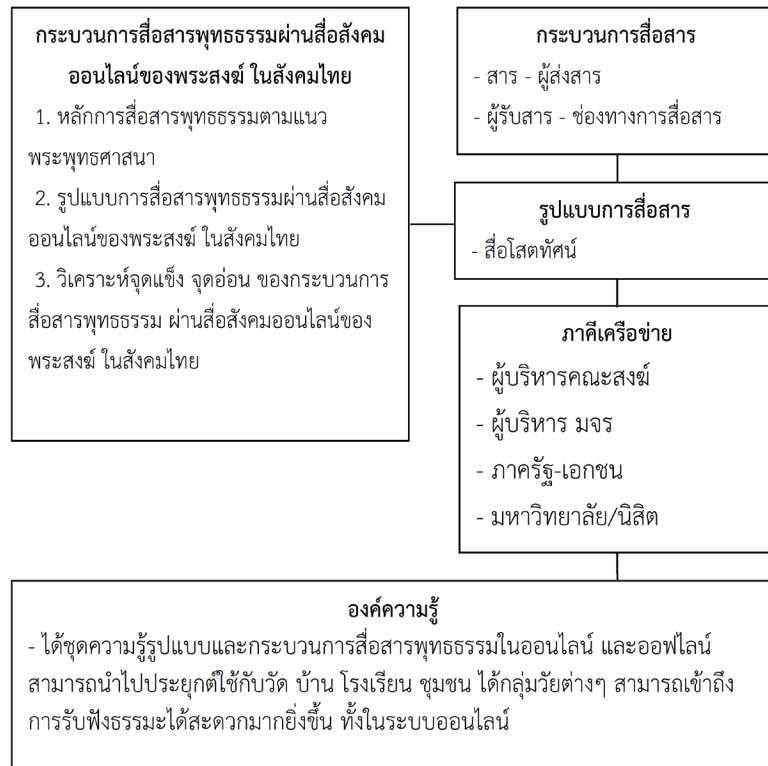
2. กลุ่ม Generation Y และ Generation D (Digital) มีอายุระหว่าง 15-30 ปี คือ กลุ่มวัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา และกลุ่มวัยเริ่มทำงาน (First Jobber) กลุ่มนี้เติบโตมาพร้อมๆ กับการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร (IT) สมัยใหม่ที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลถึงชีวิตของพวกเขา ที่เห็นชัดเจนก็คือโทรศัพท์มือถือ Analog กับ Web 1.0 ซึ่งเป็นยุคเริ่มต้นของการสื่อสารแบบไร้สาย ดังนั้น คนรุ่นนี้จึงนิยมการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดด ชอบความทันสมัยของเทคโนโลยีดิจิทัลจะใช้เพื่อความบันเทิงและการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มเพื่อน เช่น เล่นเกมส์ Download เพลง ภาพหรือวิดีโอต่างๆ อย่าง Facebook, YouTube, Website คนกลุ่มนี้จึงเป็นกำลังสำคัญในการสร้างรากฐานให้แก่สังคมในปัจจุบัน ซึ่งต่อไปในอีก 10-20 ปีข้างหน้า พวกเขาจะก้าวขึ้นไปรับผิดชอบดูแลสิ่งที่ตนสร้างขึ้นมานั่นเอง Generation X

รูปแบบธรรมะกลุ่มนี้ควรเป็นแบบดังนี้คือ สมัยปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญกับ กลุ่มนี้เป็นอย่างมาก และได้รับ อิทธิพล อย่างกว้างขวาง สื่อทางอินเทอร์เน็ต เฟซบุ๊ก อินสตราแกรม และทวิตเตอร์ จึงเข้าถึงได้มากที่สุด

3. กลุ่ม Generation X มีอายุระหว่าง 30-45 ปี คือ กลุ่มคนวัยทำงาน นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ นักการเมือง นักสื่อสารมวลชน เป็นกลุ่มที่รับเทคโนโลยีแบบผู้ใช้ (User + Consumer) เป็นส่วนมาก จะใช้ประโยชน์ในการสืบค้นหาข้อมูลข่าวสาร ติดต่อสื่อสารกับลูกค้าโดยการใช้เป็นเครื่องมือทางการสื่อสาร การตลาด การค้นหาความรู้ การอ่านข่าวสารประจำวัน เช่น Wikipedia, Google Earth, Twitter, Webblog, Website ของสำนักข่าวต่างๆ นอกเหนือไปจากการใช้งาน ที่แตกต่างกันตามช่วงวัยแล้ว รูปแบบของการใช้ประโยชน์จาก Social Networking ก็ได้ขยายไปยังกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น

รูปแบบธรรมะกลุ่มนี้ควรเป็นแบบดังนี้คือ เนื่องจากมีกลุ่มเป้าหมายค่อนข้างกว้าง กลุ่มนี้ บางกลุ่ม สามารถเข้าถึงด้วยวิธีที่ต่างกัน เช่น สื่อธรรมะสำหรับคนทำงาน ให้เป็นธรรมะเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การทำงานที่เขาต้องพบเจอ ความทุกข์ในงาน การทำสมาธิ ระหว่างการทำงาน เพื่อคลายทุกข์ นักวิชาการ ควรต้องเป็นสื่อที่ละเอียดลงลึกไปถึงการอ้างอิงในพระไตรปิฎกต่างๆ เหตุและผล ที่มาที่ไป อย่างชัดเจน นักการเมือง มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ ส่วนตัวผมอยากจะเสนอสื่อในลักษณะที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีคุณธรรม เมตตาต่อกัน เอื้อเฟื้อต่อกัน อานิสงส์ของการทำเพื่อสาธารณประโยชน์ต่างๆ เพื่อให้คนกลุ่มนี้มีแรงผลักดัน ช่วยพัฒนาประเทศ หรือแม้แต่ นำข้อธรรมไปบอกกล่าวแก่ผู้สนับสนุน หรือประชาชนทั่วไป นักสื่อสารมวลชน เด่นในด้านของสื่อต่างๆ ธรรมะควรเสนอในลักษณะของจรรยาบรรณของวิชาชีพ เช่นสอนให้รู้จักเคารพในความเป็นมนุษย์ ถ้าใครเขาเดือดร้อน หรือไม่ยินยอมออกสื่อ ก็ไม่ควรพาดพิงเขา สอนคนกลุ่มนี้ในเรื่องของพรหมวิหารสี่ ควบคู่ไปกับอาชีพของพวกเขา

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เกษม อุทยานิน. (2559). *สื่อสารมวลชน และการประชาสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- เจษฎา สุขจิตต์ทิศา. (2560). *มารยาทและจริยธรรมในเครือข่ายสังคมออนไลน์*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้ว.
- พระมหาธนิต สิริวิฑูโร. (2557). *จาริกอโศก*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). พระนครศรีอยุธยา: ธรรมสภา.
- พระครูสุนทรธรรมโสภณ. (2561). *ยุทธศาสตร์การทางานเผยแผ่ของคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: ทวีพิมพ์ดี.
- พระจักรพงษ์ วิสุทธีโส. (2558). *การใช้เทคโนโลยีกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและโซเท็กซ์ จำกัด.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2558). *คำวัด 2*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.

**ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์
ในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย***
**Power Relations between Local Leaders and Monks in Local
Government in Phurua District Loei Province**

พระมหาประจักษ์ อุประภา และวินัย ผลเจริญ

Phramaha Prachak Uprata and Vinai Poncharoen

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: 60011380011@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย 2) ศึกษาข้อดีและข้อเสียของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยการนำเอากรอบแนวคิดเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นกรอบในการใช้ศึกษาวิจัย ด้วยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 19 รูป/คน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า

1. มีลักษณะ คือ ลักษณะการร่วมมือ ได้แก่ การร่วมมือกันตามธรรมชาติหรือตามจารีตประเพณี การร่วมมือกันเป็นทางการหรือพันธะสัญญา การร่วมมือกันทางตรงหรือตามคำสั่ง
2. ข้อดีและข้อเสียของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า มีผล 3 ด้าน คือ 1) ข้อดีต่อสังคม การพัฒนาสังคมจะมีประสิทธิภาพรวดเร็วแก้ไขปัญหาตรงจุดประสงค์ คนในสังคมจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีความเหนียวแน่นเป็นปึกแผ่น มีความสามัคคีพร้อมเพียงเกิดความเข้มแข็ง 2) ข้อดีต่อพระสงฆ์และวัด

*ได้รับบทความ: 22 กรกฎาคม 2564; แก้ไขบทความ: 10 กันยายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2564

Received: July 22, 2021; Revised: September 10, 2021; Accepted: December 26, 2021

วัดจะมีการพัฒนา พระสงฆ์จะได้รับการอุปถัมภ์ช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ 3) ข้อดีต่อผู้นำ ได้รับความนิยมนิยมชอบจากประชาชนที่มีความเคารพศรัทธาต่อพระสงฆ์ 1) ข้อเสียต่อสังคม ทำให้อำนาจในการลงเล่นการเมืองถูกรวบไปอยู่กับผู้นำท้องถิ่นที่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ได้เพียงกลุ่มเดียว และทำให้เกิดความแตกแยกแบ่งพรรคแบ่งพวก 2) ข้อเสียต่อพระสงฆ์และวัด ถูกบดบังศักยภาพในการแสดงออก

3. ข้อเสียต่อผู้นำท้องถิ่น พระสงฆ์จะอาศัยความสัมพันธ์ความเป็นที่เคารพศรัทธาความเกรงใจจากผู้นำท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการชักจูงผู้นำท้องถิ่นให้ทำตามอำนาจของตน

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ; ผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์; การปกครองท้องถิ่น

Abstract

The research on power relations between local leaders and monks in local government in Phu Ruea District, Loei Province, aims to study the characteristics of power relations between local leaders and monks in local government in Phu Ruea District. Loei Province and to study the advantages and disadvantages of the power relationship between the local leaders and the monks in the local government in the area of Phu Ruea District, Loei Province is a qualitative research by adopting the framework about Power relations Obtained from the study of documents and related research to create a framework for research studies by collecting data from 19 key informants / person by using a semi-structured interview method and select specific data providers in studying the characteristics of the power relations between the local leaders and the monks in the local government in Phu Ruea District, Loei Province.

The research results were as follows:

1. Either natural or customary cooperation. Formal cooperation or commitment to cooperate directly or according to the orders.

2. In studying the advantages and disadvantages of the power relationship between the local leaders and the monks in the local government in Phu Ruea District, Loei Province, the research found that there are 3 aspects which are 1. Advantages to society Social development will be effective, fast, solve problems as intended People in the society will be unified and unified. There is unity and only strength. 2. Advantages to monks and temples will develop the monks will receive help and support in various matters. 3. Advantages to leaders has been popular with people who have faith and respect for monks.

1. The disadvantage to society is that the power to play politics is confined to local leaders who can only build relationships with monks and cause disharmony. 2. Disadvantages to monks and temples being obstructed by the potential for expression 3. Disadvantages to local leaders Monks rely on relationships, respect, faith, and respect from local leaders as a tool to persuade local leaders to act in accordance with their power.

Keywords: The Power Relations; Local Leaders and Monks; Local Government

1. บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเกี่ยวโยงและความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาอย่างยาวนานตามประวัติศาสตร์แล้วพระสงฆ์กับผู้นำปกครองมีความสัมพันธ์มีส่วนเกี่ยวเนื่องกันมาโดยตลอด ทั้งด้านการปกครอง ด้านการศึกษาอบรม ด้านประเพณีวัฒนธรรมและด้านอื่นๆ อีกมากมาย พระสงฆ์จึงนับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมาก แต่เมื่อกาลเวลาได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของโลกาภิวัตน์ บทบาทและความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน เช่น เป็นที่ปรึกษาของผู้ปกครองในเรื่องต่างๆ การให้การศึกษาอบรมและการเชื่อมประชาชนให้อยู่ภายใต้การปกครองอย่างร่มเย็นสงบสุข (ก่องแก้ว เจริญอักษร, 2551, หน้า 161) ส่วนพื้นที่ชนบทหรือต่างจังหวัด ซึ่งความเจริญด้านเทคโนโลยีและการพัฒนายังเข้าถึงไม่มากเหมือนสังคมเมือง ความสัมพันธ์ของประชาชนกับพระสงฆ์และบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนยังมีมาก ประชาชนส่วนมากก็ยังเชื่อฟังในคำสอนเทศนาและเข้าวัดฟังธรรมด้วยว่าสภาพของสังคมในชนบทนั้นยังมีรูปแบบวัฒนธรรมเก่าที่สืบทอดกันมาอยู่มากคือเป็นสังคมที่มีวัดเป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรมต่างๆ โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวแทนเป็นผู้นำประกอบกิจกรรม (พทยา สายหู, 2551, หน้า 297) การอบรมจิตใจและการพัฒนาวัตถุสถานและตอบสนองต่อนโยบายบางอย่างของรัฐโดยการร่วมมือกันกับผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ไปโดยปริยาย ถึงแม้ว่าพระสงฆ์จะไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการลงคะแนนเลือกผู้นำ ซึ่งเป็นการเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรงได้ แต่พระสงฆ์ก็ยังเป็นที่เคารพของประชาชนเป็นสื่อในการแสดงความคิดเห็นขงปลุกฝังความเชื่อและอุดมการณ์ให้กับประชาชนได้ (พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2550, หน้า 209)

พื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เป็นถิ่นที่มีพืชผลผลิตทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์ มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อจำหน่ายในแต่ละปีสามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกรไม่ต่ำกว่า 100 ล้านบาท เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงการเกษตร และแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวภูเรือที่อนุรักษ์สืบสานกันมาแต่โบราณคือ ประเพณีบุญหลวง เดือนสี่จันทน์ในวันขึ้น 13-15 ค่ำ เดือนสี่ของทุกปี ประเพณีบวงสรวงเจ้าปู่ศรีทอน เป็นประเพณีที่ชาวภูเรือเคารพนับถือให้ความสำคัญเป็นอย่างมากจัดขึ้นในเดือนแปดของทุกปี จึงเป็นพื้นที่ที่น่าอยู่อาศัย

และน่าสนใจสำหรับนายทุนที่จะเข้าไปลงทุนทำธุรกิจในเรื่องของรีสอร์ทและบ้านพัก (ศูนย์การศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอภูเรือ, 2553, หน้า 3)

ในด้านของวัดและพระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญและมีความสัมพันธ์ต่อประชาชนในพื้นที่วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจและสถานที่ประกอบกิจกรรมที่รองรับกิจกรรมของประชาชนในพื้นที่ หรือแม้กระทั่งการใช้พื้นที่ประกอบกิจกรรมจากผู้นำในท้องถิ่น เช่น การจัดอบรมหน่วยงานต่างๆ ของท้องถิ่น การจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นประจำทุกสัปดาห์ และการเปิดโอกาสให้ผู้นำในท้องถิ่นได้พูดคุยกับประชาชนในวันสำคัญที่มีประชาชนมาร่วมทำบุญกันเป็นจำนวนมาก เช่น วันพระ 15 ค่ำ 8 ค่ำ เป็นต้น (โรงเรียนชุมชนภูเรือ, 2553, หน้า 54) พระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อกิจกรรมภายในวัดเหล่านั้นด้วย เช่น เป็นวิทยากรผู้ให้การอบรม เป็นผู้นำกิจกรรมในบางกิจกรรมและแสดงธรรมในโอกาสสำคัญ และเป็นผู้ที่ชักจูงประชาชนให้รวมตัวกันได้เป็นอย่างดีในการดำเนินกิจกรรมขับเคลื่อนโครงการของอำเภอ เช่น โครงการอนุรักษ์ศิลปหัตถ์ โครงการงานศพปลอดเหล้าและอบายมุข โครงการสินค้า OTOP ของตำบล และโครงการทอดเทียนของอำเภอในโครงการเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันเกิดขึ้นระหว่างพระสงฆ์กับหน่วยงานท้องถิ่นพร้อมทั้งประชาชน จนทำให้อำเภอภูเรือได้รับมอบหมายให้เป็นอำเภอต้นแบบในการจัดงานโครงการหมู่บ้านรักษาศิลหัตถ์ของจังหวัดเลย ตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในปี พ.ศ. 2560 (พระเทพศาสนภิบาล, 2560) เมื่อพระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญและความสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ชนบทจึงเป็นเหตุให้ผู้นำในท้องถิ่นอาศัยการสร้างความสัมพันธ์สนธิสนมกับพระสงฆ์โดยการเข้าไปฝากเนื้อฝากตัวเป็นศิษย์แสดงตนเป็นผู้รู้จักคุณธรรม รู้จักการเข้าวัด ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนควรแก่การเลือกให้เป็นผู้นำในท้องถิ่น โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ชักจูงจะด้วยความตั้งใจของพระสงฆ์เองในการเป็นหัวคะแนนหรือโดยไม่ตั้งใจก็ตาม หรือแม้กระทั่งการมีผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างพระสงฆ์กับผู้นำท้องถิ่นพระสงฆ์จึงเป็นเครื่องมือให้กับผู้นำท้องถิ่นได้หรือมีส่วนช่วยในการชักจูงประชาชนโดยอาศัยความสัมพันธ์ที่มีอยู่ แม้หลังจากที่มีการเลือกผู้นำเข้าดำรงตำแหน่งในท้องถิ่นแล้วการที่จะทำให้ประชาชนรักและเชื่อถืออยู่ได้ปกครองได้เป็นอย่างดีก็ต้องอาศัยความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ซึ่งเป็นที่เคารพเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณในชุมชนช่วยบอกกล่าว กระทั่งการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นกับวัด เช่น การใช้สถานที่วัดจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชน รวมถึงข้าราชการในหน่วยงานท้องถิ่นโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ให้การอบรม หรือการสนองนโยบายของท้องถิ่นโดยมีวัดเป็นตัวขับเคลื่อน เช่น โครงการงานศพปลอดเหล้าและอบายมุข การปลูกป่าของตำบล การอนุรักษ์แหล่งน้ำสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอยู่ร่วมกันในชุมชน เป็นต้น ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่แฝงไปด้วยอำนาจและผลประโยชน์ที่ผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์มีร่วมกัน

ดังนั้น ในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย จึงเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจต่อการทำวิจัยในเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่น เพื่อศึกษาลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ และข้อดีข้อเสียของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ เพื่อเป็นการส่งเสริมหรือปรับปรุงในส่วนที่เป็นข้อดีและข้อเสียและใช้พัฒนาในการปกครองท้องถิ่นในพื้นที่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาข้อดีและข้อเสียของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) มีขั้นตอน ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาถึงประวัติการปกครองท้องถิ่นและสภาพสังคมของอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย และเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ วารสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก เนื่องจากในระยะเวลาก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้แนะนำตัวอย่างไม่เป็นทางการและการทำความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลก่อน แล้วจึงชี้แจงความมุ่งหมายและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการเข้ามศึกษาวิจัยในครั้งนี้
3. การสัมภาษณ์ เมื่อผู้ให้ข้อมูลหลักยินยอมให้ข้อมูลแล้ว จึงเริ่มการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่สร้างไว้อย่างกว้างๆ จากการทบทวนวรรณกรรม มีการปรับเปลี่ยนปรับปรุงเพิ่มเติมไปตามลักษณะของผู้ให้ข้อมูล การสัมภาษณ์และสนทนาซักถามผู้ให้ข้อมูลหลักตามความมุ่งหมายของการวิจัย จะต้องพยายามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบในประเด็นที่ผู้ศึกษาสนใจ และมีการซักถามเพื่อล้วงเอาข้อมูลความจริงในเรื่องนั้นๆ ออกมาให้มากที่สุดและเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ผู้ศึกษาสนใจมากที่สุด
4. เก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามกรอบที่ใช้ในการวิจัย สำหรับขั้นตอนและวิธีการวิจัย (Qualitative methodology research) แบ่งผู้ให้ข้อมูล ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) พระสงฆ์ และ 2) ผู้นำท้องถิ่น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงเพื่อให้ตรงต่อหัวข้อและความมุ่งหมายของการวิจัย รวมทั้งหมดจำนวน 19 รูป/คน มีดังนี้ 1) พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอภูเรือ รองเจ้าคณะอำเภอภูเรือ เจ้าคณะตำบลหนองบัว และเจ้าอาวาส 2) ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 14 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาลตำบล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารและได้รับการสัมภาษณ์ 2) ขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ สรุปจัดประเด็นสำคัญตามความมุ่งหมายของการวิจัยโดยเน้นการนำเอาแนวคิดและข้อมูลทางวิชาการมาเป็นบรรทัดฐานในการวิเคราะห์ แล้วนำมาอธิบายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้เห็นถึงลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ว่ามีลักษณะอย่างไร และรวมถึงข้อดีและข้อเสียของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ว่าเป็นอย่างไร และ 3) ขั้นตอนนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่นพบว่า ลักษณะความร่วมมือ เป็นความสัมพันธ์ที่มีการร่วมมือกันตามวาระโอกาสที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป โดยมากผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ใช้ในการทำงานร่วมกันในท้องถิ่น พบว่ามี 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) ลักษณะความร่วมมือกันตามธรรมชาติหรือตามจารีตประเพณี เป็นการร่วมมือกันในวันสำคัญของคนในท้องถิ่นที่จัดขึ้นตามฤดูกาลในแต่ละเดือนของทุกปี และงานบุญประเพณีอื่นๆ ที่มีการรวมตัวกันของประชาชนในท้องถิ่น 2) ลักษณะความร่วมมือกันเป็นทางการหรือพันธะสัญญา เป็นการร่วมมือกันโดยการทำโครงการการพัฒนาท้องถิ่นต่างๆ อย่างเป็นทางการและมีเป้าหมายในการดำเนินงาน 3) ลักษณะความร่วมมือกันทางตรงหรือตามคำสั่ง เป็นการร่วมมือกันในวาระโอกาสสำคัญของชาติหรือในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาตามคำสั่งของหน่วยงานราชการกลาง

2. ข้อดีและข้อเสียของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

ข้อดีที่เกิดจากลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ที่มีร่วมกันในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีดังนี้ 1) ข้อดีที่มีต่อสังคม ทำให้เกิดความสามัคคีพร้อมเพียงทั้งชุมชนและวัดซึ่งง่ายต่อการพัฒนาปกครอง ทำให้ประชาชนหันมาสนใจในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมซึ่งจะลดปัญหาการละเมิดสิทธิในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และจะมีสภาพแวดล้อมการเป็นอยู่ที่ดี 2) ข้อดีที่มีต่อวัดและพระสงฆ์ พระสงฆ์จะได้รับการสนับสนุนและอุปถัมภ์จากผู้นำท้องถิ่นในเรื่องของปัจจัยสี่และในด้านต่างๆ ทั้งการเผยแผ่ศาสนาและการก่อสร้างวัดอุสถาน พร้อมทั้งการได้รับการ

ยอมรับเคารพศรัทธาจากผู้นำและประชาชนในท้องถิ่น และง่ายต่อการทำงานร่วมกัน

3. ข้อดีที่มีต่อผู้นำท้องถิ่น จะทำให้ผู้นำท้องถิ่นมีภาพลักษณ์ในสังคมที่ดีและจะได้รับความนิยมชมชอบจากพระสงฆ์และประชาชนทำให้ได้เปรียบในทางการเมือง ทำให้ง่ายต่อการทำงานร่วมกันกับพระสงฆ์ ได้รู้จักกับผู้คนที่มียศตำแหน่งมากขึ้นจากการแนะนำของพระสงฆ์ และจะได้รับการยอมรับให้เกียรติจากคนในสังคมหลังจากสิ้นวาระการดำรงตำแหน่งไปแล้ว

ข้อเสียที่เกิดจากลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ที่มีร่วมกันในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มีดังนี้ 1) ข้อเสียที่มีต่อสังคม ทำให้สถาบันศาสนาของสังคมมีความเสื่อมถอยไปในทางที่ไม่ดี ทำให้ระบอบประชาธิปไตยในท้องถิ่นเกิดอ่อนแอ ไม่เข้มแข็งจะทำให้มีการครองอำนาจในท้องถิ่นอยู่เพียงฝ่ายเดียวเกิดความไม่พอใจของอำนาจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นคู่แข่งกันทางการเมืองอันเป็นเหตุให้คนในสังคมเกิดความแตกแยกเป็นฝักฝ่าย 2) ข้อเสียที่มีต่อวัดและพระสงฆ์ ทำให้ศักยภาพในการแสดงออกต่อผู้นำท้องถิ่นของพระสงฆ์ถูกกดทับบดบัง ทำลายภาพลักษณ์ความเป็นกลางทางเมืองของพระสงฆ์ซึ่งทำให้คุณค่าในตัวของพระสงฆ์ลดน้อยลงอันเป็นเหตุของความเสื่อมศรัทธาของประชาชน และอาจเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ได้มากขึ้น 3) ข้อเสียที่มีต่อผู้นำท้องถิ่น ทำให้ผู้นำท้องถิ่นถูกครอบงำทางความคิดและการกระทำเพราะความเกรงใจที่มีในพระสงฆ์ ทำให้ศักยภาพในตัวของผู้ว่าท้องถิ่นถูกกดทับ และทำให้ผู้นำท้องถิ่นเกิดความคิดที่ผิดใช้พระสงฆ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ในทางการเมืองของตนเอง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันทำกิจกรรมของผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์เพื่อสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมให้เกิดความมั่นคงทางอำนาจและผลประโยชน์ในการทำงานร่วมกันและเกิดการเกื้อกูลกันของทั้งสองฝ่าย ซึ่งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นลักษณะของความร่วมมือมีการร่วมมือกันตามวาระโอกาสที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น มีการร่วมมือกันตามธรรมชาติหรือตามจารีตประเพณีที่จัดขึ้นตามฤดูกาลในแต่ละเดือนของทุกปีที่กระทำร่วมกัน ซึ่งเป็นการขยายอำนาจที่มีอยู่เดิมตามตำแหน่งหน้าที่การงานของตนให้แก่ขยายกว้างมากขึ้นและสามารถทำในสิ่งที่ตนปรารถนาตามความต้องการของตนที่อำนาจจะแผ่ออกไปได้ สอดคล้องกับแนวคิดของพรหมินทร์ พรหมเกิด (2556, หน้า 98) ที่กล่าวไว้ว่าความสัมพันธ์เป็นอำนาจที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งเกิดขึ้นจากการมีความสัมพันธ์ของบุคคลกับผู้อื่นผู้นำบาง

คนอาจมีอำนาจจากตำแหน่งไม่มากนัก แต่ก็สามารถที่จะมีอำนาจนอกเหนืออำนาจจากตำแหน่งได้อีกมากหากเขาสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้เป็นผลสำเร็จ นอกจากลักษณะความร่วมมือแล้วยังพบว่า มีลักษณะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ความคิด เป้าหมาย ผลประโยชน์ บุคลิกภาพ พื้นเพเดิมความนิยมชมชอบ หรือกระทั่งการสื่อสาร ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงออกในรูปของการต่อต้าน ต่อรอง การใช้อิทธิพลผลักดันหรือการคัดค้านในเรื่องที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่เห็นด้วยหรือรู้สึกว่าเป็นของตนเองนั้นเป็นฝ่ายที่เสียประโยชน์หรือไม่ได้รับความเป็นธรรมมากกว่าอีกฝ่าย อันเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์เมื่อมีการทำงานร่วมกันย่อมมีความขัดแย้งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสถาพร วันนุกุล (2557) ที่ว่า ผู้นำท้องถิ่นอาศัยการเข้าไปสร้างความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ในรูปแบบต่างๆ มีการเข้าไปช่วยเหลือการงานพระสงฆ์ การบริจาคเงินส่วนตัว การเป็นเจ้าของภาพโรงงานอาหารน้ำปานะในยามเมื่อมีงานบุญประเพณี เป็นต้น การเข้าไปทำอย่างนี้ทำให้ประชาชนและพระสงฆ์มองว่าผู้นำท้องถิ่นท่านนั้นเป็นคนที่มีคุณธรรม มีน้ำใจเป็นผู้เสียสละต่อสังคมอย่างแท้จริงซึ่งเป็นการกระทำที่หวังต่อผลประโยชน์อันจะเกิดขึ้นในทางการเมือง

2. ข้อดีและข้อเสียของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ประกอบด้วย 1) ข้อดีที่มีต่อสังคม ทำให้เกิดความสามัคคีพร้อมเพียงทั้งชุมชนและวัดซึ่งง่ายต่อการพัฒนาปกครอง ข้อดีที่มีต่อวัดและพระสงฆ์ พระสงฆ์จะได้รับการสนับสนุนและอุปถัมภ์จากผู้นำท้องถิ่นในเรื่องของปัจจัยสี่และในด้านต่างๆ และข้อดีที่มีต่อผู้นำท้องถิ่นจะทำให้ผู้นำท้องถิ่นมีภาพลักษณ์ในสังคมที่ดีและจะได้รับความนิยมชมชอบจากพระสงฆ์และประชาชน ทำให้ได้เปรียบในทางการเมือง 2) ข้อเสียที่มีต่อสังคม ทำให้สถาบันศาสนาของสังคมมีความเสื่อมถอยไปในทางที่ไม่ดี ทำให้ระบอบประชาธิปไตยในท้องถิ่นเกิดอ่อนแอไม่เข้มแข็ง จะทำให้มีการครองอำนาจในท้องถิ่นอยู่เพียงฝ่ายเดียวเกิดความไม่พอใจของอำนาจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นคู่แข่งกันทางการเมืองอันเป็นเหตุให้คนในสังคมเกิดความแตกแยกเป็นฝักฝ่ายข้อเสียที่มีต่อวัดและพระสงฆ์ ทำให้ศักยภาพในการแสดงออกต่อผู้นำท้องถิ่นของพระสงฆ์ถูกกดทับบดบัง ทำลายภาพลักษณ์ความเป็นกลางทางเมืองของพระสงฆ์ซึ่งทำให้คุณค่าในตัวของพระสงฆ์ลดน้อยลงอันเป็นเหตุของความเสื่อมศรัทธาของประชาชนและอาจเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ได้มากขึ้น และข้อเสียที่มีต่อผู้นำท้องถิ่น ทำให้ผู้นำท้องถิ่นถูกครอบงำทางความคิดและการกระทำเพราะความเกรงใจที่มีในพระสงฆ์ ทำให้ศักยภาพในตัวของผู้ว่าท้องถิ่นถูกกดทับ และทำให้ผู้นำท้องถิ่นเกิดความคิดที่ผิดใช้พระสงฆ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ในทางการเมืองของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของสุพานิ สฤชภูวนิช (2549, หน้า 417) ได้กล่าวว่า พระสงฆ์จะอาศัยความสัมพันธ์ความเป็นที่เคารพศรัทธาความเกรงใจจากผู้นำท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการชักจูงผู้นำท้องถิ่นให้ทำตามอำนาจของตน ทำให้ขาดการยอมรับ ไม่ได้รับความไว้วางใจ มีทัศนคติเชิงลบ ทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือในการทำงานและเกิดแรงต่อต้าน ทำให้ไม่เกิดความศรัทธา และมี

ทัศนคติที่ไม่ดีในการไม่ให้ความร่วมมือ ทำให้เกิดการมุ่งเอาชนะจนเกิดความเสียหายหรือปัญหาที่ตามมา ทำให้เกิดการบิดเบือนข้อมูลข่าวสาร และปิดซ่อนข้อมูล ทำให้เกิดความเฉื่อยชา ทางความคิดไม่ยักคิด อยากทำอะไร เกิดความเครียด ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดน้อยลง ไม่เกิดการทุ่มเท ทำให้เกิดความแตกแยกทำลายความสามัคคี เป็นอุปสรรคต่อการตัดสินใจ ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ทำให้เกิดความสูญเสียทรัพยากรทางด้านบุคคล เพราะไม่สามารถทนต่อความขัดแย้งได้

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานปกครองท้องถิ่นและคณะพระสงฆ์ในพื้นที่ควรมีการจัดการสัมมนาหรือประชุม พูดคุยกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้นตามที่ผลการศึกษาวิจัยได้ค้นพบ และร่วมกันแก้ไขปัญหามีอยู่ ป้องกันปัญหา ที่ยังไม่เกิดอย่างมีแบบแผน

1.2 หน่วยงานปกครองท้องถิ่นและพระสงฆ์ในพื้นที่ควรมีขอบเขตในการสร้างความสัมพันธ์ ร่วมกันในการปกครองท้องถิ่นที่อยู่ในกรอบของการพัฒนาร่วมกันอย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

2.1 ควรให้ประชาชนเข้าไปเป็นส่วนร่วมในความสัมพันธ์ด้วย เพื่อให้ความสัมพันธ์สามารถ พัฒนาไปในทิศทางที่ดี

2.2 ควรส่งเสริมกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาให้ประชาชน ผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์มีส่วนร่วม ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการ ปกครองท้องถิ่น ในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะที่เกิดขึ้นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่าง กันอย่างไร และหาขอบเขตของความสัมพันธ์ที่เหมาะสมนำไปปรับใช้

3.2 ควรศึกษาถึงเหตุและปัจจัยอันเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้นำท้องถิ่นและพระสงฆ์สร้างความ สัมพันธ์ร่วมกัน

3.3 ควรศึกษาถึงแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสมร่วมกันระหว่างผู้นำท้องถิ่นและ พระสงฆ์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่น องค์ความรู้ที่ได้รับ จากการศึกษามีดังนี้

ลักษณะความร่วมมือ เป็นความสัมพันธ์ที่มีการร่วมมือกันตามวาระโอกาสที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป โดยมากผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ใช้ในการทำงานร่วมกันในท้องถิ่น พบว่า มีลักษณะดังนี้

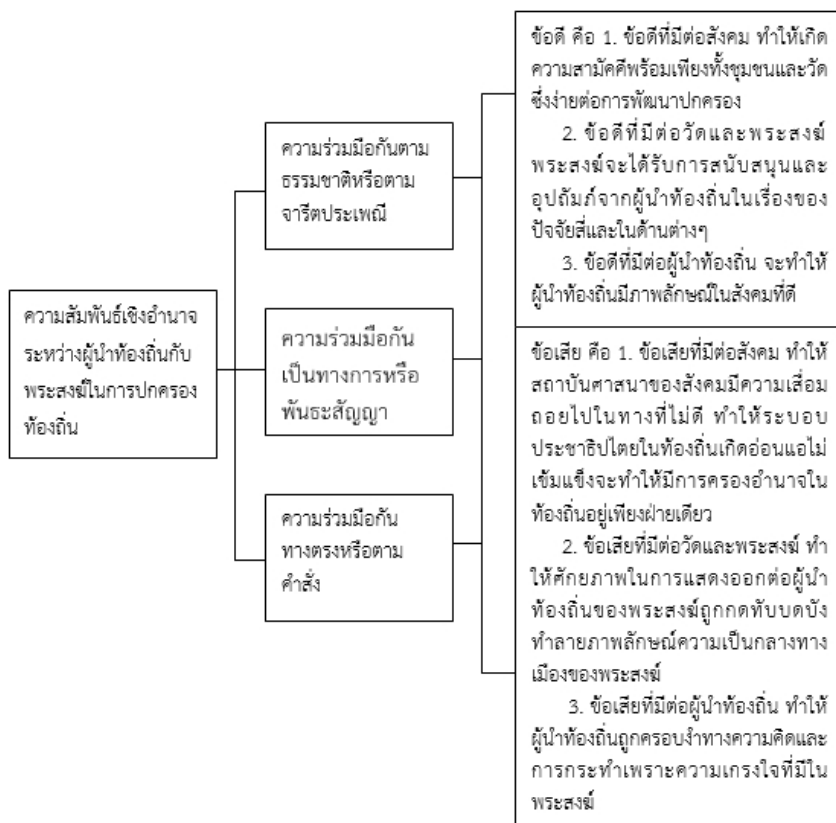
1. ลักษณะความร่วมมือกันตามธรรมชาติหรือตามจารีตประเพณี
2. ลักษณะความร่วมมือกันเป็นทางการหรือพันธสัญญา
3. ลักษณะความร่วมมือกันทางตรงหรือตามคำสั่ง

ข้อดีและข้อเสียของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ได้แก่

1. ข้อดีที่มีต่อสังคม ทำให้เกิดความสามัคคีพร้อมเพียงทั้งชุมชนและวัดซึ่งง่ายต่อการพัฒนาปกครอง
2. ข้อดีที่มีต่อวัดและพระสงฆ์ พระสงฆ์จะได้รับการสนับสนุนและอุปถัมภ์จากผู้นำท้องถิ่นในเรื่องของปัจจัยสี่และในด้านต่างๆ
3. ข้อดีที่มีต่อผู้นำท้องถิ่น จะทำให้ผู้นำท้องถิ่นมีภาพลักษณ์ในสังคมที่ดีและจะได้รับความนิยมชมชอบจากพระสงฆ์และประชาชนทำให้ได้เปรียบในทางการเมือง

ข้อเสีย ได้แก่ ข้อเสียที่มีต่อสังคม ทำให้สถาบันศาสนาของสังคมมีความเสื่อมถอยไปในทางที่ไม่ดี ทำให้ระบอบประชาธิปไตยในท้องถิ่นเกิดอ่อนแอไม่เข้มแข็งจะทำให้มีการครองอำนาจในท้องถิ่นอยู่เพียงฝ่ายเดียว ข้อเสียที่มีต่อวัดและพระสงฆ์ ทำให้ศักยภาพในการแสดงออกต่อผู้นำท้องถิ่นของพระสงฆ์ถูกกดทับบดบัง ทำลายภาพลักษณ์ความเป็นกลางทางเมืองของพระสงฆ์ และข้อเสียที่มีต่อผู้นำท้องถิ่น ทำให้ผู้นำท้องถิ่นถูกครอบงำทางความคิดและการกระทำเพราะความเกรงใจที่มีในพระสงฆ์

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ คือ พระสงฆ์พึงคำนึงถึงความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระสงฆ์ จึงไม่ควรเข้าไปให้การสนับสนุนหรือแทรกแซงผู้นำท้องถิ่นในทางการเมือง เพราะจะทำให้ส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของสถาบันพระสงฆ์ ดังนั้น พระสงฆ์จึงควรร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการส่งเสริมสนับสนุนภารกิจซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น และผู้นำท้องถิ่นไม่ควรดึงพระสงฆ์ที่เป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชนเข้าไปเกี่ยวข้องหรือใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนอำนาจของตน เพื่อผลประโยชน์ในทางการเมือง ควรสามัคคีร่วมมือกันทำงานในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ประชาชน แผนภาพแสดงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในการปกครองท้องถิ่น องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย มีดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ก่องแก้ว เจริญอักษร. (2551). *ความรู้เรื่องธรรมวิทยา*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2556). *สังคมวิทยาการเมือง*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระเทพศาสนภิบาล. (2560). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ระยะที่ 3*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์.
- พรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2550). *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลดคิมทอง.
- พระมหาสถาพร วันนุกุล. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในเขตอำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พัทยา สายหู. (2551). บทบาทของพัฒนากรในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือในสังคมวิทยาของหมู่บ้าน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์.
- โรงเรียนชุมชนกุเรือ. (2553). ประวัติศาสตร์อำเภอกุเรือ. เลย: ฝ่ายวิชาการโรงเรียนชุมชนกุเรือ.
- ศูนย์การศึกษาครอบครัวและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกุเรือ. (2553). ประวัติศาสตร์หมู่บ้านและ
ชุมชน อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย. เลย: เมืองเลยการพิมพ์.
- สุพานี สฤษฏ์วานิช. (2549). พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่: แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ: กรณีศึกษาคำเรียกสีจีวรพระสงฆ์
ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์*

Historical Linguistics: A Case Study of Civara Colour Terms of Buddhist
Monks From Sukkhothai Period to Ratthanakosin Period

ชนิษฐา น้อยบางยา

Kanitta Noybangyang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nutoonj@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคำเรียกสีจีวรในพุทธศาสนา 2) ศึกษาเรื่องคำเรียกสีจีวรของพระสงฆ์ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ 3) วิเคราะห์การใช้คำเรียกสีจีวรตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ที่ถูกต้องตามวินัยสงฆ์ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬา ตำรา เอกสารทางวิชาการ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า แนวความคิดเรื่องสีจีวรของภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทในสมัยพุทธกาลพบว่า พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตจีวร 6 ชนิด คือ ผ้าเปลือกไม้ ผ้าฝ้าย ผ้าไหมผ้าขนสัตว์ ผ้าป่าน ผ้าที่ทำด้วยของผสมกันและทรงอนุญาตเกี่ยวกับน้ำย้อมจีวร ดังต่อไปนี้คือ น้ำย้อมที่เกิดจากรากหรือเหง้า น้ำย้อมเกิดแต่ต้นไม้น้ำย้อมเกิดแต่เปลือกไม้ น้ำย้อมเกิดแต่ใบไม้ น้ำย้อมเกิดแต่ดอกไม้น้ำย้อมเกิดแต่ผลไม้ และรูปแบบการใช้สีจีวรของพระสงฆ์ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พบว่า ในสมัยสุโขทัยจะไม่ใช้สีจีวรโทนที่เรียกว่าสีเหลือง ที่มีสีอื่นปน ซึ่งเรียกว่าสีเหลืองล้วน ซึ่งหมายถึงสีเหลืองดอกคูน จะนิยมใช้สีที่เรียกว่าเหลืองแก่นขนุน แต่เนื่องจากในสมัยสุโขทัยมีคำเรียกสีน้อย เท่าที่พบสมัยสุโขทัยจะมีคำเรียกสีจำกัด มี 5 สีเรียกว่า สีเบญจรงค์ ได้แก่ สีดำ สีขาว สีแดง สีเขียว และสีเหลือง แต่ในการย้อมสีจีวร จะไม่ย้อมสีเหลืองล้วน เพราะผิดพระวินัย จึงย้อมสีเหลืองปนสีอื่น ซึ่งจะไม่ผิดพระวินัย ส่วนสีจีวรในสมัยรัตนโกสินทร์ได้ใช้สีจีวร 2 สี คือ พระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายนิยมใช้สีที่ใช้คำเรียกว่าสีกรัก สีแก่นขนุน

*ได้รับบทความ: 5 มกราคม 2564; แก้ไขบทความ: 10 กันยายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2564

และพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกายจะใช้สีที่ใช้คำเรียกว่าเหลืองทอง ส่วนสีพระราชนิยมเป็นสีที่มีอยู่ตรงกลางระหว่างสีจีวรทั้งสองนิกาย

คำสำคัญ: ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ; คำเรียกสีจีวร

Abstract

The objectives of this research we: 1) aims to study the history and development of using civara colour terms in Buddhism, 2) to study the of civara colour terms of Buddhist monks in Thailand from Sukhothai period to Rattanakosin period and 3) to analyze the use of civara colour terms from Sukhothai period to Rattanakosin period that are correct according to the monks' discipline. For research method the research studied information from the Tipitaka. Bibles, commentary, textbooks, academic papers and related research reports

The research results were as follows: The concept of civara colour terms of monks in Theravada Buddhism in the time of the Buddha, it was found that the Buddha allowed 6 types of civara, namely bark cloth cotton silk Wool hemp cloth a combination of fabrics and His Highness allowed the following civara dye : the dye produced from the roots or rhizomes the dye derived from the tree except the dye is extracted from the bark the bark of the bark the dye from flowers staining only fruit and The patterns of the use of the civara colour terms of Buddhist monks in Thailand from Sukhothai period to Rattanakosin period were found that during the Sukhothai period, they did not use yellow-tones of civara, mixed with other colors. Therefore it was pure yellow as the colour of cassia fistula flower the yellow core jackfruit. Will be popular in their using because in the Sukhothai period there were few colour terms. As found there are 5 colors called Benjarong color: black, white, red, green and yellow But in dyeing civara Will not be dyed completely yellow Because of wrong discipline Therefore dyeing yellow with other colors Which will not break the discipline Dyeing materials are determined according to the available environment. As for the civara in the Rattanakosin period, they used two color civara, namely monks in the Dharma Sankhavat faction, preferring to use the color

Krak. Which is the core color of jackfruit or dark yellowish brown And Mahanikaya monks will use golden yellow the color called “royal popular color” is a color that is in the middle between the two denominations.

Keywords: Historical Linguistics; Words Civara Colour Terms

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นศาสนาของคนในแถบเอเชียอาคเนย์หรือดินแดนสุวรรณภูมิมานานแล้ว สำหรับรัฐไทยหรือสยามมีการจัดบันทึกการนับถือพระพุทธศาสนา มาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบันด้วยความศรัทธาต่อพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อความเจริญด้านต่างๆ ของดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์นั้น ดังเช่น การเมืองการปกครอง ความเป็นระเบียบทางสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณี อุดมคติ ความเชื่อ ตลอดจนความเจริญทางด้านอักษรศาสตร์และภาษาศาสตร์ เป็นต้น ความเจริญเหล่านี้ได้ตกทอดมาถึงวัฒนธรรมในสมัยอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ผู้ที่ทำหน้าที่สืบทอดและเผยแผ่พระธรรมคำสอน และพระวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็คือพระภิกษุสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า ตามคติความเชื่อของชาวไทย เมื่อผู้ชายครบ 20 ปี เป็นวัยที่จะต้องอุปสมบทบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ ถือเป็นการทดแทนพระคุณบิดามารดา โดยมีพระอุปฌาย์เป็นผู้ทำหน้าที่บวชให้แก่กุลบุตร เพื่อศึกษาพระธรรมวินัย ก่อนที่จะสึกออกเรือนไปมีครอบครัวหรือบวชตลอดชีวิต จัดได้ว่าพระภิกษุสงฆ์เป็นเพศพรหมจรรย์บริสุทธิ์ สัญลักษณ์ของพระภิกษุสงฆ์ไทย คือ ต้องปลงศีรษะ คิ้ว หนวดเครา และครองพระไตรจีวร ซึ่งพระพุทธองค์ทรงกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมา ผ้าไตรจีวรเป็นผ้าสำหรับห่มของพระภิกษุสงฆ์ จะห่มผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ ซึ่งประกอบไปด้วยผ้า 3 ผืน อันได้แก่ สังฆาฏิ ผ้าทาบ อุตตราสงค์ ผ้าห่ม อันตราสก ผ้านุ่งหรือสบง ในความหมายนี้มีปรากฏในพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก และที่มีปรากฏในชั้นนรรัตนภูมิมีความหมายที่สอดคล้องกันกับอัฐบริขารของพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาใช้ในการนุ่งห่ม ในที่นี้มีพระอุปฌาย์และพุทธศาสนิกชนชาวพุทธทราบกันดี คือ ในการอุปสมบท จีวร เป็นคำใช้เรียกผ้าห่มของภิกษุคนไทยส่วนมากมักเข้าใจว่า จีวร คือ ผ้าห่ม สบง คือ ผ้านุ่ง และสังฆาฏิ คือ ผ้าพาตหรือผ้าทาบ จีวรจึงเป็นปัจจัยเครื่องนุ่งห่มหรืออัฐบริขารของสงฆ์ ซึ่งใช้ตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบันนี้ สัญลักษณ์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งนอกจากผ้าไตรจีวรแล้วคือ “สี” ที่ใช้ย้อมจีวร เพื่อเป็นการบ่งบอกลักษณะเฉพาะว่าเป็นพระภิกษุสงฆ์ซึ่งครองเพศพรหมจรรย์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคำเรียกสีจีวรในสมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เพราะจีวรถือว่าเป็นธงชัยของพระพุทธศาสนาและยังแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมทางพระพุทธศาสนาและเพื่อให้เข้าใจคำเรียกสีจีวรและการใช้สีจีวรที่ถูกต้องตามสิกขาบทในพระธรรมวินัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคำเรียกสัจจวรรคในพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาเรื่องคำเรียกสัจจวรรคของพระสงฆ์ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์
3. เพื่อวิเคราะห์การใช้คำเรียกสัจจวรรคตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ที่ถูกต้องตามวินัยสงฆ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิง เอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา และเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ
2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) นักคิดและนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และนักวิชาการทางภาษาศาสตร์ในรูปแบบวรรณกรรม หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ เอกสาร วารสาร บทความ และงานเขียนที่เกี่ยวข้องสำหรับข้อมูลคำเรียกสัจจวรรคในภาษาไทยสมัยสุโขทัย ผู้วิจัยเก็บจากเอกสารประเภท วรรณกรรมร้อยแก้วและร้อยกรองที่เชื่อว่าเป็นงานวรรณกรรมที่แต่งขึ้นในสมัยสุโขทัยเท่าที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน โดยใช้เกณฑ์การแบ่งงานวรรณกรรมไทยออกเป็นงานวรรณกรรมสมัยต่างๆ ได้แก่ หนังสือไตรภูมิพระร่วงของพญาสิทธิไทย นางนพมาศ หรือตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ และประชุมศิลาจารึกภาคที่ 1 จารึกสุโขทัย (ศุภมาส เองฉ้วน, 2543) และในส่วนข้อมูลคำเรียกสัจจวรรคผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากเอกสารร้อยแก้วและร้อยกรองที่แต่งขึ้นในสมัยอยุธยาที่เฉพาะตกทอดมาถึงสมัยยุคปัจจุบัน โดยใช้เกณฑ์การแบ่งยุคตามกองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร โดยแบ่งเป็นยุค คือ อยุธยาตอนต้น อยุธยาตอนกลาง อยุธยาตอนปลาย ซึ่งจะเน้นวรรณกรรมเกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นหลัก ดังนั้นวรรณกรรมในสมัยอยุธยาทั้งหมดที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล จะแบ่งเป็นวรรณกรรม สมัยอยุธยาตอนต้นจำนวน 5 เรื่อง สมัยอยุธยาตอนกลางจำนวน 18 เรื่อง และสมัยอยุธยาตอนปลาย 15 เรื่อง รวมวรรณกรรมที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคำเรียกสัจจวรรคทั้งหมด 36 เรื่อง
3. วิเคราะห์ ศึกษาจากเอกสารที่ได้คัดเลือกนำมาศึกษาวิจัย แล้วสรุปประเด็นจากการศึกษา ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลคำเรียกสัจจวรรคเพื่อวิเคราะห์ว่า ในภาษาไทยมีคำเรียกสัจจวรรคพื้นฐานทั้งหมด อะไรบ้าง รวมทั้งศึกษาวิวัฒนาการการเกิดคำเรียกสัจจวรรคต่างๆ โดยใช้เกณฑ์ตามที่เบอร์ลินและเคย์ได้เคยเสนอในปี 1969 (Blent and K. Paul, 1969) ยกเว้นเกณฑ์ข้อที่ 4 ที่ว่า คำเรียกสัจจวรรคต้องมีความหมายโดดเด่นและมั่นคง และมีการใช้อย่างสม่ำเสมอโดยผู้บอกภาษา เนื่องมาจากการวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาเก็บข้อมูลคำเรียกสัจจวรรคในภาษาไทยสมัยสุโขทัยจนถึงอยุธยาซึ่งไม่มีผู้บอกภาษาหลงเหลืออยู่แล้ว ผู้วิจัยจึงมีข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลคือ

ต้องรวบรวมจากวรรณกรรมสมัยสุโขทัยและอยุธยาที่เหลืตกทอดมาถึงปัจจุบันเท่านั้น ซึ่งหากเทียบกับจำนวนผู้บอกภาษาที่มีชีวิตอยู่ในสมัยอยุธยา กับจำนวนเอกสารที่ตกทอดมานั้น นับว่ามีจำนวนต่างกันมาก คำเรียกสีพื้นฐานที่ผู้วิจัยพบจากเอกสารจึงไม่อาจตัดสินได้ว่า มีความโดดเด่นและมีการใช้อย่างสม่ำเสมอ โดยผู้บอกสมัยสุโขทัยหรือไม่ จึงไม่นำเกณฑ์ข้อที่ 4 ของเบอร์ลินและเคย์ที่เคยเสนอไว้มาใช้ในการวิจัย ขึ้นนี้ โดยคำเรียกสีที่จัดว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐานในงานวิจัยขึ้นนี้ต้องมีคุณสมบัติครบทั้ง 7 ประการ และผู้วิจัยวิเคราะห์การปรากฏคำเรียกสีพื้นฐานสมัยอยุธยาว่า ปรากฏในโครงสร้างแบบใด เช่น ปรากฏอยู่ในบริบทที่มีความเปรียบ หรือปรากฏลำพังไม่มีความเปรียบ โดยอาจมีหรือไม่มีคำว่า “สี” ปรากฏร่วม (วิภาทิพย์คงคา, 2553)

4. สรุปและนำเสนอผลการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ค้นพบประเด็นที่ตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

1. วัสดุที่ใช้ในการย้อมผ้าจีวร ในสมัยพระพุทธกาลนั้น พระภิกษุมักจะย้อมจีวรด้วยโคลย์บ้าง ดินแดงบ้าง ทำให้จีวรมีสีคล้ำ พระพุทธองค์ทรงทราบ จึงทรงอนุญาตให้ย้อมด้วยน้ำย้อม ดังนี้ 1) น้ำย้อมที่เกิดจากรากหรือเหง้า (เว้นแต่ขมิ้น) 2) น้ำย้อมเกิดแต่ต้นไม้ (เว้นฝาง แกล) 3) น้ำย้อมเกิดแต่เปลือกไม้ (เว้นเปลือกโลห เปลือกมะพูด) 4) น้ำย้อมเกิดแต่ใบไม้ (เว้นใบมะเกลือ ใบคราม) 5) น้ำย้อมเกิดแต่ดอกไม้ (เว้นดอกทองกวาว ดอกคำ) 6) น้ำย้อมเกิดแต่ผลไม้ (วิ. ม. (ไทย) 5/339 /200)

เหตุที่ทรงห้ามย้อมด้วยวัสดุนอกจากที่ทรงบัญญัตินั้นแล้ว ด้วยเป็นสีย้อมเหมือนพวกเดียรัลย์ หรือสีอย่างคลุหส์ เช่น สีย้อมจากใบคราม จากฝาง เป็นต้น ส่วนน้ำย้อมจากวัสดุบางอย่างทำให้เกิดเป็นพิษต่อผิวได้ ถึงแม้ว่าน้ำย้อมที่อนุญาตจะมีความหลากหลายในการเลือกนำมาใช้ จึงต้องมีหลักเกณฑ์พิจารณาถึงคุณและโทษของวัสดุที่นำมาย้อมจีวรด้วยบางอย่างได้สีที่เหมาะสม แต่เกิดโทษก็เป็นสีที่ไม่ควรนำมาใช้ ส่วนสีที่ไม่เกิดโทษ หากนำมาย้อมแล้วเป็นสีที่ไม่เหมาะสมแก่สมณะ ก็ไม่ควรนำมาย้อม ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน และให้ความสำคัญในการนำวัสดุ เหล่านั้นมาใช้เพื่อทำให้เกิดประโยชน์อย่างดียิ่ง เพราะฉะนั้นพระพุทธองค์จะทรงอนุญาตวัสดุ สิ่งใดจะเห็นได้ว่า จะต้องเกิดกรณีตัวอย่าง และเป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีพของพระภิกษุด้วย การใช้สีย้อมจีวรนั้นก็จะเป็นศีลธรรมชาติเป็นหลัก ในสมัยพุทธกาลนั้นไม่มีสีเคมีใดๆ มาเจือปน ไม่ทำให้เป็นโรคผิวหนัง หรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ปัจจุบันพระภิกษุสามเณร นุ่งห่มจีวรสีเหลืองกันมาก ในพุทธบัญญัติที่ตรัสไว้ในพระวินัยมหารวรรคว่า “ภิกษุไม่พึงทรงจีวรเหลืองล้วนรูปใดทรง ต้องอาบัติทุกกฏ” ทรงบัญญัติไว้ 2 อย่าง คือ (1) น้ำฝาดย้อมจีวรที่เหมาะสม และไม่เหมาะสม (2) สีจีวรที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ในปัจจุบันการย้อมสีจีวรมีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น สีที่ใช้ย้อมเป็นสีย้อมคุณภาพอย่างดีย่อมง่ายเหมาะสำหรับพระภิกษุสงฆ์สามเณร และผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

และสีที่ใช้ในการย้อมจีวรก็ยังคงเป็นสีที่ใช้มาตั้งแต่สมัยโบราณที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ซึ่งการย้อมสีปัจจุบันยังทำให้เนื้อผ้าของจีวรมีความนุ่มนวลไม่คันหรือไม่ก่อให้เกิดโรคทางผิวหนัง สีที่ใช้ย้อมในปัจจุบัน มี สีทอง สีเหลืองพระราชนิม สีกรักแก่นทอง สีแก่นบวร สีกรักอันโกโชน สีกรักพิเศษอันโกโชน สีกรักแก่นขนุน

2. สีที่ทรงต้องห้ามย้อมจีวรพระภิกษุจะใช้สีที่ย้อมจีวรนั้น จะต้องรู้จักเลือกและพิจารณา สีที่จะเอามาย้อมจีวรให้เหมาะสม ควรแก่สมณะเพศเพื่อป้องกันการดำเนินคดีจากพวกนอกศาสนา สีที่พระพุทธองค์ทรงห้ามนำมาย้อมจีวรมี 7 ชนิด คือ 1) สีเขียวล้วน 2) สีเหลืองล้วน 3) สีแดงล้วน 4) สีบานเย็นล้วน 5) สีดำล้วน 6) สีแสดล้วน 7) สีชมพูล้วน (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2532)

พระภิกษุสามเณร ไม่ควรจะใช้จีวรที่มีสีไม่ถูกต้อง ควรจะใช้จีวรเหมือนที่ย้อม ด้วยสีแก่นขนุน และเปลือกไม้ที่มีน้ำฝาดเท่านั้น อันเป็นสีที่ถูกต้องตามสิกขาบทที่บัญญัติไว้ใน พระวินัย ซึ่งสีเหลือง (ปัต) สีขมิ้นที่ช้ย้อม (หลิท) สีดอกทองกวาว (กิสุกปุพผ) สีดอกคำ (กุสมภปุพผ) จัดเข้าในประเภท “สีเหลือง” เหมือนกัน สีเหลืองเป็นสีที่ไม่ถูกต้อง เพราะพระพุทธองค์ได้ตรัสห้ามไว้ด้วยสิกขาบท และในพระวินัยปิฎก ไม่มีพระบัญญัติที่ทรงแยกแยะไว้ว่า พระคามาวาสี ต้องใช้สีจีวรสีนี้ พระอรัญวาสี ต้องใช้สีจีวรสีนั้น

3. วิวัฒนาการคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ จากงานวิจัยนี้ทำให้เห็นลำดับการเกิดคำเรียกสีพื้นฐานทั้งหมดของภาษาไทย โดยในสมัยสุโขทัยมีคำเรียกสีพื้นฐานทั้งหมด 5 คำ ได้แก่ คำเรียกสีขาว ดำ แดง เหลือง เขียว ตาม ข้อมูลจากงานวิจัยของศุภมาส เอ่งฉ้วน (2543) ซึ่งศุภมาสได้สันนิษฐานว่าคำเรียกสีพื้นฐาน ทั้ง 5 คำนี้ น่าจะมีวิวัฒนาการถึงระยะที่ IV ตามทฤษฎีวิวัฒนาการคำเรียกสีพื้นฐานสากลของเบอร์ลินและเคย์ ต่อมาก็พบคำเรียกสีพื้นฐานเพิ่มอีก 4 คำ รวมเป็น 9 คำ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาที่ ทิพย์คงคา (2553) ได้ศึกษาและคำเรียกสี ได้แก่ คำเรียกสีชมพูที่พบราว พ.ศ. 1991-พ.ศ. 2026 คำเรียกสีแสดที่ พบราว พ.ศ. 2145-พ.ศ. 2170 และคำเรียกสีฟ้าและม่วงที่พบพร้อมกันในราว พ.ศ. 2275-พ.ศ. 2301 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญธรรมากุล พรทิพย์พานิช (2557) ที่ศึกษาจากวรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ ในช่วงปีพ.ศ. 2329-พ.ศ. 2487 รวมทั้งหมด 158 ปี ซึ่งมีวรรณกรรมทั้งหมด 680 เรื่อง ก็ได้พบคำเรียกสีพื้นฐาน เพิ่มอีก 3 คำ ได้แก่ คำเรียกสีเทา ที่พบในสมัยรัชกาลที่ 1 พ.ศ. 2340 คำเรียกสีน้ำเงิน พบในสมัยรัชกาล ที่ 1 พ.ศ. 2348 และ คำเรียกสีน้ำตาล พบใน สมัยรัชกาลที่ 2 ช่วงหลัง พ.ศ. 2350 ทำให้ในสมัยปัจจุบันมีคำเรียกสีพื้นฐาน ในภาษาไทย ทั้งหมด 12 คำ ถือว่า มีวิวัฒนาการที่ก้าวหน้าเกินกว่าที่เบอร์ลินและเคย์ได้สรุปลักษณะสากลของภาษาทั่วไปในโลก กล่าวคือ วิวัฒนาการคำเรียกสีพื้นฐานสากลของเบอร์ลินและเคย์นั้นจะมี ประเภท สีทั้งหมด 11 ประเภท ได้แก่ WHITE BLACK RED YELLOW GREEN BLUE BROWN PURPLE PINK ORANGE และ GREY แต่ในภาษาไทยพบการจำแนกประเภทสี BLUE ออกเป็น 2 ประเภทคือ DARK

BLUE ที่มีคำเรียกว่า น้ำเงิน และ LIGHT BLUE ที่มีคำเรียกว่า ฟ้า สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภมาส เองฉ้วน ได้ศึกษาพบว่า มีจำนวนคำเรียกสีพื้นฐาน 12 คำ คือ คำเรียกสีขาว ดำ แดง เหลือง เขียว ฟ้าน้ำเงิน น้ำตาล ม่วง ชมพู ส้ม และเทา ซึ่งจะสังเกตได้ว่าการปรากฏของคำเรียกสี “ส้ม” ขึ้น ในขณะที่เดียวกันคำเรียกสี “แสด” นั้นหายไป โดยที่คำเรียกสีทั้งสองใช้แทนประเภทสีเดียวกันคือ ORANGE อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2538) ได้สันนิษฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ 2 ประการคือ 1) คำเรียกสีแสดนั้น เดิมเป็นคำที่ใช้เรียกสีส้ม และคำว่า “ส้ม” นั้น เกิดขึ้นทีหลัง แต่ในปัจจุบันเป็นที่นิยมมากกว่าคำเดิมจึงกำลังจะหายไป ประการที่ 2) คำว่าแสดและส้ม นั้น อาจเกิดขึ้นพร้อมกันโดยใช้เรียกสีต่างกัน โดยใช้แปรกัน ความหมายไม่ต่างกัน ซึ่งในที่สุดคำว่าแสดก็ถูกใช้น้อยลงและหายไปจากคลังคำเรียกสี

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับข้อสันนิษฐานแรกของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2538) กล่าวคือ คำเรียกสีแสดนั้นแต่เดิมน่าจะ เป็นคำที่ใช้เรียกสีส้ม โดยคำว่า “ส้ม” เกิดขึ้นทีหลัง แต่ในปัจจุบันเป็นที่นิยมมากกว่าสาเหตุที่ผู้วิจัยคาดว่าคำเรียกสีแสดและส้มไม่น่าจะเป็นคำเรียกสีที่มีใช้พร้อมกันแต่ใช้เรียกสีคนละสีกัน ก็คือหากคำเรียกสีทั้งสองคำนี้มีใช้พร้อมกันจริงในอดีต จากการศึกษาข้อมูลในวรรณกรรมสมัยอยุธยาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 หากพบคำว่า “แสด” ก็น่าจะพบคำว่า “ส้ม” ปรากฏบ้าง แต่จากการศึกษาของผู้วิจัย พบแต่คำเรียกสี “แสด” เท่านั้น ไม่ปรากฏคำว่า “ส้ม” ที่ใช้เป็นคำเรียกสีเลย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่า คำเรียกสีแสดและคำเรียกสีส้มนั้นไม่ได้มีใช้พร้อมกัน การที่มีคำเรียกสีส้มเพิ่มขึ้นมาในภาษาไทยนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงของคำเรียกสี แต่ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงของระบบการจำแนกสีในภาษา โดยจะเห็นได้ว่า แม้มีการเปลี่ยนแปลงคำเรียกสี แต่ประเภทของสีนั้นยังคงมีจำนวนเท่าเดิม โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป เพราะฉะนั้นจึงมีช่วงเวลาหนึ่งที่เป็นรอยต่อซึ่งจะมีการใช้คำเรียกสี 2 คำเป็นรูปแปร กล่าวคือ ยังพบว่าผู้ใช้ที่ยังคงใช้คำเรียกสีแสดอยู่บ้าง ในขณะที่คนส่วนใหญ่นิยมใช้คำเรียกสีส้มนั่นเอง

4. กลวิธีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาไทยสมัยธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ จากข้อมูลสามารถวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาไทยสมัยธนบุรี สรุปว่ามีทั้งหมด 8 กลวิธี ได้แก่ 1) การขยายคำเรียกสีพื้นฐานด้วยคำคุณศัพท์ 2) การขยาย คำเรียกสีพื้นฐานด้วย คำเรียกสีไม่พื้นฐาน 3) การใช้คำเรียกสีของเฉพาะเป็นคำเรียกสี 4) การใช้คำในภาษาอื่นมาใช้เป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐาน 5) การขยายคำเรียกสีของเฉพาะที่ใช้ เป็นคำเรียกสี 8) การขยายคำในภาษาอื่นที่นำมาใช้เป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐาน 7) การใช้คำที่ ระบุสีเฉพาะที่อาจจัดอยู่ภายใต้คำเรียกสีอื่นได้เป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐาน และ 8) การขยายใช้คำ ที่ระบุสีเฉพาะที่อาจจัดอยู่ภายใต้คำเรียกสีอื่นได้เป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐานและจากข้อมูลสามารถวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาไทยสมัย รัตนโกสินทร์ สรุปว่ามีทั้งหมด 10 กลวิธี ซึ่งพบกลวิธีเดียวกับในสมัยธนบุรีทั้ง 8 กลวิธี และพบเพิ่มเติมจากสมัยธนบุรีอีก 2 กลวิธี คือ 1) การประสมคำเรียกสีพื้นฐานเข้าด้วยกัน และ 2) คำเรียกสีที่ใช้เรียกของบางอย่างเท่านั้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในสมัยสุโขทัยจะไม่ใช้จักรโชนสีเหลือง ที่มีสีอื่นปนจึงหมายถึงสีเหลืองล้วน ซึ่งหมายถึงสีเหลืองดอกคูน จะนิยมใช้สีเหลืองแก่นขนุน แต่เนื่องจากในสมัยสุโขทัยมีคำเรียกสีน้อย คนไทยสมัยสุโขทัยจะมีคำเรียกสีจำกัด มี 5 สีเรียกว่า สีเบญจรงค์ ได้แก่ สีดำ สีขาว สีแดง สีเขียวและสีเหลือง แต่ในการย้อมสีจักร จะไม่ย้อมสีเหลืองล้วน เพราะผิดพระวินัย จึงย้อมสีเหลืองปนสีอื่น ซึ่งจะไม่ผิดพระวินัย วัตถุประสงค์ในการย้อมจะหาตามสภาพแวดล้อมที่มี

ในสมัยอยุธยาพระสงฆ์จะใช้จักรสีเหลืองแต่เหลืองมีหลายโทนตามวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นและตามสภาพภูมิศาสตร์ ในการย้อมสีจักรเนื่องจากในสมัยอยุธยายังไม่มีสีเคมีเหมือนในปัจจุบันในการย้อมจึงใช้แก่นขนุนเป็นวัตถุดิบ ถ้าต้องการสีที่เข้มก็ต้องย้อมหลายๆ ครั้งสีก็จะออกเป็นโทน สีเหลืองอมน้ำตาลและในสมัยก่อนมีการติดต่อกับชาวต่างชาติทั้งตะวันตกและตะวันออก ทำให้มีการนำสีเหลืองอมส้มหรือสีแดงมาใช้ในอาณาจักรอยุธยาตามความนิยมในยุคนั้น

ในสมัยรัตนโกสินทร์เกิดแยกนิกายเป็น 2 นิกายในรัชสมัยรัชกาลที่ 3 เป็นมหานิกายกับธรรมยุติกนิกาย จะใช้สีผ้าแตกต่างกันไปตามนิกายแต่ต้องไม่ขัดกับพระธรรมวินัย สีจักรพระสงฆ์ธรรมยุติกจะใช้สีจักรสีกรัก จะมีคำเรียกว่าจักรสีกรัก ส่วนมหานิกายใช้สีเหลืองทองหรือเหลืองส้มและต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 9 ทรงกำหนดให้ใช้สีจักรสีพระราชนิยม ใช้ในงานราชพิธีเพื่อไม่เป็นการแบ่งนิกาย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 คณะสงฆ์หรือมหาเถรสมาคมควรเข้ามาบทบาทในการดูแลเรื่องการใช้สีจักรของพระภิกษุสามเณร เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

1.2 พระภิกษุสามเณรควรนุ่งห่มและใช้สีจักรให้เรียบร้อย ทั้งจักรและสบงให้เป็นสีเดียวกัน และมีความสม่ำเสมอเวลาเดิน หรือเวลาไปนอกวัดให้เป็นไปรูปแบบเดียวกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการใช้สีจักรในยุคที่เปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน ดังนี้

2.1 ควรศึกษาคำเรียกสีจักรสมัยปัจจุบันระหว่างนิกายธรรมยุติกนิกายกับมหานิกาย

2.2 ควรศึกษาการวิจัยเรื่องคำเรียกสีจักรในพระพุทธศาสนาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบกัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติ: กรณีศึกษาคำเรียกสีจิวรพระสงฆ์ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์พบว่า วิวัฒนาการคำเรียกสีจิวรในพระพุทธศาสนามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สำหรับในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยคำเรียกสีจิวรในสมัยนั้นจะใช้สีจิวรสีเหลืองดอกคูน โดยใช้วัสดุตามธรรมชาติ ต่อมาในยุคสมัยอยุธยาได้มีการติดต่อกับค้าขายกับชาติต่างชาตินานาชาติมากขึ้น ซึ่งคำเรียกสีจิวรสมัยอยุธยาคือใช้จิวรสีเหลืองอมส้มตามความนิยมในสมัยนั้น แต่ก็ยังไม่ได้มีการใช้สารเคมี ส่วนในยุครัตนโกสินทร์คำเรียกสีจิวรได้แบ่งออกเป็นสองสี เนื่องจากได้เกิดคณะสงฆ์สองนิกายขึ้นคือคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุตใช้จิวรสีแก่นขนุน คณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกายใช้จิวรสีเหลืองทอง ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 9 ทรงกำหนดให้ใช้สีจิวรสีพระราชนิยม ใช้ในงานราชพิธีเพื่อไม่เป็นการแบ่งนิกาย แสดงดังรูปภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ธนัญญากุล พรทิพยพานิช. (2557). คำเรียกสีในภาษาไทยสมัยธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกแปลฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วิภาที ทิพย์คงคา. (2553). *คำเรียกสีในภาษาไทยสมัยอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศุภมาศ เอ่งฉ้วน. (2543). *คำเรียกสีและมโนทัศน์เรื่องสีของคนไทยสมัยสุโขทัยและสมัยปัจจุบัน*.
(วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2532). *วินัยมูข เล่ม 2*. (พิมพ์ครั้งที่ 28). กรุงเทพฯ:
มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2538). *คำเรียกสีและการรับรู้สีของชาวจีนและชาวไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- Brent B. and Paul K. (1969). *Basic color terms: Their universality and evolution*. Berkley
and Los Angeles: University of California Press.

การพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์
เพื่อรองรับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21*

A Study of Networking Development of Sangha Education
Management for Reserving of Thai Social Development
in 21st Century

ปัญญา คล้ายเดช, ปชาบดี แย้มสุนทร, นิรัช เรืองแสน¹, อำพล นุดาสาร และศุภกัญจน์ วิชานาติ²

Panya Klaydesh, Pachabodee Yaemsunthorn, Niraj Ruangsarn, Amphon Buddasarn

and Supakanjana Vichanati

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Phranakhon Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: panya.klay@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์เพื่อรองรับพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งในเชิงเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก สันทนากลุ่มย่อย และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมและมหาวิทยาลัยสงฆ์ ในเขตจังหวัดขอนแก่น จำนวน 35 รูป วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายขยายและพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. เครือข่ายการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ มี 5 รูปแบบ คือ 1) การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย 2) การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 3) การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 4) การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ และ 5) การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องเกื้อกูลกันและกัน คณะสงฆ์และประชาชนให้ความสำคัญ และมีการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็น

*ได้รับบทความ: 17 พฤศจิกายน 2564; แก้ไขบทความ: 30 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2564

Received: November 17, 2021; Revised: December 30, 2021; Accepted: December 30, 2021

หน่วยรองรับผู้เรียนจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้ง 3 แผนก มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน เพื่อรักษาและจรรโลงไว้ซึ่งการศึกษาและการค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา

2. มีการพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ โดยมีการพัฒนาและบูรณาการการบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยใช้ “วัด” เป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาใน 3 แผนก ส่งต่อไปถึงการจัดการศึกษาระดับสูง และมีการจัดตั้งสถาบันอมรมด้านวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาจิตใจของผู้เรียน พร้อมกับสร้างพื้นที่การทำงานให้กับผู้เรียนภายหลังสำเร็จการศึกษา

3. เครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ มีคณะสงฆ์เป็นแกนนำในการจัดการศึกษาภายใต้รูปแบบหลักสูตรและการบูรณาการร่วมกับศาสตร์สมัยใหม่ วัดและสำนักปฏิบัติธรรมเป็นเครือข่ายสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามาบวชเรียนและได้ร่วมปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า คณะสงฆ์มีศักยภาพในการรักษาและพัฒนาทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีเป้าหมายเดียวกัน คือ จัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคม

คำสำคัญ: การพัฒนาเครือข่าย; การจัดการศึกษาคณะสงฆ์; สังคมไทยในศตวรรษที่ 21

Abstract

This research has the objective to study the Sangha educational network to support the development of Thai society in the 21st century. This research was qualitative research. Key informants were 35 persons of administrators, teachers, students from Sangha schools and Buddhist universities in Khon Kean Province. Data analysis was taken by explanations and descriptions.

The research results were as follows:

1. There were five forms of Sangha Education Management Network as 1) Informal Education 2) Dhamma Education 3) Pali Education 4) Phrapariyattidham School Education and 5) Higher Education. There is a network to support the education of the clergy. The management of integrated education between Buddhism and modern academic for students to develop themselves according to the threefold principles from mortals to civilized people Including bringing knowledge to manage various activities of the clergy for further development.

2. There is the development of educational management network for the Sangha by combine and intergrade with Sangha organization management into the same

dimension by using of “temple” as the center of threefold Sangha educational management and continuing to higher sangha educational center and to established Vipassana meditation center for mental development for monks and novices along with working area center after their graduation.

3. The educational management network of the Sangha Relying on academic institutions, the Sangha is the leader in educational management under the curriculum model and integrated with modern science. Temple and Dharma Practice Center is a network to promote and promote real-life learning Beginning with encouraging people to enter the monkhood and encourage the general public to practice meditation according to the teachings of the Lord Buddha which the temple and Dharma practice office have the potential to maintain and develop resources for learning according in the actual situation as the same goal as the Sangha is to provide education for students to have self-development and social development.

Keywords: Networking development; Sangha education management; Thai society in 21st century

1. บทนำ

สภาพสังคมปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนผ่านจากยุคหนึ่งสู่ยุคหนึ่ง หากจะแบ่งแยกเป็นยุคแล้ว คำว่า ศตวรรษที่ 21 หมายถึง ยุค 100 ปี นับแต่ปี ค.ศ.2001-2100 (พ.ศ. 2544-2643) ซึ่งวิจารณ์ พานิช (2554) ที่กล่าวถึงศตวรรษที่ 21 ว่า คือ โลกเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้น และไม่แน่นอนความรู้เปลี่ยนแปลง รวดเร็ว สารสนเทศเพิ่มแบบระเบิด ดังนั้น เมื่อหันกลับมามองสังคมไทย จะพบว่า สังคมไทยในศตวรรษที่ 21 จะเป็นสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและรวดเร็ว เป็นยุคแห่งความสุดโต่ง (Age of Extremity) เป็นยุคแห่งแกนอำนาจประชาชน เป็นยุคแห่งศตวรรษแห่งเอเชีย สังคมและเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 จะมีฐานคติที่มุ่งเน้นถึงคน (People) ที่เป็นสินทรัพย์ที่ควรค่าแก่การรักษาและพัฒนา การทำงาน (Work) จะเป็นแบบประสานความร่วมมืออาศัยความรู้เป็นฐานเป็นงานโครงการ โดยบูรณาการเทคโนโลยี (Technology) เข้ากับระบบสังคม เพื่อให้เกิดการทำงานบนฐานความรู้ มุ่งเน้นความเป็นผู้นำ (Leadership) อยู่ในทุกระดับขององค์กรอันมีจุดมุ่งหมาย (Goals) เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม และหากมองในมุมมองของการจัดการศึกษาแล้ว นับได้ว่าเป็นยุคที่ต้องเปลี่ยนความคิดและสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ต้องเป็นลักษณะของการช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดยพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า สร้างและพัฒนาให้คนมีความสามารถทำงานแบบประสานร่วมมือกันและกัน

บนฐานแห่งความรู้พร้อมกับบูรณาการเทคโนโลยีในการทำงานได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งแสดงภาวะ
ความเป็นผู้นำในสังคมที่เด่นชัดเพื่อตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ เป็นการจัดการศึกษาอีกประเภทหนึ่งที่จะต้องปรับตัวให้สอดคล้อง
กับสภาพสังคมในศตวรรษที่ 21 ในอดีตการจัดการศึกษาคณะสงฆ์นับว่ามีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์
ระบบการจัดการศึกษาของไทย มีลักษณะเป็นการศึกษามวลชนที่บริการการศึกษาทั้งพระภิกษุ สามเณร
และฆราวาส โดยใช้วัดเป็นสถานการศึกษามีพระสงฆ์เป็นผู้สอน (คณินนิตย จันทบุตร, 2543, หน้า 54)
และการศึกษาของสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหา
มกุฏราชวิทยาลัย พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกฎระเบียบคำสั่งและ
ข้อบังคับของกรรมการมหาเถรสมาคม ในปัจจุบันการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์
ได้ศึกษามีอยู่ 4 ประเภท คือ 1) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 2) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก
บาลี 3) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ และ 4) การศึกษาระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์
2 แห่ง ซึ่งคณินนิตย จันทบุตร (2543) ได้สรุปไว้ว่า ปัญหาของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
(การศึกษาปริยัติธรรมแผนกบาลี) - ธรรม (การศึกษาปริยัติธรรมแผนกธรรม) เกิดจากการขาดเอกภาพ
ในการจัดการศึกษาขาดผู้รับผิดชอบด้านการบริหารโดยยึดธรรมเนียมเดิมว่า พระสงฆ์รับผิดชอบเพียง
จัดสอบและวัดผล การศึกษาเป็นเรื่องของสำนัก เป็นให้การศึกษาดำเนินไปตามยถากรรม ไม่มีระบบ
ระเบียบ หลักสูตรที่มีอยู่ก็สืบทอดมาแต่ครั้งสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นสกล
มหาสังฆปริณายก จึงเก่าแก่ล้าสมัย ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ไม่สามารถสื่อกับคนรุ่นใหม่
ได้ ส่วนการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหาด้านการขาดแคลนงบประมาณ ขาดแคลนงบประมาณ
และบุคลากรผู้สอนเฉพาะด้าน ขาดมาตรฐานทางวิชาการ พระนิสิตขาดจิตสำนึกและอุดมการณ์ ขาดความ
กล้าหาญทางจริยธรรมเมื่อเกิดวิกฤตในสถาบันสงฆ์ แนวคิดทิศทางการศึกษาคณะสงฆ์ด้านการศึกษา
พระปริยัติธรรมแผนกบาลี - ธรรม ก็คือพิจารณาปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้มาตรฐานโดยสอดคล้องหลักสูตร
บาลีลงในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนมาเป็นการวิเคราะห์
วิจารณ์ธรรม สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรให้พระสงฆ์
มีความรู้เท่าทันต่อภาวะปัจจุบัน สามารถที่จะนำความรู้ทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ให้คนรุ่นใหม่
ได้เข้าใจมองเห็นคุณค่าส่งเสริมมาตรฐานครูอาจารย์ผู้สอน ปรับปรุงคุณภาพด้านการเรียนการสอนให้ครู
อาจารย์ได้รับการยอมรับอย่างมีศักดิ์ศรี และมีสวัสดิการในการเลี้ยงชีพอย่างพอเพียง ระดมทรัพยากรจาก
แหล่งต่างๆ มาใช้ในการศึกษา รัฐควรเกื้อหนุนการศึกษาเช่นเดียวกับการศึกษาทางโลก ส่วนทิศทางการ
ศึกษาระดับมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็คือ การกลับมาทบทวนแนวทางการศึกษาในสมัยพุทธกาลและในสมัยอดีต
การสร้างเอกภาพในการศึกษาคณะสงฆ์ โดยเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา โดยการ
ศึกษาพระไตรปิฎกอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกแง่ทุกมุม การกำหนดมาตรฐานทางการศึกษา จัดระบบการ

ประกันคุณภาพทั้งภายใน-ภายนอก ส่งเสริมมาตรฐานครูบาอาจารย์ เน้นการศึกษาเพื่อสันติภาพและการเรียนรู้ของประชาชน เน้นการศึกษาทั้งปรีชาปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดผล (ปฏิเวธ) การศึกษาเพื่อรู้เท่าทันสังคม ระดมทรัพยากรต่างๆ มาใช้ในการศึกษาสงฆ์และแก้ไขพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ให้สถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการศึกษาของชาติและของคณะสงฆ์ เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้น จากเหตุแห่งการพัฒนาของสภาพสังคมสู่ศตวรรษที่ 21 ดังกล่าว บทบาทการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จึงต้องมีการพัฒนาปรับปรุงการศึกษาของตนเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง มีจุดมุ่งเน้นการสร้างคนที่มีภาวะผู้นำ ทำงานแบบประสานความร่วมมือ โดยใช้เทคโนโลยีในการบูรณาการในการทำงานได้อย่างเหมาะสมเพื่อตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์โดยการใช้เครือข่ายประสานความร่วมมือกันเพื่อร่วมกันสร้างและพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มีความกว้างหน้าและสอดคล้องตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับ เครือข่าย นั้นได้รับความนิยมในยุคปัจจุบันเนื่องจากเครือข่าย (Network) เป็นการเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจ ที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน จึงจะเห็นได้ว่า เครือข่ายเป็นกระบวนการหนึ่งที่เป็นส่วนช่วยเชื่อมโยงพัฒนาการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์เพื่อรองรับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21

ดังนั้น จึงทำการวิจัยศึกษาการพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ เพื่อรองรับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 อันจะก่อให้เกิดแนวทางการปฏิรูปการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ส่งผลให้เกิดการพัฒนาสังคมให้เกิดความมั่นคงและเข้มแข็งต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ เพื่อรองรับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์เพื่อรองรับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อวิเคราะห์เครือข่ายการจัดการศึกษากับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาในเชิงเอกสาร ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 5 รูป ครูผู้สอนจำนวน 10 รูป ผู้เรียน จำนวน 20 รูป ซึ่งสุ่มมาจากสำนักเรียนที่จัดการศึกษาพระปริยัติ

ธรรมแผนกธรรม สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญและมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ที่ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดขอนแก่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเช่นเดียวกันแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับ 1) ความร่วมมือกัน 2) สร้างเครือข่าย 3) การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนและความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมรวมกัน และ 4) ความร่วมมือกันในการพัฒนาเครือข่ายรูปแบบการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ เพื่อรองรับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีผลการวิจัยดังนี้

1. เครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์เพื่อรองรับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัย พบว่า เครือข่ายการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน มี 5 รูปแบบ ได้แก่

1.1 เครือข่ายการจัดการศึกษาในส่วนเบื้องต้น เป็นการศึกษาของพระสงฆ์ที่เป็นหน้าที่สำหรับพระอุปัชฌาย์อาจารย์ที่พึงให้การศึกษาเบื้องต้นแก่พระสงฆ์สามเณรผู้บวชใหม่ ซึ่งจะจัดให้มีการศึกษาในด้านพระธรรมวินัย มารยาท ข้อวัตรปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยการจัดการศึกษานั้นไม่มีกระบวนการจัดการศึกษาในลักษณะที่เป็นทางการ แต่เป็นการศึกษาอย่างเป็นไปตามอัธยาศัย โดยมุ่งเน้นที่การดำเนินชีวิตประจำวันของพระสงฆ์ โดยเป็นหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์และอาจารย์จะมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาในส่วนนี้

1.2 เครือข่ายการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เป็นการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมอันอยู่ภายใต้การดูแลของกองงานแม่กองธรรมสนามหลวง มหาเถรสมาคม จัดการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ 1) นักธรรมชั้นตรี 2) นักธรรมชั้นโท 3) นักธรรมชั้นเอก มีระยะเวลาในการศึกษาชั้นละ 1 ปี โดยต้องสอบผ่านการประเมินผลการศึกษาเพียงปีละ 1 ครั้ง โดยจัดในวันและเวลาเดียวกันทั่วประเทศ เกณฑ์การตัดสินสอบผ่านที่ร้อยละ 70 ของการสอบ เมื่อประกาศผลสอบผ่านแล้ว ผู้สอบผ่านจะได้รับวุฒิบัตรจากแม่กองธรรมสนามหลวง โดยมีวุฒิการศึกษาเทียบเท่ากับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)

1.3 เครือข่ายการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เป็นการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมที่อยู่ภายใต้การดูแลของกองงานแม่กองบาลีสนามหลวง มหาเถรสมาคม จัดการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ 8 ชั้นปี โดยในแต่ละชั้นมีระยะเวลาในการศึกษาชั้นละ 1 ปี สำหรับรูปแบบการเรียนการสอนนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของสำนักเรียนในแต่ละวัด โดยแม่กองบาลีสนามหลวงจะกำหนดเพียงรายวิชาที่เรียน เวลาการส่งรายชื่อเพื่อขอสอบวัดความรู้ รายชื่อผู้ขอสอบวัดความรู้ สถานที่สอบวัดความรู้และประกาศผลการสอบวัดความรู้เท่านั้น ส่วนในเรื่องการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอน อาคารสถานที่

อุปกรณ์การเรียนการสอนและอื่นๆ นั้น จะเป็นหน้าที่ของสำนักเรียนหรือเจ้าอาวาสในแต่ละวัดจะเป็นผู้ดำเนินการตามอรรถาธิบาย

1.4 เครือข่ายโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดเป็นการศึกษาในระบบเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่จัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร มีการจัดตั้งและจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบที่ชัดเจน มีรูปแบบการบริหารงานที่เป็นระบบ มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนแยกเป็นชั้นเรียนตามลำดับ และมีอาคารสถานที่ มีหลักสูตรระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ 1) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 2) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.5 เครือข่ายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ อันเป็นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรี-ปริญญาเอก มีวัตถุประสงค์การจัดตั้งเพื่อเป็นสถาบันการศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ โดยมุ่งใช้เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์และเพื่อเป็นสถานที่จัดสั่งสอนพระพุทธศาสนา โดยในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น มีจำนวน 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ที่มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตรระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งมีเงื่อนไขการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอนชัดเจน

2. พัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์เพื่อรองรับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาคณะสงฆ์ มีการจัดการศึกษาที่สอดคล้อง เกื้อกูลสนับสนุนกันและกันเป็นอย่างดี คือ 1) มีเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา 2) มีระบบการเรียนที่เกื้อกูลและเกี่ยวข้องกันและกัน 3) มีระยะเวลาสอบวัดความรู้ที่ห่างกันทำให้มีเวลาในการเตรียมความพร้อมในการสอบวัดความรู้ที่เหมาะสม 4) คณะสงฆ์ทุกระดับและประชาชนให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม 5) การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์เป็นหน่วยรองรับผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้ง 3 แผนกเพื่อได้เข้าศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยสรุปคือ (1) เป็นการศึกษาพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา (2) เป็นการศึกษาเพื่อสร้างศาสนทายาทเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา (3) เป็นการศึกษาเพื่อรักษาพระธรรมวินัยให้ครบถ้วนบริบูรณ์ (4) เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาการปกครองของคณะสงฆ์ให้มั่นคง (5) เป็นการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้และบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ และ (6) เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมและประเทศชาติ

การจัดการศึกษาคณะสงฆ์ มีการจัดการศึกษาเพื่อรักษาและจรรโลงไว้ โดยมีการจัดการศึกษาและการค้นคว้าทางพระพุทธศาสนาทั้งในเชิงกว้าง คือ การจัดการศึกษาที่ให้แก่ผู้เรียนอย่างทั่วถึงและในเชิงลึก คือ การจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนอย่างลึกซึ้งและ

ประสบความสำเร็จในการศึกษาในระดับสูงสุด (มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันและมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันโดยการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพภายใต้ปรัชญาหรือความมุ่งมั่นที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพโดยมีคุณภาพด้านต่างๆ (มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน) สมาชิกทุกภาคส่วนของคณะสงฆ์ทุกระดับมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กล่าวคือ (1) มีจุดหมายร่วมกัน (2) มีบุคลากรร่วมกัน (3) มีการเชื่อมโยงเป็นอันเดียวกัน (4) มีการสร้างความรู้สึกร่วมกัน (5) มีการพัฒนาระบบที่โปร่งใสตรวจสอบได้มีจุดหมายร่วมกัน (การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย) มีการสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาของสงฆ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน จะทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาของสงฆ์มีความสมบูรณ์ตามเป้าหมาย และจะเป็นแนวทางการบริหารและจัดการศึกษาของกระทรวงที่ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาการศึกษาสงฆ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนก็จะเป็นพื้นฐานในการบริหารการจัดการศึกษาของสงฆ์ได้ดียิ่งขึ้น (มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน) ในส่วนของผู้บริหารมีความพร้อมในการปกครองบพาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา (การเกื้อหนุนพึ่งพากัน) และมีการจัดโครงการสร้างเครือข่ายสถานศึกษาของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาของคณะสงฆ์แล้วให้ตัวแทนตัวละครสถานศึกษาร่วมกันสัมมนาทิศทางการจัดศึกษาศึกษา คณะสงฆ์ (การมีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน)

3. วิเคราะห์เครือข่ายการจัดการศึกษากับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้ง 3 แผนก คือ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา ควรมีการปรับปรุงหรือควรรวมหลักสูตรให้มีลักษณะบูรณาการและเหมาะสมกับผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนนำเอาองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้กับสังคมปัจจุบันได้ หลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และมีการสร้างเครือข่ายเพื่อรองรับและประสานสร้างความร่วมมือ

การจัดการศึกษาคณะสงฆ์ทั้ง 3 แผนก คือ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา จัดเป็นการศึกษาระดับต้นของคณะสงฆ์ โดยหน่วยงานปกครองระดับต้น คือ วัด จะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาให้กับพระภิกษุสามเณร และการจัดการศึกษาทั้ง 3 แผนกนี้ มีเงื่อนไขการศึกษาที่สอดคล้องซึ่งกันและกัน โดยพระภิกษุสามเณรทุกรูปต้องเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมก่อนจึงจะสามารถเข้าเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและ/หรือแผนกสามัญศึกษาต่อไปได้ และพระภิกษุสามเณรทุกรูปสามารถที่จะศึกษาพระปริยัติธรรมทั้ง 3 แผนกไปพร้อมๆ กันได้ตามความสามารถและความสมัครใจ ภายหลังจากที่สำเร็จการศึกษาระดับต้นแล้ว พระภิกษุสามเณรยังมีช่องทางในการพัฒนาตนเองให้ต่อเนื่องโดยศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในระดับอุดมศึกษา คือ ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง สามารถเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาที่ตนเองถนัดได้โดยอิสระ และการศึกษาของคณะสงฆ์นี้ต่างมีความประสานงาน

สอดคล้องกันเป็นเครือข่ายของกันและกันในทุกระดับ ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูล การส่งต่อ การแนะแนว และแนะนำกิจกรรมทางการศึกษาให้กับผู้เรียนอยู่เป็นประจำต่อเนื่อง

การพัฒนาที่มีความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์มีความก้าวหน้าอีกส่วนหนึ่ง คือ การให้ความสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจของพระภิกษุสามเณรผู้เป็นศาสนทายาท โดยมีการจัดตั้งสถาบันอมรมด้านวิปัสสนากรรมฐาน ได้แก่ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ และยังมีสำนักปฏิบัติธรรมที่วัดแต่ละวัดหรือพระภิกษุที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิปัสสนากรรมฐานที่จัดตั้งขึ้นเองและเป็นวัดสายปฏิบัติในพื้นที่เป็นสถานที่สำหรับพระภิกษุสามเณรได้ปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาด้านจิตใจและเรียนรู้ในหลักการพัฒนาจิตที่ถูกต้องตามหลักคำสอนพร้อมทั้งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาจิตของตนต่อไปในอนาคต

ที่สำคัญที่สุด คือ เมื่อพระภิกษุสามเณรสำเร็จการศึกษาแล้ว ควรมีการสร้างพื้นที่การทำงาน เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้แสดงศักยภาพของตนเองตามความถนัด ได้แก่ (1) เป็นพระสังฆาธิการเป็นผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ (2) เป็นครูพระปริยัติธรรมแผนกต่างๆ จนกระทั่งได้เป็นอาจารย์และผู้บริหารในมหาวิทยาลัยสงฆ์ (3) เป็นพระวิปัสสนาจารย์ผู้สอนกรรมฐานให้กับพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป (4) เป็นพระปริยัติินเทศ (5) เป็นพระธรรมทูต ผู้รับหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในภายในประเทศและในต่างประเทศ (6) เป็นพระนักเผยแผ่ในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (7) เป็นครูสอนในโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และ (8) เป็นพระวิทยากรในโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนและประชาชน เป็นต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ เพื่อรองรับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 สามารถอภิปรายผลดังนี้

1. เครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ เพื่อรองรับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 เครือข่ายทางการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในอนาคต จำเป็นจะต้องส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้เรียนรู้ และมีการปรับประยุกต์ใช้จริง เมื่อพระสงฆ์จบการศึกษาแล้วสามารถตอบสนองความต้องการของพระสงฆ์เองและตอบสนองความต้องการของสังคม การจัดการศึกษาของพระสงฆ์ที่สำคัญคือ จัดการศึกษาให้พระสงฆ์ได้มีสติ พัฒนาปัญญาไปสู่อริยสงฆ์ เครือข่ายที่สำคัญในการเรียนรู้ ได้แก่ สถาบันการศึกษาที่มีอยู่ในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนกับคณะสงฆ์ และใช้สถานศึกษาเหล่านั้นเป็นสถานที่เรียนรู้ วัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรม มีคุณลักษณะสัปปายะเอื้อต่อการเจริญสมาธิและปัญญา นำมาเป็นเครือข่ายให้พระสงฆ์ได้เข้าไปเรียนรู้ศึกษาภาคปฏิบัติ และเพื่อให้เกิดการนำองค์ความรู้ไปบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาพัฒนาตนเองและสังคม ทั้งอยู่ในเพศฆราวาสและลาสิกขาไปใช้ชีวิตฆราวาส การนำ

สถานที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์มาสร้างเป็นเครือข่ายรองรับการเรียนรู้ตามสภาพจริงของผู้เรียน เช่น กองทัพบก ควรนำมาเป็นเครือข่ายในการส่งเสริมให้เข้าสู่อาชีพราชการทหาร หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในสาขาวิชา คณะสงฆ์ที่เป็นสถาบันการศึกษา จัดให้ผู้เรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามลักษณะงานที่เหมาะสม เพื่อให้ได้เรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์ตามสภาพจริงการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการระหว่างพระพุทธศาสนาและวิชาการสมัยใหม่ การนำระบบสารสนเทศ การจัดทำข้อมูล Big Data โดยอาศัยบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา สะท้อนถึงการจัดการศึกษารองรับศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กล่าวว่า การศึกษาสงฆ์เป็นสิ่งที่พระภิกษุสามเณรต้องเล่าเรียนทำความเข้าใจ ส่วนคณะสงฆ์ หมายถึงบรรดาพระภิกษุที่ได้รับการบรรพชาอุปสมบทจากอุปัชฌาย์ การศึกษาของคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่จัดให้แก่ภิกษุสามเณรโดยคณะกรรมการศึกษาของคณะสงฆ์และสภามหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา ได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นหลักโดยมี วัดอุปสมงค์ สำคัญคือ ป้องกันมิให้เปลี่ยนแปลงพระธรรมวินัยให้ผิดไปจากพระบาลีในพระไตรปิฎก (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556 : 4)

2. พัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์เพื่อรองรับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาการจัดการศึกษาคณะสงฆ์เพื่อการรองรับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 เกิดเป็นความร่วมมือเครือข่ายคณะสงฆ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผสานกับเครือข่ายการจัดการศึกษาภายนอกคณะสงฆ์แต่คงอัตลักษณ์การจัดการเรียนคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นพัฒนาสมาชิกในสังคมไทยเน้นการเรียนรู้สู่รียชนให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองเป็นแกนนำกระจายความสุขกว้าง การพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพมีทักษะสามารถสร้างนวัตกรรมทางสังคมภายใต้จิตใจที่ดั่งใจที่มีคุณธรรมและศีลธรรมผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนปลูกฝังให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ใช้ชีวิตร่วมกับสังคมได้อย่างปกติศีลสมาธิปัญญาเป็นองค์ประกอบหลักที่ใช้ปลูกจิตสำนึกผู้เรียนและผู้สอนใช้ความรู้พัฒนาสังคมในศตวรรษที่ 21 ภายใต้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เน้นพัฒนาคน มีเป้าหมายการจัดการศึกษาเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย สนับสนุนกันละกันแบบไตรสิกขาซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ในมาตรา 9 ยังได้กล่าวถึง การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลัก การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นๆ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2547, หน้า 12)

3. วิเคราะห์เครือข่ายการจัดการศึกษากับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 การสร้างเครือข่ายจากวัดและสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความพร้อมจะช่วยให้คณะสงฆ์ลดภาระในการจัดการศึกษา การใช้ทรัพยากรบุคคล โดยอาศัยการดำเนินกิจกรรมของวัดและสำนักปฏิบัติธรรม ได้ดำเนินการสอดคล้องกับเนื้อหาและหลักสูตร ช่วยให้ผู้เรียนได้สามารถเข้าไปเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยอาศัยคณะสงฆ์เป็นแกนนำในการจัดการศึกษาภายใต้รูปแบบหลักสูตรและการบูรณาการร่วมกับศาสตร์สมัยใหม่ วัดและสำนักปฏิบัติธรรม เป็นเครือข่ายสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้โดยส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามาบวชเรียนและส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปได้ร่วมปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งวัดและสำนักปฏิบัติธรรมมีศักยภาพในการรักษาและพัฒนาทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีเป้าหมายคือจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคม ซึ่งสอดคล้องกับอุดมคติ วังศรีคุณ (2557) กล่าวว่า การศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นต้องบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนโดยประสานไปพร้อมกับองค์ความรู้หลักความตระหนักเกี่ยวกับโลกความรู้ความเข้าใจด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพ และความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม และมีทักษะที่ต้องบูรณาการผสมผสานในการเรียนการสอนในองค์ความรู้หลักควบคู่ไปกับทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ ทักษะด้านข้อมูลข่าวสาร สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม โดยกรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ก็ไม่มีไว้สำหรับนักเรียน นักศึกษา ในโรงเรียนเท่านั้น แต่เป็นทักษะที่เหมาะสมกับผู้คนบนโลกนี้ที่ต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องแสวงหาความรู้ที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ให้พร้อมกับการทำงานและการใช้ชีวิตในโลกอนาคตที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอันยากจะคาดการณ์ เพื่อปรับตัวให้อยู่รอดกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 รูปแบบการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ตามอิสระของการจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียน และการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไม่เป็นอิสระมีหลักสูตรและการวัดผลประเมินผล

1.2 การสร้างนวัตกรรมจากฐานองค์ความรู้ในพระไตรปิฎกสู่การปฏิบัติ ให้เกิดการเรียนรู้อย่างรอบรับศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบที่จะส่งเสริมให้วัดต่างๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มีคุณภาพต่อไป

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยและติดตามรูปแบบและกระบวนการการปฏิรูปการจัดการศึกษา

คณะสงฆ์เพื่อรองรับการพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถองค์ความรู้จากการวิจัยคือ คณะสงฆ์ควรพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์เชิงบูรณาการ โดยบูรณาการหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา เพื่อสร้างความหลากหลายทางการเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมที่จะรับใช้คณะสงฆ์และพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพให้กับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา โดยคณะสงฆ์จะเป็นผู้นำเอาหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อผู้เรียนได้ศึกษา และปฏิบัติอย่างลึกซึ้งในหลักสูตร คณะสงฆ์เป็นผู้เกื้อกูลและสนับสนุนทุนการศึกษาและพัฒนาบุคลากร พร้อมกับมีการบูรณาการคำสอนกับวิทยาการสมัยใหม่อย่างสมบูรณ์ โดยมีเครือข่ายทางการศึกษาอื่นๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน ได้แก่ เครือข่ายการปกครองคณะสงฆ์ เครือข่ายผู้ปกครอง เครือข่ายโรงเรียน/สำนักเรียน เครือข่ายครูและผู้บริหารการศึกษาคณะสงฆ์ และเครือข่ายผู้สนับสนุนการศึกษาคณะสงฆ์ เป็นต้น อันนำไปสู่สังคมอริยะ คือ มีการศึกษาที่มีคุณภาพ ผู้เรียนที่มีความพร้อมในการพัฒนาตนและพัฒนาจิต สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ตอบสนองต่อกิจการคณะสงฆ์เพื่อสังคมไทย ได้พัฒนาสงบสุข ดังแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้เครือข่ายการจัดการศึกษาคณะสงฆ์ไทยสังคมศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

คณินนิตย์ จันทบุตร. (2532). *สถานะและบทบาทพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: หจก. ภาพการพิมพ์.

_____. (2543). *แนวคิดทิศทางการศึกษาคณะสงฆ์ไทย*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2556). *พุทธปรัชญาการศึกษา*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อดุลย์ วังศรีคุณ. (2557). การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21: ผลผลิตและแนวทางการพัฒนา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 8(1), 1-17.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2547). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจของครู
และบุคลากรทางการศึกษา*

Personal Financial Planning to Strengthen the Economic Immunity
of Teachers and Educational Personnel

บุษราภรณ์ พวงปัญญา¹ และปวีตร ป้องพาล²

Bussaraphon Phuangpanya and Pariwat Pongpan

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี¹

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี²

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

Officer Udonthani Provincial Education Office, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jenenew.now@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ทหารูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคล เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นการวิจัยเป็นแบบ (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่าง ระยะที่ 1 คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดอุดรธานี สังกัด สพป.อุดรธานี 1-4 และ สพม.เขต 20 จำนวน 388 คน ระยะที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน ระยะที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ด้านการวางแผนการเงินส่วนบุคคลอยู่ใน

*ได้รับบทความ: 30 กันยายน 2564; แก้ไขบทความ: 18 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2564

Received: September 30, 2021; Revised: December 18, 2021; Accepted: December 25, 2021

ระดับ มาก ($\bar{x} = 3.60$) รองลงมาคือ มีทัศนคติด้านการวางแผนการเงินส่วนบุคคลอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$) และมีพฤติกรรมด้านการวางแผนการเงินส่วนบุคคลอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x} = 3.35$)

2. รูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังนี้ 1) การให้ความรู้เรื่องการวางแผนการเงิน 2) การสร้างความร่วมมือกับสถาบันการเงิน 3) การจัดสวัสดิการให้เพียงพอสำหรับข้าราชการบรรจุใหม่ 4) การติดตามการวางแผนการเงิน 5) รูปแบบการลงทุน

3. การวิพากษ์และยืนยันรูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน พบว่า รูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ทุกด้าน ทุกประเด็น และทุกแนวทางสอดคล้องกัน

คำสำคัญ: การวางแผนการเงิน; ภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจ

Abstract

The goals of this study are to 1) investigate personal financial planning to increase teachers' and educational personnel's economic immunity. 2) to investigate the impact of personal factors on financial planning to improve teacher and educational personnel's economic immunity. 3). To develop a model of personal financial planning to increase teachers' and educational personnel's economic immunity. The research employed mixed methods research. The sample group, Phase 1, consisted of teachers and educational personnel from Udon Thani Province Primary Educational Service Area (PESA) 1-4 and Udon Thani Province Secondary Educational Service Area (SESA) 20, with a total of 388 samplings. Phase 2 comprised 9 experts and phrase 3 comprised 7 experts. Research tools were questionnaires, interview forms and group discussions. The research tools included questionnaire, interview. Statistic tools included percentage, average, standard deviation, and content analysis.

The research results were as follows:

1. Findings on personal financial planning to strengthen the economic immunity of teachers and educational personnel revealed that respondents have a high level of personal financial planning knowledge ($\bar{x} = 3.60$), a high level of personal financial planning attitude ($\bar{x} = 3.51$), and a moderate level of personal financial planning behavior ($\bar{x} = 3.35$).

2. The model of personal financial planning to strengthen the economic immunity of teachers and educational personnel was composed of 1) educating the knowledge of financial planning 2) building cooperation with financial institutions 3) providing appropriate welfare to newly recruited government officers 4) monitoring the financial planning and 5) investment model, according to the findings.

3. Nine experts criticized and confirmed the researcher's generated model of personal financial planning to the economic immunity of teachers and educational personnel, stating that the model of personal financial planning to the economic immunity of teachers and educational personnel is conformed in all aspects and issues.

Keywords: Financial Planning; Economic Immunity

1. บทนำ

ปัจจุบันรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนได้เปลี่ยนแปลงไปตามเศรษฐกิจและสังคมส่งผลให้ค่าครองชีพและราคาสินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูงขึ้น นำไปสู่ค่าใช้จ่ายของการดำรงชีพในชีวิตประจำวันที่สูงขึ้นตามไปด้วย ทั้งในด้านราคาสินค้าอุปโภคบริโภคและบริโภคที่จำเป็น ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายของตนเองและครอบครัว ซึ่งตรงข้ามกับจำนวนรายรับที่ได้จากการทำงาน อีกทั้งการให้ความสำคัญกับการบริโภคมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกระแสของค่านิยมใช้สินค้าทันสมัย การใช้สินค้าราคาแพง การบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย ส่งผลให้มีการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่เกินขีดความสามารถของทางการเงินของตนเอง และหากไม่สามารถบริหารจัดการพฤติกรรมทางการเงินของตนเองได้จะนำไปสู่การเป็นหนี้สิน โดยการยืมเงินในอนาคตเพื่อนำมาหมุนเวียนในการชำระค่าใช้จ่ายในปัจจุบันและนำเงินที่ยืมมาไปชำระหนี้ให้ทันระยะเวลาที่กำหนด หากไม่สามารถชำระหนี้ได้ในระยะเวลาที่กำหนดส่งผลให้เกิดภาระหนี้สินอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาระหนี้สินสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกกลุ่มอาชีพ แม้กระทั่งในกลุ่มอาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา เนื่องจากจำนวนเงินเดือนที่ไม่สอดคล้องกับรายจ่ายของตนเองทำให้มีรายจ่ายมากกว่ารายรับ นำไปสู่การมีภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ครูมีความต้องการกู้ยืมเงินในอนาคตจากแหล่งต่างๆ เช่น บัตรเครดิต สถาบันการเงินทางธนาคารของรัฐและเอกชน สหกรณ์ออมทรัพย์ เงินกู้ยืมระบบ เป็นต้น เพื่อนำเงินมาหมุนเวียนในการชำระค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน และการก่อหนี้สินของครู (ภัทรภรณ์ แดงแก้ว, 2557, หน้า 3)

เมื่อกล่าวถึงเรื่องการเงินคนส่วนใหญ่มักนึกว่าเป็นเรื่องยาก เป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวเลขซึ่งหลายคนคิดว่าเป็นเรื่องของคนที่เรียนมาด้านการเงิน หรือเศรษฐศาสตร์ ที่จริงแล้วการเงินเป็นทักษะของชีวิตอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่จะต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโลก คำว่า “ทักษะ” ซึ่งเกิดจากการนำไปปฏิบัติย่อยๆ ซึ่งถ้า

คนที่ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด การใช้ทักษะนี้ก็เปรียบเสมือน “การมีวินัย” ก็ว่าได้ บางคนอาจมองว่าการใช้เงินนั้นแสนง่าย แต่ประเด็นอยู่ที่ว่าตลอดช่วงชีวิตของคนนั้น เราควรเรียนรู้วิธีการของการหางาน การใช้เงิน การทำให้เงินงอกเงยและการทำให้มีเงินใช้อย่างเพียงพอบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ และเป็นไปตามอัตภาพของแต่ละบุคคล สถานการณ์เช่นนี้จะช่วยให้ แต่ละบุคคลเกิดความมั่นคงทางการเงิน ลดความเสี่ยงในการดำรงชีวิตในเชิงสังคมปัญหาอาชญากรรมซึ่งสาเหตุหลักของการกระทำผิดส่วนใหญ่มีแรงจูงใจมาจากปัญหาทางการเงิน (กฤษฎา เสกตระกูล, 2553, หน้า 54-63)

ดังกล่าวยังคงเห็นได้ว่า การวางแผนทางการเงินที่ดีเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและความมั่นคงในชีวิตได้ เพราะการวางแผนทางการเงินถือว่าเป็นแบบอย่างของการใช้ชีวิตของคนอย่างมีสติและปัญญา มีเหตุผล รู้ว่ากำลังทำอะไรอยู่และพร้อมจะรับมือกับปัญหาความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นนั้น จะช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีเป้าหมาย และเดินตามเป้าหมายได้อย่างถูกต้องทาง และคนที่มีการวางแผนการเงินที่ดีก็ย่อมทำให้มีโอกาสประสบความสำเร็จในชีวิตได้ และสามารถใช้ชีวิตเกษียณอย่างมีความสุข ไม่ต้องพะวงกับหนี้สิน ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการการเงินส่วนบุคคลของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา
3. เพื่อหารูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ใช้รูปแบบของระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) วิธีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มเป้าหมาย คือ จำนวน 388 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบ

มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มเป้าหมายตอบ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 3 คน ผู้แทนนักวิชาการ จำนวน 3 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อสร้างรูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา จากนั้นผู้วิจัยได้จัดสนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวกับการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคล เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อร่วมกัน (ร่าง) รูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การวิพากษ์และยืนยันรูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้แทนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐจำนวน 2 คน ผู้แทนนักวิชาการจำนวน 2 คน ทำการวิพากษ์และยืนยันรูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ แล้วนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งการนำเสนอประกอบ ด้วยผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของรูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา

4. สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยเกี่ยวกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า โดยรวมครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ด้านการวางแผนการเงินส่วนบุคคลอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านคือ ด้านการวางแผนการบริโภคและอุปโภคมีความรู้อยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 4.09$) และบุคลากรทางการศึกษามีทัศนคติด้านการวางแผนการเงินส่วนบุคคลอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านคือ ด้านการวางแผนการบริโภคและอุปโภคมีทัศนคติอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 3.52$) โดยรวมครูและบุคลากรทางการศึกษา มีพฤติกรรมด้านการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านคือ ด้านการวางแผนการบริโภคและอุปโภค มีพฤติกรรมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 3.97$)

2. การสร้างรูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงได้รูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 5 ด้าน 19 แนวทาง ประกอบด้วย

2.1 การให้ความรู้เรื่องการวางแผนการเงิน มีแนวทางการพัฒนา ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่บรรจุใหม่เข้ารับการอบรมหลักสูตรการวางแผนทางการเงินที่ทางหน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้กำหนด 2) กำหนดให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้ารับการอบรมหลักสูตรการวางแผนการเงินออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าร่วมกองทุนเงินฝากเพื่อการเกษียณ

2.2 การสร้างความร่วมมือกับสถาบันการเงิน มีแนวทางการพัฒนา จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรทำความร่วมมือกับสถาบันการเงินเพื่อให้ความรู้และเป็นที่ปรึกษาทางการเงินให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) ทำความร่วมมือกับสถาบันการเงิน (MOU) เพื่อการกู้ยืมระยะยาวและดอกเบี้ยต่ำ 3) สร้างเครือข่ายแหล่งเงินออมเพื่อการเกษียณที่น่าเชื่อถือ

2.3 การจัดสวัสดิการให้เพียงพอสำหรับข้าราชการบรรจุใหม่ มีแนวทางการพัฒนา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดสวัสดิการให้เพียงพอสำหรับข้าราชการที่บรรจุใหม่ 2) การปลูกฝังค่านิยมการออมเพื่อการเกษียณแก่ข้าราชการบรรจุใหม่ 3) ส่งเสริมการลงทุนเพื่อสร้างรายได้หลังการเกษียณแก่ข้าราชการบรรจุใหม่ 4) การพัฒนาระบบที่ปรึกษา เพื่อการวางแผนด้านการเงินรองรับการเกษียณ

2.4 การติดตามการวางแผนการเงิน มีแนวทางการพัฒนา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบการติดตาม และประเมินผลการวางแผนการเงิน 2) การสร้างกลไกการติดตาม และประเมินผลการวางแผนการเงินอย่างต่อเนื่อง 3) การพัฒนาช่องทางการรับแจ้งปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนการเงิน 4) การพัฒนาทีมที่ปรึกษาในการช่วยวางแผนแก้ไขปัญหาด้านการเงินแก่บุคลากรทุกระดับ

2.5 รูปแบบการลงทุน มีแนวทางการพัฒนา จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) พัฒนาทีมที่ปรึกษาทางการเงินเพื่อการลงทุนระยะยาว 2) การเลือกรูปแบบลงทุนที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง 3) จัดหาแหล่งลงทุนที่มีสภาพคล่องหรือความสามารถเปลี่ยนเงินลงทุนเป็นเงินสดได้เร็ว 4) จัดหาแหล่งลงทุนที่มีรัฐบาลเป็นเจ้าของเพื่อให้ข้าราชการครูพิจารณาร่วมลงทุน 5) จัดฝึกอบรมองค์ความรู้ในการลงทุนแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา

3. การวิพากษ์และยืนยันรูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน พบว่ารูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ทุกด้าน ทุกประเด็น และทุกแนวทางสอดคล้องกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยเกี่ยวกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากการศึกษาทัศนคติด้านการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมาก แสดงว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ดีแสดงให้เห็นว่าครูและบุคลากรทางการศึกษาเห็นประโยชน์และคุณค่าของการวางแผนการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์เพ็ญ บุญฉาย (2552) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการการเงินส่วนบุคคล: กรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 512 คน พบว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายของกลุ่มบุคคลวัยทำงานส่วนใหญ่มีวิธีการใช้รายได้พิเศษ โดยรวมกับรายได้ประจำเพื่อการใช้จ่าย ในด้านความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลร้อยละ 46.8 เมื่อศึกษาด้านพฤติกรรมการวางแผนการเงินพบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษามีพฤติกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการปฏิบัติไม่ไปในทิศทางเดียวกับทัศนคติการวางแผนการเงินส่วนบุคคล จึงต้องมีมาตรการอะไรสักอย่างมาช่วยเสริมให้พฤติกรรมการวางแผนการเงินไปในทิศทางเดียวกับทัศนคติการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจารุณี จอมโคกสูง (2555) ศึกษาเรื่อง การวางแผนการเงินส่วนบุคคลของประชากรอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การฝึกอบรมเรื่องการทำบัญชีครัวเรือน สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ พฤติกรรมการใช้จ่าย การตั้งเป้าหมายในชีวิต การสำรวจสุขภาพทางการเงิน สามารถอธิบายความผันแปรของการวางแผนการเงินได้ประมาณร้อยละ 55.6 และการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบ Stepwise พบว่า มีเพียง 4 ตัวแปร ที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนการเงิน คือ การฝึกอบรมเรื่องการทำบัญชีครัวเรือน การตั้งเป้าหมายในชีวิต มีความสัมพันธ์เป็นบวก ส่วนสภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์เป็นลบ สามารถอธิบายความผันแปรของการวางแผนการเงินได้ประมาณร้อยละ 55.4 ผลการเปรียบเทียบการวางแผนการเงินระหว่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ยังไม่ได้รับการอบรมและกลุ่มที่ได้รับการอบรมแล้ว พบว่า กลุ่มที่ได้รับการอบรมแล้วมีความสามารถในการวางแผนการเงินอย่างมีประสิทธิภาพสูงกว่า

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากการศึกษาการวางแผนการออมและการลงทุนพบว่าครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง เห็นควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอบรมให้ความรู้เรื่องการวางแผนการออมและการลงทุนซึ่งในปัจจุบันตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ก็ได้มีหลักสูตรอบรมออนไลน์ในเรื่อง

การออมและการลงทุนให้กับผู้ที่สนใจ และประสานงานกับธนาคารให้เข้ามาให้ความรู้และมาเป็นทีปรึกษา
ในการออมและการลงทุน

1.2 เห็นควรให้ธนาคารเข้ามาเป็นทีปรึกษาในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลให้กับครูและ
บุคลากรทางการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อ

2.1 เห็นควรศึกษาการประเมินผลการใช้รูปแบบการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคล
เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.2 เห็นควรศึกษารูปแบบการลงทุนที่เหมาะสมของครูและบุคลากรทางการศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการทำวิจัยในครั้งนี้ทำให้องค์ความรู้ใหม่ แนวทางการวางแผนด้านการเงินส่วนบุคคล
เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของครูและบุคลากรทางการศึกษาโดย การให้ข้าราชการครูและบุคลากร
ทางการศึกษาที่บรรจุใหม่ต้องผ่านการอบรมหลักสูตรการวางแผนการเงินที่ทางศึกษาธิการจังหวัด
เป็นผู้กำหนด และให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาอบรมหลักสูตรการวางแผนการเงิน การเลือกการลงทุน
ในรูปแบบที่เหมาะสมกับตนเอง ด้วยการวิเคราะห์ความเสี่ยงเพื่อตอบโจทย์ และกำหนดทางเลือกว่า
ควรลงทุนแบบไหน และสัดส่วนการลงทุนแบบใดที่จะเหมาะกับศักยภาพของตนเองมากที่สุด เนื่องจาก
ข้าราชการบรรจุใหม่มีรายได้ที่ยังไม่สอดคล้องกับรายจ่าย หน่วยงานราชการควรจัดสวัสดิการให้เพียงพอ
สำหรับข้าราชการบรรจุใหม่ สิ่งสำคัญในการวางแผนการเงินคือความมีวินัย หน่วยงานต้องมีการติดตาม
ประเมินผลการวางแผนการเงินอยู่เป็นระยะๆ เพื่อที่จะทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนการ
เงินจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันที่ และการทำความร่วมมือกับสถาบันการเงินเพื่อช่วย
ให้ความรู้และเป็นที่ปรึกษาทางการเงินให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา นำมาซึ่งภูมิคุ้มกันทางการเงิน
ต่อไป ดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา เสกตระกูล. (2553). การวางแผนการเงินส่วนบุคคล: เมื่อประชาชนมั่งคั่ง ประเทศชาติก็มั่นคง. เข้าถึงได้จาก <https://www.set.or.th/set/financialplanning/knowledgedetail.do?contentId=535>
- จันทร์เพ็ญ บุญฉาย. (2552). การจัดการการเงินส่วนบุคคล กรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จารุณี จอมโคกสูง. (2555). การวางแผนการเงินส่วนบุคคลของประชากรอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภัทรภรณ์ แดงแก้ว. (2557). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

ปรัชญาจารวากที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย*

The Carvaka Philosophy Influence to Thai Society

พระทองศักดิ์ ครองเมือง, พระครูภาวนาโพธิคุณ, จรัส ลีกา¹ และหอมหวล บัวระภา²

Phra Thanongsak Krongmuang, Phrakru Bhavanaphodhikun, Jaras Leeka

and Homhuan Buarabha

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยขอนแก่น²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nokbin456@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงแนวคิดปรัชญาจารวากที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยพบว่า ปรัชญาจารวากเน้นการแสวงหาความสุขในปัจจุบันด้วยการกินดื่ม และเสพกาม เพื่อตอบสนองความสุขทางด้านร่างกายโดยไม่คำนึงถึงหลักศีลธรรม สังคมไทยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดนี้ เช่น แนวคิดระบบทุนนิยม แนวคิดบริโภคนิยม และแนวคิดสุขนิยม จึงมุ่งเน้นการพัฒนาวัตถุมากกว่าการพัฒนาจิตใจ

คำสำคัญ: ปรัชญาจารวาก; อิทธิพล; สังคมไทย

Abstract

This academic paper aims to present the concepts of Carvaka philosophy that have influence Thai society. Carvaka philosophy emphasizes the pursuit of happiness in the present through eating, drinking, and having sex to satisfy bodily pleasures regardless of moral principles. Thai society is influenced by this concept, such as the concept of capitalism, consumerism, and the concept of hedonism. Therefore, it focuses on material development rather than mental development.

Keywords: Carvaka philosophy; Influence; Thai society

*ได้รับบทความ: 14 ตุลาคม 2564; แก้ไขบทความ: 8 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2564

Received: October 14, 2021; Revised: December 8, 2021; Accepted: December 28, 2021

1. บทนำ

ปรัชญาจารย์วากถือเป็นกลุ่มปรัชญาที่เก่าแก่สำนักหนึ่งในบรรดาปรัชญาอินเดีย และถูกจัดอยู่ในกลุ่มปรัชญาแบบอเทวนิยมหรือนาสติกะ ที่ไม่เชื่อความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวทและพระเจ้า ปรัชญาจารย์วากไม่ปรากฏนามผู้ก่อตั้งแต่ปรัชญาจารย์วากก็ถูกยกขึ้นมากล่าวอ้างอยู่เสมอ เพราะเป็นปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อชีวิตคนในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต คำว่า จารวาก แปลว่า ปรัชญาปากหวาน เพราะหลักปรัชญานี้เป็นข้อความสั้นๆ ตี้นๆ ฟังรื่นหู ชวนให้หลงเชื่อได้ง่ายเป็นปรัชญาแบบชาวบ้านเป็นไปตามกระแสโลก เช่น หลักปรัชญาข้อหนึ่งว่า จงกิน จงดื่ม และจงหาความสุขเสียให้พอในชาตินี้เพราะชาติหน้าเราไม่รู้ว่ามีหรือไม่มี (สนั่น ไชยานุกุล, 2519, หน้า 100) คนในสังคมอินเดียโดยมากทั้งชาย และหญิงเด็กและผู้ใหญ่ต่างมีความสนใจในเรื่องปรัชญาทั้งในระดับแนวคิดและระดับวิถีปฏิบัติ เพราะพวกเขาถือกันว่าปรัชญากับชีวิต แยกออกจากกันไม่ได้ คือ ทุกคนต้องมีปรัชญา ดังนั้น คนอินเดียจึงถือคติชีวิตว่า “จงอยู่เพื่อหาความรู้ ไม่ใช่หาความรู้เพื่ออยู่” (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2546, หน้า 1) คนอินเดียมิใช่เรียนรู้ชีวิตในแง่ของปรัชญาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ส่งเสริมการปฏิบัติด้วย กล่าวคือ พยายามแสวงหาความรู้ทุกวิถีทางซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญอันถือเป็นญาณวิทยาแล้วลงมือยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อของตนอันได้แก่หลักจริยศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้เข้าถึงความจริงสูงสุดของชีวิตอันเป็นหลักอภิปรัชญา

ปรัชญาจารย์วากคิดว่าคนที่เข้าใจชีวิตก็คือ คนที่รู้จักตระเตรียมตัวเองเพื่อให้สามารถมีความสุขในโลกนี้ เพราะสำหรับคนรุ่นปัจจุบันหรือคนรุ่นปัจจุบันนี้ก็มีแนวคิดโน้มเอียงในทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ ปรัชญาจารย์วากที่มีอิทธิพลต่อคนในสังคมทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่อดีตจนถึงในปัจจุบันกาล ปรัชญาจารย์วากเป็นปรัชญาที่สอนให้คนทำลายคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม จาริตประเพณีที่ฝังงมในสังคม แต่ส่วนลึกของแนวคิดปรัชญานี้ยังมีปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบัน จารวากสอนให้แสวงหาความสุขตั้งแต่ในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่กินดื่มให้สุขสำราญ แม้ว่าจะต้องเป็นหนี้เป็นสินเขาก็ตาม เพราะว่าเมื่อร่างกายถึงความตายถูกเขาเผาเป็นเถ้าถ่านไปแล้วก็ไม่อาจฟื้นคืนชีพขึ้นมาได้อีก

หลักคำสอนของปรัชญาจารย์วากมีอิทธิพลต่อสังคมเป็นอย่างมาก เราจะเห็นได้ว่าบุคคลในสังคมไทยส่วนหนึ่งกิน ดื่ม เที่ยว ไม่สนใจศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดี เข้าวัดก็มีการนุ่งน้อยห่มน้อย และบางคนไม่เชื่อเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ เชื่อผลการกระทำของตนเอง ตายไปก็ไม่มีอะไรที่พิสูจน์ได้ว่าตายแล้วไปไหน การเกิดมาในโลกนี้ถือว่าเป็นเพราะการกระทำของตนเองในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเท่านั้น ไม่ได้อยู่ที่โชคชะตาบันดาลให้เกิดมี เราควรทำอย่างไรในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมแบบทุนนิยมและวัตถุนิยมไม่ให้ถูกกลืนความคิดไปกับทุนนิยม ดังนั้น อิทธิพลของจารย์วากที่มีผลต่อสังคมไทยดังกล่าวเกี่ยวเนื่องกับระบบทุนนิยม หากเราเข้าใจระบบทุนนิยมและวัตถุนิยมอย่างถูกต้องเข้าใจตนเองอย่างถูกต้องและพิจารณาความต้องการตามความถูกต้องและจำเป็นแล้ว เราก็จะสามารถอยู่ร่วมกับสังคมที่มีระบบทุนนิยมหรือวัตถุนิยมได้โดยไม่ครอบงำถูกหลอกหรือดึงดูดไปตามกระแสได้ง่ายเพราะเราสามารถเข้าใจระบบเหล่านั้น

ไม่อย่างท่องแท้แล้วก็กลายเป็นวัฒนธรรมที่กลืนวัฒนธรรมไทยดั้งเดิมได้

การศึกษาปรัชญาจารวาทที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย และเข้าใจหลักการของปรัชญาจารวากก็อาจจะทำให้สังคมไทยหันมาพึ่งทางพุทธศาสนาของตนเองมากขึ้น เพราะความสุข ระบบทุนนิยม ล้วนแต่มีขึ้นในโลกแห่งการแข่งขันให้เกิดขึ้น ไม่ได้สนับสนุนให้คนออกห่างจากวัตถุนิยมที่จะเป็นการพัฒนาจิตใจให้รู้แจ้งเห็นจริงได้ เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว บทความนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความกระจ่างและกระบวนการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากลัทธิภายนอกได้

2. ความเป็นมาของปรัชญาจารวาก

ปรัชญาจารวากเป็นแนวความคิดของฤาษีพฤทสบดี หรือท้าวสหัมบดีพรหมเป็นปราชญ์ชาวอินเดียคนแรกที่กล่าวว่า สสารเท่านั้นคือสภาวะแท้จริงสูงสุด สสารเป็นอันติมะสัจจะ ความเชื่อเช่นนี้ทำให้ชาวชมพูทวีปในยุคนั้นมองปรัชญาจารวากไปในแง่ลบขึ้นนำหัวเราะเพราะขัดกับหลักความเชื่อเดิมในปรัชญาพระเวทอย่างตรงข้าม (สววัฒน์ จันทระจำนง, 2540, หน้า 113) ปรัชญาอินเดียแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ 1) กลุ่มปรัชญาฮินดูมี 6 สำนัก คือ นยายะ ไวเศิกะ สาขะ โยคะ มีมางสา และเวทานตะ ถือความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวท เรียกว่า ปรัชญาฝ่ายพระเวทหรือเรียกว่าปรัชญาอัสติกะ และ 2) กลุ่มที่ไม่ใช่ปรัชญา ฮินดู มี 3 สำนัก คือ จารวาก เซน และพุทฺธ เป็นกลุ่มที่ไม่เชื่อถือความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวท เรียกว่า เป็นปรัชญาที่ไม่ใช่ฝ่ายพระเวทหรือเรียกว่าปรัชญานาสติกะ (สววัฒน์ จันทระจำนง, 2540, หน้า 86) ปรัชญาจารวากถือเป็นกลุ่มปรัชญาที่เก่าแก่มากรัชชาหนึ่งในบรรดาปรัชญา อินเดีย และอยู่ในกลุ่มปรัชญาที่ไม่เชื่อความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวท (นาสติกะ) (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2546, หน้า 16) เป็นปรัชญาฝ่ายที่ไม่เชื่อถือในพระเจ้าหรือฝ่ายอเทวนิยม (Atheistic) แม้ว่าปรัชญาจารวากจะไม่ปรากฏนามผู้ก่อตั้ง แต่ปรัชญาจารวากก็ถูกยกขึ้นมากล่าวอ้างอยู่เสมอเพราะเป็นลัทธิ แนวความคิดที่มีอิทธิพลต่อชีวิตคนในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต (พระมหาตวัน สิริธมโม, 2532, หน้า 219)

ปรัชญาสำนักนี้ก็คือว่า ความเป็นปรัชญาวัตถุนิยมจัดหรือวัตถุนิยมสุดโต่งดังที่พระพุทธเจ้าได้ทรงยกเลิกขึ้นอ้างเพื่อแสดงให้เห็นข้อบกพร่องของลัทธินี้ ดังเช่นในธรรมจักรได้ทรงตรัสถึงกลุ่มแนวคิดกามสุขัลลิกานุโยค (สนั่น ไซยานกุล, 2519, หน้า 95) เพราะเหตุที่ปรัชญาวัตถุนิยมหรือที่เรียกกันอีกนัยหนึ่งว่า กามสุขัลลิกานุโยคนี้มีความนิยมหนักไปในทางวัตถุนิยมเกินควร ปรัชญานี้จึงเป็นปรัชญาที่นำไปสู่ทางสุดโต่งสายหนึ่ง อย่างไรก็ตามพอที่จะสันนิษฐานได้ว่า ปรัชญาจารวากเกิดขึ้นมาเพราะสาเหตุนี้ คือ 1) ความไม่พอใจพิธีกรรมทางศาสนาเพราะในยุคนั้นพวกพราหมณ์เน้นพิธีกรรมทางศาสนามากโดยปราศจากเหตุผลจึงทำให้คนเบื่อหน่ายต่อพิธีกรรมนั้น 2) ปราชญ์บางท่านสันนิษฐานว่า ปรัชญาจารวากเป็นปรัชญาของพวกดราวิเดียน ซึ่งพวกเขาคิดปรัชญาวัตถุนิยมขึ้นมาเพื่อคัดค้านปรัชญาจิตนิยมของพวกอารยัน ซึ่งเป็นผู้ปกครอง 3) ในยุคต่อมาปรัชญาอุปนิษัทก็สอนเน้นหนักไปทางจิต คำสอนนี้ลึมนึกถึงชีวิต

ที่เป็นจริงของสามัญชนจึงก่อให้เกิดแรงต้านทานขึ้น (ประยงค์ แสนบุราณ, 2547, หน้า 21)

3. ความสำคัญของแนวคิดทางปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อปรัชญาจารย์วาก

ความสำคัญของแนวคิดทางปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อปรัชญาจารย์วาก มีแนวคิดทางปรัชญาที่มีความสำคัญดังนี้

1. ปรัชญาจารย์วากเป็นปรัชญาที่ยึดมั่นในวัตถุนิยม ปฏิเสธความเชื่อคัมภีร์พระเวทและลัทธิพิธีกรรมของพราหมณ์ มุ่งสอนให้คนแสวงหาแต่วัตถุ ให้แสวงหาแต่ความสุขสบายทางวัตถุเพราะมีความเชื่อว่าคนเกิดมาชาติเดียว ตายแล้วสูญ ไม่มีการกลับมาเกิดอีก ไม่มีโลก หน้าไม่มีนรก ไม่มีสวรรค์ ไม่มีความดี มีแต่ปัจจุบันเท่านั้น

2. ปรัชญาจารย์วากมีแนวคิดว่าความจริงจะต้องพิสูจน์ได้ทางประสาทสัมผัส เท่านั้น ปฏิเสธความจริงที่ไม่ผ่านทางประสาทสัมผัส ปฏิเสธความเชื่อในคำสอนทุกระบบ ในวิถีแห่งการดำเนินชีวิต ปรัชญาจารย์วากสอนให้แสวงหาความสุขสำราญ โดยเฉพาะความสุขทางกายให้เต็มที่ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ เพราะชีวิตมีจุดหมายคือมีความสุขในทางวัตถุในปัจจุบันนี้เท่านั้น แนวความคิดนี้เป็นคำสอนที่ทำลายศีลธรรมอันเป็นแบบปฏิบัติที่ดีงามในสังคมทั้งยังจะสร้างปัญหาใหม่ให้เกิดขึ้นแก่สังคม

3. ปรัชญาจารย์วากเป็นปรัชญาที่เกิดขึ้นมาเพื่อการพิสูจน์ความศรัทธาในความดีและความตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมจริยธรรมของมนุษย์ซึ่งมีทั้งสองด้านคือ ด้านสว่าง และด้านมืด ในด้านสว่างของปรัชญาจารย์วากคือเผยความมืดของพวกพราหมณ์ที่อาศัยพิธีกรรมในคัมภีร์พระเวทหลอกลวงผู้ศรัทธาเพื่อความยิ่งใหญ่ของตนเอง ในด้านมืดของปรัชญาจารย์วากคือความไม่เชื่อในผลของการกระทำมุ่งให้แสวงหาแต่ความสุขในปัจจุบันนี้เท่านั้น

ดังนั้น ปรัชญาจารย์วากถือจุดมุ่งหมายของชีวิตมีเพียงอรรถะและกามะที่จำเป็นแก่ชีวิต นอกนั้นเป็นสิ่งไม่จำเป็น ซึ่งหมายความว่าคนเราควรแสวงหาทรัพย์ เพราะทรัพย์สมบัติทำให้สามารถแสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลินในชีวิตได้เต็มที่ ความสุขทางเนื้อหนังหรือความสุขทางกามารมณ์เป็นความสุขสูงสุด คุณธรรมไม่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เพราะคนดีคนชั่วก็จบลงด้วยความตายเท่ากัน โมกษะหรือความหลุดพ้นจากทุกข์ก็ไม่จำเป็นที่ต้องรีบแสวงหา ผู้ที่ทนทุกข์ทรมานหรือสละความสุขทางโลกียวิสัยเพื่อแสวงหาความหลุดพ้น ได้ชื่อว่าคนโง่ตามทรรศนะของจารย์วาก เพราะความตายคือ โมกษะหรือความหลุดพ้นที่ทุกคนมีโอกาสบรรลุถึงได้เท่ากันโดยไม่ต้องแสวงหาบุคคลจึงควรแสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลินให้เต็มอัมเสียตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่ ตั้งแต่เวลาที่ความตายยังไม่มาถึง ดังกล่าวนี้อุดมคติซึ่งเป็นสิ่งกำหนดแนวทางแห่งจริยศาสตร์ของปรัชญาจารย์วาก (สุนทร ณ รัชชี, 2545 , หน้า 73-74) และเชื่อว่าโมกษะของชีวิตเท่าที่เห็นได้และมีได้ก็คือความตาย ไม่มีโมกษะหรือนิพพานอย่างอื่นเลยความสุข นักปรัชญาอินเดียส่วนมากมีความคิดเห็นกันว่า ความสุขสูงสุดของมนุษย์ใช้ความสุขในโลกนี้ แต่เป็นความสุขบนสวรรค์

หรือสุขในพรหมโลก จารวากจึงเสนอให้แสวงหาความสุขดังกล่าวในชีวิตนี้ โดยสอนว่าสมบัติที่เรานั้นไม่มีค่าในตัวเอง หากเราไม่ใช่เป็นเครื่องเสริมสร้างความสุข ก็ถือว่าเป็นสิ่งไร้ค่าทรัพย์สินสมบัติมีไว้ก็เพื่อหาความสุขสำราญให้แก่ชีวิตซึ่งเป็นยอดปรารถนาของชีวิต ทรัพย์จึงเป็นเพียงอุปกรณ์ให้ได้มาซึ่งความสุขเท่านั้น (สุวัฒน์ จันทระจาง, 2540, หน้า 135)

4. อิทธิพลแนวคิดของปรัชญาจารวากที่มีต่อสังคมไทย

อิทธิพลแนวคิดในลัทธินี้ที่เชื่อว่ามีชาติหนึ่งชาติเดียว ตายแล้วสูญ ได้มีปรากฏอยู่ในสัญชาตญาณของคนในสังคมปัจจุบัน ถึงจะไม่มีคติเชื่อในคำสอนของลัทธินี้ทั้งหมด แต่ความคิดนี้เกิดขึ้นมาโดยที่ไม่มีใครรู้แต่เกิดอยู่ในตัวตน จึงทำให้หาแต่ความสุขทางวัตถุเพื่อให้ตนมีความสุขเหนือกว่าผู้อื่น ดังนั้น จึงเกิดระบบทุนนิยม บริโภคนิยม เกิดความโลภในความสุข ความสบาย จึงตกเป็นทาสของวัตถุโดยไม่รู้ตัว ซึ่งความสุขประเภทนี้เป็นความสุขชั้นโลกียะ จึงไม่ต่างไปจากความสุขของสัตว์ทั้งหลายทั่วๆ ไปที่พึงมีได้ ดังนั้นปรัชญานี้จึงได้ถือวัตถุเป็นใหญ่ เห็นว่าวัตถุเท่านั้นสำคัญ ชีวิตเป็นเพียงเครื่องจักรของสังคม ชีวิตขึ้นอยู่กับปากและท้อง จะมีความสุขได้ก็เพราะมาจากกามารมณ์และวัตถุที่นำใคร่นำปรารถนา ลัทธินี้มีได้สอนให้เชื่อผลของกรรมที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ปฏิเสธชาติหน้า นรก สวรรค์และนิพพาน โดยเห็นว่าคนเราเกิดครั้งเดียว ตายครั้งเดียว ร่างกายของคนไปจบลงที่ป่าช้าหลังจากนั้นไม่มีอะไรไปเกิดอีก เมื่อชีวิตดับวิญญาณก็หมด ร่างกายถึงความเปื่อยเน่าแล้วแปรสภาพไปเป็นอย่างอื่น ปรโลกอยู่ที่ไหนไม่มีใครเห็น เมื่อไม่มีใครเห็นก็เป็นเรื่องที่เหลือไหลเหือดไม่ได้ร่างกายของคนและสัตว์หรือวัตถุธาตุทุกชนิดเปรียบเหมือนหม้อดินที่นายช่างหม้อปั้นขึ้น เมื่อปั้นขึ้นมาแล้วก็ทรงสภาพอยู่ได้ชั่ว ขณะหนึ่งอีกไม่นานก็แตกสลายไปตามสภาวะไม่สามารถจะกลับมาก่อเป็นรูปเดิมได้อีก ที่ตายแล้วหมดแล้วก็ฟื้นอันแล้วไปที่จะมีมาใหม่ก็มีขึ้นอีกโดยมิได้เกี่ยวเนื่องถึงกันและกัน การทำดี ทำชั่วย่อมมีผลเท่ากัน คือไม่ไปทั้งสวรรค์และนรก แต่ไปรวมลงแต่ในป่าช้าเท่านั้นอิทธิพลแนวคิดปรัชญาจารวากในสังคมไทยก็จะเป็นในเรื่องของระบบทุนนิยม บริโภคนิยม สุขนิยม และผลกระทบ ดังนี้

1. อิทธิพลแนวคิดปรัชญาจารวากในสังคมไทยด้านระบบทุนนิยม อิทธิพลแนวคิดปรัชญาจารวากในสังคมไทยด้านระบบทุนนิยม มีผลกระทบต่อสังคมไทย ระบบทุนนิยมทำให้สังคมเกิดการแย่งชิงดีกันมาก ค่านิยมในการบริโภคในระบบทุนนิยมที่มีแต่จะเร่งเร้าให้เกิดความต้องการด้านวัตถุ โดยด้านวัตถุนั้นสิ่งที่จะสามารถตอบสนอง โดยระบบทุนนิยมนี้เราจะเห็นปรากฏการณ์ที่เป็นขบวนการการรวมทุน การสะสมทุนมากขึ้นเรื่อยๆ ระบบทุนนิยมกับปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นความท้าทายของการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมาตลอด เพราะสามารถส่งผลกระทบกว้างขวาง ทั้งต่อคนในสังคมและความยั่งยืนของระบบทุนนิยม ปัญหาคือระบบทุนนิยมสามารถสร้างการเติบโตของเศรษฐกิจได้ดี แต่เรื่องการกระจายผลที่เกิดจากการเติบโต ในแง่ของรายได้ที่เกิดขึ้นให้กับกลุ่มคนต่างๆ ในเศรษฐกิจนั้นทำได้ไม่ดี คือ คนส่วน

น้อยได้ประโยชน์มากจากการเติบโตของเศรษฐกิจ ขณะที่คนส่วนใหญ่ไม่ได้ประโยชน์อย่างที่ควรเกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำที่คนจำนวนน้อยรำวามาก

2. อิทธิพลแนวคิดปรัชญาจรรวากในสังคมไทยด้านบริโภคนิยม ปรัชญาจรรวากมีแนวคิดที่ว่าความจริงจะต้องพิสูจน์ได้ทางประสาทสัมผัสเท่านั้น ปฏิเสธความจริงที่ไม่ผ่านทางประสาทสัมผัสปฏิเสธความเชื่อในคำสอนทุกระบบ ในวิถีแห่งการดำเนินชีวิต ปรัชญาจรรวากสอนให้แสวงหาความสุขสำราญ โดยเฉพาะความสุขทางกายให้เต็มที่ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ เพราะชีวิตมีจุดหมายคือ มีความสุขในทางวัตถุในปัจจุบันนี้เท่านั้น แนวความคิดนี้เป็นคำสอนที่ทำลายศีลธรรมอันเป็นแบบปฏิบัติที่ดีงามในสังคม ทั้งยังจะสร้างปัญหาใหม่ให้เกิดขึ้นแก่สังคม การบริโภคนิยม อันเกิดจากการบริโภคด้วยอำนาจตัณหา เช่น กินอาหารเพื่ออร่อยลิ้น หรือโก้เก๋อวดกัน ไม่มีขอบเขตโดยปริมาณ และไม่ได้ผลเชิงคุณภาพจะ เกิดผลร้ายทำลายคุณภาพชีวิต มนุษย์ส่วนใหญ่ในยุคสมัยใหม่นี้ ไม่ได้รู้แล้วว่าเป้าหมายสุดท้ายของชีวิตคืออะไร มีชีวิตอยู่เพื่ออะไร มนุษย์รู้้อย่างเดียวคือ ต้องทำการผลิต ต้องบริโภคสินค้าต้องการ สะสมวัตถุและทรัพย์สินสมบัติมากมายและแสวงหาแต่ความสุขทางด้านร่างกายมากกว่าการพัฒนาทางด้านจิตให้หลุดพ้น

3. อิทธิพลแนวคิดปรัชญาจรรวากในสังคมไทยด้านสุขนิยม อิทธิพลแนวคิดปรัชญาจรรวากในสังคมไทยด้านสุขนิยม ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการติดความสะดวกสบายทำให้อ่อนแอ ความพรั่งพร้อมทางวัตถุในแง่หนึ่งเป็นสิ่งที่ดีเพราะทำให้เกิดความสะดวกสบาย และความสุข แต่ถ้าติดความสะดวกสบายและการบริโภคมากเกินไป จะทำให้คนอ่อนแอ รักสนุก รักสบาย ไม่รักการขวนขวาย ใฝ่รู้และทำงานหนัก ไม่รักการคิดค้นและการผลิตซึ่งเป็นบุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัยพื้นฐานของชีวิตที่ประสบผลสำเร็จและสังคมที่ก้าวหน้า การวิ่งตามกระแสค่านิยม ฟุ้งเฟ้อ สินค้าแบรนด์เนม (Brand name) การติดบริโภคภาพลักษณ์ (image) แนวความคิดที่มีอิทธิพลต่อความคิดปรัชญาจรรวากเป็นที่รับรู้ว่ามีเนื้อความเชื่อมาจากหลักการทางคัมภีร์พระเวทในศาสนาพราหมณ์ฮินดู และความเชื่อนี้ได้แตกออกไปเป็นลัทธิทางความเชื่อตามแนวคิดของเจ้าลัทธิ ซึ่งแต่ละแนวความคิดมีวิธีการต่างกัน แต่มีจุดหมายอย่างเดียวกันคือ นำผู้ที่เชื่อปฏิบัติตามไปสู่ความหลุดพ้น ความสุขในชีวิต และความสงบสุขหลังจากละโลกนี้ไปแล้วการที่จะไปสู่จุดหมายสูงสุดได้นั้นต้องทำให้เทพเจ้าหรือพระเป็นเจ้าพอใจโดยการสวดอ้อนวอนขอพรตามแบบความเชื่อผลเหล่านั้นจึงสำเร็จ ความเชื่อในเรื่องพระเป็นเจ้าและการสวดอ้อนวอนนี้ได้ขัดต่อความเชื่อของลัทธิจรรวากที่เกิดขึ้นมาเพื่อเป็นลัทธิความเชื่อทางเลือกใหม่ให้กับคนที่เบื่อต่อการวิงวอนต่อพระเป็นเจ้า จึงทำให้คนเสพสุขมากกว่าที่จะสร้างสิ่งที่เป็นทุกข์ให้กับตัวเอง

ดังนั้น ผลกระทบจากอิทธิพลแนวคิดปรัชญาจรรวากในสังคมไทย ส่งผลในด้านวัตถุนิยม เห็นได้ว่าคนในสมัยปัจจุบันที่แสดงความเห็นคิดว่า จิตวิญญาน บุญ บาป โลกหน้า นรก สวรรค์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ไม่รู้ว่าเป็นจริงหรือไม่เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงความจริงสูงสุดได้ ปรัชญาจรรวากมองว่าความสุขจากการกิน ดื่ม เทียวหาความสุขสำราญเป็นการเสวยความสุขบนความทุกข์ได้ เพราะคนจะมี

ความสุขได้จะต้องมีทั้งวัตถุ และการพัฒนาจิตใจของตนให้หลุดพ้นจากสิ่งทั้งปวง เพื่อความสุขสำราญของ ตนถ่ายเดียว ซึ่งพบได้เฉพาะในโลกนี้เท่านั้น

5. สรุป

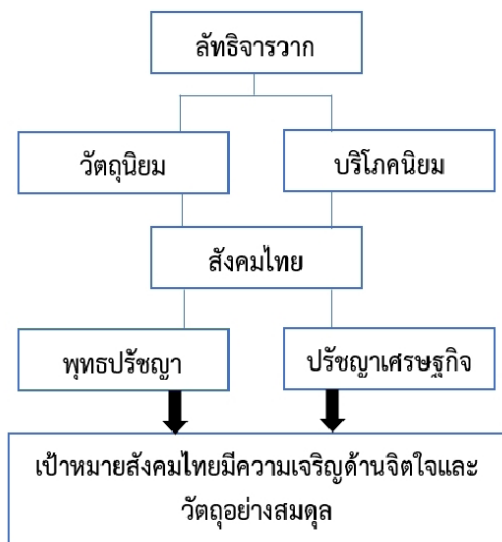
สรุปได้ว่าปรัชญาจารย์วากเป็นแนวความคิดของฤาษีพหุสบัติ หรือท้าวสัทัมบดีพรหมเป็นปราชญ์ ชาวอินเดียคนแรกที่กล่าวว่า สสารเท่านั้นคือสภาวะแท้จริงสูงสุด สสารเป็นอันติมะสัจจะ ปรัชญาจารย์วาก จึงปฏิเสธเรื่องนามธรรมทั้งหมด รวมทั้งวิญญาณ พระเป็นเจ้า บุญ บาป นรก สวรรค์ โลกหน้า และการ เกิดมีของวิญญาณเป็นผลมาจากการรวมตัวกันของวัตถุจึง มีจิตวิญญาณได้ ดังนั้นกลุ่มปรัชญาจารย์วากนี้ เป็นกลุ่มวัตถุนิยมที่สุดใต่งานมีอุดมคติสูงสุดคือ “จงหาความสุขในโลกนี้อย่าหวังโลกหน้าเพราะตายแล้วสูญ” ความสำคัญของแนวคิดทางปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อปรัชญาจารย์วาก มีแนวคิดทางปรัชญาที่มีความสำคัญ ดังนี้ 1) ปรัชญาจารย์วากเป็นปรัชญาที่ยึดมั่นในวัตถุนิยม ปฏิเสธความเชื่อคัมภีร์พระเวท ให้แสวงหา แต่ความสุขสบาย 2) ปรัชญาจารย์วากมีแนวคิดที่ความจริงจะต้องพิสูจน์ได้ทางประสาทสัมผัส เท่านั้น ปฏิเสธความจริงที่ไม่ผ่านทางประสาทสัมผัส 3) ปรัชญาจารย์วากเป็นปรัชญาที่เกิดขึ้นมาเพื่อการพิสูจน์ ความศรัทธาในความดี อิทธิพลแนวคิดปรัชญาจารย์วากในสังคมไทยด้านสุนิยม ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการติดความสะดวกสบายทำให้อ่อนแอ ความพร้อมทางวัตถุในแง่หนึ่งเป็นสิ่งที่ดีเพราะ ทำให้เกิดความสะดวกสบายและความสุข แต่ถ้าติดความสะดวกสบายและการบริโภคมากเกินไปจะทำให้ คนอ่อนแอ รักสนุก รักสบาย ไม่รักการขวนขวายใฝ่รู้และทำงานหนัก ไม่รักการคิดค้นและการผลิตซึ่งเป็น บุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัยพื้นฐานของชีวิตที่ ประสบผลสำเร็จและสังคมที่ก้าวหน้า การวิ่งตามกระแส ค่านิยม ฟุ้งเฟ้อ สิ้นค้าแบรนด์เนม การติดบริโภคภาพลักษณ์ คุณค่าเทียมหรือความจริงเทียม อิทธิพล แนวคิดปรัชญาจารย์วากในสังคมไทยก็จะเป็นในเรื่องของระบบทุนนิยม บริโภคนิยมสุนิยมและผลกระทบ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ และบางอย่างก็ต้องยอมรับว่าสังคมไทยมีการบริโภควัตถุเป็นที่ยึด แสวงหาความสุขด้วยการมีทรัพย์สินมากเพื่อบำเรอความสุขสบายของตนและครอบครัวที่ตนรัก ทำให้สังคมไทยกลายเป็น สังคมวัตถุนิยมขึ้นเรื่อยๆ เกิดการบริโภคความสุข ความสบาย จึงตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและเมื่อไม่ได้ มาเสพสุขก็แสวงหาทางมิชอบและเกิดปัญหาทางสังคมตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การนำเสนอบทความวิชาการเรื่อง ปรัชญาจารย์วากที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย ผู้เขียนได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารวิชาการต่างๆ ทำให้ได้องค์ความรู้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้เกิดความสมดุล จะต้องมีการพัฒนาจิตใจให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาวัตถุ เพราะถ้าเน้นด้านใดด้านหนึ่งจะทำให้เกิด ความล้มเหลวของสังคม และทำให้รู้ว่าสังคมไทยได้รับอิทธิพลแนวคิดนี้มาจากลัทธิจารย์วากในฐานะที่เป็น

บริโณคณียม และความเป็นบริโณคณียมในบริบทสังคมไทยแม้จะมีแนวคิดมาจากลัทธิจารวากแต่บริบทสังคมไทยยังมีแนวคิดที่ได้จากพุทธปรัชญาและแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นสิ่งปรับความสมดุลให้เกิดความพอดีทั้งกายและจิตใจ สรุปลเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ประยงค์ แสนบุราณ. (2547). *ปรัชญาอินเดีย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พระมหาท่วน สิริธมโม. (2532). *ปรัชญาจารวา. ในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ทรงวิทย์ แก้วศรี, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.*
- สนั่น ไชยานุกุล. (2519). *ปรัชญาอินเดีย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุวัฒน์ จันทระจำนง. (2540). *ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- สุนทร ณ รัชชี. (2545). *ปรัชญาอินเดียประวัติและลัทธิ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2546). *ราชบัณฑิต ปรัชญาอินเดีย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มาตรการทางกฎหมายอาญาในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน
ของกลุ่มเครือข่ายอิทธิพลในสหกรณ์ออมทรัพย์ครู*
Criminal Laws Measures for Systematic Protection against Influencing
Networks that Lead to Corruption in the Teacher savings Cooperative

เพิ่ม หลวงแก้ว¹ และฉัตรชัย รือหาร²

Pherm Luangkaew and Chatchi Ruehan

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย¹

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดขอนแก่น²

Khon Kaen University, Nongkhai Campus, Thailand

Office of the Election Commission Khon Kaen Province, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Chatchairuehan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู และเพื่อหามาตรการทางกฎหมายอาญาที่เหมาะสมในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันของกลุ่มเครือข่ายอิทธิพลในสหกรณ์ออมทรัพย์ครู

การบริหารของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู มีรูปแบบและพฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มตั้งแต่การใช้วิธีการที่มีขอบในกระบวนการสรรหากรรมการดำเนินงานสหกรณ์ การว่าจ้างเจ้าหน้าที่สหกรณ์ การใช้ตำแหน่งทำการทุจริตเกี่ยวกับการบริหารงานของสหกรณ์ การใช้เครือข่ายอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้องเกี่ยวกับขบวนการทุจริตคอร์รัปชัน ทั้งเป็นระบบและไม่เป็นระบบและการใช้ช่องว่างระเบียบการกู้เงินของสหกรณ์ รวมทั้งมีปัญหอุปสรรคเกี่ยวกับการตีความ และการรวบรวมพยานหลักฐานด้วย ส่วนมาตรการทางกฎหมายอาญาที่เหมาะสมในการป้องกันกลุ่มเครือข่ายอิทธิพลที่จะนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบคือ 1) แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้นายทะเบียนสหกรณ์หรือหน่วยงานอื่นที่ปราศจากการแทรกแซงจากเครือข่ายอิทธิพลเป็นผู้ควบคุม ผู้ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครเข้ารับการสรรหาเป็นกรรมการสหกรณ์ให้กระบวนการสรรหาเป็นไปโดยสุจริตและชอบด้วยกฎหมาย 2) ให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจออกระเบียบการสรรหา

*ได้รับบทความ: 24 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2564; ตอบรับตีพิมพ์: 27 ธันวาคม 2564

กรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ 3) ให้มีบทกำหนดโทษผู้สมัครเข้ารับการสรรหาที่กระทำการโดยมิชอบกฎหมายหรือรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิสมัครเป็นกรรมการสหกรณ์ 4) ให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจสั่งให้ผู้บังคับบัญชาของกรรมการสหกรณ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการทางวินัย และให้มีบทกำหนดโทษแก่ผู้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วย 5) ให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูเป็นผู้เสียหายเพื่อป้องกันมิให้มีปัญหาเรื่องการตีความกฎหมาย

คำสำคัญ: เครือข่ายกลุ่มอิทธิพล; การทุจริตคอร์รัปชัน

Abstract

This article aims to study patterns and behaviors related to corruption in the operation of teacher savings cooperatives, and to find appropriate criminal law measures to prevent corruption among influence network groups in teacher savings cooperatives.

The results of the study found that Management of the Teacher Savings Cooperative has systematic corruption patterns and behaviors starting from the use of wrong methods in the process of recruiting cooperative directors, hiring cooperative staff, the use of fraudulent positions in relation to the administration of cooperatives, Also the use of a network of influence groups which involved in both systemic and non-systematic corruption processes. In addition, the use of gaps in the existing savings cooperative loan regulations. Including the criminal law measures that are appropriate to prevent influence network groups that will lead to corruption in a systematic manner are: 1) The Cooperatives Act B.E. The examiner of the qualifications and prohibited characteristics of applicants to be recruited as cooperative directors to ensure that the selection process is honest and lawful; 2) the Registrar of Cooperatives shall have the power to issue regulations; Recruitment of directors of savings cooperatives; 3) to impose penalties on applicants for recruiting who act unlawfully or know that they are not eligible to apply for membership of cooperatives; 4) the Registrar of Cooperatives has the power to order the supervisor who is the Government cooperatives take disciplinary action, and to impose penalties on supervisors who act or refrain; 5) to amend Section 21 of the Cooperatives Act, B.E. interpretation of the law.

Keywords: Network of Influence Groups; Corruption

1. บทนำ

ยุคสมัยแห่งเทคโนโลยีเป็นยุคสมัยที่สังคมไทยมีการดำรงชีวิตที่มีความสลับซับซ้อน การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสะดวกสบายมากขึ้น และมีเครือข่ายของกลุ่มบุคคลขยายเป็นวงกว้างมากยิ่งขึ้นไม่กระจุกตัวในสังคมท้องถิ่นแคบๆ อันเป็นการสร้างเครือข่ายระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ไปจนถึงระดับโลกก็ได้ เมื่อสังคมเป็นสังคมแห่งการศึกษาเรียนรู้และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างกว้างขวางเพิ่มมากขึ้นเท่าใด ย่อมเป็นประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นมากมายหากเปรียบเทียบกับสังคมแบบเดิมแต่ในทางกลับกันหากมีการนำความรู้และเทคโนโลยีดังกล่าวไปใช้สำหรับการสร้างเครือข่ายไปเพื่อการแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองหรือพวกพ้องโดยทุจริตแล้ว ก็ย่อมจะเป็นการสร้างความเสี่ยงแก่สังคมและประเทศชาติอย่างมหาศาลเช่นกัน ดังนั้น เมื่อมีการสร้างเครือข่ายของกลุ่มนักการเมืองระดับท้องถิ่น นักการเมืองระดับชาติ ข้าราชการระดับสูง และนักธุรกิจ ซึ่งมีโครงสร้างเครือข่ายที่ซับซ้อนมากขึ้น อันเป็นการร่วมมืออุปถัมภ์กันอย่างลึกซึ้ง และมีกระบวนการเกี่ยวกับความร่วมมือกันอย่างเป็นระบบ เพื่อการทุจริตคอร์รัปชันย่อมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจเรียกได้ว่า “เครือข่ายกลุ่มอิทธิพลซึ่งนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบ” โดยมีรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทของแต่ละสังคม (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด และคณะ, 2561)

ปัจจุบันสหกรณ์ออมทรัพย์ครู มีการทุจริตคอร์รัปชันของสหกรณ์ออมทรัพย์อยู่หลายแห่ง ซึ่งเป็นกลุ่มเครือข่ายผู้มีอิทธิพลที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการทุจริตคอร์รัปชันกันอย่างเป็นระบบ ร่วมมือกันดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์โดยผิดวัตถุประสงค์ เพื่อนำผลประโยชน์มาแบ่งปันกันระหว่างพรรคพวกของตนโดยทุจริต จนเป็นเหตุให้มีการร้องเรียน ร้องทุกข์กล่าวโทษหรือการฟ้องร้องเป็นคดีความกันมากมาย (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด และคณะ, 2561) และก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นเงินจำนวนมหาศาล ส่งผลให้สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์แต่ละแห่งต้องดำรงชีวิตอยู่ด้วยความหวาดผวากลัวเงินฝากออมทรัพย์ (ผู้ถือหุ้น) จะสูญหาย รวมทั้งการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางกฎหมายอาญาเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ก็มีปัญหายุ่งยากในการบังคับใช้กฎหมายไม่ว่าจะเป็นการตีความกฎหมายและการรวบรวมพยานหลักฐานในกรณีที่มีเครือข่ายกลุ่มผู้มีอิทธิพลกระทำความผิดทางกฎหมายอาญาเพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่ชนรุ่นหลังในอนาคตและมีให้มีผู้ที่กล้าจะกระทำความผิดอีกต่อไป ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของปัญหายุ่งยากที่เกิดขึ้นดังกล่าว โดยมีความมุ่งหมายที่จะทำการศึกษาหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรูปแบบและพฤติกรรมของเครือข่ายของกลุ่มอิทธิพล และเพื่อหามาตรการทางกฎหมายอาญาในการป้องกันกลุ่มเครือข่ายอิทธิพลที่นำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชันในการบริหารงานสหกรณ์ออมทรัพย์ครู อันจะนำไปสู่การจัดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบ และให้มีการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปโดยรวดเร็วทันต่อสถานการณ์มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ครูโดยรวมอย่างแท้จริง

2. เนื้อหา

จากการศึกษาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ คำพิพากษา บทความทางวิชาการ หนังสือ ตำรา และวารสารต่างๆ ปรากฏว่ามีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรูปแบบและพฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบในกระบวนการบริหารของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู และมีประเด็นทางข้อกฎหมาย ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคทางกฎหมายหลายประการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการทุจริตคอร์รัปชันในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู ผู้เขียนจึงสรุปรายละเอียดดังกล่าวพอเป็นสังเขปได้ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเท็จจริง จากการศึกษารูปแบบและลักษณะพฤติกรรมของเครือข่ายกลุ่มอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชันในสหกรณ์ออมทรัพย์ครู พบว่า เครือข่ายกลุ่มผู้มีอิทธิพลมีรูปและลักษณะพฤติกรรมที่ใช้ในการกระทำการทุจริตคอร์รัปชันไม่ว่าจะเป็นไปอย่างไรไม่เป็นระบบและเป็นระบบ ดังนี้

1.1 รูปแบบและพฤติกรรมการเข้าสู่อำนาจในสหกรณ์ออมทรัพย์ มีการใช้วิธีการที่มิชอบในกระบวนการสรรหากรรมการสหกรณ์เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งของคณะกรรมการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ และการจ้างพนักงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ก็ได้ไม่ได้เป็นไปตามหลักการธรรมาภิบาล กล่าวคือ มีการให้เงินทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดแก่สมาชิกสหกรณ์ เพื่อให้เลือกตนเองเข้าสู่ตำแหน่งกรรมการสหกรณ์ หรือมีการจ้างมิให้ลงสมัครแข่งขันเข้าเป็นกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ หรือจ้างให้ลงสมัครแข่งขันเพื่อให้มีคู่แข่งในกระบวนการสรรหาเข้าเป็นกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น

1.2 รูปแบบและพฤติกรรมการทุจริตโดยการใช้การบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ได้แก่

1.2.1 คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ ชุดที่ 1 จัดซื้อที่ดินเพื่อก่อสร้างสหกรณ์แฟงเกินจริง โดยคณะกรรมการสหกรณ์ลงมติจัดซื้อนั้นเป็นที่ดินของนักการเมือง ซึ่งก่อนหน้านี้เจ้าของที่ดินได้ขายที่ดินข้างเคียงให้กับนักการเมืองไปแล้วในราคาเฉลี่ย 5.3 ล้านบาท/ไร่ แต่สหกรณ์ออมทรัพย์ซื้อที่ดินดังกล่าวในราคาสูงถึงไร่ละ 16.8 ล้านบาท ต่อมาคณะกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ ชุดที่ 2 ได้ยื่นฟ้องดำเนินคดีต่อประธานสหกรณ์ออมทรัพย์ดังกล่าว และกรรมการ กรณีการจัดซื้อที่ดินเพื่อก่อสร้างสำนักงานแห่งใหม่ในราคาสูงเกินกว่าราคาตลาด และไม่ปฏิบัติตามระเบียบพัสดุของสหกรณ์ออมทรัพย์ ไม่ทำตามมติที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี ซึ่งกำหนดให้ซื้อที่ดินแปลงเดียว 15 ไร่ แต่มีการซื้อที่ดิน 2 แปลง และรวมพื้นที่ได้ 14.3 ไร่ ทำให้ที่ดินหายไป 50 ตารางวา สูงกว่าราคาตลาดและที่ดินข้างเคียง และยังมีลำเหมืองตัดผ่านกลางที่ดินด้วย ซึ่งที่ดินดังกล่าวจนถึงขณะนี้ ยังคงปล่อยรกร้างว่างเปล่า ไม่มีการดำเนินการใดๆ ทั้งสิ้น

1.2.2 บริษัทเอกชน ประธานกรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย นักการเมืองระดับชาติ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ และผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ ได้ร่วมกันหลอกลวงสมาชิกสหกรณ์ฯ และคนอื่นๆ ไปทำการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลให้สมาชิกสหกรณ์จำหน่ายเพื่อเป็นสวัสดิการ แต่ไม่นำสลากดังกล่าวมาเป็นสวัสดิการของสมาชิกแต่อย่างใด มูลค่าเสียหายประมาณ

5,000 ล้านบาท

1.2.3 มีบริษัทนิติบุคคลติดต่อชักชวนให้สหกรณ์ออมทรัพย์เข้าร่วมโครงการระดมเงินมาลงทุน โดยให้ผลตอบแทนเป็นอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง แต่การดำเนินการเป็นปัญหา เพราะอาจขัดต่อวัตถุประสงค์การจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์และทำให้เกิดความเสียหายต่อสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นการกั๊ยมเงินที่ปกปิดข้อเท็จจริงอันเป็นการฉ้อโกงประชาชนทำสูญเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

1.2.4 คณะดำเนินการสหกรณ์ออมทรัพย์ ชุดที่ 1 และผู้จัดการสหกรณ์ ร่วมกันประชุมมีมติแก้ไขข้อบังคับของสหกรณ์ แต่งตั้งคณะทำงาน และมีมติร่วมกันเสนอหรือจัดทำโครงการจัดหาสลากกินแบ่งรัฐบาลขึ้น เพื่อจำหน่ายแก่สมาชิกอ้างว่าเพื่อเป็นสวัสดิการ โดยระยะเวลาเริ่มโครงการหลังจากได้รับการจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับของสหกรณ์เพื่อให้ที่ประชุมใหญ่พิจารณา และที่ประชุมใหญ่หลงเชื่อได้มีมติอนุมัติแผนงานโครงการดังกล่าว จากนั้นคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์และผู้จัดการสหกรณ์ มีหนังสือขอจดทะเบียนแก้ไขข้อบังคับของสหกรณ์ต่อนายทะเบียนสหกรณ์เพิ่มใหม่อีก 1 ข้อ คือเพิ่มให้จัดหาสลากกินแบ่งรัฐบาลเพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิกเพื่อเป็นสวัสดิการ แต่กรมส่งเสริมสหกรณ์ไม่รับจดทะเบียน เนื่องจากการจัดหาสลากกินแบ่งรัฐบาลมาจำหน่ายแก่สมาชิกนั้นไม่ใช่กิจการร่วมกันตามประเภทของสหกรณ์ที่ขอจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ แต่คณะกรรมการดังกล่าว ยังคงมีมติอนุมัติให้ดำเนินการตามโครงการจัดหาสลากกินแบ่งรัฐบาลดังกล่าว และร่วมกับผู้จัดการสหกรณ์ทำนิติกรรมซื้อสิทธิไคเวตาสลากกินแบ่งกับบริษัทนิติบุคคลอื่น ต่อมาคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ชุดที่ 2 รู้ถึงการกระทำผิดดังกล่าว จึงใจเฟิกเฉยไม่ทักท้วงโครงการที่ มีข้อขัดแย้งกฎหมายและร่วมกันดำเนินการโอนหรือจ่ายเงินของสหกรณ์ให้แก่นิติบุคคลคู่สัญญาตลอดมา รวมทั้งผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ ก็ไม่ทักท้วงและรายงานความเสียหายที่เกิดขึ้น จึงเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือกระทำโดยประมาท

1.2.5 คณะกรรมการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ได้มีมติในที่ประชุมมอบให้ผู้จัดการสหกรณ์ออมทรัพย์ ดำเนินการซื้อขายสลากกินแบ่งรัฐบาล และมีอำนาจในการตัดสินใจได้แต่เพียงผู้เดียว ไม่มีการปฏิบัติตามระเบียบการพัสดุ ไม่มีการตรวจสอบกำไร-ขาดทุน ไม่ได้นำผลการดำเนินการมาเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินงานสหกรณ์ออมทรัพย์ในการประชุมประจำเดือน อันเป็นการเปิดช่องให้มีการทุจริตคอร์รัปชันได้โดยง่าย

1.3 รูปแบบและพฤติกรรมโดยการใช้อำนาจในตำแหน่งทำการทุจริต ได้แก่

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และผู้จัดการสหกรณ์ ร่วมกับผู้จัดการธนาคาร ดำเนินการโยกย้ายบัญชีจากธนาคารหนึ่งไปยังอีกบัญชีธนาคารแห่งใหม่ที่เปิดไว้รองรับเงินของสหกรณ์ที่ห่างไกลจากที่ตั้งของสหกรณ์ ซึ่งยากต่อการตรวจสอบบัญชี เพื่อไปใช้หมุนเวียนใช้ในวงการธุรกิจส่วนตัว เมื่อมีการประชุมสามัญประจำปี ก็จะมีการฉ้อฉลปกปิดความจริงกับสหกรณ์ด้วยการนำใบฝากใหม่ (ปลอม)

มารายงานต่อที่ประชุมว่าสถานะทางการเงินมีความมั่นคงและโปร่งใส

1.4 รูปแบบและพฤติกรรมโดยการใช้ช่องว่างของระเบียบการกู้เงินของสหกรณ์ออมทรัพย์

ระเบียบสหกรณ์ออมทรัพย์กำหนดให้สมาชิกสามารถนำหลักทรัพย์ (อสังหาริมทรัพย์)

มาเป็นหลักค้ำประกันเงินกู้ของบุคคลผู้ขอกู้ได้ อันเป็นประเภทเงินกู้พิเศษ และสามารถกู้เงินได้ไม่เกิน 4 ล้านบาทโดยในการกู้เงินกรณีดังกล่าวนี้ สมาชิกที่ประสงค์ขอกู้ต้องมาตกลงทำธุรกรรมซื้อบ้านจัดสรร หรือที่ดินกับโครงการธุรกิจส่วนตัวของผู้จัดการสหกรณ์ เพื่อให้มีหลักทรัพย์ค้ำประกันและมีสิทธิในการกู้เงินประเภทนี้ได้ จะเห็นได้ว่า สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสหกรณ์การเงิน มีการบริหารเยี่ยงสถาบันการเงินในกระบวนการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น มิได้ดำเนินงานโดยบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารการเงินดังเช่นสถาบันการเงิน เพราะหลักการของสหกรณ์นั้นเป็นเรื่องของการรวมกลุ่มของคน โดยใช้เงินเป็นเครื่องมือในการสร้างความสำเร็จให้กับสมาชิกตามหลักการและอุดมการณ์ของสหกรณ์ โดยมุ่งการช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สหกรณ์นั้นเป็นของสมาชิก บริหารโดยสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ให้เป็นคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และให้บริหารแก่สมาชิก โดยมีฝ่ายจัดการเป็นผู้ปฏิบัติการทางด้านการบริหารและการบริการแก่สมาชิก โดยในการดำเนินการของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการต้องใช้เครื่องมือในการดำเนินงานร่วมกัน ได้แก่ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ข้อบังคับสหกรณ์ ระเบียบของสหกรณ์ มติคณะกรรมการดำเนินการ หรือมติของที่ประชุมใหญ่ กฎกระทรวง ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายแพ่ง เป็นต้น สำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ประกอบด้วยบุคคล ได้แก่ นายทะเบียนสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ผู้ตรวจสอบกิจการ ผู้จัดการสหกรณ์ ฝ่ายจัดการหรือเจ้าหน้าที่สหกรณ์ และสมาชิกสหกรณ์ รูปแบบและลักษณะพฤติกรรมจะมีทั้งที่เป็นการทุจริตคอร์รัปชันอย่างง่าย ซึ่งมักเป็นเรื่องการใช้โอกาสหรือช่องทางจากการที่ตนมีอำนาจในตำแหน่งแล้วแสวงหาผลประโยชน์ในทางที่ผิดหรือไม่ถูกต้อง และการทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบโดยอาศัยเครือข่ายกลุ่มอิทธิพล กระทำการที่สร้างความเสียหายอย่างกว้างขวางให้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งเป็นขบวนการความสัมพันธ์ของบุคคลหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นบุคคลในระดับผู้กำหนดนโยบายและวางแผนไปจนถึงระดับปฏิบัติงานในฝ่ายต่างๆ และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในเครือข่ายตน ตลอดจนใช้ปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ แรงจูงใจในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน การมีอำนาจในการผูกขาดการตัดสินใจ ระบบการทำงานขาดความโปร่งใส และขาดระบบการตรวจสอบที่ดีและมีประสิทธิภาพ ค่าแรงหรือค่าจ้างในการปฏิบัติงานที่ได้รับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ระบบของการทุจริตถูกมองเป็นเรื่องปกติมากกว่าเป็นข้อบกพร่อง และวัฒนธรรมของการได้รับการยกเว้นเมื่อมีการกระทำผิดด้วย

2. ข้อกฎหมาย จากการศึกษาระดับทางข้อกฎหมาย พบว่า มีประเด็นปัญหาอุปสรรคทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายหลายประการไม่ว่าจะเป็นการตีความกฎหมายและการรวบรวมพยานหลักฐานที่จะนำเครือข่ายกลุ่มผู้มีอิทธิพลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการทุจริตคอร์รัปชันในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมาลงโทษ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การตีความกฎหมาย ในประเด็นว่า สมาชิกสหกรณ์ ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นมีอำนาจดำเนินการร้องทุกข์กล่าวโทษหรือฟ้องคดีได้หรือไม่ และเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) และมาตรา 5(3) หรือไม่ เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มิได้บัญญัติให้อำนาจในการดำเนินคดีอาญากับสมาชิกสหกรณ์ เพราะมีบทบัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่กรรมการ ผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ทำให้สหกรณ์เสียหาย ถ้าสหกรณ์ไม่ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีให้นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์ได้และให้พนักงานอัยการรับว่าต่างให้สหกรณ์ โดยให้สหกรณ์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการร้องทุกข์ ฟ้องคดี หรือการว่าต่างแก่นายทะเบียนสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ หรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี เท่านั้น” ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มีคดีทุจริตในสหกรณ์เรื่องหนึ่ง ได้ความว่าประธานกรรมการสหกรณ์ได้รับเช็คค่าลำไยอบแห้งของสหกรณ์มาแล้ว แทนที่จะนำเข้าบัญชีสหกรณ์ก่อน กลับนำไปค้าประกันให้บริษัทอื่น ซึ่งคณะกรรมการไม่ได้มีมติให้ดำเนินการได้ อันเป็นเหตุให้สหกรณ์ได้รับความเสียหาย ซึ่งเป็นความผิดฐานยักยอกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352, 353 แต่คณะกรรมการสหกรณ์มิได้ดำเนินคดีกับประธานสหกรณ์ ทั้งผู้จัดการหรือสมาชิกซึ่งเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) และมาตรา 5(3) มีอำนาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนและ/หรือฟ้องผู้กระทำความผิดนั้นเพื่อขอให้ศาลลงโทษฐานยักยอกได้ ก็มีได้ดำเนินการแจ้งความร้องทุกข์หรือฟ้องร้องดำเนินคดีกับประธานสหกรณ์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 448/2480, 1680/2520) ดังนั้น สหกรณ์จังหวัดในฐานะรองนายทะเบียนปฏิบัติหน้าที่แทนนายทะเบียนก็ชอบที่จะแจ้งความร้องทุกข์หรือดำเนินคดีแทนสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 20 แต่เมื่อสหกรณ์จังหวัดร้องทุกข์เกินกว่า 3 เดือน นับแต่วันที่สหกรณ์รู้เรื่องหรือทราบการกระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด คือวันที่ประธานไม่นำเช็คที่รับมาเข้าบัญชีสหกรณ์ แต่นำไปค้าประกันดังกล่าว คดีจึงขาดอายุความ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(6) ศาลจึงต้องยกฟ้องโจทก์ตามมาตรา 185 วรรคหนึ่ง (ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 425/2557) กรณีนี้เป็นคดีที่ศาลฎีกาได้วิเคราะห์ประเด็นเรื่องผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) และอำนาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5(3)

ส่วนคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5865/2555 เป็นกรณีความผิดอาญาซึ่งกระทำต่อนิติบุคคล ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคลมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องหรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการได้ตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3 และ มาตรา 5(3) สำหรับโจทก์ซึ่งเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 51 บัญญัติว่า “ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เป็นผู้ดำเนินการและเป็นผู้แทนสหกรณ์ในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จะมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่งหรือหลายคนหรือผู้จัดการทำการแทนก็ได้” ประกอบกับข้อบังคับของโจทก์ ข้อ 58(16) ระบุให้คณะกรรมการดำเนินการของโจทก์ มีอำนาจและหน้าที่ให้ฟ้องต่อผู้คดีหรือดำเนินคดีเกี่ยวกับกิจการสหกรณ์ฯ ดังนี้ คณะกรรมการดำเนินการของโจทก์ที่เป็นเสียงข้างมากจึงเป็นผู้แทนโจทก์ที่มีอำนาจฟ้องคดีด้วยตนเองหรือจะมอบหมายให้ผู้หนึ่งผู้ใดฟ้องคดีแทนก็ได้ เมื่อการฟ้องคดีนี้ไม่ปรากฏว่าคณะกรรมการดำเนินการของโจทก์ได้มอบหมายให้ ข. และ ก. ดำเนินคดีแทน แม้ ข. และ ก. จะเป็นกรรมการของโจทก์หรือสมาชิกโจทก์ก็ไม่อาจฟ้องคดีแทนโจทก์และไม่มีอำนาจมอบอำนาจให้ บ. ดำเนินคดีแทนโจทก์ได้ แม้กรรมการของโจทก์คนใดคนหนึ่งจะได้รับ ความเสียหายจากการกระทำของจำเลยที่ 1 และที่ 2 ก็ไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยที่ 1 และที่ 2 โดยลำพัง กรณีนี้ศาลฎีกาได้พิพากษาประเด็นเรื่อง อำนาจฟ้องคดีแทนโจทก์และมอบอำนาจให้ผู้อื่นดำเนินแทนโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3 และมาตรา 5(3) มิใช่พิพากษาประเด็นเรื่องผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 2(4) เมื่อกรณีเป็นดังนี้ จึงสรุปได้ว่า ผู้ถือหุ้นสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์ย่อมเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) และมาตรา 5(3) มีอำนาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนและ/หรือฟ้องผู้กระทำความผิดนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28(2)

2.2 การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นพนักงานสอบสวนหรือการฟ้อง พบว่า การแสวงหาพยานหลักฐานมีความสลับซับซ้อนมีความยากลำบากในการสอบสวนและนำสืบให้ศาลเห็นโดยปราศจากข้อสงสัย เพราะจากข้อเท็จจริงที่พบโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ที่ได้รับผิดในทางกฎหมายแล้วมักเป็นกลุ่มเครือข่ายอิทธิพลและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ ซึ่งได้แก่ กรรมการดำเนินการผู้จัดการสหกรณ์ เจ้าหน้าที่สหกรณ์ และสมาชิกสหกรณ์ และความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้นในสหกรณ์ออมทรัพย์โดยทั่วไปมักจะเป็นความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ความผิดฐานฉ้อโกง ความผิดฐานโกงเจ้าหน้าที่ และความผิดฐานยักยอก ซึ่งบุคคลที่ครอบครองพยานหลักฐานย่อมจะไม่ยอมเปิดเผยหรือมอบเอกสารให้โดยง่าย เพื่อให้ผู้มีอำนาจนำไปฟ้องและดำเนินคดีต่อตนเองหรือกลุ่มพรรคพวกของตน จึงเป็นการยากต่อการนำสืบ และเครือข่ายกลุ่มอิทธิพล” เป็นเครือข่ายกลุ่มคนที่มีอำนาจ สามารถบันดาลให้สิ่งต่างๆ เป็นไปได้ตามที่ตนต้องการ มักใช้อำนาจดำเนินการในทางที่ มิชอบด้วยกฎหมาย เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือพวกพ้องอยู่เสมอทั้งที่เป็นความผิดในทางอาญา ทางแพ่ง ทางปกครอง หรือไม่คำนึงถึงความถูกต้องชอบธรรมใดๆ ในการดำเนินงาน ซึ่งมักจะประกอบด้วย ข้าราชการหรือบุคลากรทางการศึกษา เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักธุรกิจ และนักการเมืองระดับต่างๆ ที่มีการดำเนินงานเป็นเครือข่ายในวงกว้าง สลับ

ซับซ้อนยากต่อการสืบสวน การสอบสวน และการดำเนินคดี โดยขาดพยานหลักฐานหรือขาดความเชื่อมโยงกับกลุ่มบุคคลเหล่านี้เพื่อจะนำไปลงโทษตามฐานความผิดได้

3. สรุป

การทุจริตคอร์รัปชันของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู ณ ปัจจุบัน สรุปได้ว่า ยังมีข้อเท็จจริงดังกล่าวตามสื่อมวลชนปรากฏให้เห็นอยู่เนืองๆ ว่ามีการใช้อำนาจหรือหน้าที่ในตำแหน่งไปในทางที่มีขอบด้วยกฎหมายหรือหลีกเลี่ยงกฎหมาย เพื่อมิให้ถูกลงโทษได้ด้วยวิธีการที่แยบยล ฉ้อฉล คดโกง ฉ้อโกง ยักยอกเรียกรับสินบน หรือข่มขู่กรรโชกโดยทุจริต เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือพวกพ้อง กล่าวคือ พฤติการณ์ของ “การทุจริตคอร์รัปชัน” โดยมีแนวความคิดและทฤษฎีที่สำคัญ ดังนี้

1. เครือข่ายกลุ่มอิทธิพล (Influential Group Networks) คือ อำนาจแห่งการรวมตัวเป็นเครือข่าย ซึ่งลักษณะของการรวมตัวกันนั้นเป็นบ่อเกิดแห่งอำนาจที่เป็นพลังภายในกลุ่มเองและเป็นพลังอิทธิพลต่อภายนอกด้วย (โอพาร์ ถิ่นบางเตียว และนครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2559) ซึ่งเมื่อมีการรวมตัวกลายเป็นเครือข่ายกลุ่มอิทธิพล ก็จะมีแนวโน้มที่จะใช้อำนาจทุกรูปแบบและทุกวิถีทางเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของกลุ่มตน นั่นก็คือการได้ผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า เครือข่ายกลุ่มอิทธิพลมักจะแสวงหาผลประโยชน์กับเรื่องทุจริตและผิดกฎหมาย ซึ่งเมื่อได้เงินมาโดยผิดกฎหมายก็จะนำเงินที่ทุจริตคอร์รัปชันนั้นไปฟอกต่อ (Money Laundering) ดังนั้น ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในยุคปัจจุบันจึงมีความสลับซับซ้อนลึกซึ้งซ่อนเงื่อนมากมาย โดยเฉพาะกรณีรายใหญ่ๆ เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น

กลุ่มผู้มีอิทธิพลโดยทั่วไปแล้วมักจะแฝงตัวอยู่ในระบบราชการที่ไม่อาจจะไปถึงตัวคนที่แท้จริงได้ว่าเป็นใคร แต่มักจะเป็นนักการเมือง นักธุรกิจ หรือพ่อค้าคหบดี และข้าราชการระดับสูง ไม่ว่าจะเป็นนักปกครองหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือน นายทหาร ตำรวจ และข้าราชการครู โดยมักจะใช้อำนาจกระทำการใดๆ ที่ไม่ยำเกรงกฎหมาย หรือกระทำการอยู่เหนือกฎหมายบ้านเมือง บางรายยังเป็นรากแก้วใหญ่ที่เกื้อกูลหล่อเลี้ยงต่อผู้มีอิทธิพลอื่นๆ ในเครือข่ายของตนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายไม่กล้าเข้าไปดำเนินการตามกฎหมาย หรือยากแก่การสืบสวน สอบสวน และดำเนินคดี เพราะเป็นผู้มีอำนาจและอิทธิพล มีทรัพย์สินเงินทอง บริวาร และบารมีล้นฟ้า โดยปัญหาอุปสรรคเหล่านี้ อาจเกิดจากค่านิยมในระบบอุปถัมภ์ และการเล่นพรรคเล่นพวก ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาลงนี้ได้ (สายล่อฟ้า, 2559)

2. การทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบ (Organized Corruption) คือ ลักษณะกิจกรรมหรือการกระทำที่สร้างความเสียหายอย่างกว้างขวางให้กับองค์กร เพราะการทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย นับตั้งแต่ระดับผู้กำหนดนโยบายและวางแผนไปจนถึงระดับผู้ปฏิบัติงานใน

ฝ่ายต่างๆ และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในเครือข่ายตน ซึ่งรูปแบบและลักษณะพฤติกรรมของการทุจริตประเภทนี้ ได้แก่ การให้สินบน การข่มขู่กรโชกเพื่อเอาประโยชน์ การเรียกรับเงินหรือทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด และการฉ้อโกง เป็นต้น (Heinzpeter, 2009)

3. การทุจริตคอร์รัปชันอย่างไม่เป็นระบบ (Chaotic Corruption) หรือการทุจริตคอร์รัปชันอย่างง่าย (Simple Corruption) คือ กิจกรรมหรือการกระทำการทุจริตที่มีประสิทธิภาพต่ำกว่า ซึ่งมักเป็นเรื่องการใช้อำนาจ หรือช่องทางจากการที่ตนมีอำนาจในตำแหน่งแล้วแสวงหาผลประโยชน์ในทางที่ผิดหรือไม่ถูกต้อง (To Make Wrongful Profit) กล่าวคือ เมื่อข้าราชการคนหนึ่งมีข้อเสนอที่จะเร่งรัดขั้นตอนของการออกใบอนุญาตให้ เพื่อแลกกับสินบนที่จะได้รับ เป็นต้น (Alba, 2017)

ถึงแม้ว่าการทุจริตคอร์รัปชันทั้ง 2 รูปแบบ จะมีความแตกต่างกันก็ตาม แต่การทุจริตของทั้ง 2 รูปแบบ ก็มักจะเกี่ยวข้องกับการละเลยบรรทัดฐานทางสังคม ที่ดี และการไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย หรือข้อครหาใดๆ และยังเกี่ยวข้องกับการให้หรือรับสินบนอีกด้วย (Cynado Cyril N. O. Ezeogidi, 2011)

4. ทฤษฎีสมคบคิด (Conspiracy Theory) คือ ระบบความคิดของคนหรือกลุ่มคนที่น่าเหตุการณ์หรือเรื่องเล่ามาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เพื่อมีวัตถุประสงค์หนึ่งใดที่จะให้คุณให้โทษ ผลประโยชน์หรือความเสียหายให้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยมีข้อเท็จจริงเพียงบางส่วนหรืออาจจะมีเหตุผลความเชื่อบางส่วนมาสนับสนุนทั้งในบริบทของสังคม วัฒนธรรม ศาสนา และการเมือง (เฉลิมพล พลมุข, 2561) สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของมาตรการป้องกันเครือข่ายกลุ่มอิทธิพลที่จะเข้ามาทุจริตคอร์รัปชันในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ของภาคการศึกษา พบว่า มีกลไกและมาตรการป้องกันที่เหมาะสม ดังนี้

4.1 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 โดยกำหนดให้ นายทะเบียนสหกรณ์ หรือมีหน่วยงานอื่นที่ปราศจากการแทรกแซงของเครือข่ายกลุ่มผู้มีอิทธิพลเป็นผู้ควบคุมกำกับดูแล ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครเข้ารับการสรรหาเป็นกรรมการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ และให้กระบวนการสรรหาเป็นไปโดยสุจริตและชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งกำหนดให้นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจออกระเบียบเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้วิธีการที่มีชอบในกระบวนการสรรหา กรรมการสหกรณ์ ออมทรัพย์ และการจ้างพนักงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ก็ได้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อเป็นการสกัดหรือคัดกรองเครือข่ายกลุ่มผู้มีอิทธิพลไม่ให้เข้าไปทุจริตคอร์รัปชันในการดำเนินงานของสหกรณ์ได้โดยง่าย

4.2 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีบทกำหนดโทษสำหรับผู้สมัครเข้ารับการสรรหาที่กระทำการโดยมิชอบกฎหมาย หรือรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิสมัครเป็นกรรมการดำเนินงานสหกรณ์ เพื่อจะได้บุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริต เข้าไปดำเนินงานของสหกรณ์

4.3 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้สมาชิกสหกรณ์ (ผู้ถือหุ้น) มีอำนาจดำเนินคดีต่อพนักงานสอบสวนและฟ้องคดีต่อศาล ในฐานะเป็นผู้เสียหายเพื่อมิให้มี

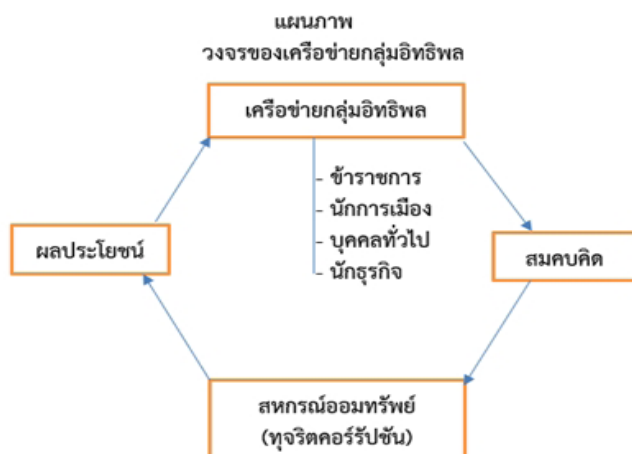
ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการตีความอีกต่อไป

4.4 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 โดยกำหนดให้ นายทะเบียนสหกรณ์ มีอำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยมีอำนาจอนุมัติและสนับสนุนงบประมาณในการจัดตั้งองค์กรดังกล่าวด้วย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างเข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 63

4.5 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กำหนดให้ นายทะเบียนสหกรณ์ มีอำนาจสั่งให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยแก่กรรมการดำเนินการสหกรณ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และให้มีบทลงโทษแก่ผู้บังคับบัญชาที่ได้รับคำสั่งแล้วประวิงเวลาหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ และให้ถือว่าเป็นการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 เพื่อจะได้เกิดความเกรงกลัวและควบคุมผู้ที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้กระทำการทุจริตและดำเนินการงานของสหกรณ์อย่างถูกต้องชอบธรรม

4. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า รูปแบบและลักษณะพฤติกรรมของการทุจริต คอร์รัปชันของเครือข่ายกลุ่มผู้มีอิทธิพลที่ได้กระทำการสมคบคิดกัน มีอยู่ 2 รูปแบบ คือ การทุจริตคอร์รัปชันอย่างง่าย และการทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยเครือข่ายกลุ่มผู้มีอิทธิพล ตลอดจนผู้ถือหุ้นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ (ผู้ถือหุ้น) เป็นผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) และมาตรา 5(3) และมีอำนาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนและ/หรือฟ้องผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28(2)

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมพล พลมุข. (2561). *ทฤษฎีสมคบคิด*. เข้าถึงได้จาก <http://www.matichon.co.th>
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด และคณะ. (2561). *การศึกษาเครือข่ายกลุ่มอิทธิพลซึ่งนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบ (Organized Corruption) ของภาคการศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตที่ 24, 25, 26 (กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม)*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สายล่อฟ้า. (2559). การคอร์รัปชันในวงราชการ. *ไทยรัฐ*, วันพฤหัสบดีที่ 6 พฤศจิกายน 2559, หน้า 6.
- โอฬาร ถิ่นบางเตียว และนครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2559). *ผู้มีอิทธิพล*. เข้าถึงได้จาก <http://www.wiki.kpi.ac.th>
- Alba de, D. (2017). *What is the difference between corruption and organized corruption*. Retrieved from <http://www.quora.com/What-is-the-difference-between-corruption-and-organized-corruption>
- Cynado Cyril N. O. Ezeogidi. (2013). The Concept of Organized and Chaotic Corruption and the Impact on Nigeria Economy. *Journal of Humanities and Social Science*, 16(2), 73-77.
- Heinzpeter, Z. (2009). Deep Corruption in Indonesia, Discourses, Practices, Histories. In Anders, Gerhard and Nuijten, Monique (Eds.), *Corruption and the Secret of Law: Law, Justice and Power* (pp. 53-74). Burlington: Ashgate.

ศักติ ศักตะ: พลังอำนาจ*

Shakti Shakta: Power

จรัส ลีกา¹, สุมิตรา ไอยรา และดาริกาญจน์ วิชาเดช²

Jaras Leeka, Sumitra Aiyara and Darikarn Wichadech

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jaras.0809@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงพลังอำนาจของศักติและศักตะ พบว่า พลังศักติเป็นพลังของอิตถีเพศหรือเทวี ประกอบด้วย พระแม่สร้อยสวดี พระแม่ลักษมี และพระแม่อูมา ส่วนพลังศักตะเป็นพลังของบุรุษเพศหมายถึงมหาเทพ 3 พระองค์ (ตรีมูรติ) ได้แก่ พระพรหม มีพระสร้อยสวดีเป็นศักติ พระวิษณุ มีพระลักษมีเป็นศักติ และพระศิวะมีพระอูมาหรือพระแม่กาลีเป็นศักติ และพลังศักติ และศักตะนี้จะแฝงอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน พลังอำนาจที่เป็นบุรุษเพศจะมีความแข็งแกร่ง กล้าหาญ อดทน และพลังอำนาจที่เป็นอิตถีเพศจะมีความอ่อนหวาน นุ่มนวล รักสวยรักงาม ซื่อสัตย์ พลังอำนาจทั้งสองนี้จะนำไปสู่ความสมดุลและความสมบูรณ์ของโลก

คำสำคัญ: ศักติ; ศักตะ; พลังอำนาจ

Abstract

This academic article aims to present the power of Sakti and Shakta. It was found that the power of Shakti is the power of female or Devi, consisting of Saraswati, Lakshmi and Uma. As for the power of Shakta, it is the power of the male, referring to the three great gods (Trimurati), namely Brahma, Saraswati as Shakti, Vishnu, Lakshmi as Shakti and Lord Shiva has Uma or Goddess Kali as Shakti and this sacramental and sacramental

*ได้รับบทความ: 14 ตุลาคม 2564; แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2564

Received: October 14, 2021; Revised: December 24, 2021; Accepted: December 28, 2021

power is inherent in every human being. The powers belonging to men are strong, courageous, stoic, and the powers that belong to the gender. Sweet, tender, loving, beautiful, shy, these two powers lead to balance and perfection of the world.

Keywords: Shakti; Shakta; Power

1. บทนำ

ดินแดนภารตะหรือประเทศอินเดียมีหลากหลายทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ปรัชญาและศาสนา เป็นประเทศที่มีอิสระในการนับถือและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพเจ้าต่างๆ ได้จึงมีการสร้างรูปเคารพหรือเทพเจ้าขึ้นตามคติความเชื่อเพื่อบูชาในชนเผ่าของตน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเสมอภาค ประเทศอินเดียมีการเผยแพร่อารยธรรมของตนให้แพร่หลายไปยังภูมิภาคของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้โดยรวมนานหนึ่งพันปีก่อนพุทธกาล กลุ่มชนชาวอารยันได้เดินทางอพยพเข้ามาลงหลักปักฐานในผืนดินแห่งนี้ และได้นำคัมภีร์พระเวทเข้ามาด้วยซึ่งนิยามการเคารพบูชาเทพเจ้า และธรรมชาติ ไม่มีการทำรูปเคารพเนื่องจากชาวอารยันอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่เสมอ และได้มีการผสมผสานคัมภีร์พระเวทกับความเชื่อดั้งเดิมของชนพื้นเมือง หรือดราวิเดียน ซึ่งมีอยู่ก่อนแล้ว และพัฒนาเป็นศาสนาพราหมณ์ในที่สุด โดยเชื่อว่า พระเป็นเจ้าเป็นผู้สร้างโลกและสร้างสิ่งมีชีวิตทั้งปวง โดยมีเทพเจ้าสูงสุด 3 พระองค์ ได้แก่ พระพรหม เป็นผู้สร้างโลก พระศิวะ เป็นผู้ทำลาย และพระนารายณ์ เป็นผู้ปกป้องรักษาโลก (นักบรรพชีวินวิทยา, 2562, หน้า 1)

ในช่วงพุทธศักราช 1,200 ถึง 1,740 ในยุคนี ศาสนาพราหมณ์ซึ่งได้เปลี่ยนเป็นศาสนาฮินดูได้มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากแต่ในทางตรงกันข้ามพระพุทธศาสนากลับยิ่งเสื่อมลง ถ้าพิจารณาศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) ที่นับถือปฏิบัติกันมาแม้ว่าจะเจริญก็จริงแต่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากเพราะเกิดมีลัทธิวิธีแปลกๆ เกิดขึ้น ส่วนพิธีบูชาของศาสนาพราหมณ์แบบดั้งเดิมก็หายไป และหันไปประกอบพิธีแบบของชนชาติแบบดั้งเดิมอีก เช่น การฆ่าสัตว์บูชายัญนำโลหิตสัตว์ที่ฆ่าแล้วไปบูชาเทพเจ้าที่ตนเคารพบูชา แม้ภาษาที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม แต่เดิมใช้ภาษาสันสกฤตก็มีการเปลี่ยนเป็นการใช้ภาษาพื้นเมืองแทน รวมถึงมีการแห่เทวรูป และการแสดงลัทธิเหมือนการเล่นละครในเทวาลัยทำให้มีตำแหน่งหญิงแพศยาประจำอยู่ในเทวาลัยเพื่อแสดงละคร เรียกว่า “ทาสี” และมีพิธีกรรมที่ทำการในเทวาลัยด้วยอาการอันหยาบช้า ส่วนนักบวชชั้นเดิมไม่ได้มีบทบาทและความเกี่ยวข้องในพิธีกรรมอย่างเช่นที่นิยมปฏิบัติกันมา แต่มีนักบวชชั้นใหม่เกิดขึ้นเรียกว่า “สาธุ” เป็นนักบวชประจำนิกายโดยเฉพาะที่บูชารูปเคารพ ซึ่งเป็นปฏิมากรของพระศิวะหรือพระวิษณุอวตารมา และในเวลาเดียวกันนี้พระพุทธศาสนาก็ตกอยู่ในอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) ไปด้วยได้เกิดมีพิธีสัทธิกรรมปฏิรูปโดยการนับถืออย่างวิจิตรตระการตา และมีการศึกษาในลัทธิสัทธิกรรมปฏิรูปใหม่ที่เรียกว่า ต้นตระกูล นี้ขึ้นที่เมืองวิกรมศีล (ปัจจุบันคือประเทศปากีสถาน) และแผ่อิทธิพล

ไปยังประเทศที่เบตาฯ ได้รับลัทธิสัทธรรมปฏิรูปวิธีตันตระนี้ไปนับถือ และสืบลัทธินี้มาจนปัจจุบัน นอกจากนี้ ลัทธิในกายต่างๆ ที่ประชาชนพลเมืองนิยมนับถือคือการบูชาพระวิษณุหรือพระศิวะโดยอาศัยเหตุในตำนานต่างๆ ของมหาเทพทั้งสอง ซึ่งมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์มหากาพย์มหาภารตะและรามายณะหรือในคัมภีร์ปุราณะ และยังมีความเข้าใจอย่างใหม่ที่เกิดขึ้นในลัทธิ คือเห็นว่า “เทวี” ซึ่งเป็นชายาของมหาเทพ เช่น พระอูมา หรือพระลักษมี ย่อมส่งกำลังของเทพสามีไว้เรียกว่า “ศักดิ์” องค์พระวิษณุหรือพระศิวะมนุษย์จะเข้าถึงได้ โดยยาก จะต้องอาศัยวิธีการบูชาศักดิ์จึงจะได้สมความปรารถนา ดังนั้นศักดิ์จึงหมายถึงชายาของเทพเจ้า องค์ใดองค์หนึ่ง เป็นอำนาจของเทพผู้เป็นสามีในนิยายไศวะซึ่งนับถือพระศิวะ มีพระอูมาเป็นศักดิ์ ในนิยาย ไชยณพ มีพระลักษมีหรือนางราชา เป็นศักดิ์ของพระกฤษณะ และในนิยายพระพรหม มีพระสุรัสวดีเป็น ศักดิ์ของพระพรหม แต่โดยปกติย่อมเล็งเอาเฉพาะพระอูมาผู้เป็นชายาของพระศิวะ ซึ่งมีนามต่างๆ กัน เช่น เทวี ทูรคา และกาลี นิยายศักดิ์ เป็นลัทธิติดจากนิยายอื่นๆ ของศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) เพราะไม่มี ศาสนาในนิยายนี้ เป็นแต่เพียงการอ้างว่า พระศิวะทรงบันดาลให้ด้วยพระองค์เอง (พระยาอนุমানราชชน (เสฐียรโกเศศ), 2507, หน้า 174)

จากเหตุผลที่ได้แสดงถึงพลังอำนาจที่เกิดจากศักดิ์และศักดิ์ดังกล่าวมานี้ ผู้เขียนจึงมีความ ประสงค์ที่จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับพลังที่สนับสนุนชีวิตของมนุษย์ให้คงอยู่ และคงมีอยู่อย่างไร นอกจากนี้ พลังอำนาจเหล่านั้นจะแสดงออกอย่างไร และด้วยวิธีการอย่างไร และศักดิ์ที่มีลักษณะเป็นสตรีเพศเป็น มหาเทวีเป็นเทวีผู้ยิ่งใหญ่มีสถานะเทียบเท่ากับภาวะแห่งเทพผู้สูงสุดได้อย่างไร นอกจากนี้ การบูชาเทพี ที่เป็นสตรีหรือเทวีพลังอำนาจของศักดิ์ และศักดิ์ ยังคงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบันหรือไม่ บทความวิชาการนี้จะให้คำตอบกับบุคคลผู้ที่ต้องการศึกษา และเป็นการแก้ข้อสงสัยเกี่ยวกับพลังอำนาจ ดังกล่าวมาแล้วนั้น โดยมีเนื้อหาเพื่อนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

2. แนวคิดและพัฒนาการของศักดิ์ และศักดิ์

ศาสนาพราหมณ์ดั้งเดิมก่อนที่เปลี่ยนเป็นศาสนาฮินดูมีเทพผู้สูงเพียงองค์เดียวคือ พรหมันหรือ ปรมาตมัน ถือว่าเป็นวิญญาณสากลที่เป็นอมตะ และมีวิญญาณย่อยเรียกว่า อาตมันหรือชีวาตมันที่ถือ กำเนิดเป็นสิ่งมีชีวิตในโลกเมื่อสิ้นอายุขัยอาตมันหรือชีวาตมันก็จะกลับไปสู่อาณาจักรของพรหมันหรือ ปรมาตมันอีกตามเดิม แต่เมื่อมีการพัฒนาศาสนาพราหมณ์สู่ความเป็นศาสนาฮินดูเพื่อปรับบทบาท ให้เข้ากับบริบทของสังคมยุคใหม่จึงมีการเคารพในเทพเจ้าหลายองค์ แม้ว่าเนื้อแท้แห่งปรัชญาเดิมจะมี เทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่เพียงองค์เดียวที่เป็นปฐมแห่งสากลจักรวาล และเป็นทุกสิ่งทุกอย่างในสากลจักรวาลก็ตาม แต่เมื่อเปลี่ยนเป็นศาสนาฮินดูเทพเจ้าจะปรากฏตนให้คนเห็นในร่างของอวตาร หรือในรูปลักษณะต่างๆ ทั้งนี้เพราะนามธรรมเป็นสิ่งที่คนสามัญไม่อาจเข้าถึงได้จะเข้าถึงได้ในส่วนที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น เพราะ รูปธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาภูมิปัญญาของมนุษย์ ดังนั้น ในยุคนี้จึงมีเทพเจ้า และเทวรูปทั้งหลาย

และชายเกิดขึ้นมามากเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยว และเคารพสักการะของบุคคลผู้นิยมในการเคารพในรูปธรรมอยู่ทั่วไป และยังมีการกล่าวถึงพัฒนาการเทพเจ้าในลักษณะของการอวตารเป็นรูปเคารพต่างๆ ถ้าวิเคราะห์ในแง่ของสังคมวิทยาจะพบว่า ลำดับที่เทพเจ้าแบ่งภาคลงมาเกิดในมนุษย์โลกเริ่มต้นด้วยการกำเนิดเป็นสัตว์น้ำ เช่น ปลา เต่า แล้ว จึงกำเนิดเป็นสัตว์บก ได้แก่ สุนัข และพัฒนาเป็นนรสิงหาวตารที่มีลักษณะเป็นครึ่งคนครึ่งสัตว์ จากนั้นจึงเป็นมนุษย์ที่ยังไม่สมบูรณ์ เช่น เป็นคนแคระหรือวามนาวตารแล้วเป็นปรศุรามาวตารหรือคนป่าเถื่อนขวาน และในที่สุดจึงเป็นมนุษย์ที่เจริญด้วยสติปัญญา เช่น เกิดเป็นลูกเป็นสามี เป็นผู้นำ และเป็นกษัตริย์ที่ประกอบด้วย คุณธรรม นอกจากนี้ ความเทพอวตารยังมีการพัฒนาเป็นมนุษย์ที่มีคุณสมบัติพิเศษมากกว่ามนุษย์ธรรมดา เช่น การอวตารเป็นพระกฤษณะ และพระพุทธเจ้าตามลำดับ (กรุณา-เรืองอุไร กุศลาสัย, 2550, หน้า 125) ด้วยเหตุแห่งการอวตารของเทพเจ้าในยุคนั้น เพราะความต้องการเทพเจ้าให้มีอยู่ในทุกชนชั้นวรรณะ ไม่ได้เป็นเรื่องเฉพาะอยู่ในแวดวงของชนชั้นวรรณะสูงมีพราหมณ์และกษัตริย์ เป็นต้น

นอกจากพัฒนาการของการนับถือเทพเจ้าดังกล่าวมาแล้วนี้จึงทำให้เกิดลัทธิศักติ ซึ่งหมายถึงอำนาจหลังงานหลักหรือเทวีผู้เป็นนิรันดร์ ศักติในทางอภิปรัชญาคือความเป็นจริงและหมายถึงสตรีในรูปอุปมา ศักติเป็นเทพเจ้าผู้สูงสุดประกอบด้วยเทวีหลายองค์ ทุกพระองค์ล้วนถือว่าเป็นเทวีสูงสุดและยังมีลัทธิศักติย่อยๆ อีกมากมายที่มีการบูชาเทวี เช่น พระปารวตีผู้เลอโฉม และพระแม่อาลีผู้ผู้ค้นเป็นต้น แนวคิดเรื่องศักติปรากฏชัดเจนขึ้นอย่างเป็นระบบในศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) ควบคู่กันกับการกำเนิดของเทพตรีมูรติที่ประกอบด้วย พระพรหม พระวิษณุหรือพระนารายณ์ และพระศิวะ (พระอิศวร) เทพแห่งศักติจึงกำเนิดขึ้นเพื่อเป็นอำนาจหลังงานหลักดังนี้ 1) พระสุรัสวดีเป็นศักติเทวีคู่บารมีของพระพรหมๆ ถือว่าเป็นศักติ พระอุมาหรือพระแม่อาลี เป็นศักติเทวีคู่บารมีของพระวิษณุ หรือพระนารายณ์ ซึ่งถือว่าเป็นศักติ และพระลักษมีเป็นศักติเทวีคู่บารมีของพระศิวะซึ่งเป็นถือว่าเป็นศักติ (ณัฐจิตร เลหาวิระ, 2548, หน้า 31)

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดที่ว่า “ผู้หญิง” คือ “เพศแม่” เป็นผู้ให้กำเนิดมนุษย์บนโลก หากไม่มีเพศแม่ผู้ให้กำเนิดแล้วโลกนี้คงไม่มี ดังนั้น ในทัศนะของศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) จึงถือว่าเพศหญิงคือศักติเป็นผู้มีอำนาจเหนือเพศชาย ดังนั้นในยุคนี้นี้จึงมีการบูชาเทพตรีมูรติควบคู่ไปกับเทพเทวีเพราะเชื่อว่าเทพตรีมูรติรวมทั้งพระชายาว่าเป็นการปรากฏขึ้นของพรหมันที่เป็นวิญญานอมตะชั้นสูงสุด (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2546, หน้า 33-35)

3. ความหมายของศักติ และศักตะ

จากการวิเคราะห์ถึงแนวคิดและพัฒนาการของศักติ และศักตะ ที่ผ่านมาข้างต้นนั้นทำให้ได้แนวคิดเรื่องพลังอำนาจที่แฝงอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนว่ามีทั้งพลังแห่งศักติ และศักตะ เพียงแต่จะแสดงออกมาแบบ

ไหนอย่างไร เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับศักติ และศักตะมากขึ้น ในหัวข้อนี้จึงจะนำเสนอถึงความหมายของ ศักติ และศักตะ ที่มีนักปราชญ์ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 281) ได้กล่าวไว้ในพจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุกไทย-อังกฤษ สรุปได้ไว้ว่า ศักติ แปลว่า ความสามารถ หมายถึง พลังที่สนับสนุนชีวิตทั้งปวงให้คงอยู่นิกายที่นับถือศักติ หรือศักตะมีความเชื่อว่า “ศักติ” มีลักษณะเป็นสตรีเพศเป็นมหาเทวีเป็นเทวีผู้ยิ่งใหญ่มีสถานะเทียบเท่ากับ ภาวะสูงสุด (Supreme Being) “ลัทธิศักติ” (Shaktism) หมายถึง ลัทธิบูชาเทพีที่เป็นสตรีหรือเทวี โดยได้พรรณนาว่า เป็นศักติหรือชายาของมหาเทพที่เป็นเทพเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง ซึ่งพระชยานั้นจะเป็น อำนาจของเทพผู้เป็นสามี ในนิกายไศวะ ซึ่งนับถือพระศิวะ ก็อ้างพระอุม่าว่าเป็นศักติ ในนิกายไวษณพ ที่นับถือพระนารายณ์ก็อ้างพระลักษมีมหาเทวีองค์นี้ว่า เป็นศักติ จึงมีความเชื่อว่า มหาเทวีลักษมีเปรียบ ประดุจพลังแฝงในองค์พระสวามีซึ่งเป็นศักตะของพระนางได้ทรงมีพลังเสริมที่จะทำหน้าที่คุ้มครองโลก ให้อยู่รอดปลอดภัย (ไทยรัฐ, 2547, หน้า 5) ในส่วนลัทธินิกายที่นับถือพระพรหมเป็นผู้สร้างก็อ้าง พระสรสวดีว่า เป็นศักติของพระพรหม ดังนั้น ศักติ จึงหมายถึงพระชายาของมหาเทพ ศักติที่สำคัญ มี 3 องค์คือ 1) พระสรสวดี (Sarasawati) เป็นศักติของพระพรหม 2) พระลักษมี (Lakshami) เป็นศักติ ของพระวิษณุ 3) พระอุม่า (Uma) เป็นศักติของพระศิวะ และในทัศนะปรัชญาของลัทธิศักติได้กล่าวไว้ว่า มหาเทพ เช่น พระศิวะ มีพลังอำนาจ 2 ชนิด คือ พลังอำนาจที่เป็นของบุรุษเพศ และพลังอำนาจที่เป็น ของสตรีเพศเหมือนมนุษย์ผู้ชายทุกๆ ไป มีลักษณะสำคัญตรงกันข้าม 2 ประการคือ 1) ลักษณะที่เป็นชาย เช่น ความแข็งแรง กล้าหาญ อดทน 2) ลักษณะที่เป็นหญิง เช่น ความอ่อนหวาน นุ่มนวล รักสวยรักงาม ซื่อาย ดังนั้น ลัทธิศักติจึงนำพลังอำนาจของสตรีเพศมาพัฒนาเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่โลก

ศาสตราจารย์หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ได้กล่าวถึง ศักตะ สรุปได้ว่า ศักตะ หมายถึง พลังกำลัง ความสามารถของฝ่ายบุรุษเพศโดยพลังศักตะมีต้นกำเนิดมาจากตรีมูรติ ประกอบด้วย พระพรหม พระนารายณ์หรือพระศิวะ หรือพระอิศวร มหาเทพทั้งสามองค์เป็นหลักใหญ่มหาเทพทั้งสามองค์นี้ทรงมี ภารกิจหลักดังต่อไปนี้ 1) พระพรหมทรงเป็นผู้สร้างโลก 2) พระวิษณุหรือพระนารายณ์เป็นผู้ทรงบำรุง รักษาโลก 3) พระอิศวรหรือพระศิวะ เป็นผู้ทำลาย หมายถึง ทำลายแล้วสร้างขึ้นมาใหม่พร้อมกัน อธิบายไว้ว่า “ตรีมูรติ” แปลว่า รูปสาม หมายถึง รูปสามองค์ของเทวะหรือธรรมชาติที่ทรงอำนาจคือ อัคนี (ไฟ) วายู (ลม) และสุริยะ (ดวงอาทิตย์) ตามความเชื่อดังนี้ โลกต้องมีความร้อน เพื่อเผาไหม้สิ่งปฏิกูล ต้องมี ลมหายใจ และแสงสว่างเพื่อดำเนินชีวิตหรือพูดอีกอย่าง “ตรีมูรติ” ก็คือ พระเป็นเจ้า 3 พระองค์ รวมกัน เป็นหนึ่ง ได้แก่ พระพรหม พระศิวะ และพระนารายณ์ กลายเป็นพระเป็นเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดพระองค์เดียว “ตรีมูรติ” เกิดขึ้นในประเทศอินเดีย ตามความเชื่อที่ว่า การเวียนว่ายตายเกิดมีจริงเมื่อมาถึงยุคสมัย ที่ชนชาวอารยันบุกเข้าไปในอินเดียพร้อมกับนำ “ศาสนาพระเวท” เข้าต่อมาเมื่อความเชื่อผสมกลมกลืน จึงเกิดเป็น “ศาสนาพราหมณ์” แต่เดิมศาสนา พราหมณ์มีเทวดาองค์เดียว เรียกว่า “พรหมัน” หรือ

ประชาศติคล้ายกับเป็นทေးผู้สร้างโลกสร้างมนุษย์ (ไทยรัฐ, 2547, หน้า 7)

จากการศึกษาเรื่องความหมายของศักติ และศักตะ ดังกล่าวมานี้สรุปได้ว่า ศักติ เป็นพลังอำนาจของเทพีซึ่งเป็นพระชายาของมหาเทพ มี 3 องค์คือ 1) พระสรวิสวดี เป็นศักติของพระพรหม 2) พระลักษมี เป็นศักติของพระวิษณุ 3) พระอุมา เป็นศักติของพระศิวะ ส่วนศักตะ เป็นพลังของฝ่ายบุรุษเพศโดยพลังศักตะมีต้นกำเนิดมาจากตรีมูรติ ประกอบด้วย พระพรหม พระนารายณ์ หรือพระศิวะ หรือพระอิศวร มีภารกิจหลักดังนี้ 1) พระพรหมทรงเป็นผู้สร้างโลก 2) พระวิษณุหรือพระนารายณ์เป็นผู้ทรงบำรุงรักษาโลก และ 3) พระอิศวรหรือพระศิวะ เป็นผู้ทำลาย

4. ความสำคัญของศักติและศักตะ

จากการศึกษาถึงความหมายของศักติ และศักตะ เพื่อไม่ทำให้เกิดความสับสน และง่ายต่อการเข้าใจแก่ผู้อ่านผู้เขียนจะนำเสนอเนื้อหาเพื่อง่ายต่อการเข้าใจดังนี้

ศักติ หมายถึง อำนาจพลังงานหลักหรือเทวีผู้เป็นนิรันดร์ เป็นพลังอำนาจที่ส่งเสริมให้มีศักดิ์ศรีที่มีความสูงส่ง เป็นเทวีฝ่ายผู้หญิงผู้เป็นชายาของเทพฝ่ายผู้ชาย อาจกล่าวได้ว่าเทวีนี้นั้นเกิดขึ้นมาเพื่อเป็นผู้ทำหน้าที่ในการเสริมอำนาจให้แก่สวามี เมื่อมีคำถามว่า ทำไมจึงมีศักติหรือเทวี เมื่อวิเคราะห์ดูแล้วจึงพบว่า เป็นเรื่องปกติธรรมดาสามัญที่ว่า สรรพสิ่งในโลกเป็นของคู่กัน มีน้ำต้องมีไฟ มีร้อนต้องมีเย็น เมื่อมีเพศชายก็ต้องมีเพศหญิงเป็นสิ่งที่จะต้องอยู่คู่กัน โลกจึงจะเกิดความสมดุลและตั้งอยู่ได้

ศักตะ หมายถึง อำนาจหลัก เป็นพลังของฝ่ายบุรุษเพศโดยพลังศักตะมีต้นกำเนิดมาจากตรีมูรติ ประกอบด้วย พระพรหม พระนารายณ์หรือ พระศิวะ หรือพระอิศวร มีภารกิจหลักดังนี้ 1) พระพรหมทรงเป็นผู้สร้างโลก 2) พระวิษณุหรือพระนารายณ์เป็นผู้ทรงบำรุงรักษาโลก และ 3) พระอิศวรหรือพระศิวะ เป็นผู้ทำลาย เทพตรีมูรติทั้ง 3 พระองค์นี้จะอยู่เป็นโสดโดดเดี่ยวไม่ได้จึงต้องมีศักติคือเทวีหรือชายามาอยู่คู่เคียงจึงนำไปสู่การกำเนิดศักติ หรือนางปัญญาคูบารมีขึ้นมา ดังกล่าวมาแล้วคือ 1) พระสรวิสวดี เป็นศักติของพระพรหม 2) พระลักษมี เป็นศักติของพระวิษณุ 3) พระอุมา เป็นศักติของพระศิวะ (เสถียร พันธรัชนี, 2542, หน้า 81) พลังอำนาจทั้ง 2 อย่างนี้จะต้องอาศัยซึ่งกันและกันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ อย่างเด็ดขาดเพราะพลังอำนาจทั้ง 2 นี้จะสร้างความสมดุลให้แก่โลกและจักรวาล

จากความสำคัญของศักติ และศักตะนี้ทำให้พบว่า แท้จริงแล้วการกำเนิดของศักติ และศักตะนี้ล้วนเกิดขึ้นเพราะอำนาจความต้องการของมนุษย์เพราะสรรพสิ่งในโลกอะไรเล่าจะสำคัญยิ่งไปกว่าความเป็นมนุษย์ เทพเจ้าเองก็มีความยิ่งใหญ่ไม่เท่ามนุษย์ ความจริงเทพเจ้าไม่ได้สร้างมนุษย์มีแต่มนุษย์เท่านั้นเป็นผู้สร้างเทพเจ้าขึ้นมา โดยมีเหตุผลว่า เทพเจ้านั้นเกิดจากความต้องการสอนธรรมด้วยวิถีกรรมนั้นขึ้นเป็นบุคลากรชั้นสูง สมมติธรรมขึ้นเป็นเทพเจ้าว่า เป็นผู้ทรงอำนาจยิ่งใหญ่เหนือตน เป็นผู้ทรงพระมหากรุณา เป็นผู้ยิ่งใหญ่ยาก จะหาใครอื่นยิ่งใหญ่กว่าพระองค์ย่อมไม่มี พระองค์ทรงเป็นผู้สร้าง

ซึ่งความจริงตัวผู้สร้างก็คือธรรมนั่นเอง และจากการเกิดขึ้นของตรีมูรตินี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความสมดุล ระหว่างธรรมชาติกับชีวิตมนุษย์อย่างแท้จริงเพราะถ้ามีอะไรที่มากเกินไปจะทำให้เสียสมดุล การที่พระพรหมสร้างโลก พระวิษณุเป็นผู้รักษา และพระศิวะเป็นผู้ทำลาย ทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติแห่งโลก และชีวิต (มนต์ ทองซัซ, 2530, หน้า 20) และการกำเนิดขึ้นของลัทธิศักตินี้ทำให้เกิดความสมดุลของโลกและจักรวาล คือมีมืดย่อมมีสว่าง มีร้อนมีเย็นเป็นของคู่กัน แนวคิดดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกันกับแนวคิดเรื่องหยิน-หยาง ของปรัชญาเต๋า ที่นำเสนอแนวคิดที่ว่า ในโลกมีทั้งด้านสว่าง (หยาง) และด้านมืด (หยิน) ที่มีอยู่แล้ว และทำให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ และการเกิดขึ้นของลัทธิศักตินี้ได้ทำให้ระบบความเชื่อแบบเดิมที่เชื่อในพรหมนั้นว่าเป็นวิญญูณสูงสุดเพียงองค์เดียว ในยุคนี้ได้มีการรวบรวมแนวคิดทางศาสนา และปรัชญาเข้าไว้ด้วยกัน โดยมีการแบ่งยุคทางความคิดในเรื่องของศาสนา และปรัชญาปลีกย่อยลงไปรวมถึงแนวคิดเรื่องตรีมูรติของศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) เข้าไว้ด้วย ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับตรีมูรติที่ประกอบด้วยเทพเจ้าผู้สูงสุด 3 องค์ ดังนี้

1. พระพรหม ซึ่งเป็นผู้สร้างโลก เป็นเทพเจ้านดั้งเดิมของศาสนาพราหมณ์ วรรณะพราหมณ์ถือว่าตนเกิดมาจากปากของพระพรหม กษัตริย์เกิดมาจากแขน แพศย์หรือไวยศะเกิดมาจากขาหรือตะโพก ส่วนศูทรเกิดมาจากเท้าของพระพรหมตามความเชื่อในสมัยนั้น พระพรหมเป็นผู้สร้างสากลจักรวาล รวมทั้งมนุษย์ สัตว์ และัญญาพิชต่างๆ พระพรหมไม่เพียงแต่สร้างมนุษย์เท่านั้น แต่ยังกำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ด้วย มนุษย์จะมีสุขมีทุกข์ จะดีจะชั่ว มีวาสนาชะตาชีวิตสูงต่ำอย่างไรล้วนแต่พระพรหมจะบันดาลให้ทั้งสิ้นหรือเรียกว่า พรหมลิขิต นั่นเอง

2. พระอิศวรหรือพระศิวะ เป็นผู้ทำลาย พวกอินเดียนั้นได้มีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าอีกองค์หนึ่งคือ พระศิวะหรือบางทีก็เรียกว่า พระอิศวร สีพระกายขาว (เพราะชาวอินเดียนั้นแถบภูเขาคาสิมาลัยส่วนมากผิวขาว) แต่ดุนใช้อำนาจแบบเดียวกับพวกอริยกะหรืออารยัน มีมเหสี ชื่อ พระแม่อุมา ซึ่งมีความงามมาก ทั้งสองพระองค์ประทับ ณ ยอดเขาคาสิมาลัย เจ้าแม่กาลีที่ดุร้ายก็เป็นปางหนึ่งของพระอุมาร่วมกัน

พระวิษณุ หรือ พระนารายณ์ เป็นผู้ปกป้องและรักษาโลก ชาวอินเดียนั้นได้มีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าอีกองค์หนึ่ง คือ พระวิษณุ หรือ พระนารายณ์ สีพระกายนิลหรือดำ (เพราะชาวอินเดียนั้นได้ส่วนมากผิวดำ) ประทับ ณ เกษียรสมุทร (ทะเลนม) บนหลังอนันตนาคราช (ชาวอินเดียนั้นได้ยู่ติดทะเล หากินและคั่นเคยทางทะเล) พระนารายณ์หรือพระวิษณุมีลักษณะสุภาพอ่อนโยน เมตตาปราณี และในทำนองเดียวกับชาวอินเดียนั้นได้ ชอบเป็นนักรู้มากกว่าเป็นนักรบ และเป็นเจ้าของถิ่นเดิมชาวอินเดียนั้น (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2539, หน้า 316) และเมื่อวิเคราะห์การกำเนิดตรีมูรติแล้วจะพบว่า เทพเจ้าทั้ง 3 องค์เกิดขึ้นเพราะความต้องการของมนุษย์ของแต่ละชนเผ่าที่ต้องการสร้างเทพเจ้าไว้เพื่อการเคารพบูชาและมีรูปลักษณะสีผิวที่กลมกลืนกับสีผิวของชนเผ่าของตนหรือเรียกง่าย ๆ ว่าให้มีความสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของตนนั่นเอง

นอกจากนี้ ยังหลักคำสอนเกี่ยวกับตรีมูรติว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกเริ่มต้นตั้งแต่สิ่งที่มองเห็นได้ อย่างต่ำที่สุด เช่น ก้อนหิน แม่น้ำ ภูเขา พืช ต้นไม้ สัตว์ และมนุษย์ทั้งหมดนี้เป็นเพียงขั้นต่างๆ แห่งวิวัฒนาการของพรหมผู้สร้างโลก เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไปเกิดมีสิ่งที่มีชีวิตชั้นสูง เช่น พวกกึ่งมนุษย์กึ่งเทวดา ฤๅษี และเทพชั้นดี ขึ้นแล้ว ที่สุดก็เกิดมีเทพสำคัญ 3 พระองค์ พร้อมด้วยพระมหาลี เทพทั้ง 3 เป็นสิ่งปรากฏในชั้นที่หนึ่งและสูงสุดแห่งหลักนิรันดร์ มีการกำหนดด้วยตัวอักษร 3 ตัว คือ อ อุ ม รวมกันเป็น พยางค์อันศักดิ์สิทธิ์ คือ “โอม” เรียกว่า “ตรีมูรติ” แปลว่า “มีรูป 3” หมายถึง “เทพเจ้า 3 พระองค์” เป็นสัญลักษณ์ศาสนาพราหมณ์ (อินดู) อักษร อ อุ ม มาจากอักษรตัวสุดท้ายของเทพทั้ง 3 ดังนี้ อ = พระวิษณุหรือพระนารายณ์ อุ = พระศิวะหรือพระอิศวร และ ม = พระพรหม (ก่องแก้ว วีระประจักษ์, 2548, หน้า 108-109) และได้นำหลักของลัทธิสาขะขะมาอธิบายเรื่องเทพเจ้าโดยให้ความหมาย คุณะ 3 ประการ คือ ฤษะ สัตตะ และตมะ เป็นเทพมูรติทั้ง 3 ดังนี้ ฤษะ หมายถึง ความเคลื่อนไหว หรือ พฤติกรรม กลายมาเป็นพรหมผู้สร้างโลก สัตตะ หมายถึง ความดี ความสว่าง กลายเป็นพระวิษณุผู้แทรกซึมอยู่ทั่วไป จารังไว้ และถนอมรักษาสากลโลกที่สร้างขึ้นแล้วให้ร่มเย็นเป็นสุข และ ตมะ หมายถึง ความมืด ได้กลายเป็นพระรุทรา (ศิวะ) ผู้ทำลายสากลโลกที่สร้างขึ้นแล้วเมื่อถึงคราวจะทำลาย (พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์, 2523, หน้า 15-16) จากการศึกษาถึงความสำคัญของคักติ และคักตะ

สรุปได้ว่า คักติและคักตะ เป็นศักดิ์ที่มีความสูงส่งที่ส่งเสริมให้มีศรี คักติ เป็นเทวีฝ่ายผู้หญิง ผู้เป็นชายาของเทพฝ่ายผู้ชาย อาจกล่าวได้เทวีนันเกิดขึ้นมาเพื่อเป็นผู้ทำหน้าที่ในการเสริมอำนาจให้แก่ฝ่ายชาย เทพคักตะไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้จึงจำเป็นต้องมีเทพคักติมาอยู่คู่เคียงเพื่อความสมดุลของโลกและจักรวาล

5. บทวิเคราะห์คักติและคักตะ

จากการนำเสนอแนวคิดเรื่องคักติและคักตะมาทำให้พบว่า พลังอำนาจเรื่องคักติ และคักตะนี้ แม้จะถูกนำมาอธิบายด้วยคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ (อินดู) เพื่อนำเสนอถึงคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ เป็นความต้องการที่นำเสนอคุณธรรมที่เป็นลักษณะของนามธรรมที่เป็นพลังอำนาจที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์อยู่แล้วด้วยวิธีอธิบายเรื่องนามธรรมนั้นออกมาเป็นลักษณะที่เป็นบุคลาธิษฐาน ด้วยการสมมติธรรมขึ้นเป็นเทพเจ้าเป็นผู้ทรงอำนาจยิ่งใหญ่เหนือตน เป็นผู้ทรงพระมหากรุณา เป็นผู้ยิ่งใหญ่ยากจะหาใครอื่นยิ่งใหญ่กว่าพระองค์ย่อมไม่มี พระองค์ทรงเป็นผู้สร้าง ซึ่งความจริงตัวผู้สร้างก็คือตัวคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน ตัวพลังอำนาจในฐานะที่เป็นศักดิ์หรือคักตะ เมื่อพิจารณาแล้วก็คือพลังแฝงในเชิงคุณธรรมที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์นั่นเอง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. พลังแห่งคักตะ เป็นพลังแห่งการสร้างสรรค์สังคมโลกให้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ด้วยความอดทน และวิริยะอุตสาหะเพื่อให้ผลงานที่เกิดจากการสร้างนั้นออกมาในลักษณะที่พึงประสงค์ มีระเบียบ และดี

งาม เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็จะมีกระบวนการรักษาความมีระเบียบและความดีงามให้คงอยู่และใช้เป็นแบบแผนเพื่อการพัฒนาให้ดียิ่งๆ ขึ้นต่อไป แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าสิ่งที่สร้างขึ้นมานั้นมันอาจจะล้าหลังหรือไม่สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปก็สามารถปรับปรุงแก้ไข และทำลายทิ้งได้ กระบวนการดังกล่าวมานี้เมื่อพูดตามแนวคิดของศักตะจะพบว่า มีการอธิบายกระบวนการดังกล่าวนี้ด้วยแนวคิดเรื่องตรีมูรติ คือ พระพรหม เป็นผู้สร้าง พระวิษณุ เป็นผู้รักษา และพระศิวะ เป็นผู้ทำลาย เปรียบเหมือนบิดา ผู้เป็นผู้นำครอบครัวทำงานหนักด้วยความวิริยะอุตสาหะเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ครอบครัวมีการกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่จะสร้างระเบียบในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวอย่างมีความสุข รักษาแบบแผนที่ดีงามต่างๆ เอาไว้เพื่อความดีงาม และมีบทลงโทษต่อสมาชิกผู้ที่จะผิดกฎระเบียบของครอบครัว เช่น เมื่อลูกทำผิดจะต้องถูกทำโทษด้วยการเฆี่ยนตีหรือการตักเตือนด้วยวาจา พลังศักตะนี้เป็นเหมือนพลังแห่งพระเดชที่สังคมไทยมักจะนำมาพูดว่า ต้องมีทั้งพระเดช และพระคุณ

2. พลังแห่งศักติ เป็นพลังคุณธรรมฝ่ายเสริม ถ้าศักตะเป็นพระเดช ศักติก็คือพระคุณนั่นเอง การทำโทษลูกที่ทำความผิดด้วยการเฆี่ยนตีอาจทำไปเพื่อรักษากฎระเบียบวินัยไม่ได้ทำไปเพราะความโกรธหรือเพื่อทำลายร้าย หลังจากที่ได้ลูกแล้วจะมีความรู้สึกสงสารลูกที่ถูกตีเกิดขึ้นในใจความรู้สึกเช่นนี้แหละที่เรียกว่า พลังแห่งศักติที่มีในจิตใจของมนุษย์ พลังแห่งศักติจึงถูกแทนด้วยเพศแม่ที่มีความรักความหวังดีต่อลูกอย่างไม่มีเงื่อนไขใดๆ ดังนั้น จึงถูกถ่ายทอดพลังออกมาด้วยเทพแห่งเทวี 3 องค์ คือ พระแม่สุรัสวดี เป็นตัวแทนแห่งปัญญาความรู้ เป็นศักติของพระพรหม ซึ่งพระพรหมนั้นถูกแทนค่าด้วยคุณะ คือ ระเบียบเป็นพลังแห่งความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมต่างๆ จนได้ชื่อว่า พระพรหมผู้สร้างโลก หรือพรหมลิขิต และถือว่ากระบวนการในการสร้างโลกและมนุษย์นั้นต้องอาศัยพลังแห่งปัญญาซึ่งเป็นตัวความรู้ในการสร้างสรรค์สรรพสิ่งให้ออกมาอย่างสมบูรณ์ พระแม่ลักษมี เป็นตัวแทนแห่งความร่ำรวยเป็นศักติของพระวิษณุ ซึ่งถูกแทนค่าด้วยคุณะ คือ สัตตวะ เป็นพลังอำนาจของความคิดความสว่างที่แทรกซึมอยู่สรรพสิ่งและรักษาสากลโลกที่สร้างขึ้นแล้วให้ร่มเย็นเป็นสุข ส่วนพระแม่อุมา เป็นตัวแทนแห่งความมีอำนาจเป็นศักติของพระศิวะ ซึ่งถูกแทนค่าด้วยคุณะ คือ ตมะ เป็นพลังของอำนาจมืดที่สามารถทำลายสากลโลกที่สร้างขึ้นแล้วเมื่อถึงคราวจะทำลาย หรืออาจพูดได้ว่าเป็นการปรับความสมดุลให้กับโลก

3. พลังแห่งศักติ และศักตะ เป็นสภาวะแห่งคุณธรรมที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์เพียงแต่มันจะแสดงออกมาในลักษณะที่เป็นเทพหรือเทพีเท่านั้น ในตัวมนุษย์หนึ่งคนไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย ล้วนมีสภาวะทั้งสองนี้ เช่น บางครั้งในสภาวะจิตใจของเราก็มักมีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว กล้าเถียงเชิงเหตุผลเพื่อชัยชนะ แต่บางครั้งก็แสดงออกในแง่ที่สุขุมอ่อนโยนเหมือนเป็นคนละคนกัน ผู้เขียนเองเคยสังเกตพระสงฆ์สายปฏิบัติบางรูปก็มีลักษณะ และปฏิบัติที่แสดงออกในลักษณะเช่นนี้ คุกริยาในการเดินอ่อนช้อย พูดจานุ่มนวล มีจริยาวัตรน่าเลื่อมใส จากข้อสังเกตนี้สรุปได้ว่า พระสงฆ์รูปนี้มีสภาวะแห่งพลังอำนาจทั้งสองอย่างคือพลังแห่งศักติและศักตะอยู่ในตัวท่าน

6. สรุป

จากการเขียนบทความวิชาการเรื่องศักดิ์ ศักดิ์ : พลังอำนาจ สามารถสรุปประเด็นสำคัญที่ได้นำเสนอมาได้ดังนี้

1. แนวคิดและพัฒนาการของศักดิ์ และศักดิ์ สรุปได้ว่า แนวคิดเรื่องศักดิ์และศักดิ์ในศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ได้มีพัฒนาการควบคู่กับแนวคิดเรื่องตรีมูรติ (พระพรหม พระวิษณุ และพระศิวะ) ตรีมูรติทั้ง 3 พระองค์จะมีเทพแห่งศักดิ์ประจำเช่น พระสรัสวดีเป็นศักดิ์เทพีคู่บารมีของพระพรหมซึ่งถือว่าเป็นศักดิ์ พระอุมาหรือพระแม่อาลี เป็นศักดิ์เทพีคู่บารมีของพระวิษณุ หรือพระนารายณ์ ซึ่งถือว่าเป็นศักดิ์ และพระลักษมีเป็นศักดิ์เทพีคู่บารมีของพระศิวะซึ่งเป็นถือว่าเป็นศักดิ์ ในทัศนะของฮินดูจึงถือว่าเทพหญิงคือศักดิ์เป็นผู้นำอำนาจเหนือเพศ และแนวคิดดังกล่าวนี้ตรงกับแนวคิดเรื่องปुरुषะ และประกฤติ ในปรัชญาasangขยะที่ยอมรับว่า ความจริงแท้ซึ่งเป็นมูลการณะของสรรพสิ่งในโลก และจักรวาลมีเพียง 2 อย่างเท่านั้น คือ ประกฤติ ซึ่งเป็นความจริงแท้ทางวัตถุ และปुरुษะเป็นความจริงแท้ทางวิญญาณ ปรัชญาasangขยะถือว่า อันติมสัจ ทั้งสองนี้ต่างอิงอาศัยซึ่งกันและกันในการพัฒนาสู่ความสมบูรณ์ของโลกและจักรวาล

2. ความหมายของศักดิ์ และศักดิ์ สรุปได้ว่า ศักดิ์ เป็นพลังอำนาจของเทพซึ่งเป็นพระชายาของมหาเทพ มี 3 องค์คือ 1) พระสรัสวดี เป็นศักดิ์ของพระพรหม 2) พระลักษมี เป็นศักดิ์ของพระวิษณุ 3) พระอุมา เป็นศักดิ์ของพระศิวะ และในทัศนะปรัชญาของลัทธิศักดิ์ได้กล่าวไว้ว่า มหาเทพ เช่น พระศิวะ มีพลังอำนาจ 2 ชนิด คือ พลังอำนาจที่เป็นของบุรุษเพศ และพลังอำนาจที่เป็นของสตรีเพศเหมือนมนุษย์ผู้ชายทุกๆ ไป มีลักษณะสำคัญตรงกันข้าม 2 ประการคือ 1) ลักษณะที่เป็นชายเช่นความแข็งแกร่งกล้าหาญอดทน 2) ลักษณะที่เป็นหญิง เช่น ความอ่อนหวาน นุ่มนวล รักสวยรักงาม ซื่อาย ดังนั้น ลัทธิศักดิ์จึงนำพลังอำนาจของสตรีเพศมาพัฒนาเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่โลก ส่วนศักดิ์ เป็นพลังของฝ่ายบุรุษเพศโดยพลังศักดิ์มีต้นกำเนิดมาจาก ตรีมูรติ ประกอบด้วย พระพรหม พระนารายณ์หรือ พระศิวะหรือ พระอิศวร มีการกิจหลักดังนี้ 1) พระพรหมทรงเป็นผู้สร้างโลก 2) พระวิษณุหรือพระนารายณ์เป็นผู้ทรงบำรุงรักษาโลก และ3) พระอิศวรหรือศิวะ เป็นผู้ทำลาย

3. ความสำคัญของศักดิ์ และศักดิ์ สรุปได้ว่า ศักดิ์ และศักดิ์ เป็นศักดิ์ที่มีความสูงส่งหรืออำนาจที่ส่งเสริมให้มีศรี ศักดิ์ เป็นเทพฝ่ายผู้หญิง ผู้เป็นชายาของเทพฝ่ายผู้ชาย อาจกล่าวได้ว่าเทพนั้นเกิดขึ้นมาเพื่อเป็นผู้ทำหน้าที่ในการเสริมอำนาจให้แก่สามี เทพศักดิ์หรือเทพผู้ชายไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ ต้องมีเทพศักดิ์มาอยู่คู่เคียงเพื่อความสมดุลของโลกและจักรวาล ซึ่งโดยธรรมชาติจะพบว่าสรรพสิ่งในโลกล้วนเกิดมาเป็นคู่กันเช่น ดำคู่กับขาว มีดคู่กับสว่าน สุขคู่กับทุกข์ หญิงคู่ชาย เป็นต้น นอกจากนี้เทพเจ้านั้นเกิดจากความต้องการสอนธรรมด้วยวิธียกธรรมนั้นขึ้นเป็นบุคลาธิษฐาน สมมติธรรมขึ้นเป็นเทพเจ้าว่า เป็นผู้ทรงอำนาจยิ่งใหญ่เหนือตน เป็นผู้ทรงพระมหากรุณา เป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุด พระองค์ทรงเป็น

ผู้สร้าง ซึ่งความจริงเทพพระเจ้าก็คือตัวธรรมะที่อยู่ในสภาวะแห่งนามธรรม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการเขียนบทความวิชาการเรื่อง: พลังอำนาจ ทำให้ได้องค์ความรู้จากบทความนี้ว่า พลังอำนาจ แห่งศักติ และศักตะ คือพลังที่ถูกแบ่งออกเป็นเพศหญิงและเพศชาย เป็นสภาวะคู่กันจึงนำไปสู่ความสมดุล และแนวคิดศักติ-ศักตะ นี้เหมือนการแบ่งเพศในภาษาบาลีคือ อิตถิลิงค์ เพศหญิง (ศักติ) และปุงลิงค์ เพศชาย (ศักตะ) และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง หยิน (หญิง) - หยาง (ชาย) ของปรัชญาเต๋า ดังนั้น พลังแห่ง ศักติ-ศักตะ จึงรวมอยู่ในมนุษย์ทุกคนเพราะความเป็นอิตถิเพศจะอยู่ในความเป็นบุรุษเพศ และความเป็น บุรุษเพศก็จะอยู่ในความเป็นอิตถิเพศเช่นกัน ซึ่งสรุปเป็นแผนภูมิภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรรณา-เรืองอุไร กุศลาสัย. (2550). *ภารตวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ศยาม.

ก่องแก้ว วีระประจักษ์. (2548). *ภาพสัญลักษณ์โอม*. ศิลปากร, 48(2), 108-109.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2539). *ปรัชญาประยุกต์ชุดอินเดีย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ แกรมมี จำกัด.

ณัฐจิตต์ เล่าหิระ. (2548). *ศักติในพุทธตรันตระ*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไทยรัฐ. (2547). *สื่อกับหน้า 1 สื่แยกราชประสงค์สื่แยกห้าเทพเจ้า*. กรุงเทพฯ: ไทยรัฐ.

นักรบ นาคสุวรรณ. (2562). *พระแม่พหูพระ เทพผู้คุ้มครองความหลากหลายทางเพศ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยดุสิตธานี.

พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์. (2523). *คนกับพระเจ้า*. กรุงเทพฯ: กรุงสยาม.

พระยาอนุนามราชชน (เสฐียรโกเศศ). (2507). *ลัทธิของเพื่อน ฉบับสมบูรณ์*. พระนครศรีอยุธยา: ก้าวหน้า.

มนต์ ทองซั. (2530). *4 ศาสนาสำคัญของโลกปัจจุบัน: พราหมณ์-ฮินดู พุทธ คริสต์ และอิสลาม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมศัพท์ศาสนาภาษาอังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2546). *ฮินดู-พุทธ จุดยืนที่แตกต่าง*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

เสถียร พันธรังสี. (2542). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

กระบวนการคิดเชิงออกแบบวิถีพุทธ: เครื่องมือในการออกจากความเครียด
ในยุค New Normal ของกลุ่มคนวัยทำงาน*
Buddhist Design Thinking Process: Tools for Getting out of Suffering
and Stress in the New Normal era of People in the Organization

พระมหาญาณภัทร อติพโล, ภัฏฐญาพร สุทธิพันธ์, พระดำรงพล ธีรสุทธิ¹ และวิชานันท์ ทองศรี²

Phramaha Yanapat Atipalo, Kanyaporn Suttipan, Phra Danrongpol Thirasaddho

and Wichanan Tongsri

วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรีศรีโพธิ์¹

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์²

Kanchanaburi Sripiboon Buddhst Collage, Thailand

Southeast Asia University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: tosspoy3@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ มุ่งเสนอความทุกข์ ความเครียดของมนุษย์ส่วนใหญ่มักจะเกิดมาจากการคิด เพราะหลังจากที่ประสบปัญหาหรือเรื่องราวไม่ดีก็จะนำไปคิด และถ้าหากจัดการความคิดไม่ดีก็จะนำไปสู่ความทุกข์ได้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ทำให้ทุกคนเกิดความเครียด รวมทั้งคนที่อยู่ในวัยทำงานก็เกิดความเครียดหลายประการ ในปัจจุบันมีกระบวนการคิดแบบหนึ่งที่ใช้เพื่อแก้ไขปัญหา ถูกจุด ตลอดจนพัฒนาแนวคิดใหม่ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ตั้งไว้ เพื่อที่จะหาวิถีทางที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด ซึ่งเรียกว่ากระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) โดยมีวัตถุประสงค์ในการสร้างผลลัพธ์ในอนาคตที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้ตอบโจทย์ตลอดจนแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงเกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์อีกด้วย เพราะในยุคนี้เป็นยุคแห่งการออกแบบหรือ Design แม้แต่ความคิดไม่ได้เป็นแค่การคิดค้นสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้ออกมาเป็นวัตถุจับต้องได้ แต่สามารถออกแบบแล้วสามารถนำไปบูรณาการกับกระบวนการคิดแบบพุทธวิธีก็เพิ่มทางเลือกในแก้ความเครียดแก่คนในวัยทำงาน ในยุค New Normal นี้ กระบวนการคิดเชิงออกแบบวิถีพุทธ ประกอบด้วย 1) คิดสืบสาวหาเหตุผล

*ได้รับบทความ: 7 กันยายน 2564; แก้ไขบทความ: 23 พฤศจิกายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 27 ธันวาคม 2564

Received: September 7, 2021; Revised: November 23, 2021; Accepted: December 27, 2021

(การณมนสิการ) เพื่อเข้าใจปัญหา (Empathize) 2) วิธีคิดแบบอริยสัจ เพื่อกำหนดปัญหาให้ชัดเจน (Define) ระบุปัญหาและกรอบของปัญหา 3) การคิดหลายทาง หรือหลายแง่หลายมุม (ปณณสิการ) เพื่อระดมความคิด (Ideate) 4) สร้างต้นแบบที่เลือก (Prototype) 5) ทดสอบ (Test)

คำสำคัญ: พุทธวิธี; กระบวนการคิด; ความเครียด; พุทธศาสนา

Abstract

The analysis of Most of human suffering and stress are caused by thoughts. Because after having a problem or a bad story, it will be taken into account. And if the thoughts are badly managed, they can lead to suffering. The Covid-19 epidemic situation has made everyone stressful. Including people of working age, there are many problems. At present, there is one thought process that is used to solve problems in the right spot. as well as developing new ideas to fix the problem set in order to find the best and most suitable way this is called Design Thinking with the objective of creating tangible future results. in order to answer and solve problems effectively including new innovations that is useful as well because in this era is the era of design or design, even the idea is not just the invention of creating new things. To come out as a tangible object but can design then it can be integrated with the Buddhist way of thinking, thereby increasing the choice in solving stress for people of working age in this New Normal. Buddhist design thinking process Consequently, it consists of: 1. Think find reasons (Kanamonasikan) to understand the problem (Empathize). 2. The Noble Truth of thinking. To define the problem clearly (Define)-Identify the problem and the framework of the problem or multiple aspects (primary) to brainstorm (Ideate) 4. Create a selected prototype (Prototype) 5. Test (Test).

Keywords: Buddhist method; Thinking Process; Stress; Buddhism

1. บทนำ

ความคิดเป็นปฐมบทของการพูดและการกระทำ เพราะสิ่งที่จะทำ คำที่จะพูด ทุกอย่างย่อมมาจากความคิด สิ่งที่พูดและทำจะเกิดประโยชน์หรือไม่ล้วนมาจากความคิด รวมไปถึงความสุขและความทุกข์ก็มาจากความคิด ทักษะการคิด (Thinking skill) มีรูปแบบต่างๆ เช่น 1) การคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) หมายถึง กระบวนการคิดในรูปแบบใหม่ๆ ความสามารถในการรับรู้ความคิดใหม่ๆ 2) การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical thinking) หมายถึง กระบวนการคิดในรายละเอียด ความสามารถในการแยกแยะ

ส่วนต่างๆออกเป็นส่วนพื้นฐานหรือส่วนย่อย เพื่อตรวจสอบและวิเคราะห์ความเชื่อมโยง 3) การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) หมายถึง กระบวนการคิดโดยใช้วิจารณ์ญาณหรือการตัดสินอย่างรอบคอบ 4) การคิดเชิงกลยุทธ์ (strategic thinking) หมายถึง กระบวนการคิด โดยการวิเคราะห์และประเมินเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการปฏิบัติ เพื่อตัดสินใจ 5) การคิดเชิงมโนทัศน์ (Conceptual thinking) หมายถึง กระบวนการคิดในการเชื่อมโยงส่วนประกอบย่อย หรือความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อให้เห็นภาพใหญ่ 6) การคิดเชิงบวก (Positive thinking) หมายถึง กระบวนการคิดและเข้าใจในสิ่งที่เห็นทั้งด้านบวกและด้านลบ แล้วหาเรื่องราวดีๆ หรือมุมมองในเหตุการณ์หรือสิ่งต่างๆ ที่ได้พบเจอเพื่อยอมรับ เรียนรู้ ปรับปรุงแก้ไข และให้เราเติบโตขึ้น 7) การคิดเชิงระบบ (System thinking) หมายถึง กระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอน การมองภาพรวมอย่างเป็นระบบ มีส่วนประกอบย่อย มีขั้นตอน และรายละเอียดแยกย่อยออกมา และเชื่อมโยงกับระบบต่างๆ

ในปัจจุบันมีรูปแบบการคิดอีกแบบหนึ่งซึ่งได้รับความนิยมขึ้นเรื่อย เรียกว่า “การคิดในเชิงออกแบบ” โดยปกติจะถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางกับองค์กรต่างๆ เพราะช่วยในการบริหารองค์กรตลอดจนปลูกฝังระบบวิธีคิดให้กับบุคลากรในองค์กรเพื่อที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานของตนเองได้ด้วย ซึ่งกระบวนการคิดในรูปแบบนี้มีลักษณะและกระบวนการที่สร้างสรรค์ขึ้นมา ซึ่งถือว่าเป็นหลักการที่ช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จ เพราะก่อนที่จะพูดหรือทำต้องผ่านความคิดก่อน ถ้าความคิดได้รับการออกแบบดีแล้วการแสดงออกย่อมถูกพัฒนาขึ้นด้วยอย่างแน่นอน กระบวนการคิดในเชิงออกแบบมักใช้ในการคิดเพื่อสร้างวิธีการ คิดแก้ปัญหา คิดสังเคราะห์ คิดอนาคต เป็นต้น

2. กระบวนการของการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking Process)

โดยทั่วไปไม่มีคำจำกัดความที่ชัดเจนของการคิดเชิงออกแบบ มีความแปรเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมและตามบริบทของสังคม (Ulla Johansson-Sköldberg, 2013) แต่การทำความเข้าใจในความหมายและขั้นตอนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking Process) จะสามารถทำให้เราลำดับการปฏิบัติการตลอดจนรู้วิธีคิดและกระบวนการในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ไปจนถึงสามารถสร้างนวัตกรรมหรือผลลัพธ์เพื่อมาตอบโจทย์ที่ต้องการได้ ถ้าจะให้ความหมายของกระบวนการคิดเชิงออกแบบจากหนังสือกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ของ Andrew Pressman ดังนี้ 1) ทักษะที่รวมเอาการรับรู้สถานการณ์และความเห็นอกเห็นใจเข้าไว้ด้วยกันการสร้างความคิด 2) เครื่องมือที่กระตุ้นความคิดเชิงวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาปัญหาที่ค้ำใจถึงบริบท ข้อกำหนดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและความชอบ ปัญหาด้านลอจิสติกส์ และต้นทุน 3) ความคิดที่ก่อให้เกิดความคิดที่หลากหลายแม้กระทั่งคลาดเคลื่อน แผลงที่มา และจากนั้นสร้างขึ้นเพื่อแจ้งให้ทราบอย่างก้าวหน้าโซลูชันที่ดีกว่าสำหรับความท้าทาย 4) ชุดของการดำเนินการและการสะสมของข้อมูลชั่วคราวที่มีโครงสร้างเป็นวง ซึ่งกำหนดปัญหา

ไว้ดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์และเสนอแนวคิดจากนั้นจึงได้รับคำติชมและการแก้ไขที่สำคัญซึ่งในทางกลับกันจะนำไปสู่การทำซ้ำส่วนของรูปเพื่อปรับแต่งความคิด (Andrew Pressman, 1960) 5) การคิดเชิงออกแบบสามารถเป็นส่วนเสริมที่ดีในแนวทางอื่นๆ ในการแก้ไขปัญหา โดยนำมุมมองที่หลากหลายมารองรับในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Peter Merholz, 1960)

ดังนั้น กระบวนการคิดเชิงออกแบบคือ เครื่องมือทางความคิดที่ใช้ในการแก้ปัญหา และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ซึ่งกระบวนการของการคิดเชิงออกแบบ ในรูปแบบสากลนั้นมีการสร้างสรรค์ขึ้นมาได้อย่างน่าสนใจ และเป็นขั้นตอนดังนี้ 1) เข้าใจปัญหา (Empathize) การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ขั้นแรกต้องทำความเข้าใจกับปัญหาให้ถ่องแท้ในทุกมุมมองเสียก่อนสามารถทำได้ดังนี้ การสังเกตสิ่งรอบตัว และการสัมภาษณ์ 2) กำหนดปัญหาให้ชัดเจน (Define) ระบุปัญหาและกรอบของปัญหา 3) ระดมความคิด (Ideate) การหาแนวทางแก้ไขคือ ขั้นตอนการค้นหาคำคิดใหม่ๆ ที่จะสามารถตอบโจทย์ปัญหาและความต้องการได้มากที่สุด หลักการระดมสมอง จะต้องกำหนดเวลาในการระดมสมอง สามารถเสนอไอเดียได้อย่างอิสระ จัดกลุ่มของไอเดีย คัดเลือกไอเดีย และนำไอเดียมาพิจารณาร่วมกันอีกครั้งว่ามีอะไรควรเพิ่มเติมอีกหรือไม่ 4) สร้างต้นแบบที่เลือก (Prototype) หากเป็นเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมขึ้น Prototype นี้ก็คือการสร้างต้นแบบเพื่อทดสอบจริงก่อนที่จะนำไปผลิตจริง สำหรับในด้านอื่นๆ ขั้นนี้ก็คือการลงมือปฏิบัติหรือทดลองทำจริงตามแนวทางที่ได้เลือกแล้ว ตลอดจนสร้างต้นแบบของปฏิบัติการที่เราต้องการจะนำไปใช้จริง 5) ทดสอบ (Test) ทดลองนำต้นแบบหรือข้อสรุปที่จะนำไปใช้จริงมาปฏิบัติก่อน เพื่อทดสอบประสิทธิภาพ ตลอดจนประเมินผล

3. กระบวนการคิดในทางพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหา

ในพระพุทธศาสนามีกระบวนการคิดที่ช่วยในการแก้ปัญหาทางจิตให้หลุดพ้นจากความทุกข์และปัญหาทั้งปวง กระบวนการคิดที่สำคัญ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2543) กล่าวไว้ในหนังสือ “พุทธธรรม” ว่าการคิดอย่างถูกวิธีตามหลักพระพุทธศาสนาเรียกว่า “โยนิโสมนสิการ” ซึ่งนับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดในการนำไปสู่จุดหมายของพุทธธรรมอย่างแท้จริง เพราะโยนิโสมนสิการเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญญา ทำให้สามารถหยั่งรู้สภาวะธรรม เข้าถึงหลักความจริง ความดีงาม ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ ทำให้คนเป็นผู้ใช้ความคิดหรือเป็นนายของความคิด เอาความคิดมารับใช้ช่วยแก้ไขปัญหาตรงข้ามกับ “อโยนิโสมนสิการ” ซึ่งทำให้คนกลายเป็นทาสของความคิด ถูกความคิดปลุกปั่นจับเช็ดให้เป็นไปต่าง ๆ นานา ชักลากไปหาความเดือดร้อนวุ่นวายหรือถูกความคิดนั้นเองบีบคั้นให้ได้รับความทุกข์ทรมานต่าง ๆ อย่างไม่เป็นตัวของตัวเอง

ลักษณะการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่สำคัญ 4 ประการ

1. อุบายมนสิการ คือ ลักษณะการคิดแบบวิเคราะห์กระบวนการ ความเป็นไปของสิ่งต่างๆ

เป็นการคิดที่ช่วยให้เข้าถึงรากเหง้าแก่นแท้ของสิ่งต่างๆ

2. ปณณสิการ คือ ลักษณะการคิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง มีลำดับขั้นตอนเป็นเหตุเป็นผลกัน เป็นระเบียบไม่วกวน (หรือนัยหนึ่งคือการคิดหลายทาง หรือหลายแง่หลายมุมก็ได้ เพื่อนำไปใช้พิจารณาแนวทางที่ถูกต้อง)

3. การณณสิการ คือ ลักษณะการคิดสืบสาวหาเหตุผล จนเกิดเป็นความสัมพันธ์ของเหตุและผลโดยสมบูรณ์

4. อุปาทกมนสิการ คือ ลักษณะการคิดมุ่งในสิ่งที่เป็นกุศล คือ ลักษณะการคิดที่มุ่งแต่สิ่งที่ดี ตัดขาดจากสิ่งไร้สาระ หรือสิ่งที่จะก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนและผู้อื่น

วิธีคิดแบบสืบสาวหาเหตุผล เป็นการสืบหาสาเหตุของสิ่ง (ผล) ที่เกิดขึ้น เมื่อได้เหตุแล้วก็หาสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุ (ผล) นั้นต่อไป จนได้ความสัมพันธ์ของเหตุและผลโดยสมบูรณ์ ในปัจจุบันได้มีการนำหลักโยนิโสมนสิการ มาเรียบเรียงเป็นวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้ 10 วิธี ในชีวิตประจำวัน มักใช้ในการทดลองและอภิปรายกลุ่ม

วิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบ มุ่งพิจารณาเรื่องต่างๆ ตามความเป็นจริง เพื่อให้รู้ว่าเรื่องนั้นๆ มีองค์ประกอบย่อยอะไรบ้าง ประกอบกันขึ้นมาได้อย่างไรในชีวิตประจำวัน มักใช้ในการคิดเพื่อค้นหาคติวิเคราะห์

วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์หรือไตรลักษณ์ เป็นการคิดวิเคราะห์สิ่งต่างๆตามกฎไตรลักษณ์ คือ ทุกข์ (ความไม่อาจคงสภาพอยู่อย่างเดิมได้) อนิจจัง (ความเปลี่ยนแปลง ไม่คงที่) อนัตตา (ความไม่เป็นตัวตน ไม่ใช่ตัวตน)ในชีวิตประจำวัน มักใช้ในการคิดเพื่อยอมรับ คติวิพากษ์

วิธีคิดแบบอริยสัจ/คิดแบบแก้ปัญหา เป็นการคิดแบบสืบสาวจากผลไปหาเหตุ แล้วพิจารณาวิธีการแก้ไขที่เหตุ ซึ่งมักเริ่มด้วยการกำหนดปัญหา (ทุกข์) ทำความเข้าใจกับปัญหา สืบหาสาเหตุเพื่อเตรียมแก้ไข (สมุทัย) ในขณะเดียวกันก็กำหนดเป้าหมายให้แน่ชัด พร้อมกันนั้นจึงคิดวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหา (มรรค) และดำเนินการแก้ไขปัญหตามแนวทางที่วางไว้ (นิโรธ) ในชีวิตประจำวัน มักใช้ในการคิดเพื่อแก้ปัญหา

วิธีคิดแบบบรรณสัมพันธ์ เป็นการคิดตามหลักการ มุ่งหาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการกับความมุ่งหมาย/วิธีการ เมื่อวิเคราะห์จนรู้สภาพของปัญหาแล้ว จึงพิจารณาจุดหมายที่ต้องการและวิธีการที่จะตอบสนองจุดหมายนั้น จนนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง (ธรรมานุธรรมปฏิบัติ)

วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก เป็นการคิดโดยมองความจริง ยอมรับความจริงตามสิ่งที่เป็นอยู่ เพื่อให้รู้คุณโทษ ข้อดีข้อเสียทุกด้าน แล้วจึงคิดหาทางออกของปัญหา เลือกหนทางที่ดีที่สุดของปัญหา ในกรณีต่างๆ แล้วจึงนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มักใช้ในการคิดเพื่อเลือกแนวทาง คิดเปรียบเทียบ คิดเชิงกลยุทธ์

วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม เป็นการคิดที่สกัดหรือบรรเทาต้นหาของมนุษย์ โดยพิจารณาด้วย “สติ” และ “ปัญญา แยกแยะให้ได้ว่าสิ่งนั้นๆ มี “คุณค่าแท้” หรือ “คุณค่าเทียม” ในชีวิตประจำวัน มักใช้ในการคิดเพื่อประเมินคุณค่า คัดลึกลง คัดประยุต

วิธีคิดแบบไร้คุณธรรม เป็นการคิดที่ใช้หลักการที่ว่า “บุคคลเมื่อประสบอารมณ์หรือรับรู้สิ่งใดก็ตาม แม้เป็นของอย่างเดียวกัน แต่การมองเห็นและนึกคิดอาจปรุงแต่งไปคนละอย่างตามโครงสร้างของจิตใจ” ในชีวิตประจำวัน มักใช้ในการคิดเพื่อเอาใจเขามาใส่ใจเรา คิดอย่างสร้างสรรค์

วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน เป็นการคิดในแนวทางของความรู้ ภายใต้อำนาจของปัญญา ไม่ตกอยู่ในอำนาจของอารมณ์ พิจารณา “ความหมายของการเป็นอยู่ในปัจจุบัน หรือมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์” ไม่อาลัยอาวรณ์สิ่งที่ผ่านไปแล้ว หรืออารมณ์ชอบใจ ไม่ชอบใจ ยึดสมาสติ เป็นสำคัญในชีวิตประจำวัน มักใช้ในการคิดเพื่อการไม่ยึดติด คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

วิธีคิดแบบวิภาษวาท (วิภาษวาท ไม่ใช่วิธีคิดโดยตรง แต่เป็นวิธีพูด แต่การคิดและพูดเป็นกรรมที่ใกล้กันมากที่สุด เพราะสิ่งที่พูดล้วนมาจากการคิด) โดย วิภาษวาท มาจาก 2 คำ คือ “วิภาษ” แปลว่า แยกแยะ จำแนก และ “วาท” แปลว่า การพูด การกล่าว ซึ่งเราอาจให้ความหมายของวิภาษวาท ได้เป็นการพูดแจ่มแจ้ง จำแนก แยกแยะ ด้วยการมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็นแต่ละด้านของสิ่งนั้นๆ ครอบคลุมแง่มุม

4. สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อความเครียด

สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ตั้งแต่นั้นปี 2563 ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อทุกคนในโลกใบนี้ ผลกระทบทางตรงคือ การมีผู้ติดเชื้อ แต่ก็ยังมีคนอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องเผชิญกับผลกระทบทางลบจากการแพร่ระบาดไม่มากนักน้อย นั่นก็คือกลุ่มที่ถูกบังคับให้ต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปโดยสิ้นเชิงไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว เราเริ่มมีความเสี่ยงต่อภาวะความเครียดเรื้อรัง

โดยปกติภาวะถูกฉกฉวยมักก่อให้เกิดความเครียดอยู่แล้ว แต่ตัวกระตุ้นความเครียดเฉพาะของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ที่มีผลกระทบต่อประชากร (กรมสุขภาพจิต, 2563) ก่อนเกิดวิกฤติ COVID-19 มีผู้คนจำนวนมากตกอยู่ในภาวะเครียด องค์การอนามัยโลกได้มีรายงานเมื่อต้นปี 2563 ว่าทั่วโลกมีคนป่วยเป็นโรคซึมเศร้าประมาณ 264 ล้านคน โดยประเทศไทยพบอัตราการฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้นจากปี 2560 คือ 4.94 ต่อประชากรแสนคน เป็น 5.33 ต่อประชากรแสนคนในปี 2561 (กรมสุขภาพจิต, 2563) นอกจากนี้ยังมีโรควิตกกังวล ซึ่งในสหรัฐอเมริกา มีรายงานผู้ป่วยวิตกกังวลโดย The Anxiety and Depression Association of America สูงถึง 18.1 % ของประชากร หรือประมาณ 40 ล้านคน และยังไม่แนับรวมผู้ที่มีปัญหาติดแอลกอฮอล์ จึงเป็นที่แน่นอนว่า เมื่อเกิดวิกฤติ แพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 เข้ามา ผู้ป่วยเหล่านี้อาจมีอาการกำเริบหรือแย่ลง แม้ยังได้รับการรักษาอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น หากคุณหรือ

คนใกล้ชิดเป็นคนหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มผู้ป่วยหรือสงสัยว่าจะป่วยอยู่ก่อน ช่วงนี้ควรพบจิตแพทย์เพื่อประเมินและรักษาอย่างเหมาะสม หรือหากมีนัดสม่ำเสมอก็ไม่ควรหยุดพบแพทย์ เพราะอาจนำไปสู่อาการรุนแรงและเป็นอันตรายได้

ความเครียดในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 แพร่ระบาด ในกลุ่มคนที่ทำงานก็เป็นอีกปัญหาใหญ่ที่หลายคนต้องเผชิญ ไม่ว่าจะเป็นความกังวลเรื่องรายได้ เรื่องสถานการณ์การแพร่ระบาด ปัญหาด้านสภาวะจิตใจระหว่างที่ ทำงานที่บ้าน (work from home) เพราะไม่สามารถแยกแยะสถานที่ทำงานออกจากบ้านได้ ทำให้รู้สึกเหมือนไม่ได้พักผ่อนอย่างแท้จริง รวมไปถึงปัญหาติดตามข่าวสารมากเกินไป ซึ่งอาจมีทั้งข่าวจริงและข่าวปลอม และวิตกกังวลเกี่ยวกับความมั่นคงทางหน้าที่การงานและรายได้ ที่อาจได้รับผลกระทบ อาจทำให้เกิดภาวะความเครียดเรื้อรัง ปัญหาความเครียดซึ่งเกิดจาก

1. ต้องอยู่บ้านตลอดเวลา ทำให้ต้องทนอยู่กับสภาพแวดล้อมเดิมๆ ยิ่งถ้าเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในที่พักที่มีลักษณะเป็นห้องแคบ เช่น คอนโด ทาวน์เฮาส์ เป็นต้น ยิ่งทำให้รู้สึกอึดอัด เกิดความรู้สึกเบื่อหรือเครียดได้ต้องทำงานที่บ้าน: ทำให้พื้นที่ที่ควรจะเป็นบ้านสำหรับพักผ่อน กับพื้นที่ที่ควรจริงจังตั้งใจทำงาน กลายเป็นสถานที่เดียวกันอย่างแยกไม่ได้ เกิดปัญหาการปรับตัว พักผ่อนได้ไม่เพียงพอ บางคนอาจมีปัญหา ไม่สามารถปิดจบบาง (cut off) ในแต่ละวันได้

2. ประชุมทางไกลใช้เวลานานขึ้นและไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่ใช้การเจอตัวแล้วมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างเช่นปกติ ทำให้ต้องใช้สมาธิและใช้เวลามากยิ่งขึ้นในการประชุมทางไกล ทำให้เราเผลอเพ่งหน้าจอ ส่งผลต่อความเหนื่อยล้า

3. ปฏิสัมพันธ์และการเข้าสังคมที่น้อยลง การที่เราไม่สามารถออกไปพบปะผู้คนหรือทำกิจกรรมอย่างอื่นนอกบ้านได้ ส่งผลให้ต้องอยู่กับตัวเองมากขึ้น มีโอกาสเกิดความคิดฟุ้งซ่าน เครียดและกดดัน ไม่มีพื้นที่ให้ระบายออก

4. ปัญหาด้านความสัมพันธ์ การกักตัวอยู่บ้านร่วมกันเป็นเวลานานๆ พบว่า เกิดกรณีความรุนแรงในครัวเรือนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30 ซึ่งอาจเกิดจากอาการเครียดที่ต้องถูกจำกัดพื้นที่ ประกอบกับความกังวลในด้านการงานและรายได้

5. ผลกระทบจากความเครียด

1. ผลกระทบทางร่างกาย: มีทั้งผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ได้แก่ ความดันโลหิตสูง มีการหลั่งกรดในกระเพาะอาหารมาก (อาจนำไปสู่โรคกระเพาะอาหาร) ภูมิคุ้มกันต่ำลง เป็นโรคต่างๆ ได้ง่ายขึ้น บางคนที่มีโรคประจำตัว ก็จะกระตุ้นให้โรคกำเริบได้ง่าย

2. ผลกระทบด้านจิตใจ: ทำให้เราไม่พอใจ ขาดสมาธิ อารมณ์แปรปรวน หลงลืม นอกจากนี้ความเครียดจะกระตุ้นการหลั่งฮอร์โมนคอร์ติซอล หากมีมากเกินไปอาจส่งผลเสียต่อเซลล์ประสาท

สติปัญญาและความจำ และถ้าปล่อยให้เครียดเรื้อรังต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน อาจเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า หรือส่งผลให้มีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตได้

3. ผลกระทบเชิงพฤติกรรม: นอกจากโอกาสที่จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแล้ว ความเครียดอาจยังส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในระยะยาวได้ ส่วนใหญ่จะเป็นพฤติกรรมที่เป็นไปเพื่อการผ่อนคลายหรือระบายอารมณ์ แต่ทำบ่อยจนติดเป็นนิสัย เช่น ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ติดเกม กินมากขึ้น ต้องหาอะไรกินตลอดเวลาหรือติดเล่นการพนัน เป็นต้น

ดังนั้น สิ่งที่อาจต่อยอดมาจากความเครียดคือภาวะซึมเศร้า อยู่ในอารมณ์เศร้าหมองหรือรู้สึกไม่มีความสุขเลยตลอดทั้งวัน อาจทราบหรือไม่ทราบสาเหตุที่เป็นก็ได้ และมีอาการเช่นนี้ทุกวัน อย่างน้อย 2 สัปดาห์อย่าอยู่เฉยๆ ไม่อยากทำอะไรเลย แม้แต่กิจกรรมที่เคยทำแล้วมีความสุข ก็ไม่ทำให้อารมณ์มีความสุขได้อีก ซึ่งจะมีอาการเช่นนี้อยู่อย่างน้อย 2 สัปดาห์ โดยเป็นร่วมกับอาการอื่นๆ

6. กระบวนการคิดเชิงออกแบบวิถีพุทธ (Buddhist Design Thinking Process)

เมื่อกระบวนการคิดวิถีพุทธมาบูรณาการกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบมีกระบวนการดังนี้

1. คิดสืบสาวหาเหตุผล (การณมนสิการ) เพื่อเข้าใจปัญหา (Empathize)

ขั้นแรกต้องทำความเข้าใจกับปัญหาให้ถ่องแท้ในทุกมุมมองเสียก่อน หรือเข้าใจในสิ่งที่เราต้องการแก้ไขนี้ เพื่อหาหนทางที่เหมาะสมและดีที่สุดให้ได้ การเข้าใจคำถามอาจเริ่มตั้งด้วยการตั้งคำถาม สร้างสมมติฐาน กระตุ้นให้เกิดการใช้ความคิดที่นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ที่ดีได้ ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาให้ถ่องแท้ เพื่อหาแนวทางที่ชัดเจนให้ได้ การเข้าใจในปัญหาอย่างลึกซึ้งถูกต้องนั้นจะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ตรงประเด็นและได้ผลลัพธ์ที่ยอดเยี่ยม สามารถทำได้ดังนี้ 1) การสังเกตตัวเอง 2) การตั้งคำถามให้ตัวเองตอบ

2. วิชิตแบบอริยสัจ เพื่อกำหนดปัญหาให้ชัดเจน (Define) ระบุปัญหาและกรอบของปัญหา ขั้นต่อมาใช้วิธีการคิดแบบอริยสัจซึ่งมักเริ่มด้วยการกำหนดปัญหา (ทุกข์) เมื่อเรารู้ถึงข้อมูลปัญหาที่ชัดเจน ตลอดจนวิเคราะห์อย่างรอบด้านแล้ว ให้นำเอาข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อที่จะคัดกรองให้เป็นปัญหาที่แท้จริง กำหนดหรือบ่งชี้ปัญหาอย่างชัดเจน เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการปฏิบัติการต่อไป รวมถึงมีแก่นยึดในการแก้ไขปัญหาย่างมีทิศทาง

3. การคิดหลายทาง หรือหลายแง่มุม (ปณณสิการ) เพื่อระดมความคิด (Ideate) การระดมความคิดนี้คือการนำเสนอแนวความคิดตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหามาในรูปแบบต่างๆ อย่างไม่มีกรอบจำกัด ควรระดมความคิดในหลากหลายมุมมอง หลากหลายวิธีการ ออกมาให้มากที่สุด เพื่อที่จะเป็นฐานข้อมูลในการที่เราจะนำไปประเมินผลเพื่อสรุปเป็นความคิดที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ไขปัญหานั้นๆ ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องเกิดจากความคิดเดียว หรือเลือกความคิดเดียว แต่เป็นการผสมผสานหลากหลายความคิดให้ออกมาเป็นแนวทางสุดท้ายที่ชัดเจนก็ได้ การระดมความคิดนี้ยังช่วยให้เรามองปัญหาได้อย่างรอบด้าน

และละเอียดขึ้นด้วย รวมถึงหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างรอบคอบได้ด้วยเช่นกัน

4. สร้างต้นแบบที่เลือก (Prototype) หากเป็นเรื่องการออกแบบการประพุดิปฏิบัติทางกาย วาจาใจ หรือขั้นสร้าง Prototype ว่าสำหรับตัวเราเราควรมีรูปแบบการใช้ชีวิตแบบใดที่จะลดความเครียด นี่ก็คือการสร้างต้นแบบเพื่อทดสอบจริงก่อนที่จะนำไปปฏิบัติจริง สำหรับในการลดความเครียด ขั้นนี้ก็คือ การลงมือปฏิบัติหรือทดลองทำจริงตามแนวทางที่ได้เลือกแล้ว ตลอดจนสร้างต้นแบบของปฏิบัติการที่เรา ต้องการจะนำไปใช้จริง เช่น การสวดมนต์ หรือนั่งสมาธิ Prototype ว่าสำหรับตัวเราเราควรมีรูปแบบการ สวดแบบใด สวดที่ไหน เวลา และเป็นเท่าไร นั่งสมาธิเบื้องต้นก็เหมือนกันต้องหาต้นแบบที่เหมาะสมแก่ตนเอง การอ่านหนังสือ ทดลองสร้างต้นแบบที่เลือก ทั้งประเภทหนังสือ ช่วงเวลา ระยะเวลา การปลูกต้นไม้และ วาดรูป เป็นต้น

กิจกรรมเหล่านี้ เป็นตัวอย่างกิจกรรมที่ผู้นำไปใช้หา Prototype ว่า ต้นแบบที่เหมาะสมที่จะไป ใช้การการลดความเครียดในภาวะเช่นนี้เหมาะสมตัวเอง เกิดจากการเฝ้าดูตัวเอง และระดมความคิด ของตัวเอง เป็นการใช้ตัวเองแก้ปัญหาให้ตัวเอง พระพุทธเจ้าให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์เพราะมีสติ ปัญญา แต่มนุษย์มีความสามารถจัดการความขัดแย้ง ภายในจิตใจหรือทุกข์ด้วยตนเองแตกต่างกัน (อง.จตุกก. 21/133/202) (อภิ.ป.36/148-151/186-187)

5. ทดสอบ (Test) ทดลองนำต้นแบบหรือข้อสรุปที่จะนำไปใช้จริงมาปฏิบัติก่อน เพื่อทดสอบ ประสิทธิภาพ ตลอดจนประเมินผล เสร็จแล้วก็นำเอาปัญหาหรือข้อดีข้อเสียที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไข ก่อนนำไปใช้จริงอีกครั้ง

7. สรุป

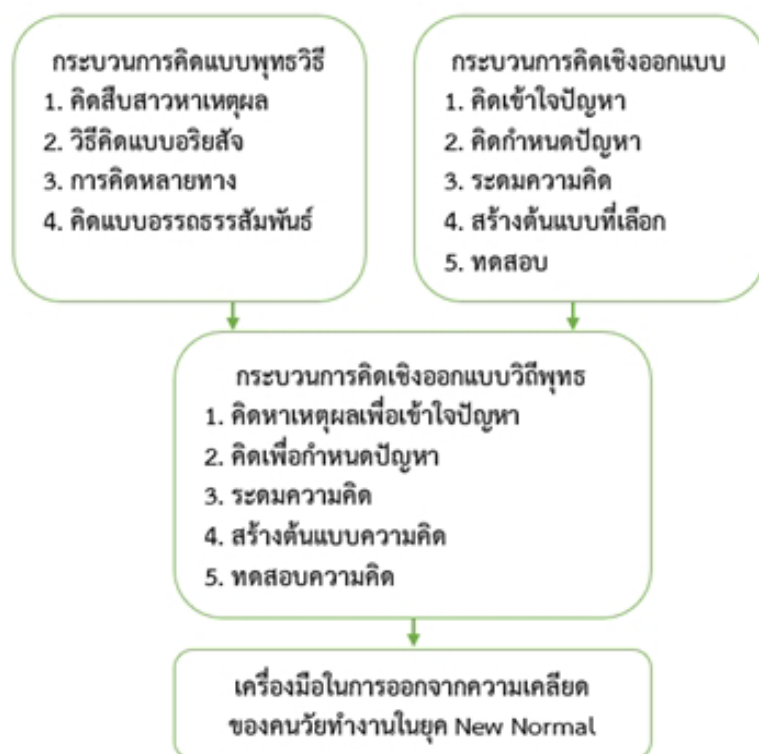
ในช่วงที่โควิด19 กำลังแพร่ระบาดในขณะนี้ หลีกเลี้ยงไม่ได้เลยที่หลายๆ คนจะต้องเผชิญกับ ความเครียด เพราะต้องมีการปรับตัวครั้งใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นผู้ป่วยหรือคนทั่วไปก็ตาม รวมไปถึงคนในวัย ทำงาน ส่งผลกระทบทำให้มีสภาวะทางใจที่แย่ง ร่างกายมีภูมิคุ้มกันต่ำ เกิดโรคที่ตามมาจากความเครียด เกิดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ ดังนั้น วิธีคิดและวิธีผ่อนคลายเพื่อไม่ให้ตัวเองเครียดมากเกินไปจึงสำคัญมาก

อย่างไรก็ดี โควิด 19 มีแนวโน้มที่จะยังอยู่กับเราไปอีกนานหรือในอนาคตจะมีการการแพร่ระบาด ของไวรัสชนิดอื่นอีก หรือมีสถานการณ์ที่ทำให้เราให้เราเกิดความเครียด เพราะฉะนั้น การจัดการความ เคลียดผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบวิถีพุทธเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุคือ ความคิดได้ดีที่สุด เรามาหาวิธีที่จะอยู่ร่วมกับโควิด 19 ให้ได้อย่างไม่ทุกข์มากนักจะดีที่สุด เพียงแค่เรายอมรับความ เปลี่ยนแปลงไปตามจริง ค่อยๆ ปรับจนเป็นความเคยชิน ฝึกฝนใช้สติปัญญาของเราในการเปิดใจเรียนรู้ สิ่งใหม่ๆ มองหาโอกาสที่แฝงอยู่ในวิกฤติให้เจอในที่สุด

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

กระบวนการคิดเชิงออกแบบวิถีพุทธ ใช้กระบวนการคิดที่เป็นระบบที่ใช้การบูรณาการระหว่างกระบวนการคิดแบบพุทธวิธีกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) คิดสืบสาวหาเหตุผล (การณมนสิการ) เพื่อเข้าใจปัญหา (Empathize) 2) วิธีคิดแบบอริยสัจ เพื่อกำหนดปัญหาให้ชัดเจน (Define) ระบุปัญหาและกรอบของปัญหา 3) การคิดหลายทาง หรือหลายแง่หลายมุม (ปณมนสิการ) เพื่อระดมความคิด (Ideate) 4) สร้างต้นแบบที่เลือก (Prototype) 5) ทดสอบ (Test) ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการออกจากความเครียดในยุค New Normal ของกลุ่มคนวัยทำงาน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2563). รายงานอัตราการฆ่าตัวตาย (รายต่อแสนประชากร) ปี พ.ศ. 2540-2563. เข้าถึงได้จาก https://www.dmh.go.th/report/suicide/stat_prov.asp

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Merholz, P. (1960). Why Design Thinking Won't Save You. *Harvard Business Review Blog Network*.

Pressman, A. (1960). *Design Thinking A Guide to Creative Problem Solving for Everyone*. London: Routledge.

Ulla Johansson-Sköldberg, Jill Woodilla, and Mehaves Çetinkaya, (2013). Design Thinking: Past. *Present and Possible Futures*, 22(2), 121-144.

การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ EM: เครื่องมือป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำสำหรับงานคุมประพฤติ*

Buddhist Design Thinking Process: Tools for Getting out of Suffering and Stress in the New Normal era of People in the Organization

ปิยะนุช มาสิงห์, สุวิน ทองปั้น และจรัส ลีกา

Piyanut Masing, Suwin Thongpan and Jaras Leeka

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Piyanut.masing@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ โดยใช้เครื่องมือ EM ซึ่งเป็นเครื่องมือป้องกันการกระทำความผิดซ้ำสำหรับงานคุมประพฤติ ซึ่งในปัจจุบันภาครัฐประสบกับปัญหาผู้ต้องโทษล้นเรือนจำ และปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิด เพื่อป้องกันปัญหานักโทษล้นเรือนจำ เพื่อลดความแออัดนักโทษในเรือนจำ และเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลผู้กระทำผิดตามภารกิจของงานคุมประพฤติตามที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวผู้กระทำความผิดในงานคุมประพฤติ ที่นำมาใช้กับผู้ถูกคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 สำหรับนักโทษที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้ที่ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

คำสำคัญ: การป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ; เครื่องมือป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ; งานคุมประพฤติ

*ได้รับบทความ: 29 สิงหาคม 2564; แก้ไขบทความ: 22 ธันวาคม 2564; ตอบรับตีพิมพ์: 30 ธันวาคม 2564

Received: August 29, 2021; Revised: December 22, 2021; Accepted: December 30, 2021

Abstract

This academic paper has an object to present to Prevention of Repeated Offenses EM: Probation Prevention Tool for Repeated Offenses} found that at present the government is giving importance to with the problem of prison overflow inmates because such problems affect the punishment measures for offenders to prevent the problem of prison overflow in order to reduce congestion in the prison and increase efficiency in taking care of offenders in accordance with the mission of the Department of Probation or as prescribed by the Ministry of Justice in practice, there are target groups in the use of electronic tracking devices according to the Department of Probation's mission. Many parts, whether they are probation under Section 56 of the Penal Code, who have been suspended. Those who have been reduced to a day of imprisonment Persons undergoing examinations under the Narcotics Rehabilitation Act B.E. 2545.

Keywords: Prevention of recidivism, Tools to prevent recidivism, Probation work

1. บทนำ

ประเทศไทยเริ่มมีการนำระบบคุมประพฤติมาใช้เป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 โดยมาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนก่อน ส่วนผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ นั้น แม้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 มาตรา 56, 57 และ 58 จะได้บัญญัติถึงวิธีการเกี่ยวกับการคุมประพฤติไว้ อย่างไรก็ตามศาลคงใช้มาตรการรอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษเพียงอย่างเดียว โดยไม่ใช้วิธีการคุมความประพฤติ เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่จะรับผิดชอบดำเนินการตามคำพิพากษาของศาลได้ จนกระทั่งรัฐบาลได้ผ่านพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 และได้มีการจัดตั้งสำนักงานคุมประพฤติกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับกอง สังกัดสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการกระทรวงยุติธรรม และได้เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2522 โดยดำเนินการในกรุงเทพมหานครก่อน จนปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ และเพื่อรับประโยชน์จากวิธีการคุมประพฤติ จึงได้มีการเปิดดำเนินการสำนักงานคุมประพฤติในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ เนื่องจากมีการขยายงานออกไปสู่ส่วนภูมิภาคมากขึ้น ทำให้สำนักงานคุมประพฤติกลาง มีปริมาณงาน ขอบเขต อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น เพื่อให้งานคุมความประพฤติมีประสิทธิภาพและมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานของสำนักงานคุมประพฤติกลาง จึงได้รับการยกฐานะให้เป็น “กรมคุมประพฤติ” เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2535 ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโอน

อำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วนของสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรมไปเป็นของ กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2535 ดังนั้น วันที่ 15 มีนาคม ของทุกปีจึงถือเป็น “วันก่อตั้ง กรมคุมประพฤติ”(กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2550, หน้า 4-5)

ประวัติความเป็นมาของกรมคุมประพฤติทำให้พบว่า การคุมประพฤติเป็นมาตรการปฏิบัติต่อ ผู้กระทำผิดด้วยวิธีการไม่ควบคุมตัว โดยการกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติเพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับไปใช้ชีวิตในสังคมตามปกติ การคุมประพฤติจึงเป็นวิธีการที่เปลี่ยนแนวความคิดจากวิธีการลงโทษมาเป็น วิธีการบำบัดฟื้นฟู และจากการลงโทษจำคุกมาเป็นการเลี้ยงโทษจำคุก โดยมีพนักงานคุมประพฤติคอย ดูแลช่วยเหลือให้บุคคลดังกล่าวสามารถแก้ไขปรับปรุงนิสัย และความประพฤติของตนภายใต้การช่วยเหลือ ของชุมชนเฉพาะอย่างยิ่งการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรมและการ แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซึ่งมาตรการดังกล่าวนี้สามารถลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ชาติได้อย่างชัดเจน (กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2550, หน้า 7)

การปฏิบัติ และวิธีการควบคุมผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนยังประสบปัญหาในด้านประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการปฏิบัติเพื่อคืนคนดีสู่สังคมได้อย่างแท้จริง จึงได้มีการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติต่อ ผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนได้มีการนำเสนอการใช้เทคโนโลยีในการควบคุมผู้กระทำผิดในลักษณะเช่นเดียวกับ ประเทศต่างๆ ที่มีการใช้ระบบการควบคุมตัวผู้ต้องขังที่ได้รับการพักโทษด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการจำกัดบริเวณผู้กระทำผิดให้อยู่ในสถานที่และเวลาที่กำหนด แต่ในกรณีของเยาวชน ยังถือเป็นประเด็นใหม่ที่ต้องได้รับการศึกษารูปแบบ วิธีการจัดการและผลกระทบ ประกอบที่ผ่านมา ศาลยุติธรรมยังมิได้มีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) มาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชน ดังนั้น การศึกษาโอกาสและข้อจำกัดในการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) มาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชน จะทำให้ทราบถึงโอกาสและความเหมาะสมในการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) มาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนและแนวทางในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการ ปฏิบัติต่อเยาวชนที่กระทำผิดทางอาญาของประเทศไทย (ภควรินทร์ พิษณุพงศ์สกุล และคณะ, 2562, หน้า 1)

แนวคิดการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาใน ประเทศไทยปัจจุบันประเทศไทยยังมิได้มีการยอมรับในการนำอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการ ยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน แต่ในต่างประเทศเช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา มลรัฐฟลอริดา ได้มีการนำอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษา และภายหลังศาลมี คำพิพากษา โดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญคล้ายคลึงกัน คือ มี วัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนกลับตนเป็นคนดี ไม่กระทำความผิดซ้ำ และเป็นการตัด โอกาสเด็ก และเยาวชนไม่ต้องเรียนรู้เทคนิคทางอาชญากรรมจากผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก และเยาวชนรายอื่น

โดยผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่าการกำกับดูแลผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนโดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นมาตรการที่มีความเหมาะสม ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีสถานะทาง กฎหมายที่แตกต่างกัน ตามบริบทของการนำมาปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน (ชาโรณี กระตุกฤษ, 2560) นอกจากรูปแบบการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวสำหรับผู้กระทำความผิด (EM) เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำดังกล่าวมาแล้ว ถ้ามีการนำหลักไตรสิกขา 3 มาร่วมใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เคยกระทำความผิดด้วยการฝึกปฏิบัติธรรม ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้ ฝึกฝนตนเอง ซึ่งทางพระพุทธศาสนาหลักไตรสิกขาถือว่าเป็นหลักการพัฒนาตนและจะต้องพัฒนาตนตลอดเวลาโดยไม่ประมาท หลักไตรสิกขาประกอบไปด้วย 1) ศีล คือการฝึกปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งทางวัตถุและทางสังคม ด้วยพฤติกรรมทางกาย วาจา ให้มีวิถีชีวิตที่ปลอดภัยไร้การเบียดเบียน หรือการดำเนินชีวิตที่เกื้อกูลแก่สังคม และแก่อีก 2) สมาธิ คือ การฝึกจิตหรือพัฒนาจิตให้มีคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา ความมีไมตรี ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสุภาพอ่อนโยน ความเคารพ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู 3) ปัญญา คือ การฝึกหรือพัฒนาให้รู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อที่มีเหตุผล ความเห็นที่เข้าสู่แนวทางของความเป็นจริง การรู้จักหาความรู้ การรู้จักคิดพิจารณา ไตรตรอง ตรวจสอบ ความรู้เข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การเข้าถึงความจริง การนำความรู้มาใช้แก้ไขปัญหา และคิดการต่างๆ ในทางเกื้อกูลสร้างสรรค์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562, หน้า 575-577)

การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) เพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำถ้าจะให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพต้องใช้ควบคู่ไปกับหลักพุทธจริยศาสตร์ เพราะผู้ที่กระทำความผิดจะกลับมาทำความผิดอีกหรือไม่เป็นเรื่องของจิตใจ ซึ่งหลักพุทธจริยศาสตร์จะเน้นเรื่องจิตใจให้เป็นคนดีมีศีลธรรม สำหรับหลักพุทธจริยศาสตร์แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้น ได้แก่ ศีล ซึ่งเป็นเครื่องมือในการควบคุมและขัดเกลาพฤติกรรมของมนุษย์ทางกาย และวาจา ระดับกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 ซึ่งเป็นเครื่องมือควบคุมและขัดเกลาจิตใจให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม ระดับสูง ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นเครื่องมือในการควบคุมและขัดเกลาพฤติกรรมของมนุษย์ทางกาย วาจา ใจ และพัฒนาปัญญาให้รู้จักผิดชอบชั่วดี ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักพุทธจริยศาสตร์ทั้ง 3 ระดับ เมื่อนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาใช้ร่วมกันกับรูปแบบเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำแก่ผู้ต้องโทษที่ต้องใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวสำหรับผู้กระทำความผิด (EM) จะทำให้ได้ผลดีและยั่งยืน เพราะการนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาและพัฒนาทางใจให้ผู้กระทำความผิดเกิดสำนึกชั่วดี และจะไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก แม้อุปกรณ์ EM จะดีมีประสิทธิภาพมากขนาดไหนก็ตาม ถ้าคนขาดจิตสำนึกก็จะกลับไปทำความผิดซ้ำอีก สาละสำคัญของบทความนี้จะเป็นสารสนเทศ และเป็นมูลให้กับกรมคุมประพฤติในการที่จะนำพุทธจริยศาสตร์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการอบรมจิตใจผู้กระทำความผิดควบคู่ไปกับการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวสำหรับผู้กระทำความผิด (EM) ก่อนที่จะปล่อยผู้กระทำความผิดคืนสู่สังคม

2. แนวคิดการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) มาใช้ควบคุมการกระทำผิดอาญา

แนวคิดการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) มาใช้ควบคุมการกระทำผิดอาญา พบว่า ในยุคแรกมนุษย์อยู่อาศัยร่วมกันแบบครอบครัวเล็กๆ อำนาจในการลงโทษผู้กระทำความผิดจึงเป็นอำนาจของบิดา ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ต่อมาเมื่อมีการขยายตัวเป็นชนเผ่า อำนาจในการลงโทษจึงเป็นอำนาจของหัวหน้าเผ่า ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างอำนาจปกครองของบิดาต่อบุตรกับอำนาจของสิ่งลี้ลับ เช่น เทวดา ภูตผี เป็นต้น พอเข้าสู่ยุคกลางแนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษได้รับอิทธิพลมาจากคริสต์ศาสนา เชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้กำหนด แบบแผนในการดำเนินชีวิต ผู้ฝ่าฝืนคือผู้ทำบาปและจะต้องรับโทษเพื่อไถ่บาปนั้น และเมื่อเข้าสู่ยุคฟื้นฟู ศิลปวิทยาการ ความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้าได้เสื่อมถอยลง แนวความคิดที่ว่าอำนาจในการปกครองรัฐเป็นของ ประชาชนทุกคนได้รับการยอมรับมากขึ้น อำนาจในการลงโทษจึงมีที่มาจากความยินยอมของประชาชนทั่วไปที่ มอบหมายอำนาจรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับรัฐ โดยถือว่าบุคคลที่ฝ่าฝืนกฎหมายเป็นการฝ่าฝืนความเห็น ร่วมของคนส่วนใหญ่ในสังคม (ณรงค์ ใจหาญ, 2543, หน้า 19-20) นักอาชญาวิทยาจากสำนักกฎหมายต่างๆ ได้เสนอทฤษฎีการลงโทษหลายทฤษฎีด้วยกัน ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 4 ทฤษฎีใหญ่ๆ คือ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน ทฤษฎีการลงโทษแบบอรรถประโยชน์ ตามแนวคิด ทฤษฎี การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และทฤษฎี การลงโทษเพื่อคุ้มครองสังคม (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2542, หน้า 141)

นอกจากนี้ มีแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ มาร่วมใช้ เช่น ทฤษฎีการลงโทษแบบอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theory) ทฤษฎีการลงโทษแบบอรรถประโยชน์เป็นแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยา ดั้งเดิม มีหลักการเบื้องต้นว่า คนเราทำผิดโดยเจตนา และก่อนที่จะลงมือ กระทำนั้นได้พิจารณาใคร่ครวญ ถึงผลดีผลเสียแล้วจึงลงมือทำ รัฐจึงควรออกกฎหมายกำหนดความผิดและโทษ สำหรับความผิดนั้นไว้ให้ ชัดเจน และเปิดเผยต่อสาธารณชน เมื่อมีผู้กระทำความผิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายก็จะต้องได้รับโทษตามที่ กฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้ การลงโทษจะต้องทำอย่างรวดเร็ว แน่นนอน เสมอภาคกัน และมีความ รุนแรงตามที่ กำหนดไว้การลงโทษย่อมจะมีประโยชน์ต่อสังคมในการลดอาชญากรรมและส่งเสริมให้คนทั่วไปเคารพ กฎหมาย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2542, หน้า 143) การลงโทษตามทฤษฎีอรรถประโยชน์ถือว่า การลงโทษทำให้อาชญากรรมลดลง เนื่องจาก ประการแรก การลงโทษจะมีผลยับยั้ง (Deterrence) มิให้ มีการกระทำผิดอาญา โดยจะมีผลเป็นการยับยั้งทั้ง แก่ตัวผู้กระทำความผิดและแก่บุคคลทั่วไป ประการที่สอง การลงโทษจะมีผลเป็นการแก้ไข (Reformative effect) และฟื้นฟู (rehabilitative effect) ผู้กระทำความผิด โดยทำให้ผู้กระทำความผิดเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมที่ จะเชื่อฟัง และไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย และประการที่สาม การลงโทษจะมีผลเป็นการตัดโอกาสมิให้ผู้นั้นกระทำ ความผิดซ้ำอีก (In capacitive effect) โดยการลงโทษจำคุกเป็นการแยกผู้กระทำความผิดออกจากสังคม ผู้กระทำความผิดจึงไม่มีโอกาสก่ออาชญากรรมขึ้นอีกในสังคม (ณรงค์ ใจหาญ, 2542, หน้า 26)

ในการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาในประเทศไทยและเพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพัฒนามาตรการทางกฎหมาย และหลักการควบคุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. มิติด้านกฎหมาย มีความเป็นไปได้ในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ควบคุมเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นมาตรการควบคุมตัวไว้ที่บ้านแทนการควบคุมตัวไว้ในสถานที่ควบคุม การควบคุมเช่นนี้อาจมีทั้งก่อนการพิจารณาคดีและหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้วเป็นเสมือนการลงโทษเพื่อให้เด็กและเยาวชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

2. มิติด้านสังคม การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาอย่างเป็นระบบและทั่วถึง ย่อมส่งผลดีต่อตัวเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด เพราะสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ได้มีเวลาอยู่กับครอบครัว ผลดีต่อครอบครัวเป็นการป้องกันสภาพสังคมที่แตกสลาย ทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและครอบครัวสามารถใช้ชีวิตร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข ส่งผลให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดีของสังคม

3. มิติด้านเศรษฐกิจ การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์กับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดในช่วงแรกอาจจะมีค่าใช้จ่ายในจำนวนที่สูงมาก แต่หากมีการนำอุปกรณ์ดังกล่าวมาใช้กับผู้กระทำความผิดจำนวนมากอาจทำให้เกิดความคุ้มค่าในด้านค่าใช้จ่ายได้

4. มิติด้านการเมือง การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมเด็กและเยาวชนเป็นการแยกผู้กระทำความผิดที่ไม่เป็นอาชญากรอย่างแท้จริงออกจากผู้กระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรอย่างแท้จริง ส่งผลให้สถานพินิจหรือเรือนจำสามารถควบคุมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุรฉัตร ปราโมช ณ อยุธยา, 2556)

3. ความหมายของ EM

อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) (Electronic Monitoring) เป็นอุปกรณ์รับส่งสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์พร้อมกับชุดอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการติดตามตัว รวมถึงการตรวจสอบความเคลื่อนไหว หรือตำแหน่งของผู้ถูกคุมความประพฤติให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสั่งใช้กำหนด เช่น การห้ามออกหรือห้ามเข้าบริเวณที่กำหนด โดยอาจกำหนดช่วงเวลาด้วยก็ได้ ซึ่งจะดำเนินการควบคู่กับการคุมความประพฤติและมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่เหมาะสมกับสภาพความผิด ปัญหาและความต้องการ โดยมีอุปกรณ์ต่างๆ ที่ทำงานร่วมกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว ดังนี้

1) อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว 2) สายรัดข้อเท้า 3) แบตเตอรี่สำรอง (Power Bank) 4) สายชาร์จ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวและแท่นชาร์จ 5) สายชาร์จแบตเตอรี่สำรอง 6) Adapter สำหรับชาร์จ

แบตเตอรี่สำรองหรือชาร์จอุปกรณ์ติดตาม

นอกจากนี้ เครื่องมือติดตามตัวสามารถนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมได้โดยการนำไปใช้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล แต่ในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดในเรื่องของข้อกฎหมายรองรับ ทำให้ใช้อยู่เฉพาะในขั้นตอนหลังศาลมีคำพิพากษาว่ากำหนดใช้ควบคู่กับเงื่อนไขการคุมความประพฤติ ซึ่งจากเทคโนโลยีและคุณสมบัติของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สามารถนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดได้อย่างกว้างขวางทั้งในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษาโดยการให้ประกันตัว ในขั้นตอนการพิจารณาโดยกำหนดไว้ในคำพิพากษาเป็นเงื่อนไขการคุมประพฤติขั้นตอนการควบคุมในเรือนจำ หรือการควบคุมในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ (วิชัย ลีลาสวัสดิ์, 2557, หน้า 20)

4. คุณค่าของ EM

การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวมาใช้เพื่อเป็นมาตรการทางเลือกแทนการลงโทษจำคุก โดยใช้กับ 3 กลุ่มเป้าหมายดังนี้

1. การควบคุมผู้ต้องโทษ ได้แก่ นักโทษเด็ดขาดที่ได้รับการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษ จำคุกได้ออกนอกเรือนจำก่อนกำหนด แต่ต้องไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ ตลอดระยะเวลาโทษที่เหลืออยู่และมีการติดเครื่อง EM สำหรับเงื่อนไขห้ามออกนอกเขตจังหวัด

2. การคุมความประพฤติ เป็นผู้กระทำความผิดที่ศาลรอการลงโทษและคุมความประพฤติ โดยมีเงื่อนไขการติดเครื่อง EM โดยมีข้อกำหนด เช่น ห้ามขับรถเกินกี่กิโลเมตรต่อชั่วโมง ห้ามออกจากบ้านพักตั้งแต่เวลา-เวลา ห้ามเข้าใกล้บ้านผู้เสียหาย เป็นต้น

3. เงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราวผู้กระทำความผิด โดยการปล่อยตัวผู้กระทำความผิดชั่วคราวตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 (กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2564, หน้า 5)

ความสำคัญต่อการบริการจัดการของพนักงานคุมประพฤติ เพื่อติดตามตัวผู้กระทำความผิดตามที่กรมคุมประพฤติหรือกระทรวงยุติธรรมกำหนด ทั้งนี้ในการใช้ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว เป็นไปเพื่อการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม ซึ่งเป็นการรองรับนโยบายลดความแออัดผู้กระทำความผิดในเรือนจำ จึงจำเป็นต้องมีการปล่อยผู้กระทำความผิดกับคืนสู่สังคมโดยใช้เครื่องมือในการติดตามสอดส่องพฤติกรรม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความปลอดภัยให้กับสังคม โดยเฉพาะในช่วงวิกฤติการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 พนักงานคุมประพฤติสามารถควบคุมพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดมิให้วนกลับไปที่กระทำความผิดซ้ำอีก เนื่องจากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวสามารถเฝ้าระวังติดตามพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดได้ตลอด 24 ชั่วโมง (กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2564, หน้า 4) ประโยชน์และเป้าหมายในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว ประโยชน์และเป้าหมายในการใช้อุปกรณ์

อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวของงานคุ้มครองประพจน์ดังนี้

ปกป้องและคุ้มครองผู้เสียหาย ให้รู้สึกปลอดภัยจากผู้กระทำผิด เนื่องจากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวสามารถส่งสัญญาณแจ้งเตือนไปยังเจ้าหน้าที่ได้หากผู้กระทำผิด ผิดเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้

ยับยั้งและป้องปราม ผู้กระทำผิดที่สวมใส่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในฐานะที่ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว ซึ่งเป็นเครื่องเตือนใจให้ผู้กระทำความผิดเกิดความตระหนักถึงสิ่งที่ตนเองต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขในการได้รับโอกาสกับคืนสู่สังคมและกลับตัวเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โดยไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก สำหรับการเตรียมการในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวของสำนักงานคุมประพฤติจะต้องเตรียมบุคลากรเพื่อรองรับในการติดตั้งและการถอดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว การติดตามสัญญาณ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว รวมทั้งการติดตามผู้ถูกคุมความประพฤติที่ฝ่าฝืนเงื่อนไข การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวทั้งในวันเวลาราชการและนอกวันเวลาราชการ และการทำความเข้าใจกับผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีความรู้ความเข้าใจและสามารถที่จะปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง (กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2564, หน้า 5)

5. สรุป

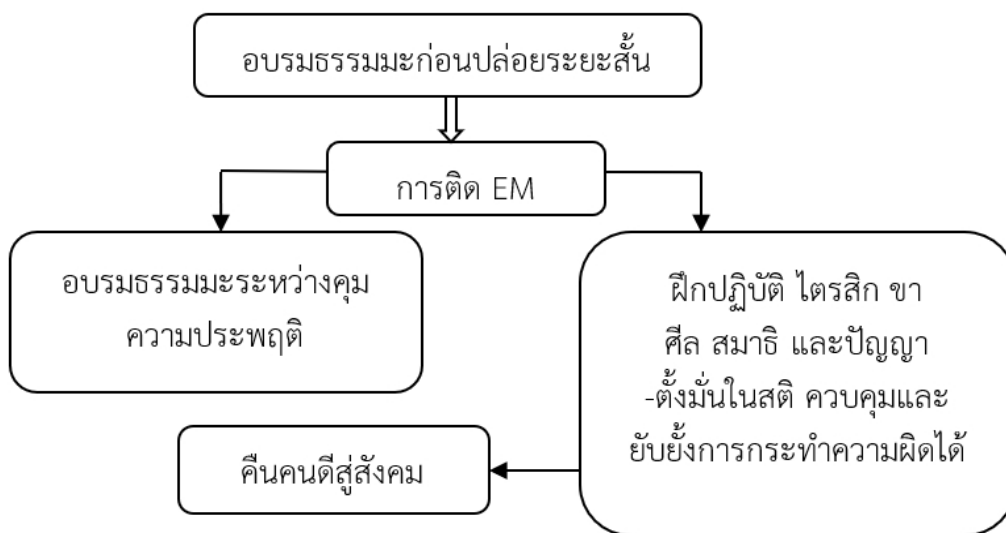
อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring : EM) ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ต่างประเทศนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดมาก่อนแล้ว ในประเทศไทยเริ่มนำมาใช้ในกรมประพฤติ ซึ่งมีการดำเนินการนำร่องในการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวมาใช้กับงานคุมประพฤติตั้งแต่ประมาณ ปี พ.ศ. 2557 พนักงานคุมประพฤติสามารถควบคุมพฤติกรรมของผู้กระทำผิดมิให้หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก เนื่องจากสามารถเฝ้าระวังติดตามพฤติกรรมของผู้กระทำผิดได้ตลอด 24 ชั่วโมง โดยมีกฎหมายที่รองรับการดำเนินงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 1) ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56-58 2) พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 3) กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดในการติดตามตัวผู้ถูกคุมความประพฤติ พ.ศ. 2560 4) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 5) กฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวในการควบคุมพฤติกรรมผู้กระทำผิดมิให้หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ จากการศึกษาทำให้รู้ว่าการใช้อุปกรณ์ติดตามตัวของผู้กระทำความผิดที่มีประสิทธิภาพนั้น ไม่ใช่เฉพาะเครื่อง EM ที่มีประสิทธิภาพ แต่เป็นการรู้สำนึกของผู้กระทำความผิดหาก เพราะตัวอุปกรณ์ติดตามตัวจะเป็นเครื่องเตือนสติผู้ทำความผิดว่า ขณะนี้เราจะทำความผิดซ้ำอีกไม่ได้ เพราะเรายังอยู่ใน

ช่วงเวลาที่ควบคุมความประพฤติ เมื่อเป็นเช่นนี้กรรมคุมประพฤติจำเป็นต้องอบรมจิตใจให้กับผู้กระทำความผิดให้มีจิตสำนึกต่อการกระทำของตนเองและรับผิดชอบตนเอง ดังที่เขียนออกมาเป็นรูปแบบได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม. (2564). *คู่มือปฏิบัติงานการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว*. กรุงเทพฯ: กองอำนวยการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุมประพฤติกรมคุมประพฤติ.
- กรมคุมประพฤติ. (2550). *เอกสารประกอบการอบรมอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ชาโรณี กระตุกฤษ. (2560). *การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวจำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาล*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *กฎหมายอาญาวาดด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- บุรฉัตร ปราโมช ณ อยุธยา. (2556). *การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ควบคุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย*. การอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 11. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

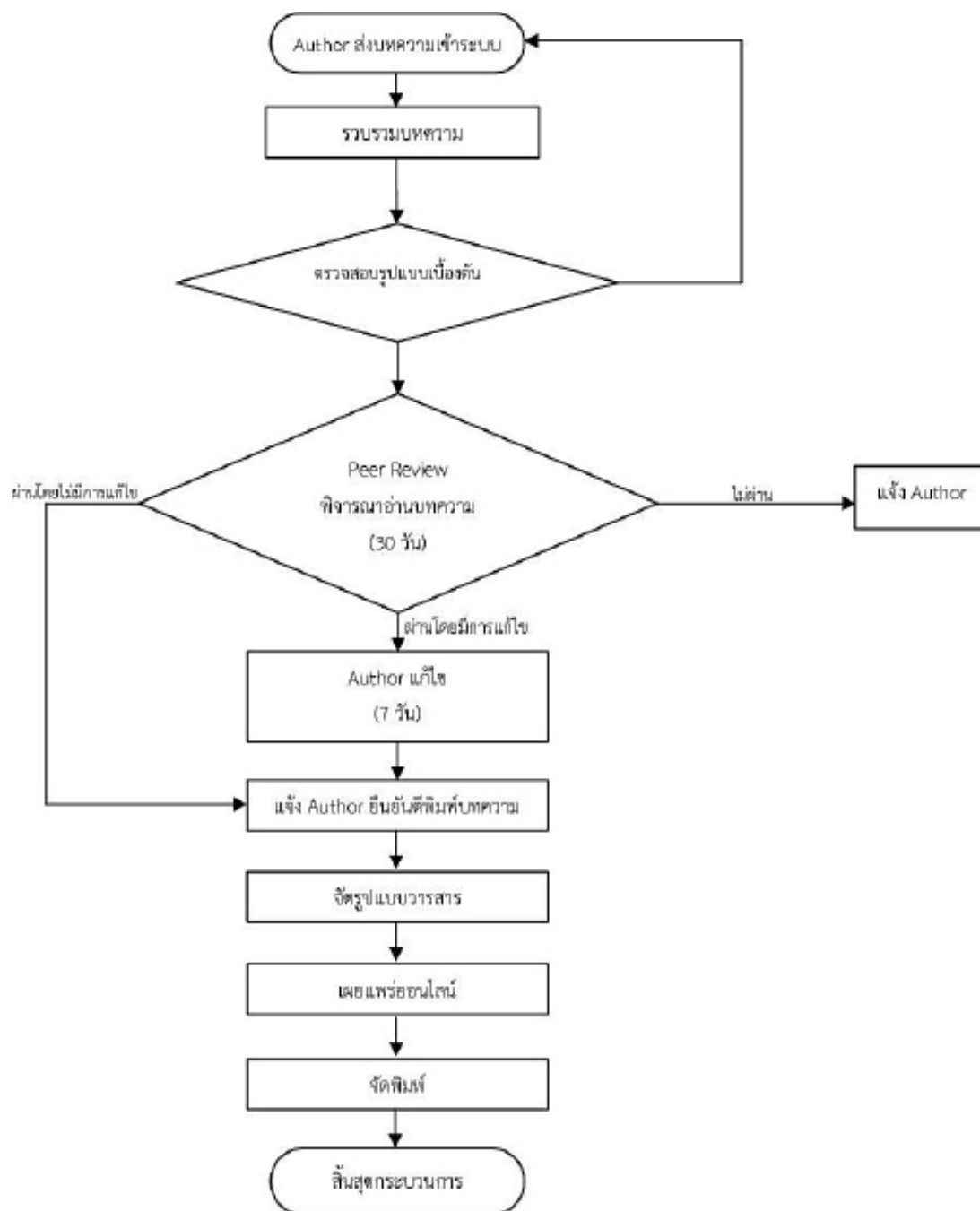
- ภักวรินทร์ พิษณุพงศ์สกุล และคณะ. (2562). *โอกาสและข้อจำกัดในการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) มาใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชน*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรพิทักษ์สังคม.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2542). *เอกสารกำไลสอนชุดวิชา อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา หน่วยที่ 8-15*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- วิชัย ลีลาสวัสดิ์. (2557). *การนำเครื่องมือติดตามตัว (Electronic Monitoring) มาใช้กับผู้ถูกควบคุมความประพฤติ ในศาลแขวงพระนครเหนือ*. ผลงานวิจัยหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 13. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2562). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 53). กรุงเทพฯ: วัดญาณเวศกวัน.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

30 หมู่ 1 ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 043-283-546-7 (ต่อ 114)

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/kkjin/> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ **ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม.** พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยาย ในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้อง กับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรค ต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุง่องค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้ จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลัก เกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความ ไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์ การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษา และการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการศึกษาและการปฏิบัติ

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA 6th edition

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น (อง.ทศ. (ไทย) 20/395/106)

1.2 หนังสือ

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล/ปีที่พิมพ์/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย **กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์**

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนันท์ ฐานุตตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)

Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)

(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)

Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)

(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.3 วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.4 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)
Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)
(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.5 รายงานการวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

(ใช้รูปแบบเดียวกับหนังสือ)

1.6 ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ,/ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

1.7 สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป
ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย
ชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

1.8 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่จัดทำ)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกีพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ประชุม*. กรุงเทพฯ: โบแดง.

Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

3. วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่)./ เลขหน้า.

พระธรรมาภรณ์ ฐานุตตโร และบุญชนะ ทาโยธี. (2559). การบริหารงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 16(1), 1-13.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือวิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระมหาบุญพิเศษฐ์ จันทน์เมือง. (2553). *การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์*. (ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). *An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkol borei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle*. (Master of arts). Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง (รายงานการวิจัย)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา:

ชื่อพระราชบัญญัติ./ (ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่/หน้า.

พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์:

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./เข้าถึงได้จาก/http://www.xxxxxxx

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ) กรวรรณ สังขกร. (2558). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย. เข้าถึงได้จาก <http://www.slideshare.net/amicsangkakorn/ss-48803224>

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. Retrieved from <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>

9. วิกีพีเดีย :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./วันที่สืบค้น./จาก/http://www.xxxxxxx

วิกิพีเดีย. (2561). ข้าวสารจังหวัดขอนแก่น พ.ศ.2560. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>

ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม” สำนักวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธปาพจนจารย์ (อจ. อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์ 082-855-8962

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/> E-mail: phimoldhamma.prij@gmail.com

1) ผศ.ดร.นิเทศ สนั่นนารี 089-711-1190

2) นางสาวมารีสา ไสวงาม 082-855-8962

กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรมเพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้พิมพ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้พิมพ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

